

SCHRIFT EN LEER

A. Lukkien

Schrift en Leer

A. Lukkien

Schrift en Leer

door A. Lukkien.

Voorwoord

De volgende opstellen zijn eerst verschenen in de Geldersche Post. Ze schijnen slechts weinig met elkander in verband te staan. Maar er is één band, die ze samenbindt, n.l. het beginsel, dat we de Schrift moeten lezen, zooals we ieder ander boek lezen: we moeten gelooven, dat ze zegt, wat ze meent, en meent, wat ze zegt. Wanneer we zoo de Schrift lezen, zullen we wel eens in botsing komen met de overgeleverde meeningen.

Juist omdat ik in de Schrift wil lezen wat er staat, verwijs ik telkens naar de grondtaal. Ik heb voor het z.g. Nieuwe Testament mij gehouden aan de oudste bekende handschriften: het Sinaïetische, het Vatikaansche en het Alexandrijnsche, uit de 4e en de 5e eeuw, en ik heb zooveel mogelijk concordant vertaald. Wat dat is, zeg ik in het eerste opstel.

Een mensch is van nature conservatief; ik verwacht dan ook niet, dat ik den lezer zoo maar even van zijn inzicht naar het mijne zal overhalen. Maar wanneer ik den lezer tot de vraag breng, of alles wat wij van der jeugd aan hebben geleerd, wel met de Schrift overeenstemt, dan heb ik mijn doel voor een groot deel bereikt.

Gods genade in Christus is veel grooter dan ons geleerd is. Daarvan wil ik zoo gaarne den lezer overtuigen.

A. Lukkien

De Heilige Schrift is ons gegeven in het Hebreeuwsch en in het Grieksch, en wij lezen ze dus in vertaling. Dat is jammer, want nu is ze door de handen van menschen gegaan. Ge zult zeggen, dat de schrijvers ook menschen waren, maar hun schrift is theopneustos, door God ingeademd, bezielde, (2 Tim. 3:16.) en Paulus noemt dan ook de Schriften van het O.T. de woorden Gods. (Rom. 3:2.) Hoe bekwaam nu ook de vertalers mogen zijn, en hoe goed ze het ook mogen meenen, toch bestaat altijd het gevaar, dat ze vertalen onder den invloed van hun eigen inzicht of van het inzicht van hun kerk of hun richting. Ieder, die verschillende vertalingen vergelijkt, zal dat opmerken. Ik geef eenige voorbeelden.

De Roomsche vertaling van Van Tichelen vertaalt in Jak. 5:14 in plaats van ouderlingen der gemeente: priesters der kerk. Wanneer deze vertaler het woord presbyteros altijd vertaald had door ouderling, en hiereus altijd door priester, dan zou hij deze fout niet hebben gemaakt.

De Statenvertaling vertaalt het Hebreeuwsche woord kohen altijd door priester. Maar wanneer Jozef trouwt met Asnath, de dochter van Potifera, kohen van On, dan vertaalt ze tot driemaal toe kohen door overste, (Gen. 41:45, 50; 46:20.) alsof ze het wil verbloemen, dat Jozef trouwt met de dochter van een Heidenschen priester.

In de Proeve van een nieuwe vertaling voor het Ned. Bijbelgenootschap lees ik in Rom. 5:19: "Gelijk door de ongehoorzaamheid van dien éénen mensch talloos velen zondaren geworden zijn, zoo zullen ook door de gehoorzaamheid van dien anderen talloos velen rechtvaardigen worden." De Statenvertaling heeft voor talloos velen: velen, en in plaats van: zondaren geworden zijn, en: zullen rechtvaardigen worden, heeft ze: tot zondaren gesteld zijn, en: zullen tot rechtvaardigen gesteld worden. Zoo staat het in het Grieksch, behalve dat in plaats van velen: de velen moet

worden gelezen. Waarom geeft die Proeve dan “talloos velen,” en waarom laat ze het gesteld worden weg? Dat is geen vertalen meer; dat is: eigen meening zeggen.

Nog een voorbeeld: In 1 Tim. 4:10 zegt de Statenvertaling: “Die een Behouder is aller menschen, allermeeft der geloovigen.” Het Grieksch heeft daar voor Behouder: sooter. Dat woord vertaalt de Statenvertaling overal door Zaligmaker, behalve hier en in Ef. 5:23. Waarom hier ook niet? Waren de vertalers bang, dat de menschen zouden lezen, wat er staat: dat Hij een Zaligmaker is van *alle* menschen? (Nog erger doet het de vertaling Voorhoeve, die sooter overal vertaalt door Heiland, maar hier door Onderhouder.)

Zijn zulke fouten niet te voorkomen? Voor een groot deel wel. Wanneer de vertaler zich maar geheel onder den tekst stelt. Ik bedoel, dat de vertaler uit de Schrift moet zien, wat de woorden beteekenen en welke Nederlandsche woorden hij dus moet gebruiken.

Als voorbeeld kies ik het Grieksche woord psychè. Dat woord is meer dan zestig maal vertaald door ziel. Maar in Mark. 3:4 en in Luk. 6:9 is het vertaald door mensch, en op ruim twintig plaatsen¹ is het vertaald door leven. Wat is nu de beteekenis van psychè? Is het ziel, mensch of leven? Dat is eenvoudig genoeg na te gaan. Probeer eens, of ge in die ruim tachtig teksten overal het woord mensch kunt gebruiken. Ge ziet, dat het niet gaat. Ge kunt in Openb. 8:9 niet lezen: “schepselen in de zee, die mensch hebben,” en evenmin in Joh. 10:11: “De goede Herder stelt Zijn mensch voor de schapen,” of in Luk 2:35: “Een zwaard zal door uw eigen mensch gaan.” — Probeer hetzelfde met het woord leven, en ge ziet, dat het ook niet gaat. Ge kunt niet lezen in Luk 12:19: “Ik zal tot mijn leven zeggen: Leven, gij hebt vele goederen,” of in Joh 10:24: “Hoe lang houdt gij ons leven op?”

---

¹Psychè is door leven vertaald in (S.V.) Matth. 6:25; 16:25; Mark. 8:35; Luk. 9:24; 12:22,23; 14:26; 17:33; Joh. 10:11,15,17; 12:25; 13:37; 15:13; Hand. 20:24; 27:10,22; Rom. 16:4; Fil. 1:30; 1 Joh. 3:16; Openb. 8:9; 12:11.

of in 2 Petr 2:8; “Lot heeft zijn rechtvaardig leven gekweld.” — En wanneer ge nu ten slotte de proef neemt met het woord ziel, dan ziet ge, dat ge het overal gebruiken kunt, al klinkt het hier en daar eerst wat vreemd, en soms ziet ge, dat de bestaande vertaling dwaas is. In Luk 17:33 staat in de Statenvertaling, dat een mensch zijn leven in het leven zal behouden.

Op deze manier blijkt, dat ziel de vertaling is van psychè. Ziel is iets anders dan leven. Spr. 12:10 zegt: “De rechtvaardige kent het leven van zijn beest.” Neen, daar moet staan: hij kent de ziel van zijn beest. En dat dit niet hetzelfde is, leerde ik een keer van een boer. Hij was in zijn jonge jaren een ruwe, woeste kerel geweest, en zijn paarden hadden heel wat van hem te verdragen gehad. Maar hij was een geloovige geworden, en hij vertelde mij: “Dat hebben mijn paarden ondervonden.” Het leven van een paard, daar denkt ook de goddelooze aan, want dat leven is hem geld waard, maar de rechtvaardige kent ook de ziel van zijn dier.

Ik gaf als voorbeeld van het opsporen der beteekenis het woord ziel. Als eenmaal vastgesteld is, dat psychè ziel beteekent, dan behoort het ook overal door ziel vertaald te worden. Het inzicht van den vertaler heeft dan verder niets meer te zeggen. Ook als hij zelf in een gegeven geval liever het woord door leven zou willen vertalen, dan vertaalt hij toch ziel. Dat is de *concordante* vertaalmethode: zoo te vertalen, dat men altijd in overeenstemming blijft met zich zelf. Zulk een vertaling begint dus met een woordenlijst samen te stellen, en houdt zich dan, zooveel als maar mogelijk is, aan die woordenlijst.

Voorzoover ik weet, bestaat er tot dusver nog maar één concordante vertaling, alleen van het Nieuwe Testament, en wel in het Engelsch. De bewerker is thans bezig aan zulk een vertaling van het Oude Testament, en een Duitsche vertaling van het Nieuwe is in bewerking. De bewerker verzekert, dat hij door deze vertaling genoodzaakt werd om zeer nauwkeurig de beteekenis van de Grieksche woorden na te gaan, en dat daardoor

op verschillende punten zijn inzicht gewijzigd werd. Zijn inzicht had dus geen invloed op zijn vertaling, maar de vertaling bracht hem tot ander inzicht.

A. Lukkien

2 De onsterfelijkheid van de ziel

Dat de ziel van den mensch onsterfelijk is, dat gelooven alle menschen: Heidenen, Spiritisten, Mohammedanen, Boeddhisten, geloovigen, ongeloovigen. Menschen, die niet in het bestaan van een “Hooger Wezen” gelooven, zeggen toch van hun dooden: “Ze zijn nu gelukkig; ze zijn overgegaan naar betere gewesten.” Zoo onuitroeibaar is het geloof aan een onsterfelijke ziel.

En nu is het toch wel opmerkelijk, dat het eenige boek, dat het weten kan, de Heilige Schrift, nergens zegt, dat de ziel onsterfelijk is; integendeel, zij zegt, 1 Tim. 6:16, dat God alleen onsterfelijkheid heeft, en dat Hij, die het leven heeft in Zich zelf, ook den Zoon gegeven heeft, het leven te hebben in Zich zelf. (Joh. 5:26.) Dat de mensch een onsterfelijke ziel heeft, zegt de Schrift nergens, met geen enkel woord.

Weet ge, wie alleen in de Schrift vertelt, dat de mensch onsterfelijk is? Satan.

God had tot den mensch in den hof van Eden gezegd: “Ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven.” De slang zeide tot de vrouw: “Gijlieden zult den dood niet sterven.” En nog altijd gelooft de mensch het woord van Satan liever dan het woord van God. En wanneer we dan voor onze oogen zien, dat de mensch sterft, dan zeggen we: “O, dat is het lichaam, dat sterft, maar de ziel blijft leven.” Terwijl God zegt: “De ziel zal sterven.”

Lees maar Ezech. 18:20: “De ziel, die zondigt, die zal sterven.” Het is niet het lichaam, dat zondigt, maar de ziel, en die ziel sterft. Dat de ziel sterft, leest ge ook in Num. 23:10; Richt. 16:30; Job 36:14; Jona 4:8; Ezech. 13:19. Ook in Mark. 3:4 en Luk. 6:9, maar daar heeft de Statenvertaling willekeurig mensch vertaald, terwijl er psychè, ziel, staat.

“De bezoldiging der zonde is de dood.” zegt de Schrift. Neen, zeggen de menschen, de bezoldiging der zonde is een eindeloos leven in ellende. Nu is er geen grooter tegenstelling dan tusschen

dood en eindeloōs leven, maar de Christenheid zegt, dat in dit geval dood eindeloōs leven beteekent. Men spreekt dan nog wel van eeuwigē dood, en men bedoelt eeuwig leven.

Zoo iets doet men alleen met de Schrift. Wanneer we in een ander boek lezen van dood, dan denken we aan dood en niet aan leven.

Dat de dooden dood zijn, zegt de Schrift anders duidelijk genoeg. “De levenden weten, dat ze sterven moeten, maar de dooden weten niet met al; zij hebben ook geen loon meer, maar hun nagedachtenis is vergeten; ook is alreede hun liefde, ook hun haat, ook hun nijdigheid vergaan. Er is geen werk, noch verzinning, noch wetenschap, noch wijsheid in het graf, waar gij heengaat.” (Pred. 9:5,6,10.) — “In den dood is Uwer geen gedachtenis; wie zal U loven in het graf?” (Ps. 6:6.) — “Wat gewin is er in mijn bloed, in mijn nederdalen tot de groeve? Zal U het stof loven? Zal het Uw waarheid verkondigen?” (Ps. 30:10.) — “Zal Uw goedertierenheid in het graf verteld worden, Uw getrouwheid in het verderf? Zullen Uw wonderen bekend worden in de duisternis, en Uw gerechtigheden in het land der vergetelheid?” (Ps. 88:12,13.) — “De dooden zullen den Heer niet prijzen, noch die in de stilte zijn nedergedaald?” (Ps. 115:17.)

Zeg nu niet, dat dit oud-Joodsche voorstellingen zijn; Paulus zou u antwoorden: “Nee, het zijn woorden Gods.” (Rom. 3:2.)

De dood is volgens de Schrift een toestand van onbewustheid en komt daarin overeen met den slaap. Daarom wordt in de Schrift de dood zoo vaak een slaap genoemd, bij voorbeeld in de geschiedenis van Lazarus en van het dochtertje van Jaïrus. Zie ook Jer. 51:39 en 57; Deut. 31:16; Job 3:11-13; Dan. 12:2. Daarom heet het ook van de gestorvenen: Ze zijn ontslapen. Voor wie gezond slaapt, sluit het oogēnblik van ontwaken onmiddellijk aan bij het oogēnblik van inslapen; evenzoo sluit het oogēnblik der opstanding voor het bewustzijn onmiddellijk aan bij het oogēnblik van sterven. De doode bestaat, maar hij weet er zelf

niet van; hij bestaat nog alleen voor God.

“Ze leven Hem allen,” zegt de Heer Jezus daarvan. De sadduceërs kwamen tot Hem, die zeiden, dat er geen opstanding is. Om hun te bewijzen, *dat de dooden zullen opstaan*, wees Hij op Mozes, die den Heer noemt den God van Abraham, Izaäk en Jakob. “God is niet een God der dooden, maar der levenden, want ze leven Hem allen.” Dat geeft de Heer niet als een bewijs van de onsterfelijkheid der ziel, maar van de opstanding der dooden. (Luk. 20:37,38.)

Onze Heer is Zelf dood geweest. Hij zegt niet: “Mijn lichaam is dood geweest,” maar: “Ik ben dood geweest, en zie, ik ben levend in de eeuwen der eeuwen.” (Openb. 1:18.) Wanneer de ziel bleef voortleven, waarom moest Hij dan nog opstaan? Toen Hij nog geen lichaam had, kon Hij een wereld scheppen. En zou Hij dan zonder lichaam die wereld niet kunnen verlossen? Maar toen Hij in het graf lag, was Hij dood, en was Hij in de macht van hem, die het geweld des doods had. (Hebr. 2:14.)

Zijn geest was zoo lang in des Vaders handen. “Neemt Gij hun adem weg, zij sterven en zij keeren weder tot hun stof. Zendt gij Uw *geest* uit, zoo worden zij geschapen,” zegt Ps. 104:29 en 30. Men zou het aan de vertaling niet zeggen, dat hier voor adem en voor geest in het Hebreeuwsch hetzelfde woord roeach staat. De mensch is een levende ziel ten gevolge van den adem des levens, dien hij ontvangen heeft in zijn neusgaten. De adem maakt den mensch tot een levende ziel. Dat weten wij wel. De adem is het eerste, waarop gelet wordt, als een mensch geboren wordt, en het laatste als hij sterft. Men kan dien adem ook den geest noemen; de adem van den geest des levens, dien ook de dieren hebben. (Gen. 6:17; 7:22.) Is de adem weg, dan is de mensch of het dier een doode ziel. (Lev. 19:28; 21:11; 22:4; Num. 6:11; 9:6,7,10; 19:11,13; Hagg. 2:14.) In al deze teksten staat in het Nederlandsch dood lichaam, maar in het Hebreeuwsch doode ziel.

Nog iets. De Schrift gebruikt het woord dood ook in figuur-

lijken zin, om iets af te beelden. Wanneer Jakobus zegt, dat het geloof zonder de werken dood is, zooals het lichaam zonder geest dood is, (Jak. 2:26.) dan maakt hij ons al heel duidelijk, wat dood beteekent. Het geloof zonder de werken doet niets, heeft nergens besef van; het is alsof het niet bestaat; het is niet waar te nemen. Het verkeert in denzelfden toestand, zegt Jakobus, als een lichaam zonder geest. Dat is ook, alsof het niet bestaat; dat heeft ook geen besef. Wanneer Jakobus meende, dat dood levend beteekent, dan zou hij niet een dood geloof tegenover een levend geloof hebben gesteld.

“Zonder de wet is de zonde dood,” zegt Paulus, Rom. 7:8, en in het volgende vers zegt hij, dat bij de komst van de wet de zonde weer levend geworden is. Hij stelt dus dood en levend tegenover elkaar, als licht en duisternis, als kwaad en goed, als wit en zwart, en hij denkt er niet aan, om te veronderstellen, dat dood slechts een andere vorm van leven is.

Uit alles blijkt, dat de dooden niet bewust zijn; ze zijn als slapenden tot den dag der opstanding. Ze zijn niet in de hel of in het vagevuur; zij juichen ook niet voor den troon, zooals men het zoo dikwijls zegt; ze zijn dood en wachten op de opstanding.

A. Lukkien

3

Opstanding

Toen de Heer Jezus met Zijn discipelen van den berg der verheerlijking afkwam, gebood Hij hun, “dat zij niemand verhalen zouden hetgeen zij gezien hadden, dan wanneer de Zoon des menschen uit de dooden zou opgestaan zijn. En zij behielden dit woord bij zich zelf, vragende onder elkander wat het was: uit de dooden opstaan.” (Mark. 9:9,10.)

Die discipelen waren geen sadduceërs; zij geloofden wel zeker, dat de dooden zouden opstaan, want zij kenden de Schriften en de kracht Gods. (Mark. 12:24.) Maar wat het was: opstaan uit de dooden, opstaan van tusschen de dooden uit, opstaan dus, terwijl de andere dooden nog dood bleven, dat wisten zij niet, want daarvan hadden Mozes en de profeten niet gesproken.

En wat de discipelen toen nog niet wisten, dat weten vele geloovigen tegenwoordig ook nog niet. O ja, ze gelooven, dat Christus uit de dooden is opgestaan, maar wat door de profeten Paulus en Johannes gezegd is over een opstanding van tusschen de dooden uit, dat weten ze niet. Ze stellen zich voor, dat op den jongsten dag de dooden zullen opstaan om geoordeeld te worden, evenals de discipelen het geloofden in Markus 9. En wat ze gelooven, is naar de Schrift: voor den grooten witten troon van Openb. 20 staan de dooden klein en groot. Ze maken daarbij echter de fout, dat ze spreken over wederopstanding des vleesches. Dat woord staat nergens in de Schrift, en dus moeten wij het ook niet zeggen. Niet het vleesch is dood, maar de mensch is dood, en niet het vleesch staat op, maar de mensch staat op. En dat opstaan geschiedt niet met hetzelfde lichaam. Men zaait geen korenhalmen, maar zaadkorrels, zegt Paulus, 1 Kor. 15:36,37, en hij legt dat met vele woorden uit in de volgende verzen, tot hij in vers 44 zegt: “Een zielsch lichaam wordt gezaaid, een geestelijk lichaam wordt opgewekt.” (Er staat: sooma psychikon, zielsch lichaam, en niet: sooma fysikon, natuurlijk lichaam. Bij de opstanding dus een lichaam, dat niet meer geleid en bestuurd

wordt door de ziel, maar door den geest.)

Dat de Christenheid in haar belijdenis spreekt van wederopstanding des vleesches, volgt noodzakelijk uit de dwaling van de onsterfelijke ziel. Wanneer de ziel voortleeft, dan behoeft ze niet op te staan, en dan moet alleen op den jongsten dag nog het vleesch opstaan, om den mensch weer compleet te maken. Maar indien de mensch sterft, zooals de Schrift zegt, dan staat de mensch weer op. Op welke wijze, dat kan de fantasie ons niet leeren, maar alleen de Schrift, en zij doet dat onder anderen in 1 Kor. 15, het hoofdstuk van de opstanding.

In dat hoofdstuk spreekt ze ook van verschillende opstandingen. Vers 22 tot 24 zegt: "Gelijk zij allen in Adam sterven, zoo zullen zij ook in Christus allen levend gemaakt worden, maar een iegelijk in zijn orde: de eersteling Christus; daarna die van Christus zijn, in Zijn toekomst; daarna zal het einde zijn."

Dat de eersteling Christus levend gemaakt is, hebben de discipelen aanschouwd, en wij weten het door het geloof. Maar daarna gebeurt het nog twee keer, dat menschen levend gemaakt worden: die van Christus zijn, in Zijn toekomst; die niet van Christus zijn, in het einde.

Over de levendmaking van hen, die van Christus zijn, spreekt de Schrift door Paulus en door Johannes. Paulus is volgens Rom. 11:13 en Gal. 2:8 de apostel der voorhuid; Johannes is een van de apostelen der besnijdenis. Wat Paulus zegt, betreft dus ons, de gemeente uit de volken, en wat Johannes zegt, betreft Israel. Dat is iets, dat we in de Schrift eigenlijk altijd uit elkaar moeten houden.

Johannes nu spreekt in Openb. 20:4-6 over hen, die onthoofd waren om de getuigenis van Jezus en om het woord Gods, en die het beest en zijn beeld niet aangebeden hadden, en hij zegt, dat zij zullen leven en heerschen met Christus duizend jaren. Dat noemt hij de eerste opstanding. En dat het een opstanding *uit* de dooden is, zegt hij met zooveel woorden: "De overige der dooden werden niet levend, totdat de duizend jaren geëindigd waren."

De Heer Jezus spreekt ook over deze opstanding in Luk. 20:35, waar Hij zegt, dat zij, die waardig worden geacht, de opstanding uit de dooden te verwerven, niet meer trouwen en niet meer sterven.

Paulus spreekt over onze opstanding van tusschen de dooden uit (in Fil. 3:11 noemt hij ze exanastasis, uitopstanding) op verschillende plaatsen. In 1 Thess. 4:13-18 zegt hij, dat wie in Christus gestorven zijn, eerst zullen opstaan en dat zij met de levend overgeblevenen samen zullen worden opgenomen den Heer tegemoet in de lucht. In 1 Kor. 15:51 voegt hij daaraan een verborgenheid toe: de dooden staan op in onverderfelijkheid, en wij worden veranderd: het sterfelijke doet onsterfelijkheid aan. In Fil. 3:21 verduidelijkt hij dat laatste nog eens, waar hij zegt, dat de Heer Jezus Christus ons vernederd lichaam veranderen zal en het gelijkvormig maken aan Zijn heerlijk lichaam. En in Ef. 1:12 zegt hij, dat wij voorhopen in Christus. De gewone vertaling zegt daar, dat wij eerst in Christus gehoopt hebben, maar dat is niet waar; de Joden hebben eerder in Christus gehoopt dan de heidenen, Lazarus en zijn zusters eerder dan Paulus. Neen, de geloovigen uit de bediening van Paulus zijn tous proelpikotas, de voor-gehoopt-hebbenden, degenen, die een voorhoop hebben, een hoop, die eerder vervuld wordt dan de hoop van de anderen.

Johannes spreekt dus van een eerste opstanding van Joodsche martelaars en verdrukten, Paulus, de apostel der genade, zegt, dat wie in Christus zijn, dooden en levenden, wakenden en slapenden, (1 Thess. 5:10.) allen deel hebben aan de opstanding uit de dooden.

“Die van Christus zijn, in Zijn toekomst,” zegt 1 Kor. 15:23. Het is jammer, dat onze Statenvertaling zoo weinig standvastig is. Het woord parousia, dat hier door toekomst vertaald is, beteekent tegenwoordigheid, en is zoo vertaald 2 Kor. 10:10; Fil. 1:26 en 2:12, terwijl het werkwoord pareimi wel dertien maal door tegenwoordig zijn vertaald is. Men had overal, waar in onze vertaling gesproken wordt over de toekomst des Heeren,

het woord tegenwoordigheid moeten gebruiken. Bij toekomst denkt men zoo licht aan een tijdperk; tegenwoordigheid doet denken aan een tijdperk; het tijdperk, dat de Heer Jezus opnieuw tegenwoordig is op aarde. 2 Thess. 2:8 zegt, dat Hij den mensch der zonde zal te niet doen door de verschijning van Zijn tegenwoordigheid; daaruit is af te leiden, dat de Heer eerst onzichtbaar tegenwoordig is, en dat Hij op een gegeven oogenblik Zijn tegenwoordigheid openbaar maakt.

Gedurende die tegenwoordigheid van Christus heeft de opstanding plaats. Gedurende die nieuwe tegenwoordigheid bemoeit Christus Zich weer met Israel; de verharding heeft dan opgehouden. Volgens Rom. 11:25 duurt die verharding, tot de volheid der heidenen ingaat. We kunnen het ons zoo voorstellen: Op een tijd, waarvan ons verder niets bekend is gemaakt, komt Christus op aarde terug, voorloopig nog onzichtbaar. Zijn gemeente gaat Hem tegemoet, en op aarde wordt de Pinksterbedeeling met Israel voortgezet. Israel komt in de groote verdrukking door den mensch der zonde, het beest. Dan maakt Christus Zijn tegenwoordigheid openbaar; het beest wordt overwonnen; Israels martelaars staan op, en de duizendjarige regeering van Christus begint, terwijl Satan in den afgrond opgesloten is.

Na de duizend jaren wordt Satan een korten tijd ontbonden; hij verleidt de menschen tot een nieuwen opstand, maar dan wordt hij in den poel des vuurs geworpen. En dan komt het oogenblik, waarover de menschen spreken: dat “de wereld vergaat.” Dan staan alle dooden op, en zij worden geoordeeld voor den grooten, witten troon. (Openb. 20.) Maar voor dien troon staat geen enkele geloovige Christen, en geen enkele Israeliet, die de opstanding uit de dooden waardig gekeurd is. Die hadden hun opstanding reeds duizend jaren vroeger.

Voor den witten troon worden de menschen geoordeeld naar hun werken, zooals ook Paulus zegt in Rom. 2. Voor dien troon wordt niet gesproken over het geloof in Christus, niet over Zijn rechtvaardigheid, die den zondaar onniet wordt toegerekend;

er wordt alleen recht gesproken over de werken. Hun, die het kwade gedaan hebben, wordt verbolgenheid en toorn vergolden, verdrukking en benauwdheid, terwijl hun, die met volharding het goede gedaan hebben, heerlijkheid en eer en vrede wordt geschonken. En daarna wordt wie het kwade gedaan heeft, geworpen in den poel des vuurs, dat is — het staat er twee maal — de tweede dood. Dan zijn ze dus nogmaals dood; ze zijn nog niet levend, onsterfelijk gemaakt.

Maar dan komt het einde volgens 1 Kor. 15:24. Dan geeft Christus het Koninkrijk aan God en den Vader. Dan wordt de laatste vijand, de dood, te niet gedaan; de tweede dood, want de eerste dood was reeds te niet gedaan voor den witten troon. En wanneer die tweede dood te niet wordt gedaan, dan worden allen levend gemaakt, die nog in zijn macht waren.

Zoo zijn ten slotte allen levend gemaakt, die in Adam gestorven waren. Dan heeft Christus Zijn werk ten einde gebracht; dan wordt Hij Zelf onderworpen Dien, die Hem alle dingen onderworpen heeft, en God zal alles zijn in allen.

A. Lukkien

Wanneer ik het woord opzoek in een verklarend woordenboek, dan vind ik, dat het beteekent: eindeloos, zonder begin of einde, zonder voortgang van tijd. Het is echter niet de vraag, wat het woordenboek zegt, maar wat blijkens het gebruik de beteekenis is in de Schrift.

Het Hebreeuwsche woord voor eeuwig en eeuwigheid is olaam, de Grieksche woorden zijn aioon en aioonios. Om te weten, wat die woorden beteekenen, volgen we weer de concordante methode; dat wil zeggen: we zoeken één woord, dat altijd als vertaling dienen kan.

Onze Statenvertaling geeft voor het Hebreeuwsche woord meestal eeuwig en eeuwigheid, maar ook eenige malen: van overlang, van ouds en oud, en bovendien negen maal wereld, en ze vertaalt het Grieksche woord aioon twintig maal door wereld, negentien maal door eeuw en meer dan zestig maal door eeuwigheid, terwijl ze het woord aioonios altijd weergeeft door eeuwig.

De woorden, die door eeuwig en eeuwigheid vertaald zijn, komen dus in de oorspronkelijke talen veel vaker voor dan in onze vertaling, en dat brengt ons op het spoor om de juiste beteekenis te vinden. We kunnen bij voorbeeld het woord wereld niet overal gebruiken, waar eeuwigheid staat; ik behoef daar geen voorbeelden van te geven, maar dan weten we meteen, dat wereld niet de goede vertaling is van olaam en van aioon.

Maar het woord eeuwigheid kunnen we ook niet overal gebruiken, in de eerste plaats niet daar, waar wereld vertaald is. Neem bij voorbeeld Ps. 73:12: “Zie, deze zijn goddeloos, nochtans hebben zij rust in de wereld.” Daar staat olaam, maar we kunnen niet vertalen, dat de goddeloozen in eeuwigheid rust hebben. We kunnen het woord evenmin gebruiken in 1 Kor. 2:7: “eer de eeuwigheid was,” want eeuwigheid is er altijd geweest, volgens de opvatting, die iedereen van dat woord heeft.

Wanneer we de woorden wereld en eeuwigheid niet altijd kunnen gebruiken voor olaam en aioon, dan blijft het de vraag, of eeuw daarvoor wel dienst kan doen.

Een eeuw is een tijdperk van honderd jaren, maar het wordt ook dikwijls gebruikt voor een tijdperk van onbeperkten duur. We spreken bijv. van de gouden eeuw, de eeuw van Rembrandt, en dat is de oorspronkelijke beteekenis van het woord. We willen dus aan honderd jaren niet meer denken; we denken aan een langdurig tijdperk, dat we immers ook in onze taal wel met een verbasterd Grieksch woord een aeoon noemen.

En nu hoop ik u aan te toonen, dat we het woord eeuwigheid in den zin van oneindigheid dikwijls niet kunnen gebruiken, maar het woord eeuw in den zin van tijdperk wel altijd.

In de eerste plaats wijs ik u op teksten, waar de Schrift zelf zegt, dat eeuwigheid niet eindeloos is. "Hemel en aarde zullen voorbijgaan," heeft de Heer Jezus gezegd. (Matth. 24:35.) Hoe kan dan de Prediker zeggen: "De aarde staat in der eeuwigheid?" (1:4.) De Prediker heeft bij het woord eeuwigheid niet aan oneindigheid gedacht. De Schrift kan niet tegelijk verklaren, dat de aarde eindig en dat ze oneindig is.

Judas zegt in vers 7, dat Sodom de straf van het eeuwige vuur draagt. Maar Ezech. 16:55 zegt, dat Sodom hersteld zal worden tot haar vorigen staat gelijk Samaria en Jerusalem. Het eeuwige vuur van Sodom is dus niet eindeloos.

In Jer. 51:39 en 57 staat, dat de inwoners van Babel en haar vorsten een eeuwige slaap zullen slapen. En toch leert de Schrift, dat allen, die in de graven zijn, de stem van Gods Zoon zullen hooren en ontwaken. Dan is de eeuwige slaap van Babel niet eindeloos.

Jes. 32:14 zegt, dat de wachttorens van Jerusalem tot spelken zullen zijn in eeuwigheid. Maar het volgende vers luidt: "totdat over ons uitgegoten wordt de Geest uit de hoogte." Dan houdt die eeuwigheid op en ze is dus niet eindeloos.

Volgens Ex. 21 moest een slaaf na zes jaren vrijgelaten

worden; bleef hij echter liever slaaf, dan werd hem met een priem het oor doorboord, “en hij zal hem eeuwig dienen.” Maar toch zeker niet tot in het oneindige?

Ik zou tal van dingen kunnen noemen uit den Mozaischen eeredienst, die eeuwig worden genoemd: voorschriften aangaande de priesterkleeding, de lampen, de zilveren trompetten, de reinigingen, de feestdagen, en die toch niet duren tot in het oneindige.

En dan wijs ik u in de tweede plaats op teksten, waar over twee of meer eeuwigheden gesproken wordt. Daar hebt ge alle teksten (op twee na) waar bij ons staat: alle eeuwigheid; daar staat letterlijk: de eeuwen der eeuwen, of, als ge dat liever hoort: de eeuwigheden der eeuwigheden. Voorts hebt ge de teksten, waar deze eeuw staat tegenover de toekomstige: Matth. 12:32; Mark. 10:30; Luk. 18:30; 20:34; Ef. 2:7, of waar het woord eeuwen in het meervoud staat, bijv. Ef. 3:9; Kol. 1:26; 1 Tim. 1:17; Hebr. 6:5; 9:26. Wanneer eeuwigheid oneindig is, dan kan er niet meer dan één eeuwigheid zijn.

En dan noem ik ten derde nog teksten, waar letterlijk gesproken wordt van het einde of de voleinding der eeuwigheid. Daar het einde van de oneindigheid een onmogelijkheid is, heeft men in deze teksten niet eeuwigheid geschreven, maar eeuw of wereld. Mark. 13:49; 1 Kor. 10:11; Hebr. 9:26; Matth. 13:39,40; 24:3; 28:20.

Ik behoef niet meer te zeggen; het is duidelijk, dat het woord eeuwigheid in den zin van oneindigheid in zeer veel gevallen onmogelijk de vertaling kan zijn van olaam en van aioon. Er blijft dus alleen over, dat we die woorden vertalen door eeuw in den zin van tijdperk. Dat woord past overal. Maar dan weten we tevens, dat het Bijbelsche woord geen oneindigheid aanduidt. Een eeuwigheid is een tijdperk. Over die tijdperken schrijf ik nog afzonderlijk. Het was me er nu alleen om te doen, aan te toonen, dat eeuwig niet eindeloos is.

Ook niet, wanneer er sprake is van eeuwig oordeel. (Het woord eeuwige verdoemenis staat nergens in de Schrift.) Het

eeuwig oordeel is het oordeel van de toekomstige eeuwen. Het eeuwige leven is het leven van de toekomstige eeuwen. Houden die eeuwen op, dan houdt ook de eeuwige straf op, en ook dat leven, dat eeuwig leven genoemd wordt. Maar daarmee houdt het leven niet op. Na het eeuwige leven komt de toestand, dat God alles in allen is. Dan is er geen dood meer en dan leeft alles.

We moeten dus eigenlijk niet het woord eeuwig gebruiken, maar eeusich. Bij eeuwig denkt iedereen aan eindeloos, en dat betekent het grondwoord niet; eeusich zou betekenen: tot de eeuw behorende. (Vergelijk: daagsch, zondagsch.)

A. Lukkien

In Gal. 1:4 zegt Paulus, dat Christus Zich gegeven heeft voor onze zonden, opdat Hij ons trekken zou uit deze tegenwoordige booze wereld. Wereld, zegt daar de vertaling, maar het Grieksche woord is aioon en niet kosmos. De kosmos is de wereld, maar een aioon is, zooals we gezien hebben, een eeuw, een tijdperk. Deze tegenwoordige booze eeuw, moeten we lezen.

De eeuw, waarin wij leven, wordt een booze eeuw genoemd, en dat wekt de gedachte, dat er ook wel een betere eeuw kan zijn. Daarover laat de Schrift ons niet in het onzekere. Ze stelt immers op verschillende plaatsen deze eeuw tegenover de toekomstende. Zie Matth. 12:32; Mark. 10:30; Luk. 18:30; 20:34,35; Ef. 2:7; Hebr. 6:5. Deze tegenwoordige eeuw zal dus een einde nemen, en een nieuw tijdperk zal voor de aarde aanbreken.

Openb. 20 vertelt ons, met welke belangrijke gebeurtenis die toekomstende eeuw begint. De draak wordt gegrepen, geketend, in den afgrond geworpen en opgesloten, en de afgrond wordt verzegeld, opdat hij de volken niet meer zou verleiden. En opdat we goed zouden weten, wie bedoeld wordt, noemt de apostel hem met nog drie namen: oude slang (denk aan den hof van Eden) duivel en satanas. En nu behoeven we niet te vragen, of het in de toekomstende eeuw beter zal zijn dan in deze. In deze eeuw heeft satan de macht over de koninkrijken der wereld; die macht is hem gegeven, en hij geeft ze wien hij wil; (Luk. 4:6.) en toen hij ze aan den Heer Jezus aanbood, heeft Deze geweigerd, maar Hij heeft hem geen leugenaar gescholden. Trouwens, de Schrift noemt hem den god dezer eeuw. (2 Kor. 4:4.) Het maakt voor de wereld een groot verschil, of de duivel de god der eeuw is, of dat hij gebonden en machteloos gemaakt is.

De mensch is in die toekomstende eeuw nog niet anders geworden, maar hij wordt niet meer verleid. De koninkrijken der wereld staan dan niet onder de leiding van satan, maar ze zijn geworden van onzen Heer en van Zijn Christus. (Openb. 11:15;

12:10.) Dan geeft God de Heer aan den Zoon van Maria den troon van Zijn vader David en Hij zal over het huis van Jakob Koning zijn in de eeuw. (Luk. 1:32,33.) Dan wordt Israel het koninklijk priesterdom; het brengt alle volken tot Christus en het regeert alle volken in Zijn Naam. Dan wordt alles vervuld, wat in de profeten en de psalmen daarvan is voorzegd. Ik lees u alleen voor Ps. 67: “De volken zullen U, o God, loven; de volken altemaal zullen U loven; de natiën zullen zich verblijden en juichen, omdat Gij de volken zult richten in rechtmatigheid, en de natiën op aarde, die zult Gij leiden. De volken zullen U, o God, loven; de volken altemaal zullen U loven. De aarde geeft haar gewas; God, onze God, zal ons zegenen en alle einden der aarde zullen Hem vreezen.”

Ge gelooft toch zeker niet, dat wij nu in dien tijd zijn?

Duizend jaren duurt die eeuw. Ik weet wel, dat de menschen, die alles betwijfelen, wat de Schrift zegt, ook van deze duizend jaren niet willen weten, maar de Schrift zegt het zes maal, en daarom geloof ik, dat het duizend jaren zullen zijn.

En dan nemen de duizend jaren een einde, dat we niet verwacht zouden hebben. Satan wordt ontbonden, (Openb. 20:7.) en verleidt opnieuw de volken; er ontstaat een ontzaglijke opstand, maar de opstandelingen worden verslonden door vuur van den hemel, en Satan wordt geworpen in den poel van vuur en zwavel.

Dan heeft voor den grooten witten troon het oordeel plaats; dan “vergaat de wereld,” en er komt een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waarin volgens 2 Petr. 3:13 gerechtigheid woont. Gedurende de duizend jaren heerschte de gerechtigheid, op de nieuwe aarde woont ze. Nu is de bede van het “Onze Vader” vervuld: “Uw Koninkrijk kome; Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzoo ook op aarde.”

Johannes geeft in Openb. 21 en 22:1-5 een korte beschrijving van de heerlijkheid van deze laatste eeuw. Het is nog niet de eindtoestand. Het allerlaatste van de wereldgeschiedenis moeten

we lezen in 1 Kor. 15:24-28. Daar doet Christus te niet alle heerschappij en alle macht en kracht; daar doet Hij den laatsten vijand te niet, den dood, den tweeden dood, want de eerste dood was reeds te niet gedaan aan het begin van deze eeuw. (Openb. 20:14.) Dan geeft Hij het koninkrijk over aan God en den Vader; dan wordt Hij Zelf onderworpen Dien, die Hem alle dingen onderworpen heeft, opdat God zij alles in allen.

Zoo is het nog niet op de nieuwe aarde. Daar zijn de verkeerden nog in den tweeden dood; (Openb. 21:8.) daar zijn nog koningen; (vs. 24.) daar hebben de natiën nog genezing noodig; (22:2.) daar heerschen Zijn dienstknechten nog als koningen; (vs. 4.) daar heeft het Lam nog Zijn troon, (vs. 1 en 3) en heeft dus het koninkrijk nog niet overgegeven aan den Vader. Daar is het nog niet de volmaakte toestand. Daar is God nog niet alles in de menschen van 21:8,27, en 22:15. Openb. 21 en 22 is niet een poëtische beschrijving van het “zalig hemelleven,” maar een korte schets van de laatste eeuw, die over deze aarde bestemd is.

Deze twee, de duizend jaren en de eeuw van de nieuwe aarde, heeten samen de eeuwen der eeuwen; de laatste heet in Hebr. 1:8 de eeuw der eeuw, en in Ef. 3:21 de eeuw der eeuwen. Dat is in onze vertaling al weer niet te zien. We lezen daar telkens: alle eeuwigheid, en dat doet denken, dat er maar één eeuwigheid is, maar het Grieksch heeft daar overal: eeuwen der eeuwen. Deze laatste bijzondere eeuwen worden eeuwen der eeuwen genoemd, een uitdrukking, die wij terstond verstaan, als we denken aan: knecht der knechten, heilige der heiligen, lied der liederen. (Het Hooglied heet zoo in het Hebreeuwsch.) En dan wordt in het Grieksch van Ef. 3:21 gesproken over de eeuw der eeuwen en in Hebr. 1:8 over de eeuw der eeuw. Het is jammer, dat de vertaling deze onderscheidingen verdoezelt onder de foutieve uitdrukking: alle eeuwigheid.

We kennen nu drie eeuwen: de tegenwoordige booze eeuw, de toekomstige eeuw en de eeuw der eeuwen. Tusschen de eerste en de tweede daarvan ligt de dag der wrake, die in Openbaring

beschreven wordt; tusschen de tweede en de derde ligt de oordeelsdag van Openb. 20. De vraag doet zich voor, of er vóór de tegenwoordige eeuw ook nog eeuwen geweest zijn. En daarop geeft de Schrift wel antwoord.

Allereerst lezen we in Ef. 2:2, dat wij eertijds gewandeld hebben naar de eeuw dezer wereld. Deze eeuw en deze wereld hooren bij elkaar. In een volgende eeuw is ook een nieuwe wereld; in een vorige eeuw was ook een vroegere wereld. En nu noemt de Schrift in 2 Petrus twee vroegere werelden. In de eerste plaats de “oude wereld” in de dagen van Noach, de wereld der goddeloozen, (2:5) die door den zondvloed, beter vertaald de overstroming, geoordeeld is. En ten tweede de “wereld die toen was,” (3:6) die uit het water en door (lett.) het water bestond, en die eveneens door een overstroming vergaan is. [Dat dit niet dezelfde wereld was als die van Noach, is duidelijk: die bestond niet door het water.] Dat is al het bericht, dat we van deze eerste wereld hebben.

Maar Gen. 1:1 en 2 geeft er toch meer licht over, wanneer we dat lezen in verband met Jes. 45:18. “In den beginne schiep God den hemel en de aarde. De aarde nu was woest en ledig,” zoo staat er, en in Jes. 45:18 lees ik: “Hij heeft ze (de aarde) niet geschapen, opdat ze ledig zijn zou.” Maar dat staat er in het Hebreuewsch volstrekt niet. Er staat: lo thohoe beraäch: niet ledig schiep Hij ze. Meer staat er niet. Wanneer er le voor thohoe stond, zooals in den volgenden zin: “tot bewoning formeerde Hij ze,” dan zou de vertaling luiden: niet tot ledig schiep Hij ze, en men zou dat kunnen omschrijven: “Hij heeft ze niet geschapen, opdat ze ledig zou zijn.” Maar dat staat er niet; er staat: “Niet ledig schiep Hij ze.” Dat klopt niet met Gen. 1:2, doch ook daar is de vertaling niet zuiver. Er moet staan: “En de aarde werd woest en ledig.”

Met deze enkele aanwijzingen krijgen we dus een bericht, dat God in den beginne (Gen. 1:1.) de hemelen en de aarde heeft geschapen, en dat die aarde niet ledig was; dat ze in Gen. 1:2

woest en ledig en duister werd ten gevolge van een overstrooming. Meer weten we niet van die eerste wereld, “die toen was.” In Gen. 1:3-31 krijgen we dan het verhaal, hoe God in zes dagen den hemel en de aarde opnieuw heeft toebereid, (gemaakt, zegt Ex. 20:11, niet geschapen.) en daarmee krijgen we de tweede wereld, de oude, die tot Noach duurde.

We hebben dus vijf eeuwen geteld: 1. Van de schepping van Gen. 1:1 tot de verwoesting van Gen. 1:2. — 2. Van Adam tot den “zondvloed.” — 3. Van Noach tot den dag der wrake, de tegenwoordige booze eeuw. — 4. Van het binden van satan tot aan het wereldgericht. — 5. Van dat gericht tot aan de voleinding van 1 Kor. 15:24-28.

We lezen in 2 Tim. 1:9 en in Tit. 1:2 de woorden: “voor de tijden der eeuwen.” We lezen in Hebr. 9:26 van de voleinding der eeuwen. We zien dus, dat de gezamenlijke eeuwen een afgesloten tijdperk vormen van de schepping tot de wereldverheerlijking. Voor deze eeuwen heeft God een plan gemaakt. Ef. 3:11 noemt dat “prothesis toon aionoon,” plan der eeuwen, niet: eeuwig voornemen. Dat plan voert Hij in den loop der eeuwen uit. En Hij heeft ons van dat plan bekend gemaakt in de Schriften in geschiedenis en profetie.

Wat buiten die eeuwen ligt, is voor ons verborgen. We weten niet, wat vóór de eeuwen was. En van wat na de eeuwen zijn zal, weten we alleen, dat God alles in allen zal zijn. Maar dat te weten is ook genoeg.

A. Lukkien

6 Het Evangelie van Paulus

Paulus noemt het Evangelie, dat hij predikt, drie maal “mijn” Evangelie, in Rom. 2:16; 16:25 en 2 Tim. 2:8, en twee maal “ons” Evangelie in 2 Kor. 4:3 en in 1 Thess. 1:5, waar hij ook spreekt uit naam van zijn mede-apostelen Timotheüs en Silvanus. Zeker, het is het Evangelie van God, het Evangelie van Jezus Christus, maar Paulus heeft het recht om te spreken van “zijn” Evangelie, omdat hem het Evangelie der voorhuid toebetrouwd was, (Gal. 2:7.) Dat is een ander Evangelie dan het Evangelie der besnijdenis, dat toebetrouwd was aan Petrus.

Een ander Evangelie. Dat wil niet alleen zeggen, dat Paulus en de zijnen tot de heidenen zouden gaan, en Petrus met de andere elf tot de besnijdenis, maar het is inderdaad een ander Evangelie, zooals blijkt, wanneer we hetgeen Paulus in zijn brieven schreef, vergelijken met wat in het overige deel van het Nieuwe Testament staat.

Het zijn hoofdzakelijk twee onderwerpen, die Paulus behandelt en waarover de anderen zwijgen: de Rechvaardiging en de Verzoening.

Wanneer de Schrift zegt, dat God den goddelooze rechtvaardigt, dan wil dat niet zeggen, dat de man, die eerst goddeloos van aard en van daden was, nu voortaan rechtvaardig van aard en van daden zou zijn, en dat er dus een inwendige verandering met hem plaats zou hebben gevonden. Neen, wanneer de Schrift spreekt van rechtvaardigen, dan beteekent dat niet: rechtvaardig maken, maar rechtvaardig *verklaren*, als rechtvaardig *erkennen*; *zeggen*, dat iemand rechtvaardig is, hij moge het zijn of niet.

We lezen in Luk. 7:29 en in Rom. 3:4, dat God gerechtvaardigd wordt, en in Luk. 10:27 en in Luk. 16:15, dat menschen zich zelf rechtvaardigen; ook daar heeft rechtvaardigen de beteekenis: rechtvaardig verklaren, als rechtvaardig erkennen.

In de bedeeling, die God met Israel hield, verklaarde Hij rechtvaardig, wie de wet hield. “Het zal ons gerechtigheid zijn, als wij zullen waarnemen te doen al deze geboden voor het aanzicht van Jehovah onzen God, gelijk als Hij ons geboden heeft,” zegt Mozes Deut. 6:35. Daarmee waren ze in zich zelf niet rechtvaardig, maar God rekende ze rechtvaardig. En we lezen dan ook in het N.T., dat wetgetrouwe Israëlieten rechtvaardigen worden genoemd: Zacharias en Elisabeth, Jozef van Nazareth, Simeon van Jerusalem, Jozef van Arimathea, en ook Cornelius, de Jodengenoot van Cesarea. In die bedeeling kon men door de wet gerechtvaardigd worden, zooals ook Paulus zegt in Rom. 2:13, vóór hij de rechtvaardiging uit genade bekend maakt: “De daders der wet zullen gerechtvaardigd worden.” Maar het is vooral Jakobus, die, schrijvende aan de twaalf stammen, deze rechtvaardiging uit de werken in het oog houdt. Hij geeft Abraham en Rachab als voorbeelden. (Jak. 2:21,24,25.)

De rechtvaardiging, die Paulus ons leert kennen, de rechtvaardiging zonder de werken, komt in de Schrift buiten zijn brieven niet voor. In de Evangelien zoeken wij ze tevergeefs, en we vinden ze ook niet meer na den Brief aan Filemon.

Het Evangelie van Paulus luidt: God rechtvaardigt den zondaar, erkent hem als een rechtvaardige, en dat om niet, gratis, zoo maar, gegeven, zooals er letterlijk staat in Rom. 3:24. De zondaar doet daar zelf niets toe; God doet het alleen, omdat het Hem behaagt. Dit zijn woorden uit den Romeinenbrief: “Zij hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods, en worden om niet gerechtvaardigd uit Zijn genade, door de verlossing, die in Christus Jezus is, welchen God voorgesteld heeft tot een betooning van Zijn rechtvaardigheid in den tegenwoordigen tijd, opdat Hij rechtvaardig zij en rechtvaardigende dengene, die uit het geloof van Jezus is.” “Wij besluiten dan, dat de mensch door het geloof gerechtvaardigd wordt zonder de werken der wet.” — “Hij is een eenig God, die de besnijdenis rechtvaardigen zal uit het geloof en de voorhuid door het geloof.” — “Die den

goddelooze rechtvaardigt.” — “Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onzen Heer Jezus Christus.” — “Gerechtvaardigd door Zijn bloed.” — “God is het, die rechtvaardig maakt.”

“De rechtvaardigheid Gods wordt in het Evangelie geopenbaard,” zegt Paulus in de inleiding van den Romeinenbrief, (1:17) en wanneer hij dan heeft aangetoond, dat de toorn Gods rusten moet op Jood en Heiden beide, en dat uit de werken der wet geen vleesch zal worden gerechtvaardigd, begint hij opnieuw: “Maar nu is de rechtvaardigheid Gods geopenbaard geworden zonder de wet.” (3:21.)

We moeten dat woord “nu” in zijn letterlijken zin nemen. Nu, toen Paulus dit aan de Romeinen schreef. Niet eerder werd ze geopenbaard. Ze bestond in Gods plan der eeuwen, vóór de grondlegging der wereld. Ze bestaat als feit sedert Golgotha, maar ze werd pas door Paulus openbaar gemaakt.

Ze bestaat sedert Golgotha, zoodat we gerechtvaardigd zijn, lang vóór we gezondigd hebben. We zijn immers ook tot zondaars gesteld, lang vóór we gezondigd hebben. (Rom. 5:19.) We zijn tot zondaars gesteld in Eden. Het eene zoowel als het andere gaat buiten ons om. In Adam zijn we zondaars; in Christus zijn we verlost.

Gerechtvaardigd uit genade door het geloof. De Hervorming heeft deze waarheid weer aan het licht gebracht. Maar geleidelijk is in het bewustzijn en in de theologie der Protestanten de klemtoon gevallen op het geloof in plaats van op de genade, en men doet het voorkomen, alsof God ons de rechtvaardigheid toerekent *om* ons geloof; alsof Hij ons rechtvaardigt, omdat wij gelooven. Men doet het voorkomen, alsof God in plaats van den strengen eisch der wet een anderen eisch heeft gesteld, den eisch van het geloof: alsof het in plaats van: “Doe dat, en gij zult leven,” nu geworden is: “Geloof dat, en gij zult leven.” En zoo

is er een nieuwe gerechtigheid uit de werken ontstaan, waarbij het geloof de eisch is, waaraan de mensch moet voldoen. (Zie Heid. Catech. vragen 20-23.)

Neen, het is juist andersom. Het Evangelie van Paulus is niet: “Geloof dat, en gij zult leven,” maar: “Gij zult leven, geloof dat.” Het is niet: “Wanneer gij gelooft, dan wordt gij gerechtvaardigd,” maar: “Gij zijt gerechtvaardigd, geloof dat.”

De rechtvaardigheid Gods, die Hij den zondaar uit genade geeft, bestaat, ook als wij het niet gelooven; ze bestond, eer wij het geloofden en zelfs eer wij zondigden, maar wij hebben er pas het genot van, wanneer we gelooven. Daarom is het *door* het geloof, maar het is niet *om* het geloof. Uit Zijn genade worden wij gerechtvaardigd. Al zouden wij willen, dat het anders was, dan blijft het nog zoo. Al willen wij nog zoo gaarne ons zelf rechtvaardigen, toch blijft het zoo, dat wij gerechtvaardigd zijn uit genade. “Zij hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods en worden om niet gerechtvaardigd.” (Rom. 3:23,24.) In deze bedeeling ervaren dat alleen zij, die wat God geeft, geloovig aannemen; in de toekomst zal het blijken, dat Jezus Christus de Zaligmaker is der wereld. De schuld van Adam over alle menschen, de genade van Christus, de rechtvaardiging uit genade over alle menschen.

Waar is dan de roem? Hij is uitgesloten. Onze werken verdienen geen roem. Ons geloof verdient geen roem. God rechtvaardigt ons, buiten onze werken om en buiten ons geloof om. Het is Zijn welbehagen, dat Hij den goddelooze rechtvaardigt om de verlossing, die in Christus Jezus is. Dat is “nu” geopenbaard; dat is het Evangelie voor deze bedeeling, dat in andere bedeelingen niet bekend is gemaakt, en dat we dus elders in de Schrift niet vinden.

Het is het Evangelie van Paulus.

De tweede groote waarheid, die we alleen bij Paulus vinden, is de Verzoening.

Het woord verzoenen komt in het Joodsche deel van het Nieuwe Testament ook wel voor, maar het Grieksch heeft daar een ander woord dan in de brieven van Paulus. Het is het woord hilaskomai, verzoenen, met de afgeleide woorden hilasmos, verzoening, en hilastèrion, verzoendeksel, en het spreekt over het bedekken van de schuld door een offer. We vinden het woord hilaskomai in Hebr. 2:17: “Een barmhartig en getrouw Hoogepriester in de dingen, die bij God te doen waren om de zonden des volks te verzoenen,” en met dat woord zijn we in den Joodschen tempel of in den tabernakel in de woestijn, waar de hoogepriester naar Hebr. 9:7 eenmaal 's jaars binnenging om bloed te offeren voor zich zelf en voor des volks misdaden. Hij sprenge dat bloed op het hilastèrion, het verzoendeksel, waarmee de ark des verbonds bedekt was. Dat verzoendeksel heet in het Hebreuewsch kapporeth, en dat woord beteekent alleen deksel, van het werkwoord kapar, dat bedekken beteekent, en dat in het Oude Testament gebruikt wordt overal, waar in onze vertaling verzoenen staat. In de bedeeeling der wet wordt dus, zooals David ook zegt in den 32sten Psalm, de zonde bedekt door het bloed, dat op het verzoendeksel wordt gesprengd, en dat met bloed besprengde deksel bedekt de twee steenen tafelen der wet. De zonde, en eveneens de eisch der wet, is dus zinnebeeldig bedekt door het bloed. God ziet de zonde niet meer, Hij gedenkt ze niet meer. Hij gaat ze voorbij, zooals in Rom. 3:25 staat: “door het voorbijgaan (niet: de vergeving) der zonden, die te voren geschied zijn onder de verdraagzaamheid Gods.”

Het is opmerkelijk, dat het woord, in het Oude Testament door verzoenen vertaald, bedekken beteekent. Het zegt ons, dat de schuld door het offer bedekt is en dat God er niet meer aan denkt, en dat is een groote genade, maar het zegt ons niets van een andere houding, die God tegen den schuldenaar heeft aangenomen; het zegt ons niets van het hart van God. De

schuld niet meer zien, dat is alles; daarbij kan de afstand wel bewaard blijven. En het is even opmerkelijk, dat in het Joodsche gedeelte van het Nieuwe Testament ook altijd het woord gebruikt wordt, dat samenhangt met het schuldoffer: hilaskomai. In de Overzetting der Zeventig, de Grieksche vertaling van het Oude Testament, die een paar eeuwen vóór Christus bewerkt werd, en die blijkens de aanhalingen, ook veelal door den Heer Jezus en Zijn discipelen werd gebruikt, is het woord kapar, bedekken, altijd door hilaskomai weergegeven. We hebben dus ook in het Nieuwe Testament bij hilaskomai altijd aan bedekken te denken, ook al is het door verzoenen vertaald.

Johannes gebruikt het woord twee maal in zijn ersten brief. “Hij is een verzoening voor onze zonden.” (2:2.) “God heeft Zijn Zoon gezonden tot een verzoening voor onze zonden.” (4:10.) In den Hebreërbrief is Christus de groote Hoogepriester, die de zonden des volks verzoent. (2:17.) Voorts noemt die brief het verzoendeksel van den tabernakel. (9:5.)

Van den tollenaar in den tempel (Luk. 18:13.) zegt de vertaling, dat hij bad: “O God, wees mij zondaar genadig!” Dat is onjuist vertaald; hij bad: “O God, wees met mij verzoend!” en hij dacht dus ook aan het bedekkende bloed.

Paulus zegt in Rom. 3:25, dat God Christus Jezus heeft voorgesteld tot een verzoendeksel door het geloof in Zijn bloed. Niet tot een verzoening, zooals de Statenvertaling heeft, maar ook niet tot een genadetroon, zooals de vertaling Voorhoeve heeft. Dat woord heeft met het Grieksche woord niets te maken. Het woord hilastèrion bevat het woord genade niet, en evenmin het woord troon. Genadetroon is een vertaling van Luthers willekeurige vertaling Gnadenstuhl. En willekeurig is ook de vertaling van Tekst en Uitleg: zoenmiddel, en van de Leidsche: losprijs. Het Grieksche woord duidt de plaats aan, waar de verzoening geschiedt: het deksel van de ark, het verzoendeksel. Het is hetzelfde woord, dat ook in Hebr. 9:5 staat. Christus is de werkelijkheid, waarvan het verzoendeksel een schaduw was.

Paulus gebruikt een ander Grieksch woord voor verzoenen: katallassoo, en het is opmerkelijk, dat de andere schrijvers dat woord geen enkele maal gebruiken. Katallassoo is gemaakt van allassoo, veranderen, (“dat ik mijn stem mocht veranderen,” Gal. 4:20.) en het wil zeggen neer-veranderen, geheel veranderen, en uit de teksten, waarin Paulus het gebruikt, is duidelijk, dat hij denkt aan een geheele verandering van gezindheid, bijv. in 1 Kor. 7:11: “dat de vrouw met den man verzoene.” Die beteekenis heeft het ook in 2 Kor. 5:18: “God heeft ons met Zich zelf verzoend in Christus Jezus,” en in vers 19: “God was in Christus de wereld met Zich zelf verzoenende.” God heeft ten opzichte van ons en van de wereld een andere gezindheid aangenomen; in plaats dat Hij toorn, zoekt Hij gemeenschap, en nu bidt Hij den mensch: “Laat u met God verzoenen.” In dezen laatsten tekst heeft het woord den vorm katallassomai: zich veranderen in gezindheid. Men zou hier beter kunnen vertalen: “Weest met God verzoend.”

Evenzoo gebruikt Paulus het woord katallassoo twee maal in Rom. 5:10: “Indien wij, vijanden zijnde, met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, veelmeer zullen wij, verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven.”

Van het werkwoord katallassoo hebben we het naamwoord katallagè, dat door verzoening vertaald is en natuurlijk ook weer wijst op de veranderde gezindheid. Het komt voor in Rom. 5:11: “Door Wien wij nu de verzoening gekregen hebben;” in Rom. 11:15: “Israels verwerping is de verzoening der wereld,” en in 2 Kor. 5:18 en 19: “Die ons de bediening der verzoening gegeven heeft. . . Hij heeft het woord der verzoening in ons gelegd.”

Altijd is de grondgedachte, dat God verzoend is. De verandering in gezindheid is in deze teksten niet bij ons of bij de wereld, maar God heeft van Zijn kant de vijandschap weggedaan en is gunstig gezind, en in het woord: “Weest met God verzoend,” bidt Hij, dat nu ook de mensch de vijandschap moge laten varen en tot andere gezindheid kome jegens God.

En wanneer dat gebeurd is, dan krijgen we de wederzijdsche

verzoening, waarvoor Paulus het woord apokatallasso gebruikt, letterlijk afverzoenen. Dat woord komt drie maal voor. In Ef. 2:16 lezen we: “Opdat Hij die beiden (de geloovigen uit de Joden en uit de heidenen) met God in één lichaam verzoenen zou door het kruis.” Voorheen was er tusschen die twee vijandschap, maar nu is de Jood verzoend met den heiden en de heiden met den Jood. De verzoening is wederzijdsch. Datzelfde vinden we in Kol. 1:21: “Hij heeft u nu ook verzoend.” De Kolossensen hebben aan de roepstem: “Weest met God verzoend,” gehoor gegeven; zij hebben de vijandschap afgelegd. Ook hier is de verzoening wederzijdsch.

En wederzijdsch is ook de verzoening in den derden tekst, waarin apokatallasso voorkomt, Kol. 1:20: “Dat Hij door Christus alle dingen verzoenen zou tot Zich zelf; hetzij de dingen, die op de aarde, hetzij de dingen, die in de hemelen zijn.” God is niet alleen verzoend met hemel en aarde, maar hemel en aarde zijn ook verzoend met Hem en hebben de vijandschap afgelegd. Hierbij zij opgemerkt, dat we hier niet te denken hebben aan dingen, voorwerpen; het Grieksch zegt, dat God het al zal verzoenen, hetzij wat op de aarde, hetzij wat in de hemelen is. Alverzoening dus.

Rechtvaardiging uit genade, en verzoening tot het hart van God, dat zijn twee belangrijke trekken van Paulus' Evangelie. En dat is het eenige Evangelie in deze bedeeling. Het volk Israel is — voor een tijd — ter zijde gesteld, en daarmee is ook het Evangelie der besnijdenis voor een tijd buiten werking gesteld. Thans geldt voor Jood en heiden hetzelfde Evangelie, het Evangelie van Paulus.

A. Lukkien

Paulus gebruikt viermaal het woord bedeeeling. In Ef. 1:10 vertelt hij van Gods voornemen, om in de bedeeeling van de volheid der tijden wederom alles tot één, letterlijk: onder één hoofd, te vergaderen in Christus. In Ef. 3:2 zegt hij: “Indien gij maar gehoord hebt van de bedeeeling der genade Gods, die mij gegeven is aan u.” In Kol. 1:25 zegt hij: “de gemeente, welker dienaar ik geworden ben naar de bedeeeling Gods, die mij gegeven is aan u, om te vervullen (voltooien) het Woord Gods.” En dan is er nog een vierde keer, die in onze vertaling niet te vinden is. Ef. 3:9 luidt: “om allen te verlichten (dat ze mogen verstaan) welke de gemeenschap der verborgenheid zij.” Het is gebleken, dat in de oudere handschriften niet staat koinoonia, gemeenschap, maar oikonomia, bedeeeling, zoodat de tekst moet luiden: “welke de bedeeeling der verborgenheid zij.”

Het Grieksche woord in deze teksten is oikonomia. Dat woord is gevormd van oikos, huis, en nomos, wet, en het beteekent dus huiswetgeving, regeling van de huishouding. Een oikonomos is een man, die in opdracht van zijn meester het huis bestuurt. Het woord is vertaald door huisverzorger in Luk. 12:42: “Wie is dan de getrouwe en voorzichtige huisverzorger?” en in Tit. 1:7: “Een opziener moet onberispelijk zijn als een huisverzorger Gods.” In Luk. 16 in de bekende gelijkenis is het vertaald door rentmeester, en oikonomia door rentmeesterschap. Ik geloof, dat huisverzorger en huisbestuur betere vertalingen zijn. Bij een rentmeester denkt men te veel alleen aan geldelijke administratie, terwijl de oikonomia de geheele inrichting van de huishouding omvat.

Het is duidelijk, dat dit ook bij Paulus de beteekenis is: de inrichting van de Goddelijke huishouding; de manier, waarop God Zijn verhouding tot de menschen en de verhouding van de menschen onderling regelt. En daarbij blijkt, dat Paulus verschillende bedeelingen onderscheidt. Hij spreekt van de be-

deeling, de huisorde die in zijn tijd geldig is, hij spreekt ook over de bedeeling van een toekomstigen tijd, dien hij de volheid der tijden noemt.

Velen van ons hebben nooit geleerd, de bedelingen goed te onderscheiden. Wij spreken nog wel van een bedeeling der wet voor Israel en een bedeeling der genade voor de gemeente, en we denken er bij voorbeeld niet aan, de spijswetten of de sabbatswetten van Israel te houden, die toch Goddelijke geboden zijn. Maar over het algemeen is het ons niet duidelijk, dat er verschil van bedeeling is in de Evangeliën, in de Handelingen, in den brief aan de Romeinen en in dien aan de Efeziërs.

“Al de Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot leering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing.” (2 Tim. 3:16.) Alle Schrift is vóór ons, maar niet alle Schrift spreekt óver ons. Zij spreekt ook wel eens over onze broeders uit een andere bedeeling.

Laat me, om dat onderscheid te laten zien, een paar dingen noemen.

Het evangelie, dat Paulus predikte, had tot inhoud, dat Christus gestorven is voor onze zonden, en dat Hij is begraven, en dat Hij is opgewekt. (1 Kor. 15:3, 4.) Het evangelie, dat Johannes de Dooper predikte, en dat de Heer door Zijn twaalf discipelen liet prediken, luidde: “Het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen,” en toen zij dat predikten, wisten zij nog niet, dat de Heer zou sterven en opstaan.

Petrus predikt op den Pinksterdag, dat God “dezen Jezus, dien gij gekruisigd hebt, tot een Heer en Christus heeft gemaakt.” In Matth. 16:20 verbood de Heer Zijn discipelen, dat zij iemand zouden zeggen, dat Hij was Jezus de Christus.

Petrus zegt, dat de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt, en vraagt, waar dan de goddelooze en zondaar moet verschijnen. (1 Petr. 4:18.) Paulus gelooft in Hem, die den goddelooze rechtvaardigt. (Rom. 4:5.)

Dat zijn tegenstrijdigheden, die we nooit tot overeenstemming

kunnen brengen, zoo wij de bedelingen niet uit elkander houden. De bedelingen in het oog te houden, dat is de sleutel tot het verstaan van de Schrift.

Toen de Heer Jezus op aarde kwam, kwam Hij voor Israel. Johannes de Dooper zegt: “Opdat Hij aan Israel zou geopenbaard worden, daarom ben ik gekomen, doopende in water.” (Joh. 1:31.) Paulus zegt, dat Jezus Christus een dienaar geworden is der besnijdenis. (Rom. 15:8.) Hij kwam tot het Zijne. Hij bracht hun ditmaal geen wet en geen belofte; Hij bracht hun een evangelie. Zoo luidt Zijn boodschap: “De tijd is vervuld en het Koninkrijk Gods nabij gekomen: bekeert u en gelooft het evangelie.” (Mark. 1:5.) Ook Johannes de Dooper verkondigde den volke het evangelie. Welk evangelie was dat?

Dat was niet het evangelie van des Heeren dood en opstanding, want toen de Heer daarover tot Zijn discipelen begon te spreken, wilden zij er niet van hooren. “Heer, wees U genadig; dit zal U geenszins geschieden.” (Matth. 16:22.) Wat de Heer aan Israel predikte, en liet prediken, was het evangelie van het Koninkrijk Gods; van dat Koninkrijk, dat door de profeten was voorzegd, en dat door Gabriël aan Maria was aangekondigd: “God de Heer zal Hem den troon van Zijn vader David geven, en Hij zal over het huis Jakobs koning zijn in de eeuw.” (Luk. 1:32, 33.)

Om aan dat Koninkrijk deel te hebben, moest de Israëliet zich bekeeren, en gelooven, dat Jezus de Messias was. Geloof en bekeering was de eisch. Gerechtigheid, grooter dan die van de farizeërs en schriftgeleerden, was noodig om in dat Koninkrijk in te gaan. “Wat zullen wij doen?” is telkens de vraag aan Johannes.

We kunnen in het leven van den Heer, van Zijn eerste optreden tot Zijn dood aan het kruis, duidelijk twee perioden onderscheiden. Eerst predikt Hij openlijk de aanstaande komst van het Koninkrijk, totdat de tegenstand zóó sterk wordt, dat men Zijn werk toeschrijft aan Beëlzebub en van Hem zegt: “Hij heeft een onreinen geest.” (Matth. 12:24; Mark. 3:30.) Daarmee

hebben ze de zonde gedaan tegen den Heiligen Geest, die niet vergeven wordt, noch in deze aïoon, noch in de toekomstige, die van het duizendjarig rijk.

Dan begint de tweede periode. De Heer verbergt Zijn Koning-schap. Hij spreekt over het Koninkrijk Gods tot de scharen in gelijkenissen, opdat ze niet zouden verstaan, (Matth. 13:13-15) en Hij verklaart alles alleen aan Zijn discipelen. Deze mogen niet eens meer aan de scharen zeggen, dat Hij de Messias is. (Matth. 16:20.) Maar aan de Zijnen zegt Hij, dat de Messias moet sterven en opstaan. Een nieuw evangelie, dat door slechts weinigen werd aangenomen.

Indien Israel den Heer had erkend, dan zou het Koninkrijk Gods gekomen zijn, en Israel zou het heil aan alle volken hebben gebracht. Dan zou, volgens de profeten, de strijd gekomen zijn tegen den Anti-christ, en daarna zou het duizendjarig rijk der gerechtigheid begonnen zijn. Doch daarmee zou wel voor de aarde het heil gekomen zijn, maar niet voor de hemelen; wel voor de levenden, maar niet voor de dooden. Om de dooden te verlossen uit de gevangenis, moest Hij zelf in den dood ingaan. (Ps. 102:21.) Dat wisten de Joden en hun oversten niet, maar toen ze den Heer kruisigden, deden ze, wat Gods raad te voren bepaald had, dat geschieden zou. (Hand. 2:23; 4:28.)

De bedeeïing van des Heeren persoonlijke tegenwoordigheid op aarde eindigt met Zijn hemelvaart, een wegneming voor een tijd, tot de tijden van de wederoprichting aller dingen, die God gesproken heeft door de profeten. (Hand. 3:21.)

Voor Israel komt een nieuwe bedeeïing. God heeft van hun ongelooï en onwetendheid gebruik gemaakt, om Zijn doel te bereiken: Christus te maken tot het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt, en dat door het priesterlijke volk zelf wordt geoefferd. Er volgt voor hen op die daad geen straf. Zijn gebed: "Vader, vergeef het hun," is verhoord; het is hun vergeven. Die vergeving wordt aan Israel gepredikt van Pinksteren af. "Bekeert u, en een iegelijk van u worde gedoopt in den naam van Jezus

Christus, en gij zult de gave des Heiligen Geestes ontvangen;” (Hand. 2:38.) dat is de prediking van Petrus en zijn mede-apostelen. Bekeering en doop, en als Goddelijk antwoord de gave des Heiligen Geestes, openbaar in talen en in profetie.

Maar Israel verwerpt ook deze prediking en wederstaat den Heiligen Geest, zooals Stefanus het hun zegt. (Hand. 7:21.) Stefanus wordt gesteenigd, Jakobus onthoofd. (Hand. 12:2.) Petrus ontkomt alleen door een wonder aan den dood. (Hand. 12:17.) Dan slaat een engel des Heeren Herodes, en we hooren niet meer van prediking onder de Joden te Jeruzalem. Wel zijn er in Hand. 21:20 vele duizenden (eig. tienduizenden: myriaden) van Joden, die gelooven, maar ze zijn allen ijveraaers voor de wet. Zoowel Stefanus als Paulus worden beschuldigd, dat ze in eerbied voor de wet te kort komen. De wet en de tempel zijn weer de afgoden van het volk. De Pinksterbedeeling loopt ten einde.

Maar reeds is een nieuwe bedeeling begonnen. Paulus wordt uit de Joodsche Christenheid afgezonderd tot een bijzonder werk. Hij heeft een dubbele taak. Onder de Joden in de verstrooiing predikt hij in de synagoge het Koninkrijk Gods en vermaant hij tot bekeering en geloof, gelijk Petrus en de anderen deden in het land. Maar hij is tevens tot de heidenen gezonden, en hij omschrijft zijn dienst onder hen in Rom. 15:16 in deze merkwaardige woorden: “Opdat ik een dienaar van Jezus Christus zij onder de heidenen, het evangelie Gods bedienende, opdat de offerande der heidenen aangenaam worde, geheiligd door den Heiligen Geest.” Merkwaardig is dit woord, omdat de woorden dienaar en bedienen hier van beteekenis zijn.

Het Grieksche woord voor dienaar is hier leitourgos, en dat woord is alleen hier door dienaar vertaald. In Hebr. 8:2: “een bedienaar des heiligdoms en des waren tabernakels,” wordt het voor den Hoogepriesterlijken dienst van Christus gebruikt, evenals in Hebr. 8:6 Zijn bediening een leitourgia heet, en ook de bediening van den priester Zacharias in Luk. 1:23. Paulus’ dienst

onder de heidenen wordt dus een priesterlijke dienst genoemd. Dit komt nog te meer uit in het woord, dat in Rom. 15:16 door bedienen weergegeven is: hierourgioo. Dat woord is afgeleid van hierieus, priester. Paulus noemt zijn werk onder de heidenen alzoo een priesterlijk werk, en de heidenen zijn de offerande.

Maar waar sprake is van priesterschap en offerande, daar zijn we op Israelietischen bodem. God heeft aan de heidenen geen priesterschap gegeven. Paulus predikt dus in overeenstemming met wat de profeten hebben voorgezegd: “Van degenen, die ontkomen zijn, zal ik zenden naar de vergelegene eilanden. . . . en zij zullen mijn heerlijkheid onder de heidenen bekend maken, en zij zullen al uw broeders uit alle landen den Heer ten spijsoffer brengen.” (Jes. 66:19,20.)

Ook de heidenen moeten zich bekeeren en gedoopt worden, doch zij blijven buiten de wet en de besnijdenis; ze moeten zich alleen houden aan wat in het Noachietisch verbond reeds voorgescreven was: onthouding van bloed. (Hand. 15:20.)

Doch ook deze bedeeeling loopt weldra ten einde. Ook Paulus wordt door Israel verworpen. Te Jerusalem, waar men hem wel wil hooren over Jezus, maar woedend wordt, als hij zegt, dat hij tot de heidenen afgezonden is. (Hand. 22:21,22.) En te Rome, waar hij de Joden het woord van Jes. 6 herinnert. De zaligheid Gods wordt aan de heidenen gezonden. Israel wordt ter zijde gesteld. Voortaan komt het heil tot de natiën niet meer door Israel, zooals de profeten en psalmdichters hebben voorgezegd, maar buiten Israel om. Dat is vóór Paulus aan niemand bekend gemaakt. Daarmee begint de bedeeeling der verborgenheid. (Ef. 3:9.) Zij heet zoo, niet omdat ze nu verborgen is, maar omdat ze niet eerder was geopenbaard. In deze bedeeeling leven wij.

We vinden dus:

1. De bedeeeling van de vleeschwording des Woords:
  - (a) prediking van het Koninkrijk aan de schare tot Matth. 12:50.
  - (b) prediking van het lijden en de opstanding aan de discipelen. Matth. 13-28.
2. De Pinksterbedeeeling onder Israel in het boek Handelingen en in Hebreëen, Jakobus, Petrus, Johannes en Judas.
3. De bedeeeling van Paulus' priesterlijken dienst, van Hand. 13 tot 28, en in de brieven Romeinen, Korinthiërs, Galatiërs en Thessalonicensen
4. De bedeeeling der verborgenheid, in de brieven, die Paulus uit de gevangenis schreef: Efeziërs, Filippensen en Kolossensen.

De bedeeeling, waarin wij leven, heet in Ef. 3:9 de bedeeeling der verborgenheid. Niet alsof ze nu nog verborgen zou zijn, maar omdat ze van alle eeuwen verborgen was geweest in God. Nu echter openbaart God door den apostel der natiën wat Hij tot zoo lang verborgen had gehouden. Tot dusver was bekend gemaakt, dat het heil tot de natiën zou komen door Israel; nu Israel — voor een tijd — ter zijde werd gesteld, maakte God bekend, dat het heil tot de natiën zou komen zonder tusschenkomst van Israel, en een heil, hooger dan ze ooit door Israel zouden ontvangen.

Aan Israels rechtvaardigen is toegezegd, dat ze de aarde erfelijk zullen bezitten en in de toekomstige eeuw daarop zullen wonen. (Ps. 37:29.) Zij zullen als het priesterlijk en koninklijk volk alle volken tot Christus brengen en alle volken in Zijn naam regeeren. Wanneer Paulus onder de natiën werkt en hun zijn eerste brieven zendt: Thessalonicensen, Romeinen, Korinthe en Galaten, dan vertelt hij hun wel, dat ze opgenomen zullen worden den Heer tegemoet in de lucht, maar waar hun toekomstige woonplaats en wat hun taak zal zijn, dat laat hij in het midden. Hij zwijgt er over, en slechts eenmaal, in 2 Kor. 5, spreekt hij over een huis in de hemelen en over een hemelsche woonstede,

waarmee wij overkleed zullen worden, en dien brief schreef hij vlak voor zijn gevangenneming. Maar wanneer Israel ter zijde gesteld is, en Paulus de bedeeling der verborgenheid kan openbaren, dan is bijna het eerste woord dat hij schrijft: “die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegening onder de hemellingen in Christus,” (Ef. 1:2; en tois epouraniois: onder de hemellingen, en niet: in den hemel.) en dan hooren we, dat God ons mede zet onder de hemellingen in Christus Jezus, (Ef. 2:6.) dat we aan de overheden en de machten onder de hemellingen de veelvoudige wijsheid Gods bekend maken, (Ef. 3:10.) dat we den strijd hebben tegen de geestelijke boosheden onder de hemellingen. (Ef. 6:12; en tois epouraniois; niet: in de lucht.) Dat een geloovige bij zijn opstanding naar den hemel gaat, is nergens anders in de Schrift te lezen dan in Paulus’ brieven uit de gevangenis en in 2 Kor. 5:1.

In deze bedeeling, en ook reeds in Paulus’ vroegere brieven, vinden we een rijker evangelie dan ergens elders: het evangelie der toerekening. Het woord toerekenen komt in Rom. 4 wel elf maal voor. De gerechtigheid van Christus wordt den zondaar toegerekend, alsof het zijn eigen gerechtigheid was. Hij behoeft er niets voor te doen. Een eisch tot bekeering, zooals in de evangeliën, wordt niet gesteld. Paulus gebruikt het woord bekeeren in de brieven uit de gevangenis niet eenmaal.

Een beoordeeling naar de werken kent deze bedeeling niet. Wanneer de onbarmhartige dienstknecht van Matth. 18 zijn mededienstknecht geen genade bewijst, dan wordt de schuld, die hem reeds kwijtgescholden was, hem weer toegerekend. Bij Paulus daarentegen is het heil voor dengene, die niet werkt. Paulus is de prediker van de absolute genade. Daarom kan de geloovige in de bedeeling der verborgenheid ook niet verloren gaan. In Hebr. 6 wordt gesproken over geloovigen, die afvallig worden, en voor wie geen herstel mogelijk is. Paulus daarentegen juicht, dat geen schepsel ons scheiden kan van de liefde Gods in Christus Jezus. (Rom. 8.) Waar de zonde meerder wordt, is de

genade veel meer overvloedig. (Rom. 5:20.)

In onze bedeeeling is de vergeving van zonden onvoorwaardelijk. Dat was niet zoo in Matth. 6. Lezer, durft gij het “Onze Vader” bidden? Ik niet meer. “Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.” Wanneer ik dus niet ten volle vergeef, ontvang ik van God ook geen vergeving. Bij Paulus hebben we het omgekeerde “Vergevende elkander, gelijk ook God in Christus ulieden vergeven heeft.” (Ef. 4:32; Kol. 3:13.) Dat mij de schuld vergeven is, staat dus wel vast, en ik word vermaand ook zoo te vergeven, zonder het dreigement van Matth. 6:15.

In deze bedeeeling is geen wet meer. De wet bestond voor Israel. De wet bestond in de dagen van des Heeren rondwandeling; Zijn Bergrede is een verscherping en vergeestelijking van de wet van Mozes, maar volstrekt geen afschaffing. Maar in de bediening van Paulus bestaat geen wet. De wet was de tuchtmeester, de pedagoog, tot Christus, maar als het geloof gekomen is, zijn wij niet meer onder den tuchtmeester. (Gal. 3:25.) Het kind staat onder de wet, de zoon niet, en het evangelie der voorhuid, dat aan Paulus toebetrouwd is, maakt ons tot volwassen zonen. Zelfs de inzettingen van Hand. 15 gelden niet meer. De Thessalonicensen moeten zich nog houden aan de inzettingen, die Paulus mondeling en schriftelijk heeft gegeven, (2 Thess. 2:15; 3:6.) maar tot de Kolossensen zegt hij: “Wat wordt gij, alsof gij in de wereld leefdet, met inzettingen belast?” (Kol. 2:20.) Paulus bestraft de Galatiërs, dat ze dagen en maanden en tijden en jaren onderhouden, (Gal. 4:10.) en hij zegt tot de Kolossensen: “dat niemand u oordeele in spijs of in drank of in het stuk des feestdags of der nieuwe maan of der sabbatten.” (Kol. 2:16.) De gemeente in Paulus’ bediening kent geen wet, ook niet de wet der tien geboden; zij kent alleen de wet der liefde, en ze houdt het er voor, dat zij der zonde dood is, maar Gode levende in Christus Jezus. (Rom. 6:11.)

Maar omdat God ons in deze bedeeeling als volwassen zonen

wil hebben, geeft Hij ons ook niet de belofte, dat Hij al onze gebeden verhoort. “Al wat gij den Vader zult bidden in mijn naam, dat zal Hij u geven;” (Joh. 16:23.) wie om Christus’ wil alles verlaat, ontvangt honderdvoudig, nu in dezen tijd; (Mark. 10:29,30.) dat zijn beloften, waarvan we bij ondervinding weten, dat ze in onze bedeeling niet vervuld worden. Maar die beloften zijn ons ook niet gegeven. Wij zullen ze tevergeefs zoeken in de brieven van onzen apostel. Neen, wij hebben een betere belofte. “Weest in geen ding bezorgd, maar laat uw begeerten met bidden en smeeken, met dankzegging bekend worden bij God, en de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en zinnen bewaren in Christus Jezus.” (Fil. 4:6,7.) De vrede Gods, dat is meer dan honderdvoud.

Wat deze bedeeling ook onderscheidt van alle andere, is dat we geen teekenen en wonderen hebben. Zoolang er sprake was van het koninkrijk, waren er vreemde talen, profetieën, gezondmakingen. Dat zijn de krachten der toekomstige eeuw, en ze deden zien, hoe de toestand zal zijn in de duizendjarige regeering van Christus. Maar zoodra het koninkrijk uitgesteld werd, verdwenen ook de krachten. De brieven aan de Korinthiërs zijn er vol van; Romeinen noemt ze ook nog, (15:19.) evenals Galaten, (3:5.) maar na Hand. 28 komen ze niet meer voor. Paulus laat Trofimus te Milete krank achter, en hij kan Epafroditus en Timotheüs niet genezen. Wij moeten naar teekenen en wonderen niet uitzien. Wanneer we 1 Kor. 12:28 vergelijken met Ef. 4:11, dan zien we, dat profetie, gezondmaking, menigerlei talen verdwenen zijn. De Schrift voorzegt van den ongerechte, den mensch der zonde, dat zijn toekomst zal zijn in alle kracht en teekenen en wonderen der leugen, (2 Thess. 2:9.) en het beest met de lamshoornen zal zelfs vuur van den hemel doen nederdalen op de aarde voor de menschen. (Op. 13:13.)

Het optreden van den Heer op aarde gold Israel. Ook de Pinksterbedeeling bemoeit zich met Israel. Die bedeelingen zijn het begin van Israels herstel, naar wat de profeten voorzegt

hebben. En dan mogen Jodengenooten als de Kamerling en Cornelius ook meedoen, als type van wat eenmaal volgen zal, wanneer alle volken door Israel tot Christus worden gebracht.

Als Paulus afgezonderd wordt tot den dienst onder de heidenen, dan blijft het toch nog: "Eerst de Jood, en ook de Griek;" dan zijn de geloovigen uit de volken Israels geestelijke goederen deelachtig; (Rom. 15:27.) dan noemt Paulus zich nog een dienaar van het nieuwe verbond,² (2 Kor. 3:6.) terwijl hij toch Rom. 9:4 zegt, dat de verbonden van Israel zijn. De geloovigen uit de natiën zijn in de bedeeling van den Romeinenbrief gasten aan Israels tafel. (Ef. 2:19.)

Maar anders wordt dat in de bedeeling der verborgenheid. Dan worden de heidenen mede-erfgenamen en van hetzelfde lichaam en mededeelgenooten der belofte. (Ef. 3:6.) Jood en heiden samen één lichaam; dat was sinds Abraham zoo niet geweest; dat zal ook in de toekomstige eeuwen zoo niet zijn; dat is alleen zoo in de bedeeling der verborgenheid. Van deze bedeeling spreekt alleen Paulus, en hij kan het pas doen, als Israel als natie tijdelijk ter zijde gesteld is.

En waar Israel ook heden nog ter zijde is gesteld, geldt voor de geloovigen ook heden nog die bedeeling. Over onze verhouding tot God, over onze voorrechten, onze beloften, onze toekomst, onze taak hebben we dus te lezen in de brieven, die Paulus uit de gevangenis schreef. Al het andere is tot onze leering en bemoediging; al het andere doet ons God kennen en Zijn Christus, maar het spreekt niet over de oikonomia, de huisorde, waaronder Hij ons heeft geplaatst.

Over de bedeeling van Christus' menschheid spreken de vier evangeliën; over de Pinksterbedeeling Hand. 1 tot 12, en voorts Hebreëen, Jakobus, Petrus, Johannes en Judas, die deze bedeeling voortzetten tot op den dag van des Heeren wederkomst; over

---

²Het woord diathèkè is dertien maal door testament en twee en twintig maal door verbond vertaald, maar de vertaling testament deugt niet. God maakt een verbond, niet een testament.

de bedeeling van: “eerst de Jood en ook de Griek” spreken Romeinen, Korinthen, Galaten en Thessalonicensen; over de bedeeling der verborgenheid spreken Efeziërs, Filippensen en Kolossensen. De Openbaring spreekt over de bedeeling, die daarna komt: de dag der wraak.

A. Lukkien

Dat God ten slotte aan het einde der eeuwen alle mensen, ja al wat Hij geschapen heeft, door Christus tot Zich zelf zal verzoenen, dat staat zoo duidelijk in de Schrift, dat het eigenlijk niet noodig moest zijn, er over te spreken. God heeft gezegd, dat Hij het doen wil, en Hij heeft gezegd, dat Hij het doen zal.

In 1 Tim. 2:3,4 lezen we: “Want dat is goed en aangenaam voor God, onzen Zaligmaker, welke wil, dat alle menschen zalig worden en tot kennis der waarheid komen.” Concordant vertaald zou dat luiden: “God, onze Redder, die wil, dat alle menschen gered worden en tot erkentenis der waarheid komen.” Daar staat het duidelijk: God wil de redding van alle menschen.

Zeg nu niet: God begeert het; Hij zou het wel gaarne hebben, want dat staat er niet. De apostel gebruikt hier het woord theloo, willen. In het 8e vers: “Ik wil dan, dat de mannen bidden in alle plaatsen,” gebruikt bij het werkwoord boulomai, en dat is een willen, waarvan de uitvoering afhankelijk is van den wil van een ander. Zoo bijv. in Hand. 25:22, waar koning Agrippa zegt: “Ik wilde ook zelf dien mensch wel hooren,” en Festus antwoordt: “Morgen zult gij hem hooren.” Of in 2 Kor. 1:15, waar Paulus zegt: “Op dit betrouwen wilde ik te voren tot u komen,” terwijl uit het vervolg blijkt, dat de omstandigheden zijn komst hebben vertraagd. Of in Film. :13, waar Paulus Onesimus wel bij zich wil houden, maar daartoe de toestemming van Filemon noodig heeft. Dat willen is boulomai, maar waar in 1 Tim. 2:4 staat, dat God wil, daar is het theloo. Dat willen hebben we ook in Matth. 8:3: “Ik wil, word gereinigd.” of in 1 Kor. 12:18: “God heeft de leden gezet, elk van hen in het lichaam, gelijk Hij gewild heeft.” Dat is een willen, onafhankelijk van den wil van een ander, een soeverein willen, waartegen geen schepsel zich verzetten kan. En met zulk willen wil God, dat alle menschen gered worden.

Of zegt ge misschien: “Ja, God wil, dat alle menschen gered worden, maar de menschen willen niet.” Neen, dat zegt ge niet,

want ge wilt niet vertellen, dat God niet kan, als de mensch niet wil; ge wilt niet den mensch maken tot den almachtige, voor wiens wil God het moet afleggen. Paulus wilde ook niet gered worden op den weg naar Damaskus, maar God wilde het en toen gebeurde het. En wanneer God wil, dat alle menschen gered worden, dan zal dat ook gebeuren. Op zijn tijd, en dien tijd heeft Hij ons ook bekend gemaakt. Maar daarover straks.

Paulus vervolgt in 1 Tim. 2:5,6: “Daar is één God, daar is ook één Middelaar Gods en der menschen, de mensch Christus Jezus, die Zich zelf gegeven heeft tot een rantsoen voor allen.” Daar wijst de apostel ons den weg aan, waarlangs God het bereikt, dat alle menschen gered worden: het is door den Middelaar, die Zich zelf geeft tot een rantsoen voor allen. “Tot een rantsoen voor velen,” zegt Matth. 20:28. De Zoon des menschen gaf Zijn ziel tot een rantsoen voor velen. De Zoon des menschen, zoo heet Christus in de Evangeliën wel honderd maal, één keer in Handelingen, (7:56.) en twee keer in Openbaring. (1:13; 14:14.) Christus heet zoo, als Hij optreedt onder Israel, en dan geeft Hij Zijn ziel tot een rantsoen voor velen. Maar Paulus, die Hem nooit Zoon des menschen noemt, kan verder gaan dan de Heer in de Evangeliën deed, en hij kan ons zeggen, dat de Middelaar van God en de menschen Zich zelf gaf tot een rantsoen voor allen.

In 1 Tim. 4:10 vertelt Paulus nog eens, dat God de Redder is van alle menschen. De vertaling is daar niet concordant. Het Grieksche woord sooter vertaalt ze twee en twintig maal door Zaligmaker, en twee keer door Behouder, hier en in Ef. 5:23. Waarom in deze twee teksten ook niet door Zaligmaker? Dan zouden we het nog beter weten, dat God de Zaligmaker is van alle menschen. Ik vertaal liever: de Redder. Bij het woord Zaligmaker denken we aan gelukkig maken, en al is het zeker waar, dat Hij ons gelukkig maakt, toch is dat de beteekenis niet van het woord sooter. Dat beteekent redder, en Paulus verzekert ons, dat God de Redder is van alle menschen. In Paulus' dagen wilden de menschen dat ook al niet hooren. Paulus werd gesmaad,

omdat hij hoopte op den levenden God, die de Redder van alle menschen is. En wie in onze dagen zijn hoop deelt, loopt ook groot gevaar, door de geloovigen gesmaad te worden. Toch blijft Paulus vasthouden aan zijn hoop op den levenden God, die de Redder is van alle menschen, en hij vermaant Timotheüs: “Beveel deze dingen en leer ze.”

We weten dus, wat Gods wil is: Hij wil, dat alle menschen gered worden; daartoe gaf Christus Zich zelf tot een rantsoen voor allen, en zoo wordt God de Redder van alle menschen. Bovendien zegt God ons op verschillende plaatsen, dat Zijn wil in dezen volbracht zal worden; dat Hij de wereld tot Zich zelf verzoenen zal.

Kol. 1:13-20 luidt met eenige weglatingen: “Die het beeld is van den onzichtbaren God, de eerstgeborene van alle schepsel, want in Hem is het heelal geschapen, in de hemelen en op de . . . . . het heelal is door Hem en tot Hem geschapen. . . . . want het behaagt de geheele Volheid in Hem te wonen en door Hem het heelal te verzoenen tot Zich zelf (vrede makend door het bloed van Zijn kruis) door Hem hetzij op de aarde, hetzij in de hemelen.”

Ik vertaal hier: het heelal. Er staat in het Grieksch: ta panta, het alles, of eigenlijk in het meervoud: de allessen. Onze vertaling heeft daar: alle dingen, en daarbij zou men aan voorwerpen kunnen denken; daarom laat ik die dingen liever weg en spreek over het al, het heelal, al het geschapene. Welnu, volgens vers 16 is het heelal in Christus en door Hem en tot Hem geschapen; volgens vers 20 verzoent de Volheid door Hem het heelal tot Zich. Hemelen en aarde door Christus geschapen — wie onzer twijfelt daaraan? Aarde en hemelen door Christus tot God verzoend — zullen we dan daaraan twijfelen? Als het eene volstrekt is, dan ook het andere, want de Heilige Geest gebruikt in beide gevallen hetzelfde woord ta panta, alle dingen, de allessen, het geheele al, het heelal.

Daar komt nog bij, dat de Geest hier voor verzoenen het

woord apokatalassoo gebruikt, afverzoenen, wederzijdsch verzoenen, evenals in het 21e vers, waar de Kolossensen met God verzoend zijn, en in Ef. 2:16, waar de geloovigen uit de Joden en uit de natiën in één lichaam verzoend zijn door het kruis. Wederzijdsche verzoening dus van God en het heelal door Christus, dat leert ons Kol. 1:13-20.

De Efezerbrief spreekt ook over de alverzoening. In hoofdstuk 1:9 en 10 zegt Paulus, dat God ons bekend maakt “de verborgenheid van Zijn wil naar Zijn welbehagen, dat Hij voorgenomen had in Zich zelf, om in de bedeeeling van de volheid der tijden wederom alles tot één te vergaderen in Christus, beide dat in den hemel en dat op de aarde is.” Laten we dat nauwkeuriger lezen. Er staat: “om in de bedeeeling van de volheid der tijden weder het heelal onder één hoofd te plaatsen in Christus, zoowel wat in de hemelen als wat op de aarde is.” Christus het hoofd van hemel en aarde, dat was een verborgenheid van Gods wil — dien soevereinen wil, die slechts te willen heeft en het gebeurt — en God heeft ons die verborgenheid in den rijkdom van Zijn genade bekend gemaakt. Zoo zegt Paulus het in den brief aan de Efeziërs.

En in den Korintherbrief legt hij het ten slotte volkomen uit. “Gelijk zij allen in Adam sterven, zoo zullen zij ook allen in Christus levend gemaakt worden.” (1 Kor. 15:22.) Dat in Adam alle menschen sterven, dat is bekend genoeg. Welnu, evenzoo zullen in Christus alle menschen levend gemaakt worden. Op dezelfde wijze. Gelijk — zoo ook. Dat allen in Adam sterven, dat is buiten hun toedoen, dat heeft God zoo gewild; dat allen in Christus levend gemaakt worden, dat is eveneens buiten hun toedoen, dat heeft God ook zoo gewild.

Ze zullen levend gemaakt worden; dat zegt meer, dan dat ze zullen opstaan. Wie opgestaan is, kan nog weer sterven, zooals Lazarus van Bethanië, en zooals ook de velen, die levend geoordeeld worden vóór den witten troon en daarna weer sterven in den tweeden dood. (Op. 20.) Wie levend gemaakt wordt,

sterft niet meer. Christus is bij Zijn opstanding onsterfelijk geworden. (Rom. 6:9.) De Zijnen worden eveneens onsterfelijk bij hun opstanding. (1 Kor. 15:51-55.)

Dat onsterfelijk worden geschiedt in drieën. De eersteling Christus — dat is reeds geschied. Daarna die van Christus zijn, bij Zijn komst, dat zal geschieden op het einde van deze bedeeing. En daarna komt het einde, waarin alle overigen levend worden gemaakt. En zeg nu niet, dat ze levend worden gemaakt, opdat ze eindeloos zouden worden gemarteld, want het vervolg van den tekst zegt het tegendeel: het is, opdat God ook in hen alles zou zijn. (Vs. 28.)

En nu weten we dus ook, op welken tijd God hen levend zal maken; het zal zijn, wanneer Christus afstand doet van de regeering. Gedurende de duizend jaren regeert Christus; op de nieuwe aarde en in den nieuwen hemel ook. Maar dan komt het oogenblik, dat de laatste vijand, de tweede dood, teniet wordt gedaan, en allen, die nog in zijn macht waren, bevrijd worden, en dan geeft Christus de heerschappij over aan den Vader, opdat God zij alles in allen.

Spreek dus niet van een vernieuwde aanbidding tot bekeering na den dood of van een gestadigen vooruitgang en een geleidelijke verbetering van den mensch; dat zijn menschelijke verzinsels, waarvan de Schrift niets weet. Volgens de Schrift worden zij, die in Christus gestorven zijn, levend gemaakt bij Zijn komst, om dan voortdurend bij Hem te zijn. Volgens de Schrift blijven zij, die niet in Christus zijn, in den dood tot aan het oordeel van den witten troon, waar ze vergelding ontvangen naar hun werken, waarna ze in den tweeden dood zijn tot aan de voleinding der eeuwen. Volgens de Schrift worden dan ook dezen levend, onsterfelijk gemaakt, zoodat God alles in allen zal zijn. Het is dus eenvoudig een daad van Gods vrijmachtigen wil, waardoor Hij ook dezen levend maakt en tot Zich verzoent door Christus. Maar dat Hij ons gegeven heeft, nu reeds in Hem te gelooven, was dat niet ook een daad van Zijn vrijmachtigen wil? Hij ontfermt

Zich diens Hij wil, en Hij verhardt dien Hij wil. (Rom. 9:16-18.) En over wie Hij in dezen tijd verhardt, zal Hij aan het einde der eeuwen Zich ontfermen. Want Hij plaagt en bedroeft des menschen kinderen niet van harte. (Klaagl. 3:31-33.)

En zoo blijkt het waar te wezen, wat Paulus in Rom. 5:19 zegt: “Gelijk door de ongehoorzaamheid van dien eenen mensch (Adam) de velen (dat zijn volgens vers 18 alle menschen) tot zondaren gesteld zijn geworden, alzoo zullen ook door de gehoorzaamheid van den eenen (Christus) de velen (dat zijn volgens vers 18 alle menschen) tot rechtvaardigen gesteld worden.” Gesteld: God doet het. Hij stelde in Adam allen tot zondaren; Hij zal in Christus allen tot rechtvaardigen stellen. Degenen, over wie Hij Zich ontfermt, nu reeds; degenen, die Hij verhardt, aan het einde der eeuwen. En zoo bereikt God in den loop der eeuwen Zijn doel, dat Hij Zich in Zijn plan der eeuwen heeft voorgesteld: dat Hij in allen alles zal zijn.

God zegt ons, dat Hij het doen wil; Hij zegt ons, dat Hij het doen zal. Zullen we Hem tegenspreken en zeggen, dat het grootste deel Zijner schepselen eindeloos zal branden in het eeuwige vuur? Ik weet wel, dat het ons moeite kost, van de overgeleverde meeningen af te komen; we hebben ze immers van kind af geleerd. Na meer dan zestig jaren weet ik nog woordelijk, wat ik leeren moest in Borstius' Korte Vragen voor Kleine Kinderen, een boekje, dat naar ik hoor, ook nu nog gebruikt wordt: “Wie heeft de hel gemaakt? God de Heer. Voor wie? Voor de kwade kinderen en alle goddelooze menschen. Wat doen zij daar? Zij branden in het eeuwige vuur.” Zoo leeren de menschen het aan hun kleine kinderen. De Schrift zegt, dat God in al Zijn schepselen alles wil zijn, dat Hij allen levend wil maken, dat Hij allen tot rechtvaardigen wil stellen, dat Hij het heelal tot Zichzelf zal verzoenen in Christus, dat Hij allen onder de ongehoorzaamheid heeft besloten, opdat Hij allen barmhartig zou zijn. (Rom. 11:32.) Zullen wij niet liever de Schrift gelooven dan de menschen?

De Schrift spreekt over het eeuwige vuur, het eeuwige verderf, de eeuwige pijn; de Schrift belooft het eeuwige leven alleen aan wie in Christus gelooven. Dat is volstrekt niet in strijd met wat de Schrift ons zegt van Alverzoening. Eeuwig beteekent immers niet eindeloos, het is eeuwisch, het is gedurende de eeuw of de eeuwen. De geloovige leeft gedurende de toekomstige eeuwen; de ongeloovige is dood en staat gedurende die eeuwen alleen op om zijn oordeel te ontvangen in het eeuwische vuur, de eeuwische pijn, het eeuwische verderf. Merkwaardig, dat in Matth. 25:46 voor pijn in het Grieksch kolasis staat, d.w.z. tuchtiging, en niet basanos, pijniging. Het is de tuchtiging van de toekomstige eeuw. Wanneer we gelooven, dat de eeuwen een tijdelijken duur hebben met een begin en een voleinding, dan kunnen we ook verstaan, dat het oordeel in die eeuwen plaats vindt, en dat aan het einde der eeuwen God ook Zijn laatste vijanden met Zich zal verzoenen.

Want Christus is het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt. Er staat niet: de zonde van de geloovigen. Er staat ook niet: tracht weg te nemen. Er staat: die de zonde der wereld wegneemt.

A. Lukkien

9 Lazarus en de Rijke Man

Men zegt mij, dat de leer der Alverzoening in strijd is met de gelijkenis van Lazarus. Ik wil die opmerking gaarne ernstig onder de oogen zien, want ik zou geen leer willen voorstaan, die in strijd is met eenig deel der Schrift.

Ik moet daartoe eerst even herinneren, wat Alverzoening is. Het is de leer, dat aan het einde der eeuwen ook zij, die niet in Christus hebben geloofd, in het genot worden gesteld van de verzoening, die door Christus aan het kruis is bewerkt.

Een voorbeeld daarvan hebben we in de Israëlietische wetgeving. In Lev. 25 wordt verteld, dat iemand, die door verarming slaaf van zijn naaste is geworden, door zijn nabestaande gelost, vrijgekocht moet worden. En dan zegt vers 54: “En is het, dat hij hierdoor niet gelost wordt, zoo zal hij in het jubeljaar uitgaan, hij en zijn kinderen met hem.”

Eenzoo zullen allen, die niet gelost zijn uit de slavernij der zonde, in het groote jubeljaar aan het einde der eeuwen vrij uitgaan, om den wille van Christus' verdienste. “Want de kinderen Israëls zijn Mij tot dienstknechten: Mijn dienstknechten zijn ze,” zegt God in Lev. 25:55; daarom mogen ze niet tot in het oneindige slaaf zijn. En de menschen behooren God toe; daarom zullen ze niet tot in het oneindige slaaf wezen van de zonde en van Satan.

De zaak is dus deze, dat het oordeel, de verdoemenis, als ge dat woord liever gebruikt, niet eindeloos is. Het woord eeuwig beteekent in de Schrift niet eindeloos; het beteekent: gedurende de eeuwen. Dat aan te toonen, is ditmaal niet aan de orde; daarover schreef ik op een andere bladzijde.

De Schrift zegt in 1 Kor. 15 en 1 Thess. 4, dat de Heer Jezus zal komen om wie in Hem ontslapen zijn, op te wekken, en de levenden, die in Hem gelooven, te veranderen, onsterfelijk te maken, en ze samen tot Zich te nemen, opdat ze altijd bij Hem zijn. Dat is een troost voor den geloovige. De anderen worden

geoordeeld voor den grooten witten troon van Openb. 20:11, naar hetgeen in de boeken geschreven is, naar hun werken. Dat vertelt ook Paulus in Rom. 2. Hij spreekt van verbolgenheid en toorn, verdrukking en benauwdheid, over elke ziel, die het kwade werkt. Maar die straf duurt niet eindeloos; zij eindigt in den tweeden dood, den poel des vuurs. Die poel des vuurs wordt tweemaal de tweede dood genoemd, in Openb. 20:14 en 21:8. En we gelooven toch zeker, dat dood dood is?

De zondaar is dan voor de tweede maal dood, en hij blijft dood tot aan het einde der eeuwen, dus gedurende de eeuw van den nieuwen hemel en de nieuwe aarde, die ook tot de eeuwen behoort en niet de uiterste eindtoestand is.

En wanneer die eeuw afgelopen is, wordt die laatste vijand, de tweede dood, teniet gedaan, en allen, die nog in zijn macht zijn, worden in Christus levend gemaakt, gelijk ze allen in Adam gestorven zijn, (1 Kor. 15:22-28,) en dan zal God alles in allen zijn.

Dat is de Alverzoening, volgens de Schrift.

En is daarmee de gelijkenis van Lazarus en den rijken man in strijd?

Dan moet dat wezen in vers 26 van Luk. 16: “En boven dit alles: tusschen ons en ulieden is een groote klove gevestigd, zoodat degenen, die van hier tot u willen overgaan, niet zouden kunnen, noch ook die daar zijn, van daar tot ons overkomen”.

Waar zijn ze? Waar is de rijke man? Dat staat in vers 23: “En als hij in de hel zijn oogen ophief.” In het Grieksch wordt de hel hades genoemd. Over die hades schrijf ik afzonderlijk. Nu wil ik er alleen van vertellen, dat volgens de Schrift die hades niet blijft bestaan. Openb. 20:14 zegt: “En de dood en de hel (hades) werden geworpen in den poel des vuurs.”

Maar dan is de rijke man er al niet meer in. Het vorige vers zegt: De dood en de hades gaven de dooden, die in hen waren, en ze werden geoordeeld een iegelijk naar zijn werken.

Dan begint dus voor den rijken man het oordeel, waarover ik

boven sprak. Toen hij zijn gesprek met Abraham hield, was hij nog niet in het oordeel.

Maar hij was toch in de pijn, zegt gij. Zeker. Maar over de gelijkenis van Lazarus en den rijken man schrijf ik liever afzonderlijk. Wij maken gewoonlijk de fout, dat wij dat verhaal lezen als een geschiedenis, en zie, het is een gelijkenis.

Ik wilde er thans alleen op wijzen, dat de hades, de hel, waarin de rijke man zich bevond, niet voorgoed zijn verblijf was, en dat vers 26 dus niet in strijd is met de leer der Alverzoening.

A. Lukkien

10 Beschrijving of Gelijkenis

Men stelt het gewoonlijk voor, alsof het verhaal van Lazarus en den rijken man een beschrijving geeft van den toestand der zielen na den dood. Ik wil een oogenblik veronderstellen, dat dit waar is, en dan kom ik tot eenige wonderlijke ongerijmdheden.

In de eerste plaats heeft Abraham daar een schoot, Lazarus een vinger, de rijke man oogen en een tong. Ook is daar water en een vlam, en we zijn dus in een wereld, die even stoffelijk is als de wereld, waarin ze leefden voor hun dood.

In de tweede plaats zijn “hemel” en “hel” daar zoo dicht bij elkaar, dat men gewoon met elkaar praten kan. Ik durf me niet indenken, hoe druk de gesprekken moeten worden voor Abraham met zoovele duizenden, die dagelijks in de “hel” aankomen.

In de derde plaats is Abraham daar de persoon, die alles regelt, die zeggenschap heeft zoowel over Lazarus als over den rijken man. Van Gods troon in den hemel lees ik in het verhaal niets; evenmin van Hem, die aan de rechterhand van dien troon is.

Ten vierde, en dat is wel het allervreemdste, Lazarus komt in Abrahams schoot, niet omdat hij in Christus heeft geloofd, ook niet omdat hij naar de wet onberispelijk heeft geleefd, maar alleen omdat hij het kwade in zijn leven heeft ontvangen; nu wordt hij vertroost. En de rijke lijdt smarten, omdat hij zijn goed in zijn leven ontvangen heeft. Dat hij eenig kwaad heeft gedaan, wordt niet vermeld; hij is en blijft zelfs een kind van Abraham.

Wanneer dit een beschrijving is van den toestand der zielen na den dood, dan kunnen we bijna alles, wat de Schrift verder over dit onderwerp gegeven heeft, wel schrappen.

Maar de Schrift zegt, dat het verhaal een gelijkenis is. Dat staat er niet bij in Luk. 16. Neen, maar dat staat ook niet bij het verhaal van den rentmeester in het begin van dat hoofdstuk, en ook niet in het verhaal van den verloren zoon of van de

vrouw, die een penning verloor. Zijn dat dan ook beschrijvingen? Of zijn het gelijkenissen? Ja, gelijkenissen zijn het, of beter nog: de vijf gelijkenissen van Luk. 15 en 16 vormen samen één vijfdeelige gelijkenis, die antwoord geeft op het woord van de farizeërs: “Deze ontvangt de zondaars en eet met hen.” Die gelijkenis eindigt met Luk. 16. In hoofdstuk 17 spreekt de Heer niet langer tot de farizeërs, maar tot Zijn discipelen.

De tollenaars en zondaars naderden tot Hem om Hem te hooren. De farizeërs en schriftgeleerden meenden, dat de Meester Zich alleen te bemoeien had met vrome menschen als zij waren. En dan teekent de Heer in vijf gelijkenissen den farizeër en den tollenaar. In de eerste is de tollenaar het verloren schaap, in de tweede de verloren penning, in de derde de verloren zoon, en in den herder, de vrouw en den vader teekent de Heer Zichzelf. In de eerste en de tweede gelijkenis is de farizeër passief, in de derde is hij actief als de oudste zoon, die nooit het gebod heeft overtreden. In de vierde gelijkenis is de farizeër als vertegenwoordiger van het wettische Israel de ontrouwe rentmeester. In de vijfde is de rijke man de farizeër, de echte Israeliet, die koning-priester behoorde te zijn en daarom gekleed is met purper en zeer fijn lijnwaad; die zelf van den tempeldienst geniet, maar die den tollenaar rekest bij de honden, de heidenen. Die tollenaar was melaatsch. Maar in Luk. 15:1 komen de tollenaars en de zondaars tot den Medicijnmeester.

En nu sterven beiden, Lazarus en de rijke man.

Het is een gelijkenis. Een gelijkenis wordt volstrekt niet altijd aan het werkelijke leven ontleend. Geen zaaier zaait als die van Matth. 13:3 op den weg of op het steenachtige, en nog minder gaan de boomen als in Richt. 9 een koning over zich zalven. Een gelijkenis is geheel beeldspraak, volgehouden beeldspraak. Daarom gaat het er hier niet over, dat twee menschen sterven, maar dat Israel als georganiseerd volk ophoudt te bestaan. Het koninkrijk-priesterlijk volk is dood — voor een tijd, tot aan zijn nationale opstanding, zijn wedergeboorte. (Matth. 19:28.) De

rijke man Israel is tegenwoordig in de pijn. Mag de verdrukking en vervolging, waarvan Israel nu al zooveel eeuwen blootgesteld is, niet een vlam worden genoemd? De boodschap van “iemand, die, uit de dooden opstond,” van Christus’ opstanding, is gezonden naar Jeruzalem, naar Judea, naar Samaria, naar het uiterste des lands (Hand. 1:8) en door Paulus gebracht aan de Joden in de verstrooiing, maar de vijf broeders hebben zich niet laten gezeggen.

Lazarus is ook dood, de tollenaar, die door de farizeërs bijna uit het volk verwijderd was, maar die zijn toevlucht tot Christus nam. De vrome Jood, die vasthoudt aan het uitzicht op den komenden Messias, komt in deze bedeeing niet tot vrijheid en heerlijkheid, maar hij wordt vertroost; zijn Messiasverwachting is zijn troost.

Wij moeten van deze gelijkenis geen toepassing maken op ons, alsof hier sprake was van Israel en de heidenen. De gelijkenissen spreken niet over ons, gelijk trouwens de z.g. evangeliën niet over ons spreken. Johannes de Dooper zegt: “Opdat Hij *aan Israel* zou geopenbaard worden, daarom ben ik gekomen, doopende in water.” (Joh. 1:31.) En Paulus zegt, dat Jezus Christus een dienaar der besnijdenis is geworden, vanwege de waarheid Gods, opdat Hij bevestigen zou de beloftenissen der vaderen, (Rom. 15:8.) en wanneer die beloften vervuld zijn, dan zullen de heidenen vroolijk zijn *met* Zijn volk. Tegenwoordig worden de heidenen vroolijk *zonder* Israel. Maar over die gemeente uit de heidenen spreekt alleen Paulus.

De gelijkenis van Lazarus is niet de eenige plaats in de Schrift, waar de dooden spreken. In Jes. 14 valt de (toekomstige) koning van Babel; dan wekt om zijnentwil de hel (de sjeool of hades) de dooden op, “alle bokken der aarde; zij doet al de koningen der heidenen van hun tronen opstaan; die ategader zullen antwoorden en tot u zeggen: Gij zijt ook krank geworden als wij, gij zijt ons gelijk geworden.” (Jes. 14:9,10.) Daar zitten in de “hel” de koningen der heidenen nog op tronen! En in Ezech.

32:21 zullen de machtigsten der helden Faraos toespreken uit het midden van de sjeool, terwijl in vers 31 Faraos zich troost. De Schrift is vol beeldspraak en vol gelijkenissen.

Het verhaal van Lazarus en den rijken man is een gelijkenis van den farizeër en den tollenaar, in antwoord op het murmureeren van de farizeërs en de schriftgeleerden, maar het is niet een beschrijving van den toestand der zielen na den dood.

A. Lukkien

“Daarom, gelijk door één mensch de zonde in de wereld ingekomen is, en door de zonde de dood, en alzoo de dood tot alle menschen doorgegaan is, in welken allen gezondigd hebben.” Zoo vertaalt de Statenvertaling Rom. 5:12, en in die vertaling staat ze alleen. Ik bedoel de vertaling van de woorden *in welken*. Alle andere vertalingen, die ik ken, hebben daar wat anders. Voorhoeve, de Leidsche Vertaling en de nieuwe vertaling van het Ned. Bijbelgenootschap hebben daar omdat; Van Tichelen schrijft vermits; Tekst en Uitleg bijgevolg; Luther heeft dieweil, Menge weil ja, Elberfeld weil, en in een noot: auf Grund dessen, dass; 20 Century because. Allen vertalen dus, dat de dood tot alle menschen doorgegaan is, *omdat* allen gezondigd hebben, en de Elberfelder Bijbel verduidelijkt dat nog eens door te zeggen: op grond daarvan, dat allen gezondigd hebben. Tekst en Uitleg zegt, dat omdat de letterlijkste vertaling is, maar dat de duidelijkste is: op grond hiervan besluit ik. “De dood drong door tot alle menschen, dus moet de zonde ook wel tot alle menschen doorgedrongen zijn geweest, al hebben wij ze niet zien zondigen, al waren het wellicht nog maar kinderen. Wat sterven kan, moet wel zondig zijn.”

Tegenover al die vertalingen staat onze oude Statenvertaling met haar *in welken*, dat veel dichter bij het oorspronkelijke is. Alleen hebben vele uitleggers hier een groote taalkundige fout begaan. Ze vertellen ons, dat in welken op den éénen mensch ziet, op Adam, en dat alle menschen dus in Adam gezondigd hebben. Zoo hebben ze een tekst gevonden voor het leerstuk van de erfschuld.

Maar die verklaring is in strijd met de gezonde taal. Bij een goeden stijl staat het woord, waarop iets betrekking heeft (het antecedent) zoo dicht mogelijk bij het woord, dat er betrekking op heeft. Volgens dien regel heeft welken geen betrekking op den éénen mensch uit den eersten regel, en ook niet op de zonde uit

den tweeden regel, maar op den dood uit den derden en vierden regel. Allen hebben gezondigd, niet in Adam, niet in de zonde, maar in den dood.

En nu heeft de Statenvertaling nog een kleine onjuistheid. Er staat in het Grieksch niet *en hoo*, in welken, maar: *ef hoo*, op welken. Op den dood, die tot allen doorgedaan is, en die door de zonde van Adam in de wereld is gekomen, op dien dood, dien we in ons hebben, daarop zondigen wij.

Wanneer wij zondigen op den dood, dan is de dood er eerder dan de zonde. De vertalingen doen het voorkomen, alsof onze zonde eerst was, en dat wij om die zonde sterven, maar de tekst zegt, dat de dood er eerst was, en op dien dood zondigen wij.

Dat is toch te begrijpen. Zondigen beteekent in het Grieksch en in het Hebreeuwsch beide: het doel missen, niet bereiken wat men bereiken moest. Waren wij volmaakte menschen, dan zouden we het doel niet behoeven te missen. Maar wij hebben van onze geboorte aan den dood in onze leden; wij zijn tot ons sterven stervende; wij hebben niet genoeg lichaamsgezondheid en geestkracht, om te leven, zooals een mensch van Gods geslacht behoorde te leven.

De meest letterlijke vertaling van *ef hoo* is niet omdat, maar *waarop*. Dat woord waarop heeft echter in onze taal ook de beteekenis, waarna, en daarom is het beter te vertalen: weshalve: de dood is tot allen doorgedaan, weshalve allen zondigden. Misschien nog duidelijker: en *dientengevolge* zondigden allen. Het is niet zóó, dat wij allen sterven, omdat wij allen zondigen, maar het is zóó, dat wij allen zondigen, omdat de dood tot ons allen doorgedaan is. Wij zijn geen stervelingen, omdat wij zondaren zijn, maar *wij zijn zondaren, omdat wij stervelingen zijn*. Dat wij stervelingen zijn, is omdat de dood van Adam tot ons doorgedaan is. Wij hebben zijn dood geërfd, maar niet zijn zonde.

Christus zondigde niet, want Hij was geen sterveling. Hij erfde den dood van Adam niet, want Hij was het zaad der vrouw, niet een zoon van Adam. Hij stierf pas, toen het Hem behaagde;

toen Hij Zich tot zonde had laten maken.

Eigenlijk is het onbegrijpelijk, dat de vertalers gekomen zijn tot de vertaling omdat. Op welken allen gezondigd hebben, kan nooit beteekenen: omdat allen gezondigd hebben. Maar bovendien spreekt Paulus in vers 13 en 14 die vertaling zoo beslist mogelijk tegen.

Vóór Mozes, zegt hij, was er wel zonde in de wereld, maar die zonde werd de menschen niet toegerekend, omdat er geen wet was; ze behoefden dus voor hun zonden niet te sterven. Toch zijn ze gestorven. Hoe kan dat? Wel, ze stierven niet, omdat ze gezondigd hadden, zooals de vertalers zeggen, maar ze stierven om de zonde, de eene zonde van Adam, waardoor de dood in de wereld kwam, die tot allen doorging.

Rom. 5:12 leert niet de erfschuld; leert ook niet, dat de menschen sterven, omdat zij zondaren zijn, maar leert, dat wij zondigen ten gevolge van den dood, die in ons is. Wij sterven om Adams zonde en wij leven om Christus' gehoorzaamheid.

A. Lukkien

De volzin van Rom. 5:12 is niet af. “Gelijk door één mensch de zonde in de wereld ingekomen is en door de zonde de dood, en alzoo de dood tot alle menschen doorgegaan is, weshalve allen zondigden. . . .” Paulus valt hier, gelijk hij zoo dikwijls doet, zich zelf in de rede, om nader toe te lichten, dat onze dood niet het gevolg is van onze zonde, maar van Adams zonde. Het is, of hij vooruit zag, dat de menschen vers 12 verkeerd zouden vertalen, en daarom terstond uit het voorbeeld van de menschen tusschen Adam en Mozes wilde aantoonen, dat onze dood het gevolg is van Adams zonde. Wanneer Paulus vers 12 voltooid had, dan zou hij hebben geschreven: “Alzoo ook komt door één Mensch de gerechtigheid in de wereld en door de gerechtigheid het leven, en alzoo gaat het leven tot alle menschen door, weshalve allen dan rechtvaardig leven.”

Zeg nu niet, dat ik er wat van maak, want Paulus zegt bijna woordelijk hetzelfde in vers 18 en 19. Omdat het hier een zaak betreft van zoo groot gewicht, geef ik hier die twee verzen in het Grieksch, met de letterlijke vertaling er onder, en ik geef ze in twee kolommen, om de deelen van de vergelijking naast elkander te hebben.

Ara oun

bijgevolg dan

hoos

zooals

di henos paraptoomatos

door één misdaad

eis pantos anthroopous

tot alle menschen

eis katakrima

tot veroordeeling

hoosper gar

evenals want

dia tês parakoês

door de ongehoorzaamheid

tou henos anthroopou

van den éenen mensch

hamartoloi

zondaren

katestathêsan

zijn gesteld geworden

hoi polloi

de velen

houtoos kai

alzo ook

di henos dikaioomatos

door één rechtvaardigheid

eis pantos anthroopous

tot alle menschen

eis dikaiosin zooês

tot rechtvaardiging van leven

houtoos kai

alzo ook

dia tês hupakoês

door de gehoorzaamheid

tou henos

van den éenen

dikaioi

rechtvaardigen

katastathêsonta

zullen gesteld worden

hoi polloi

de velen

De lezer ziet bij vergelijking met de Statenvertaling, dat deze in vers 18 getracht heeft, de volzinnen af te maken, die Paulus niet afgemaakt heeft. Paulus zet kortaf naast elkaar de eene misdaad en de eene rechtvaardigheid, de veroordeeling en de rechtvaardiging; de vertaling vertelt — naar de Schrift — dat de genade over alle menschen komt, en — tegen de Schrift — dat de schuld van Adams misdaad over alle menschen gekomen is. Tegen de Schrift is dat; de Schrift leert niet, dat de eene mensch de schuld van der ander draagt: “De zoon zal niet dragen de ongerechtigheid des vaders, en de vader zal niet dragen de ongerechtigheid des zoons.” (Ezech. 18:26.) De gevolgen der zonde van een ander kunnen wij dragen; God bezoekt de misdaad

tot in het derde en vierde geslacht, maar God legt de schuld van den een niet op den ander; daartoe is schuld een veel te ernstig ding. In het 16e vers behoort het woord schuld ook niet te staan; den eersten keer staat het cursief, en ontbreekt dus in het Grieksch; den tweeden keer staat er in het Grieksch niet *aitia*: schuld, maar *krisis*: oordeel.

De lezer ziet ook, dat in het 19e vers de vertaling geheel gelijk is aan het Grieksch, behalve dat het woordje *de* voor velen weggelaten is. En dat is jammer, want dat heeft tot een verkeerde opvatting geleid.

Het woordje *de* is aanwijzend; het laat zien, dat met: de velen, menschen worden bedoeld, die reeds genoemd zijn. De velen van vers 15 zijn de alle menschen van vers 12; de velen van vers 19 zijn de alle menschen van vers 18. Vertaalt men niet *de* velen, maar velen, dan kan het eerste velen van vers 19 wel meer menschen omvatten dan het tweede, zooals dan ook de gewone opvatting is: allen, die in Adam zijn, zijn zondaren; allen, die in Christus zijn (een veel kleiner aantal) worden gerechtvaardigd. Maar vertaalt men: de velen, zooals er staat, dan is deze redeneering niet meer houdbaar; dan zijn de eerste “de velen” dezelfde als de laatste “de velen.”

Luther vertaalt evenals de Statenvertaling velen. Sommige van de nieuwe vertalingen hebben: de velen; Voorhoeve, Menge en Elberfeld. Van Tichelen vertaalt: allen; de Leidsche vertaling: die menigte menschen; Tekst en Uitleg: de talloos velen, en de nieuwe vertaling van het Ned. Bijb. talloos velen. De laatste vier zijn vrije en daardoor onjuiste vertalingen. De eenige werkelijke vertaling van *hoi polloi* is: de velen.

En we lezen dus in vers 19: “Want evenals door de ongehoorzaamheid (het eten van de verboden vrucht) van den éénen mensch (Adam) de velen (alle menschen; zie vers 18 en vers 12) tot zondaars gesteld zijn geworden, *alzo ook* zullen door de gehoorzaamheid (de dood des kruises, Fil. 2:8) van den Eénen (Christus) de velen (alle menschen, zie vers 18 en vers 12) tot

rechtvaardigen gesteld worden.”

Durft ge het niet aan, lezer? Durft ge niet gelooven, wat God zegt door Zijn apostel Paulus? Dat komt, omdat de gedachte van de eindeloze verdoemenis ons in den weg zit. Wanneer we gelooven, wat de Schrift zegt, dan weten we, dat wie in Christus zijn, niet geoordeeld worden; dat wie niet in Christus zijn, voor den grooten witten troon geoordeeld worden naar hun werken; (Openb. 20; Rom. 2.) dat wie het kwade gedaan hebben, verbolgenheid en toorn, verdrukking en benauwdheid zullen ondervinden. Hoe lang dat oordeel duurt, zegt de Schrift niet, maar ze zegt wel, dat het niet eindeloos is, want het oordeel wordt gevolgd door den tweeden dood, en die tweede dood wordt te niet gedaan, en dan geeft Christus het koninkrijk over aan den Vader, opdat God zij alles in allen.

Er zijn geen menschen, die door de ongehoorzaamheid van Adam tot zondaars gesteld geworden zijn, of ze zullen ook door de gehoorzaamheid van Christus tot rechtvaardigen gesteld worden. Die in Hem gelooven, nu reeds; die niet in Hem gelooven, aan het einde der eeuwen, na het oordeel.

A. Lukkien

Volgens Rom. 5:19 zijn door de ongehoorzaamheid van Adam de velen tot zondaars gesteld geworden, en evenzoo zullen door de gehoorzaamheid van Christus de velen tot rechtvaardigen gesteld worden. Het is goed, daarbij acht te geven op de uitdrukking: gesteld worden, want daarmee schijnen sommige vertalers groote moeite te hebben. In onze taal vertalen Voorhoeve en Van Tichelen evenals de Statenvertaling wat er staat. Zoo doen ook Menge en Elberfeld, en de 20th Century New Testament. Maar de herziene uitgave van Luther vertaalt: zondaren geworden zijn, zullen rechtvaardigen worden, en evenzoo doet in onze taal de Leidsche Vertaling: als zondaren voor God staan, zullen als rechtvaardigen voor God staan; Tekst en Uitleg: komen als zondaren te staan, zullen als rechtvaardigen komen te staan; en de nieuwe vertaling van het Ned. Bijbelgenootschap: zondaren geworden zijn, zullen rechtvaardig worden. Deze vertalingen laten dus de woorden: gesteld worden, in beide gedeelten eenvoudig weg.

Waarom? Er is in den Griekschēn tekst niets, dat noodzaakt om die woorden weg te laten. *Katēstathēsan* beteekent: zijn gesteld geworden; *katēstathēsonta* beteekent: zullen gesteld worden. Zoo vertalen dan ook de Statenvertaling en vele van de nieuwe. Er zijn ook geen Grieksche handschriften, die het anders zeggen. Wat kan dan de reden zijn, waarom drie nieuwe Nederlandsche vertalingen en een nieuwe Duitsche de woorden gesteld worden weglaten, en alleen vertellen, dat de menschen zondaren geworden zijn en rechtvaardigen zullen worden? Waarbij Tekst en Uitleg in zijn uitleg nog zegt: “We moeten echter niet voorbijzien, dat alle menschen als uit zijn geslacht, afhankelijk zijn van Adam, maar dat alleen zij, die ‘in Christus’ zijn, deelen in het heil, dat door den Verlosser is aangebracht.”

Ik kan voor het weglaten van de woorden: gesteld worden, geen andere reden vinden dan deze, dat de vertalers niet gelooven wat er staat: dat de velen tot zondaars gesteld zijn geworden en

dat dezelfde velen tot rechtvaardigen gesteld zullen worden. En ik vrees, dat velen, die zich wel aan de goede vertaling houden, het evenmin gelooven. Wanneer ge de menschen vertelt, dat God alle menschen tot zondaren heeft gesteld en dat God alle menschen tot rechtvaardigen zal stellen, dan noemen ze u een ketter. En dan hebt ge toch precies hetzelfde gezegd, wat Paulus zegt in Rom. 5:19. Maar men gelooft liever de vertalingen, die woorden weglaten, en die dus niet vertalen maar verknoeien.

Ik geloof wel te begrijpen, hoe het komt, dat oprechte geloovigen niet aandurven, wat Paulus hier zegt. Ze houden vast aan de woorden van denzelfden apostel, dat wij gerechtvaardigd worden door het geloof, en dat het geloof niet aller is. Dan kan het immers niet waar zijn, dat alle menschen gerechtvaardigd worden.

Maar daarbij vergeten ze, nauwkeurig te onderscheiden. Paulus heeft in de vorige hoofdstukken over het geloof gesproken. Maar in dit gedeelte, Rom. 5:12-21, noemt hij het geloof niet. Hij noemt het niet na Rom. 5:1,2, tot hij in Rom. 9:30 zegt, dat de natiën de rechtvaardigheid verkregen hebben, die uit het geloof is.

In dit gedeelte, Rom. 5:12-21, stelt hij ons de rechtvaardiging voor, niet van des menschen kant, maar van Gods zijde. In deze verzen spreekt hij niet over u en mij, maar hij stelt tegenover elkander den eenen mensch Adam en den eenen mensch Christus. Van de andere menschen is geen sprake dan alleen in zoo verre als hun lot afhankelijk is van deze twee "eene" menschen. Adam is een voorbeeld van Christus, zegt vers 14. Het gaat over Adam en Christus, en over de gevolgen, die hun daden hebben voor de geheele menschheid. Dat de gevolgen van Adams zonde de geheele menschheid aangaan, dat spreekt geen geloovige tegen; waarom gelooven wij dan niet evenzeer, dat de gevolgen van Christus' gehoorzaamheid de geheele menschheid betreffen?

Te meer — en nu kom ik weer op het gesteld worden, dat sommige vertalers niet aandurven en daarom maar weglaten te

meer, omdat de menschen tot zondaren en tot rechtvaardigen worden *gesteld*. Door de ongehoorzaamheid van Adam zijn de velen tot zondaren gesteld. Dat hebben de velen niet zelf gedaan: wij hebben ons zelf niet tot zondaren gemaakt. Dat heeft ook Adam niet gedaan; God had hem niet gezegd, dat hij door de verboden vrucht te eten al zijn nakomelingen tot zondaren zou maken. Neen, God deed het. Hij maakte Adam tot een sterveling, en Hij gaf de wet der erfelijkheid, dat uit een onreine geen reine kan geboren worden. Zoo stelde God allen tot stervelingen en tot zondaren, God verbond aan Adams ongehoorzaamheid een gevolg, dat Hij niet vooraf aan Adam mededeelde.

Maar God stelde ze niet tot zondaren, opdat ze zondaren zouden blijven. Want: gelijk — alzo ook. Door de gehoorzaamheid van Christus zullen de velen tot rechtvaardigen gesteld worden. Dat doen ze zich zelf niet, evenmin als ze zich zelf tot zondaren maken. God doet het een zoowel als het ander. Hij stelt allen tot zondaren. Hij stelt allen tot rechtvaardigen. Zij zijn daarbij in beide gevallen volkomen passief. Zij worden gesteld.

Het is niet zoo, dat Adam de schoone schepping, die God bedoeld had, verdorven heeft, en dat Christus gekomen is om althans nog eenigen te redden. Zoo schijnt het van des menschen kant. Maar van Gods zijde is het zoo, dat God Zijn plan der eeuwen in Christus heeft gemaakt. (Ef. 3:11. Eeuwig voornemen, letterlijk: plan der eeuwen.) Dat plan is niet door Adam in de war gebracht; welneen, Adam behoorde ook tot dat plan. Het kruis van Christus zou het middelpunt zijn der wereldgeschiedenis. Daarom moesten allen tot zondaren worden gesteld, en daartoe gebruikte God de ongehoorzaamheid van Adam. Maar ze werden geen zondaren, opdat ze zondaren zouden blijven; ook niet, opdat ze, of sommigen van hen, rechtvaardig zouden worden door eigen inspanning en met Gods hulp. Neen, maar opdat Hij ze allen door de gehoorzaamheid van Christus tot rechtvaardigen zou stellen.

Buiten hun toedoen zijn ze tot zondaren gesteld; buiten hun

toedoen zullen ze tot rechtvaardigen gesteld worden.

Laten we niet vergeten, dat we eerder in Christus geweest zijn dan in Adam. Kol. 1:16,17 luidt, letterlijk vertaald: “Want in Hem is alles geschapen, wat in de hemelen en op de aarde is. . . . alles is door Hem en tot Hem geschapen, en Hij is vóór alles en alles heeft zijn samenhang in Hem.” Wij zijn in Christus geschapen, en opdat we Hem in de grootheid Zijner liefde zouden kennen, daarom heeft God ons in Adam tot zondaren gesteld. Dan pas zouden we door de gehoorzaamheid van Christus tot rechtvaardigen gesteld kunnen worden. Wij worden alleen rechtvaardig, doordat Hij, die den goddelooze rechtvaardigt, zondaren tot rechtvaardigen stelt.

Zij, die in Christus gelooven, ervaren dat nu reeds, en ondervinden het in het “eeuwige” leven, het leven van de toekomstige eeuwen. Zij, die niet in Christus gelooven, gaan voor “eeuwig” verloren, dat wil zeggen: voor de toekomstige eeuwen. Zij worden geoordeeld naar hun werken, en aan het einde der eeuwen, na het oordeel, ondervinden ook zij, dat ze tot rechtvaardigen gesteld worden door de gehoorzaamheid van den Eénen: Christus.

A. Lukkien

In mijn Bijbel, Statenvertaling, staan een paar dingen, waarvan ieder, die nadenkt, terstond zal zeggen: “Dat is niet waar.”

Volgens Rom. 8:3 zendt God Zijn Zoon in **gelijkheid** des zondigen vleesches, zoodat Christus dus evenals wij een zondig mensch was. Volgens Fil. 2:7 is Hij de menschen **gelijk** geworden, dus ook een zondaar. Volgens Hebr. 2:17 is Hij de broederen in alles **gelijk** geworden, uitgenomen de zonde; volgens die lezing was Hij dus ook een sterveling en een zwak mensch. Volgens Hebr. 7:3 is Melchizedek den Zoon van God **gelijk** geworden; de Duitsche vertaling van Menge zegt zelfs: volkomen gelijk gemaakt, zoodat Melchizedek dus ook wel onze Verlosser had kunnen zijn. Volgens 1 Joh. 3:2 zullen wij aan Christus **gelijk** zijn, wanneer Hij geopenbaard zal zijn.

Dit alles kan niet waar zijn. Christus is ons niet gelijk geworden en wij worden Hem niet gelijk. Hij is en blijft de eeniggeboren Zoon van God, die Zijns gelijke niet heeft.

De fout zit hier in de vertaling. Er bestaan in het Grieksch twee woorden, isos en homoios, die beide door gelijk vertaald zijn, maar die niet hetzelfde beteekenen. **Isos** beteekent gelijk. In Matth. 20:12 klagen de eerste arbeiders, dat de laatsten, wat het loon betreft, hun gelijk zijn gemaakt. Hier staat in het Grieksch isos. Evenzoo wil Paulus, dat er, wat maatschappelijke goederen betreft, isotès, gelijkheid, zal bestaan tusschen de gemeenten in Judea en die onder de heidenen. (2 Kor. 8:14.) De Joden verweten den Heer Jezus, dat Hij Zich Gode gelijk maakte, isos, (Joh. 5:18.) wat een valsche beschuldiging was, want Hij zeide: “Mijn Vader is meerder dan ik,”

Isos beteekent gelijk. Maar het andere woord, dat onze vertalers ook door gelijk vertaald hebben, **homoios**, beteekent volstrekt niet gelijk. Het beteekent: gelijkende op. De burenen van den blindgeborene zeiden niet: “Hij is hem gelijk,” want twee menschen zijn nooit gelijk; ze zeiden: “Hij is hem homoios,

hij lijkt op hem.” (Joh. 9:9) “Die niet gezondigd hadden in gelijkheid der overtreding van Adam,” zegt Rom. 5:14, maar dat was onmogelijk; niemand kon zoo zondigen als Adam deed, want niemand komt weer voor den boom te staan. Men kon wel zondigen in gelijkendheid van Adams overtreding, zoo, dat de zonde op die van Adam gelijk. — Het tweede gebod van Matth. 22:29 is niet aan het eerste isos, maar homoios; het is er niet aan gelijk, maar het lijkt er op; het eerste is het grootste.

En zoo staat er ook in de teksten, die ik het eerst noemde, niet isos; maar homoios; niet gelijk, maar gelijkend op. Christus kwam, Rom. 8:3, niet in gelijkheid des zondigen vleesches, maar in gelijkendheid; zoo, dat Hij op het zondige vleesch geleek. In Fil. 2:7 staat niet, dat Hij de menschen gelijk is geworden, maar gelijkend; zoo, dat Hij op de menschen geleek. Evenzoo is Hij in Hebr. 2:17 de broederen in alles gelijkend geworden; Hij lijkt hen in alles, maar Hij is hun niet gelijk. In Hebr. 7:3 staat, dat Melchizedek den Zoon van God afgelijkend is geworden, Hem afbeeldende, maar niet dat hij Hem gelijk was. Niemand is Hem gelijk. En 1 Joh. 3:2 zegt ook niet, dat wij Hem gelijk zullen zijn, maar dat we Hem zullen gelijken. In Openb. 4:7 waren de dieren (levenden staat er) niet gelijk aan een leeuw en een kalf en een arend, maar ze leken er op. Een dier, dat aan een leeuw gelijk is, is een leeuw. Bij de gelijkenissen staat ook niet: Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan dit en aan dat, maar: het lijkt er op. En zoo zou ik nog wel veertig voorbeelden kunnen geven. De concordantie van Trommius kan u hierin den weg wijzen.

A. Lukkien

15 Wat zegt de Schrift van de Hel?

De eerste keer, dat de hel in den Bijbel wordt genoemd, is in Gen. 37:35. Jozef is verkocht en Jakob weigert getroost te worden. “Ik zal rouw bedrijvende, tot mijn zoon in het graf nederdalen,” zegt hij. Het woord, dat hier door graf vertaald is, luidt in het Hebreeuwsch *sjeool*, en dat woord is drie en dertig maal door hel vertaald. Maar de vertalers konden Jakob niet naar de hel zenden en vertaalden hier graf.

Dat hebben ze op vele plaatsen gedaan. Het woord *sjeool* komt in de Hebreeuwsche Schriften vier en zestig maal voor; drie en dertig maal is het vertaald door hel, dertig maal door graf en één maal door diepte. (Jes. 7:11.)

Wat is nu de beteekenis: hel of graf? Ieder zal toestemmen, dat hel en graf niet hetzelfde is. Het graf is een plaats of een toestand van tijdelijken duur; de hel is volgens de gangbare voorstelling een plaats of een toestand van schrikkelijke pijnigingen, waaraan nooit een einde komt. Die twee kunnen niet denzelfden naam dragen, en het woord *sjeool* moet dus één van beide beteekenen: hel of graf.

Het Hebreeuwsch heeft nog een ander woord voor graf, dat in de Schrift vijf en dertig maal voorkomt. Wanneer bij voorbeeld de zonen Heths tot Abraham zeggen: “Begraaf uw doode in de keur onzer graven,” (Gen. 23:6.) dan gebruiken ze, niet het woord *sjeool*, maar het woord *kabèr*. Zoo zegt ook de oude profeet van Bethel tot den man Gods uit Juda: “Uw dood lichaam zal niet komen in de *kabèr* van uw vaderen,” (1 Kon. 13:22.) en Josia haalt de beenderen uit de *kabèr* van de profeten, (2 Kon. 23:16,17.) en niet uit de *sjeool*. Een graf, een bepaald graf, een kuil in den grond of een uitholling in een rots, heet dus in het Hebreeuwsch *kabèr*. Wat beteekent dan het woord *sjeool*, dat ook door graf vertaald is?

Laat me u eenige teksten voorlezen. Ps. 89:49: “Wat man leeft er, die den dood niet zien zal, die zijn ziel zal bevrijden van het geweld van de sjeool?” — Ps. 49:15,16: “Men zet ze als schapen in de sjeool, de dood zal ze afweiden. . . de sjeool zal hun gedaante verslijten. . . Maar God zal mijn ziel van het geweld van de sjeool verlossen.” — Job 7:9. “Die in de sjeool daalt, zal niet weder opkomen.” — Job 14:13. “Och, of Gij mij in de sjeool verstaakt.” — Job 17:13. “De sjeool zal mijn huis wezen.” — Job 24:9. “De sjeool neemt weg degenen, die gezondigd hebben.” — Spr. 7:27. “Haar huis (van de vreemde vrouw) zijn wegen van de sjeool.”

Wie deze teksten leest, ziet, dat hier niet gedacht moet worden aan een grafkamer of een grafkuil van steen of van aarde, maar aan het graf in het algemeen; niet aan *een* graf, maar aan *het* graf, aan den toestand van dood en begraven zijn. Zoo is het ook in Jes. 38. Hizkia zeide: “Vanwege de afsnijding mijner dagen zal ik tot de poorten van de sjeool heengaan.” (Vs. 10.) “De sjeool zal U niet loven, de dood zal U niet prijzen.” (Vs 18.) En zoo is het in vele andere teksten. Pred. 9:10. “Daar is geen werk, noch verzinning, noch wetenschap, noch wijsheid in de sjeool, waar gij heengaat.” — Jona 2:2. “Uit den buik van de sjeool schreide ik.” — Ps. 6:6. “Wie zal U loven in de sjeool?” Zie voorts nog: Gen. 42:38; 44:29,31; 1 Kon. 2:6,9; Job 7:16; Ps. 30:4; 31:18; 86:13; 88:4; 141:7; Spr. 1:12; 30:16; Hoogl. 8:6; Jes. 5:14; Hab. 2:5.

Hiermee heb ik alle teksten genoemd, waar *sjeool* door graf is vertaald, en het blijkt, dat overal het graf in het algemeen is bedoeld, de toestand van dood en begraven zijn, en niet een graf, een bepaalde grafkuil of grafspelonk. Als die bedoeld wordt, dan staat er in het Hebreeuwsch *kabèr*, zooals bij voorbeeld ook nog in 2 Sam. 19:36, “Laat toch uw knecht wederkeeren, dat ik sterve bij de *kabèr* van mijn vader en mijn moeder.” — 2 Kon. 28:27, Achaz werd begraven, “maar ze brachten hem niet in de *kabèr* van de koningen Israels.” - Jes. 22:16, “Sebna de hofmeester had

zich te Jeruzalem een *kabèr* laten uithouwen.” — Een *kabèr* is een graf, de *sjeool* is het graf.

Maar dan is het woord *sjeool* ook nog drie en dertig maal vertaald door hel. Hoe kan dat? Wanneer het tijdelijke, zwijgende graf *sjeool* heet, hoe kan dat woord dan tegelijk de eindelooze, jammerende hel noemen? Of zou het mogelijk zijn, dat *sjeool* altijd door graf vertaald moet worden? Laten we dat nagaan.

In 1 Sam. 2:6 zegt Hanna: “De Heer doodt en maakt levend; Hij doet ter helle nederdalen en Hij doet weder opkomen.” Weder opkomen, doet men dat uit het graf of uit de hel?

Ezech. 32:37: “Zij liggen niet met de helden, die onder de onbesnedenen gevallen zijn, die ter helle zijn nedergedaald met hun krijgswapenen, en welker zwaarden men gelegd heeft onder hun hoofden.” Zoo worden vorsten en legeraanvoerders begraven, met hun krijgswapenen en met het zwaard onder het hoofd, maar niemand kan zich voorstellen, dat ze zoo in de hel liggen. De *sjeool* is ook hier het graf.

Ps. 16:10. “Gij zult mijn ziel in de hel niet verlaten.” Dat ziet op Christus, zegt Petrus, Hand. 2; David is nog in zijn graf. Petrus maakt het ons duidelijk, dat ook hier met de *sjeool* het graf bedoeld wordt.

Numeri 16 geeft de geschiedenis van Dathan en Abiram, die levend ter helle voeren. Men zou willen vragen: Gaan andere menschen daar dan dood heen? Of gingen ze levend naar het graf, waar andere menschen dood heengaan? De verzen 29 tot 34 geven duidelijk genoeg antwoord op die vraag: “Indien deze zullen sterven, gelijk alle menschen sterven. . . Indien de Heer iets nieuws zal scheppen en het aardrijk zijn mond zal opendoen en verslinden ze met alles wat het hunne is, en zij levend ter helle nederdalen. . . . En de aarde opende haar mond en zij voeren neder. . . . levend ter helle en de aarde overdekte ze. En het gansche Israel, dat rondom was, vlood voor hun geschrei, want ze zeiden: Dat ons de aarde misschien niet verslinder.” Het gaat telkens over de aarde, en het blijkt dus, dat ze levend naar het

graf gingen.

Spr. 5:5. “Haar treden (van de vreemde vrouw) houden de hel vast.” — Spr. 7:27. “Haar huis zijn wegen des grafs.” — Spr. 9:18. “Haar genoodigden zijn in de diepten der hel.” Drie teksten met dezelfde strekking. In alle staat in het Hebreeuwsch sjeool. In Spr. 7 is dat door graf vertaald. Zou het niet goed zijn, dat ook te doen in de twee anderen? Op echtbreuk stond immers de doodstraf.

Hosea 13:14. “O dood, waar zijn uw pestilentiën? Hel, waar is uw verderf?” Paulus haalt dien tekst aan in 1 Kor. 15:55 in dezen vorm: “Dood, waar is uw prikkel? Hel, waar is uw overwinning?” De oude Grieksche handschriften en de nieuwe vertalingen lezen hier: “Dood, waar is uw prikkel? Dood, waar is uw overwinning?” en het blijkt dus, dat ook Hosea met het woord sjeool het graf heeft bedoeld.

Spr. 23:13,14. “Weer de tucht van den jongen niet; als gij hem met de roede zult slaan, zal hij niet sterven. Gij zult hem met de roede slaan en zijn ziel van de hel redden.” Aan Israel was bij gehoorzaamheid aan Gods geboden een lang leven op aarde toegezegd. De tucht brengt het kind tot gehoorzaamheid; als de roede gebruikt wordt, sterft het kind niet, maar het leeft lang; zijn ziel wordt gered van het graf.

Ps. 9:18. “De goddeloozen zullen terugkeeren naar de hel.” Zijn ze daar dan vandaan gekomen? Neen, ze zijn uit het stof en keeren terug tot het stof der aarde; zij zullen begraven worden.

Jes. 14 geeft een klaaglied over den koning van Babel; Ezech. 31 en 32 een klaaglied over den koning van Egypte. Beide liederen hebben eenige gelijkenis. In beide wordt de sjeool voorgesteld als te ontwaken met verbazing over wie nu binnenkomt. En daarbij wordt gesproken over wormen en maden, en over den kuil en krijgswapenen en zwaarden. Men leze Jes. 14:9,11,15; Ezech. 31:15,16,17; 32:21,22,23,27. Eenmaal vertaalt de Statenvertaling zelf graf. Ik schrijf uit de laatstgenoemde verzen een gedeelte af. “De machtigsten der helden zullen hem met zijn helpers

toespreken uit het midden van de hel (sjeool)... Daar is Assur met zijn ganschen hoop; zijn graven (kaber) zijn rondom hem... welks graven (kabèr) gesteld zijn in de zijden van den kuil, en zijn hoop is rondom zijn graf (sjeool)... Die ter helle (sjeool) zijn nedergedaald met hun krijgswapenen.” Uit alles blijkt, dat het ook hier gaat over den toestand van dood en begraven zijn en niet over eindelooze pijniging.

En nu noem ik tenslotte nog alle andere teksten op, waar sjeool door hel is vertaald. Het zijn deze: Deut. 32:22; 2 Sam. 22:6; gelijkkluidend met Ps. 18:6, en gelijkend op Ps. 116:3; Joh. 11:8; Job 26:6; Ps. 55:16; Ps. 139:8; Spr. 15:11; Spr. 15:24; Spr. 27:20; (vergelijk Spr. 30:16.) Jes. 18:15; Jes. 57: 9. Amos 9:2. Ik kan ze vanwege de plaatsruimte niet alle afschrijven, en ik moet den lezer verzoeken ze op te slaan, en dan zal hij zien, dat hij overal kan lezen: graf. Een enkele maal is dat woord figuurlijk gebruikt, zoodat men te denken heeft aan de aarde, de benedenste deelen der aarde, in tegenstelling met de hoogte der hemelen. Maar nergens dwingt de zin ons, te denken aan een plaats der pijniging; Trouwens, daaraan doet het Oude Testament nergens denken. Het dreigt bij ongehoorzaamheid aan Gods geboden met den dood, den lichamelijken dood, maar het spreekt nergens van een veroordeeling tot eindelooze hellepijnen.

Het Hebreeuwsche woord *sjeool* beteekent in de Schrift het graf. Niet een graf, dat heet *kabèr*, maar het graf; de toestand van dood en begraven te zijn. Zoo is het dertig maal vertaald; de drie en dertig keeren, dat het door hel vertaald is, wordt ook het graf bedoeld, en ook in Jes. 7:11 lezen we: “Eisch u een teeken van Jehovah, uw God; eisch beneden in het graf of eisch boven uit de hoogte”

In het Nieuwe Testament vinden we het woord hel negentien maal, en vier maal de uitdrukking helsche vuur. En daarbij is het opmerkelijk, dat geen enkele daarvan te vinden is in de brieven van Paulus, den apostel der Heidenen. Met het woord hel zijn we derhalve op Israelietischen bodem, en we hebben dus

het Oude Testament steeds in het oog te houden.

Maar waar in het Oude Testament het woord hel de vertaling is van één woord, sjeool, daar wordt het in het Nieuwe gebruikt als vertaling van twee Grieksche woorden, of eigenlijk van drie: hades, gehenna en tartarus, Dat laatste komt voor in 2 Petr. 2:4. God heeft de engelen, die gezondigd hebben, in de tartarus geworpen, om tot het oordeel bewaard te worden. Verder komt dat woord in de Schrift niet voor, zoodat we niet door vergelijking kunnen naspuren, wat de beteekenis is. Maar twee dingen weten we: het is een verblijfplaats voor engelen, die gezondigd hebben, en het is een tijdelijke verblijfplaats.

We hebben dus twee woorden over, hades en gehenna, die beide door hel vertaald zijn. Dat is natuurlijk niet in orde; wanneer die woorden hetzelfde beteekenden, dan zou de Schrift geen twee woorden gebruiken, maar één. Er moet verschil zijn, maar de vertaling laat ons in den steek.

Met het woord hades wijst de Schrift ons echter gemakkelijk den weg. Ps. 16:10: “Gij zult mijn ziel in de sjeool niet verlaten,” wordt in Hand. 2:27 aangehaald in het Grieksch en luidt daar: “Gij zult mijn ziel in de hades niet verlaten.” Daar doet de Geest ons zien, dat sjeool en hades hetzelfde beteekenen. De hades is dus het graf, evenals de sjeool, en niet een plaats van pijniging.

Dat blijkt ook zeer duidelijk in Op. 20:13,14. “En de zee gaf de dooden, die in haar waren, en de dood en de hades gaven de dooden, die in hen waren.” Een deel van de dooden is in de zee, een ander deel in de hades. Op de nieuwe aarde na Op. 20 is geen zee meer en daar is ook geen hades meer. De zee is een plaats op de tegenwoordige aarde, de hades ook. De hades is het graf.

In Luk. 16:23 wordt de rijke man begraven en komt ook in de hades. De Vulgata, de Latijnsche vertaling heeft daar: “en werd begraven ook in het graf. Als hij zijn oogen, enz.” Om zoo te vertalen, moet men een punt verplaatsen, en dat is geen bezwaar, omdat in het oude Grieksch geen leestekens gebruikt werden.

Het verhaal is natuurlijk, een gelijkenis; voor ons onderzoek komt het er alleen op aan, dat hij door begraven in de hades kwam.

In Op. 1:18 zegt de Heer Jezus: “Ik heb de sleutelen van de hades en van den dood.” Hij was in dood en graf, maar Hij heeft ze ontsloten en is naar buiten getreden. Nergens staat in de Schrift, dat Hij na Zijn dood in een plaats der pijniging geweest is. Hij stond op uit het graf. De hades is het graf.

In Op. 6:8 volgt de hades den dood, den ruiter op het valse paard. Hun macht was om het vierde deel der menschen te dooden. En dan gaan ze niet naar een plaats van pijniging, want het oordeel over de dooden komt pas in Openb. 20. Ze gaan naar het graf, dat den dood volgt.

Matth. 16:18. “De poorten van de hades zullen mijn gemeente niet overweldigen.” In het Oosten werden in de poorten de beraadslagingen gehouden. Hier is dus sprake van een vijandige macht, die de gemeente tracht te vernietigen. Door den dood, waarover Satan volgens Hebr. 2:14 macht heeft; niet door het verderf, waarover hij geen macht heeft. Integendeel: hij wordt zelf in den poel des vuurs geworpen. (Op. 20:10.) De poorten van de hades zijn dus de aanvallen van dood en graf, de vervolgingen.

Ten slotte Matth. 11:23 en Luk. 10:15. “En gij, Kapernaüm, die tot den hemel toe verhoogd zijt, gij zult tot de hades toe nedergestooten worden.” Wie tegenwoordig Kapernaüm bezoekt, ziet de vervulling van dat woord. Kapernaüm is een verzameling van bouwvallen, een graf.

Daarmee heb ik alle teksten genoemd, waar hel de vertaling is van hades. Het blijkt, dat nergens een plaats van pijniging bedoeld is, maar overal het graf. 1 Kor. 15:55 staat er buiten; daar moet staan: “Dood, waar is uw overwinning?”

Het andere woord, dat door hel vertaald is, luidt *gehenna*. Het komt acht maal voor, en bovendien vier maal in de uitdrukking: helsche vuur, gehenna van vuur. Dat woord gehenna is Grieks geschreven, maar het is een Hebreeuwsch woord. Ten Zuiden

van Jeruzalem ligt een dal, het dal van den zoon van Hinnom, dat in het O.T. elf maal wordt genoemd. In dat dal offerden Achaz en Manasse hun zonen aan den Moloch. (2 Kron. 28:3; 33:6.) Josia maakte aan die menschenoffers een einde. (2 Kon. 23:10.) Van die offers in het dal van den zoon van Hinnom spreekt ook Jeremia. (7:31,32; 19:2-6; 32:35.) Het laatst wordt het dal genoemd in Neh. 11:30; daar heet het: dal van Hinnom.

Dal van den zoon van Hinnom is in het Hebreeuwsch: Gai-ben-Hinnom; dal van Hinnom is Gai-Hinnom, en dat woord is vergrijscht tot gehenna. We hebben dus bij het woord gehenna te denken aan dat dal ten Zuiden van Jeruzalem. In Jer. 31:40 wordt gehenna genoemd het dal der doode lichamen en der asch. Dat was het ook in de dagen van den Heer Jezus. De stadsafval werd er verbrand, en de lijken van ter dood gebrachte misdadigers werden er neergeworpen tot een prooi voor het gewormte. De worm stierf daar niet en het vuur werd er niet uitgebluscht. Dat zal ook zoo zijn in de toekomst. "Zij zullen henen uitgaan, en de doode lichamen zien der lieden, die tegen mij overtreden hebben, want hun worm zal niet sterven en hun vuur zal niet uitgebluscht worden." (Jes. 66:24.) Let wel: dat vuur en die worm verteren doode lichamen, maar geen levende zielen.

Matth. 5:22 zegt: "Ik zeg u: zoo wie op zijn broeder toornig zal zijn, die zal strafbaar zijn door het gericht, en wie tot zijn broeder zegt: Raka! die zal strafbaar zijn door het sanhedrin, en wie zegt: (er staat niet: maar wie zegt.) Gij dwaas! die zal strafbaar zijn door de gehenna van vuur." Alle drie even strafbaar als de doodslager, die door het sanhedrin werd berecht en wiens dood lichaam geworpen werd in gehenna.

Matth. 5:29,30. Eenzelfde gedachtengang. Overspel behoorde gestraft te worden met steeniging, en het lichaam werd geworpen in het dal van Hinnom. Men wachte zich dus voor al wat tot overspel leidt. Zie ook Mark. 9:43-48 en Matth. 18:8,9.

Matth. 23:15. "Gij omreist zee en land, om een Jodengenoot te maken, en als hij het geworden is, zoo maakt gij hem

een kind van gehenna,” iemand dus, die in gehenna thuis behoort. (Vergelijk de uitdrukking: kind des doods.) Ze maken de Jodengenooten tot misdadigers, en daarom zullen zij zelf, de adderengebroidsels, het oordeel van gehenna niet ontvlieden. (Vs. 33. In de vertaling staat: helse verdoemenis. Er staat: krisis tès gehennès: oordeel van de gehenna.) Ook zij zullen den gerechtelijken dood sterven.

Matth. 19:28. “Vreest Hem, die beide, ziel en lichaam kan verderven in gehenna,” en in denzelfden gedachtengang in Luk. 12:5: “Vreest Dien, die nadat Hij gedood heeft, ook macht heeft in gehenna te werpen.” In de toekomst, wanneer Christus op Zijn troon gezeten is in Zijn koninkrijk, is Hij het, die macht heeft over gehenna, gelijk voorheen het sanhedrin er macht over had.

In Jak. 3:6 besmet de tong het geheele lichaam en ontsteekt het rad onzer geboorte, (ons levenswiel, den gang van ons leven) en wordt ontstoken van gehenna. Dat is beeldspraak, die gemakkelijk te verstaan is, als we bedenken, dat gehenna, het dal van Hinnom, voor den Jood het kort begrip is van al wat verontreinigt.

Daarmee heb ik alle teksten genoemd, waar in onze vertaling hel staat voor het Grieksch-Hebreeuwsche gehenna. Het blijkt, dat volstrekt niet bedoeld wordt een plaats of een toestand van pijniging, maar eenvoudig Gai-Hinnom, het dal van Hinnom, verontreinigd door Kanaänieten en Israëlieten met gruwelijke afgoderij, en daarom in de dagen van den Heer Jezus de plaats van de onreinheid en van den gerechtelijken dood. Daar aasden voortdurend de wormen en daar ging het vuur niet uit.

We vinden dus drie dingen: 1. Tartarus in 2 Petr. 2:4 is een tijdelijke gevangenis voor gevallen engelen. 2. Hades is hetzelfde als sjeol in het Hebreeuwsch, n.l. het graf, de toestand van dood en begraven. zijn. 3. Gehenna is het dal van Hinnom, de “stadsreiniging” van Jeruzalem.

We kunnen dus in onze vertaling van de Schrift het woord *hel* best missen. Dat woord heeft door de traditie een betekenis gekregen, die niet overeenkomt met den zin van de woorden sjeool, hades en gehenna. De hel, waaraan de menschen gelooven, komt alleen voor in het laatste boek van de Schrift, en heet daar niet hel, maar poel des vuurs. Vijf maal wordt die vuurpoel genoemd. In Op. 19:20 worden het beest en de valsche profeet geworpen in den poel des vuurs, die met zwavel brandt. In Op. 20:10 wordt de duivel in den poel van vuur en zwavel geworpen. In Op. 20:14 worden de dood en de hades daarin geworpen, nadat ze de dooden hebben teruggegeven, en dan staat er bij, dat die vuurpoel de tweede dood is. In het volgende vers worden in den poel des vuurs geworpen zij, die niet gevonden werden in het boek des levens. En in Op. 21:8 worden zij opgenoemd, wier deel tijdens de heerlijkheid van de nieuwe aarde in den poel des vuurs is, dat is in den tweeden dood.

Leven in dien poel van vuur doen alleen de duivel en zijn twee handlangers; zij zullen gepijnigd worden dag en nacht in de eeuwen der eeuwen. Voor alle anderen is de poel des vuurs de tweede dood. De dooden, klein en groot, zullen voor God staan voor den witten troon; zij zullen geoordeeld worden naar hun werken, zooals in Rom. 2 beschreven is: die het goede gedaan hebben, zullen het eeuwige leven ontvangen, zij staan in het boek des levens; en wie het kwade gedaan hebben, wordt verbolgenheid en toorn vergolden, verdrukking en benauwdheid, vele slagen of weinige slagen, (Luk. 12:47,48.) en dan sterven zij den zeer korten vuurdood, en ze blijven in den tweeden dood, totdat deze laatste vijand volgens 1 Kor. 15:26 te niet gedaan wordt. Dan worden ook zij levend gemaakt, en God zal alles zijn in allen.

Die poel des vuurs nu — de pijniging voor Satan en zijn medehelpers, de tweede dood voor wie buiten Christus zijn — is het eenige in de Schrift, dat eenigszins overeenkomt met de voorstellingen, die onder de menschen gangbaar zijn, wanneer zij over de hel spreken. Filosofen en fantasten hebben in woord

en beeld er heel wat van gemaakt, maar we doen verstandig, als we ook hierin ons houden aan de Schriften. Dan spreken we over sjeool en hades of het graf; over gehenna of het dal van Hinnom, en over den poel des vuurs of den tweeden dood.

A. Lukkien

Ik heb een vermoeden, dat onze Statenvertalers, toen ze Hebreuwsche en Grieksche woorden vertaald hebben door verdoemen en verdoemenis, bedoeld hebben: veroordeelen en veroordeeling, en dat ze niet hebben gedacht aan de “eeuwige verdoemenis,” waarin volgens den Heidelbergschen Catechismus, vraag 52, God al Zijne en mijne vijanden zal werpen. (Tot mijn troost!) Ik grond dat vermoeden hierop, dat ze in het Oude Testament, waar steeds hetzelfde woord wordt gebruikt, dat woord dertien maal hebben vertaald door verdoemen en één maal door veroordeelen. In Job 15:6 bijv. zegt Elifaz tot Job: “Uw mond verdoemt u, en niet ik,” en hij bedoelt blijkbaar: “Uw mond veroordeelt u.”

Maar ik heb nog een reden voor mijn vermoeden. In het oude Nederlandsch beteekende doemen oordeelen, gelijk nog in onze zusters talen. In het Engelsch luidt oordeelen: to doom, in het Zweedsch döma, in het Deensch domme. Een rechter heet in Denemarken een dommere, een oordeelaar. Wij zouden hem een doemer kunnen noemen.

Oordeelen is in het Grieksch krinoo. Zes en tachtig maal komt dat woord in het N.T. voor, en het is twee en tachtig maal door oordeelen vertaald. De concordante methode van vertaling eischt, dat we ook in de overige vier gevallen oordeelen vertalen en niet veroordeelen, zooals de Statenvertaling doet in Joh. 3:17: “Opdat Hij de wereld veroordeelen zou;” — Joh. 3:18: “Die in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld;” — Hand. 13:27: “Ze hebben de stemmen der profeten, Hem veroordeelende, vervuld;” — 2 Thess. 2:12: “Opdat ze allen veroordeeld worden,” Daar moet telkens staan: oordeelen.

Van krinoo, oordeelen, komt krisis. Dat woord beteekent oordeel, het oordeelen, de daad van het oordeelen. Het komt zeven en veertig maal voor en is negen en dertig maal vertaald door oordeel. Maar in onze vertaling staat in 1 Tim. 5:24: “De zonden gaan vooraf tot hun veroordeeling.” (Alle oordeel is nog

geen veroordeeling.) In Matth. 23:33: “Hoe zult gij de helsche verdoemenis ontvlieden?” (Bedoeld is het oordeel van het dal van Hinnom.) In Joh. 5:24: “Die in den Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven en komt niet in de verdoemenis.” (Hij komt niet in het oordeel, hij wordt niet geoordeeld.) In Joh. 5:29: “Die het kwade gedaan hebben, zullen uitgaan tot de opstanding der verdoemenis.” (des oordeels.)

Bovendien is het woord krisis vier maal vertaald door gericht. In Matth. 5:21 en 22: “Strafbaar door het gericht.” In Joh. 5:27: “De Vader heeft Hem macht gegeven ook gerichtte houden.” In Jud. 15: “Om gericht te houden tegen allen.” In deze vier gevallen is zeer goed te lezen oordeel. In de laatste twee verzen zegt het Grieksch: oordeel doen. Zoo zegt men in onze taal niet; we zouden dus kunnen vertalen: oordeel vellen, of oordeelen. Zeer eigenaardig heeft de Statenvertaling gehandeld in Joh. 5. Daar staat vijf maal krisis, in vers 22, 24, 27, 29 en 30, en ze vertaalde achtereenvolgens: oordeel, verdoemenis, gericht, verdoemenis, oordeel. Met zulk een willekeurige vertaling is het geen wonder, dat we tot verkeerde inzichten komen.

Van krinoo komt ook het woord krima. Dat beteekent het oordeel, in den zin van: het resultaat van het oordeelen, dus het vonnis. Dat woord is vijf en twintig maal door oordeel vertaald. Maar in Rom. 3:8 laat de Statenvertaling Paulus van zijn beschuldigers zeggen, dat hun verdoemenis rechtvaardig is. Maar Paulus zei alleen, dat ze terecht gevonnist werden.

Een samenstelling van het woord krinoo in katakrinoo, veroordeelen, een oordeelen, waarbij de daad afgekeurd wordt en de dader schuldig verklaard. De Statenvertaling vertaalt het beide malen, dat het voorkomt, door verdoemen. Mark. 16:16: “Die niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden.” — Rom. 8:34: “Wie is het, die verdoemt?” In beide gevallen behoort veroordeelen vertaald te worden.

Van katakrinoo is gevormd katakrisis, veroordeeling, de daad van het veroordeelen. Het komt voor in 2 Kor. 3:9, waar de

bediening der wet een bediening der verdoemenis wordt genoemd. Bedoeld is een bediening der veroordeeling. En in 2 Kor. 7:3: “Ik zeg dit niet tot uw veroordeeling.” Waarom schreef de Statenvertaling daar ook niet verdoemenis?

Ten slotte komt van katakrinoo het woord katakrima, veroordeeling, het veroordeelende vonnis. De Statenvertaling heeft daarvoor drie maal verdoemenis. Rom. 5:16: “De schuld is wel uit één misdaad tot verdoemenis;” vers 18: “Gelijk door één misdaad voor alle menschen tot verdoemenis;” Rom. 8:1: “Zoo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen, die in Christus Jezus zijn.” Ook in deze drie teksten had de vertaling veroordeeling moeten lezen, of nog beter: veroordeelend vonnis.

In Luk. 6:37 staat: “Verdoem niet en gij zult niet verdoemd worden.” Hier staat in het Grieksch een ander woord katadikazoo, dat in Matth. 12:7 en 12:37 en in Jak. 5:6 vertaald is door veroordeelen. Zoo had men het ook hier moeten vertalen, en nog beter ware het geweest steeds te vertalen: schuldig noemen, om het te onderscheiden van katakrinoo, veroordeelen.

Het resultaat van deze concordante studie is, dat de Statenvertalers, blijkens hun eigen vertalingen, in de elf gevallen, dat ze verdoemen en verdoemenis vertaalden, veroordeelen en veroordeeling hebben bedoeld. De eeuwige verdoemenis, waarin de Catechismus mijn vijanden werpt, wordt in de Schrift niet genoemd. Zij kent alleen den poel des vuurs, den tweeden dood na het oordeel voor den grooten witten troon.

A. Lukkien

Men vertelt gewoonlijk, dat Saulus bekeerd is op den weg naar Damaskus. Men zegt bij de evangelieprediking tot den zondaar, dat hij zich moet bekeeren, en wanneer iemand in Christus geloovig is geworden, zegt men, dat hij toen en toen bekeerd is. En men schijnt er niet aan te denken, dat de Schrift de woorden bekeeren en bekeering nooit in dien zin gebruikt.

Nu wordt het woord bekeeren in onzen Bijbel gebruikt als vertaling van twee Grieksche woorden. *Metanoëo* is bekeeren in den zin van: veranderen van gezindheid. Dat woord is negen en twintig maal vertaald door bekeeren, en het daarvan afgeleide woord *metanoia*, verandering van gezindheid, is een en twintig maal weergegeven door bekeering. Voorts hebben we nog het woord *ametanoëtos*, dat in Rom. 2:5 vertaald is door onbekeerlijk. Met de vertaling van deze woorden is het dus geheel in orde; ze zijn concordant vertaald.

Maar dan is er nog een ander woord: *epistrefoo*, dat twintig maal zeer correct vertaald is door omkeeren, wederkeeren, terugkeeren, en dat men bovendien negentien maal vertaald heeft door bekeeren. (Matth. 13:15; Mark. 4:2; Luk. 1:16,17; 22:32; Joh. 12:40; Hand. 3:19;9:35; 11:21; 14:15; 15:19; 26:18, 20; 28:27; 2 Kor. 3:16; 1 Thess. 1:9; Jak. 5:19,20; 1 Petr. 2:25.) terwijl het woord *epistrofë*, omkeering, alleen voorkomt in Hand. 15:3, waar het vertaald is door bekeering.

En nu is het opmerkelijk, dat in de brieven van Paulus het woord *metanoëo*, bekeeren, maar één keer voorkomt in 2 Kor. 12:21, en daar wordt het gezegd van geloovigen, die afgeweken zijn. *Metanoia*, bekeering, gebruikt Paulus vier maal; in Rom. 2:4 tot Israelieten; in 2 Kor. 7:9 en 10 en in 2 Tim. 2:25 tot geloovigen, die afgeweken zijn. Het woord onbekeerlijk in Rom. 2:5 gebruikt hij eveneens van Israelieten. Het woord *epistrefoo*, omkeeren, zegt Paulus in 2 Kor. 3:16 van Israelieten, in Gal. 4:9 van geloovigen, die afwijken, en in 1 Thess. 1:9 van heidenen.

Van de honderd keer, dat de genoemde woorden voorkomen, vinden we er dus slechts tien in de brieven van Petrus, en slechts één keer zegt hij het tot heidenen: “Hoe gij tot God bekeerd zijt van de afgoden om den levenden en waarachtigen God te dienen”. En daar gebruikt hij dan nog het woord omkeeren, dat van een daad spreekt; en niet bekeeren, dat spreekt van een verandering van gezindheid.

Onze apostel zegt ons dus nergens, dat de zondaar zich moet bekeeren. Van Johannes den Dooper, van den Heer Jezus en van Zijn twaalf apostelen is de boodschap: Bekeert u. Paulus zegt het nooit tot den ongeloovige. Hij vermaant alleen den geloovige, die afgeweken is, dat hij zich moet bekeeren. Wanneer wij dus tot de schare zeggen, dat zij zich moeten bekeeren, dan volgen wij het voorbeeld van de twaalf.

Of dat dan niet goed is? Ja, het is de vraag, of wij Gal. 2:7-9 gelooven. Daar lezen we, dat aan Paulus het evangelie der voorhuid toebetrouwd werd en aan Petrus dat der besnijdenis; dat Paulus en de zijnen tot de heidenen en Petrus en de zijnen tot de Joden zouden gaan. Gelooven wij dat woord niet, dan zijn alle dertien apostelen ons gelijk. Maar zoo wij Gal. 2:7-9 gelooven, dan is Paulus onze apostel, en heeft hij voor ons, die tot de heidenen behooren, een ander evangelie dan Petrus heeft voor de Joden.

Het evangelie van Petrus komt overeen met dat van Jesaja. Men heeft Jesaja den evangelist van het oude verbond genoemd, en zeer terecht, mits we maar bedenken, dat Jesaja het evangelie van Petrus predikt en niet dat van Paulus; het evangelie van de Joden en niet dat van de heidenen.

De menschen lezen het evangelie van Jes. 1 gewoonlijk, alsof het begon met het tweede gedeelte van vers 18: “Al waren uw zonden als scharlaken, ze zullen wit worden als sneeuw; al waren ze rood als karmozijn, ze zullen worden als witte wol.” Maar het begint bij vers 16: “Wascht u, reinigt u, doet de boosheid uwer handelingen van voor mijn oogen weg; leert goed doen, zoekt

het recht, helpt den verdrukte, doet den wees recht; behandelt de twistzaak der weduwe.” En als Israel dat gedaan heeft, dan pas komt de reiniging van de zonden.

Bij Paulus vinden we een andere prediking. 2 Kor. 5:19,20 luidt: “Want God was in Christus, de wereld met Zich zelf verzoenende, hun zonden hun niet toerekenende, en heeft het woord der verzoening in ons gelegd. Zoo zijn wij dan gezanten van Christus’ wege, alsof God door ons bade; wij bidden van Christus’ wege: Laat u met God verzoenen.” Bij Paulus is dit het evangelie, “dat Christus gestorven is voor onze zonden, naar de Schriften, en dat Hij is begraven en dat Hij is opgewekt ten derde dage naar Schriften.” (1 Kor. 15:3,4.) Paulus’ evangelie luidt in den Romeinen-brief: “Zij hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods, en worden om niet gerechtvaardigd uit Zijn genade, door de verlossing, die in Christus Jezus is.” (Rom. 3:23,24.) Of zeer kort gezegd: God rechtvaardigt den goddelooze, letterlijk vertaald: den niet-vrome. (Rom. 4:5.)

God rechtvaardigt den niet-vrome, dat is het evangelie van Paulus.

God rechtvaardigt den vrome, dat is het evangelie van Jesaja en van Petrus. (Hand. 2:38; 3:19; 1 Petr. 4:18.) En dat is zeer goed te begrijpen. Israel was een verlost volk. God had hen verlost uit Egypte; Hij had hen op arendsvleugelen gedragen en tot Zich gebracht. Wel beschouwd waren hun zonden dus de afwijkingen van menschen, die al op den rechten weg zijn. Zij moeten zich bekeeren, zooals de geloovigen van Korinthe door Paulus tot bekeering worden geroepen.

Maar als Paulus den zondaar, Jood of heiden, roept tot het geloof in Christus, dan zegt hij niet: Gij moet u bekeeren, en als dan de bekeering echt blijkt te zijn, dan moogt ge zoo langzamerhand gelooven, dat God in Christus u genadig wil zijn, maar hij zegt: God stelt u tot een rechtvaardige door de gehoorzaamheid van Christus; (Rom. 5:19.) geloof dat.

Paulus zelf heeft zich ook niet bekeerd. Hij zegt Gal. 1:15,

dat het God behaagd heeft Zijn Zoon in hem te openbaren. Dat alleen heeft de zondaar noodig: dat Christus hem bekend wordt; dan wordt de zonde wel nagelaten, (Rom. 6:1,2.) en de goede werken komen als vruchten des Geestes. (Gal. 5:22.)

Wanneer wij zeggen, dat de zondaar zich eerst moet bekeeren en pas daarna kan gelooven, dat hij behouden is, dan spannen wij de paarden achter den wagen. De zondaar mag gelooven, dat hij behouden is, niet omdat hij zich bekeerd heeft, maar omdat Christus gestorven is en opgewekt. De geloovige, die afgeweken is, moet zich bekeeren, en ontvangt vergeving. Maar de zondaar geloove het evangelie der genade Gods.

A. Lukkien

Indien het waar is — en het is waar — dat alle beloften Gods in Christus Ja en Amen zijn, (2 Kor. 1:20.) dan zullen alle profetieën der Schrift, die nog niet vervuld zijn, op hun tijd vervuld worden.

Indien het waar is — en het is waar — dat Jezus Christus een dienaar geworden is der besnijdenis, vanwege de waarheid Gods, opdat Hij bevestigen zou de beloftenissen der vaderen, (Rom. 15:8.) dan zullen alle beloften vervuld worden, die God aan Abraham, Izaäk en Jakob heeft gegeven.

Indien het waar is, dat de hemel de hemel is en de aarde de aarde, dan zullen de rechtvaardigen van Israel niet in den hemel komen, maar zij zullen de aarde erfelijk bezitten en in eeuwigheid (de volgende eeuw) daarop wonen. (Ps. 37:29; zie ook Ps. 37:11, 34; Spr. 2:21; Matth. 5:5.)

Indien het waar is, dat David David is en Saul Saul, dan zal in de toekomstige eeuw David de koning van Israel zijn; (1 Kron. 28:4; Jer. 30:9; Ezech. 34:24; 37:24; Hosea 3:5.) onderkoning onder Jehovah-Jezus, gelijk hij dat ook was in het verleden. (Zie Ps. 5:3; 68:25; 145:1.)

Indien het waar is — en het is waar — dat de eerste helft van het woord van Gabriël tot Maria letterlijk vervuld is: “Gij zult een Zoon baren, en gij zult Zijn naam heeten Jezus; deze zal groot zijn en de Zoon des Allerhoogsten genaamd worden,” dan zal ook de tweede helft van dat vers letterlijk vervuld worden: “God de Heer zal Hem den troon van Zijn vader David geven, en Hij zal over het huis van Jakob Koning zijn in der eeuwigheid.” (de toekomstige eeuw.)

Ik denk, dat ik met hetgeen ik hier schrijf, sommige geloovige lezers doe opschrikken. Indien dat gebeurd is, heb ik mijn doel bereikt.

Wij zijn gewoon, dat aan Israel niet anders meer wordt gedacht dan om illustraties te halen uit zijn geschiedenis ter

toelichting van waarheden, waarop wij de aandacht willen vestigen. We zijn gewoon te vergeten, dat aan Israel vele beloften zijn gegeven, die nog niet vervuld zijn; sterker nog: we vertellen elkaar, dat die beloften hun geestelijke vervulling hebben gehad of zullen krijgen in de kerk; dat Israel als natie afgedaan heeft en dat voor den Israeliet geen andere beloften gelden dan voor ons: zij kunnen door het geloof gerechtvaardigd worden. Wij vertellen elkander, dat het oude verbond Israel gold, maar dat het nieuwe ons geldt. Wij zeggen, dat Abraham, Izaäk en Jakob en David en al de profeten thans juichen voor den troon. We spreken van een geestelijk Israel en we noemen de Kerk Sion, en we zouden haast Nederland Kanaän willen noemen.

En bij dat alles zeggen we, dat we ons willen houden aan de Schrift en aan de Schrift alleen, en we beseffen niet, dat we de leeringen der menschen verkondigen in plaats van de woorden Gods.

“Indien wij de getuigenis der menschen aannemen, de getuigenis Gods is meerder.” (1 Joh. 5:9.) Wanneer een betrouwbaar man iets zegt, dan gelooven we, dat hij meent wat hij zegt, en zegt wat hij meent. Zou het niet goed zijn te gelooven, dat ook God meent wat Hij zegt en zegt wat Hij meent? Zou het niet goed zijn, de Schrift zóó te lezen: Als er Sion staat, dan wordt Sion bedoeld, en als er gesproken zal worden over de gemeente van Christus, dan wordt de gemeente van Christus genoemd? Zoo lezen we alles wat menschen schrijven in brief of courant of boek; moeten we de door God ingegeven Schriften anders lezen? Moeten we zeggen: Ja, zoo staat het er wel, maar er wordt iets anders bedoeld? En wie zal dan zeggen, wat er bedoeld wordt? Doctor A. of professor B. of kerk C. of kerk D.?

Laten we toch eenvoudig lezen wat er staat, en laten we de geleerden vragen om een vertaling, die zoo nauwkeurig mogelijk aansluit bij het oorspronkelijke.

Of er dan geen beeldspraak in de Schrift is? O ja, zeer veel. De troon van David is geen houten of elpenbeenen stoel, en het

huis van Jakob is geen huis van steen en hout. Maar als ik spreek over den troon van onze Koningin, dan bedoel ik ook niet een zetel, maar haar regeering, en als ik spreek over het huis van Oranje, dan bedoel ik het geslacht. Laten we de Schrift lezen, zooals we elk ander boek lezen: beeldspraak als beeldspraak, gelijkenis als gelijkenis, poëzie als poëzie, maar laten we de Schrift niet iets anders doen zeggen dan zij zegt. Wanneer we de Schrift willen verstaan, dan moeten we beginnen met te gelooven, dat ze precies meent wat ze zegt. Dat is de sleutel tot de kennis der Schrift, en die sleutel is in het bereik van den eenvoudige evenzeer als van den geleerde.

De Heer Jezus zei tot Kleopas en diens vriend: “O onverstandigen en tragen van hart, om te gelooven al wat de profeten gesproken hebben.” Dat is het: gelooven, wat zij gesproken hebben; niet: uitleggen wat zij gesproken hebben. Want alle uitlegging is feilbaar; ze is het werk van menschen, misschien zeer vrome en zeer geleerde menschen, maar: menschen. De Schrift is onfeilbaar.

Maar de Schrift legt ook uit, zegt ge. Abrahams zonen Ismael en Izaak zijn de twee verbonden, (Gal. 4.) en Melchizedek is een type van Christus. (Hebr. 7.) Zeker, maar dat geeft ons geen recht om te zeggen, dat alles type is; Saul type hiervan en Jonathan daarvan. Wat de Schrift als type geeft, nemen we als type aan, maar we wachten ons om zelf typen te maken. En nog veel minder hebben we recht om te zeggen: Israel was een type van de gemeente, en nu de gemeente er is, kan Israel wel heengaan. Als we zoo redeneeren, zeggen we met andere woorden, dat wat God aan Israel beloofd heeft, niet als belofte aan Israel bedoeld was.

Ik wensch met u na te gaan, wat de Schrift zegt van Israel.

In de eerste plaats moet het ons duidelijk zijn, dat de Heilige Schrift voor vijftien zestiende deel een Joodsch boek is. Van

Gen. 29, waar de geboorte vermeld wordt van den eersten Israëliet, Ruben, en van den eersten Jood, Juda, tot Openb. 22, waar Christus Zich noemt de wortel en het geslacht Davids, is de Schrift een Joodsch, een Israëlietisch boek, met uitzondering alleen van de brieven van Paulus.

Wat het zoogenaamde Oude Testament betreft, wil ieder dat wel toegeven. Maar het z.g. Nieuwe Testament, de Grieksche Schriften, die zijn toch Christelijk, zegt men. Op die tegenwerping heb ik twee antwoorden.

Ten eerste: Joodsch en Christelijk is in de Schrift geen tegenstelling. In de Schrift is een Christen een Jood, die in Christus gelooft. De naam Christen komt drie maal voor, en telkens in Joodsche omgeving. In Hand. 11:26 worden de geloovigen van Joodsche afkomst te Antiochië (Griekschen, vers 20, niet Grieken) het eerst Christenen genoemd. In Hand. 26:28 wordt de Jood Agrippa bijna bewogen, Christen te worden. In 1 Petr. 4:16 spreekt Petrus tot Joodsche geloovigen over lijden als een Christen.

Maar ten tweede: de vier z.g. evangeliën zijn zuiver Joodsch. De discipelen mochten niet naar de heidenen gaan; (Matth. 10:5.) de Heer Zelf ging niet buiten het land, en toen op de grens een Kananeesche vrouw Hem hulp vroeg voor haar dochtertje, moest ze zich tevreden stellen met de kruimels, die de honden kregen. (Matth. 15:26; Mark. 7:28.) Het boek Handelingen houdt zich tot hoofdstuk 12 uitsluitend bezig met Joden en Jodengenooten, en Paulus gaat op zijn reizen altijd eerst naar de synagoge. Pas in Hand. 28:28 neemt hij van de Joden afscheid. De brief aan de Hebreërs is blijkens zijn inhoud aan de Joden gericht. Jakobus schrijft aan de twaalf stammen, die in de verstrooiing zijn, Petrus eveneens aan de Joden, die in Klein-Azië als vreemdelingen verstrooid zijn. Johannes en Judas zeggen niet zoo duidelijk, dat ze aan Joden schrijven, maar ze behooren volgens Gal. 2:9 tot de apostelen der besnijdenis. De Openbaring ten slotte is zuiver Joodsch van het begin tot het einde. In hoofdstuk 1 komt

Christus tot hen, die Hem doorstoken hebben, en in hoofdstuk 22 zijn we nog in het nieuwe Jerusalem, dat volgens hoofdstuk 21 de namen van de twaalf stammen Israels in zijn poorten heeft en de namen van de twaalf apostelen van Israel in zijn fondamenten.

Alleen de negen brieven van Paulus aan zeven gemeenten en zijn vier brieven aan afzonderlijke personen zijn niet-Joodsch. Maar met uitzondering van deze dertien brieven, die niet meer dan het zestiende deel van de heilige Schrift uitmaken, is de geheele Schrift Joodsch.

Dat wil niet zeggen, dat wij geloovigen uit de volken er niets mee te maken zouden hebben. Ik heb wel eens hooren zeggen: Als ik in den Bijbel maar lezen kan, hoe ik zalig kan worden, dan gaat de rest mij niet veel aan. Maar dat is de stem van de zelfzucht. En evenzeer zou het louter zelfzucht zijn, wanneer wij vertelden: Ik heb aan de brieven van Paulus genoeg. Laat het ons toch duidelijk zijn, dat het in de Schrift niet in de eerste plaats gaat om onze behoudenis, maar om de kennis van God en Zijn Christus. “Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God, en Jezus Christus, dien Gij gezonden hebt,” (Joh. 17:3.) Met onze behoudenis komt het dan verder wel terecht, en ook wel met de behoudenis der geheele wereld. Het zal goed voor ons zijn, dat wij de gedachte aan onze behoudenis wat meer naar den achtergrond dringen, en wat meer aandacht besteden aan wat God ons vertelt van Zijn groote plannen tot verheerlijking van Zijn naam en daardoor tot heil van al Zijn schepselen.

De geheele Schrift is ons gegeven om God te kennen en Christus Jezus, Zijn Zoon. Maar de Schrift spreekt over verschillende onderwerpen. In de brieven van Paulus spreekt ze over ons: de gemeente van Christus, bestaande uit Joden en heidenen op voet van gelijkheid; de gemeente, waarvan Paulus de apostel is; de gemeente, die een tusschenperiode beslaat, tusschen de verwerping van Israel in Hand. 28:28, en de wederaanneming van Israel, waarover gesproken wordt in Rom. 11:25-27; onderwerpen,

waarop ik nog hoop terug te komen.

In al het overige van de Schrift, buiten de brieven van Paulus, gaat het in hoofdzaak over Israel. De Schrift begint met een korte inleiding tot Abraham, geeft dan de geschiedenis van de drie aartsvaders en van Jozef nog in het boek Genesis, en begint dan in Exodus met de geschiedenis van het volk der Israelieten. Die geschiedenis gaat door tot het boek Esther, en breekt dan af tot Johannes den Dooper. Daartusschen hebben we de liederen en de profetiën, die God aan het volk heeft gegeven. Dan hebben we in het z.g. Nieuwe Testament het optreden van den Heer Jezus Christus en Zijn apostelen onder Israel, en de brieven en profetiën, die God opnieuw aan dat volk geeft. En daartusschen dan de brieven van Paulus.

Waarom worden we zoo uitvoerig ingelicht over Israel? Is de geschiedenis van dat volk van zoo veel meer belang dan die van Egypte of Babylonië, van Griekenland of Rome? Ja, van veel meer belang. Want Israel is Gods uitverkoren volk. Niet uitverkoren om rijker gezegend te worden dan de andere volken — is weer de gedachte van de zelfzucht, die bij de Joden in de dagen van den Heer Jezus niet zeldzaam was — maar uitverkoren om tot een zegen te zijn voor alle volken der aarde. “Wees een zegen,” dat was het woord tot Abraham, toen hij geroepen werd. (Gen. 12:2.) “Gij zult mij een priesterlijk koninkrijk zijn,” zoo sprak God door Mozes tot het volk. (Ex. 19:6.) “Gij zijt een koninklijk priesterdom,” zegt Petrus tot hetzelfde uitverkoren geslacht. (1 Petr. 2:9; zie ook Openb. 1:6 en 5:10.) Priesters zijn ze om alle volken bij God te vertegenwoordigen en ze te zegenen, en koningen zijn ze om alle volken in den naam van Christus te regeeren.

Die genade is hun gegeven; dat is hun roeping, en de genadegiften en de roeping Gods zijn onberouwelijk. (Rom. 11:29.) God wil Israel hebben tot zijn koninklijk priesterdom en Zijn priesterlijk koninkrijk, en wat Hij wil, geschiedt. De Joden zijn nog nooit voor alle volken tot een zegen geweest; welnu, dan

zullen zij het nog worden. Hun wederaanneming zal het leven uit de dooden zijn, zegt de profeet Paulus; (Rom. 11:15.) wanneer zij weer aangenomen worden, dan worden ze tot een zegen. Israel moet dus nog een toekomst hebben, een heerlijke toekomst, waarin ze Gods werk op aarde doen. Wie ons vertellen, dat de geschiedenis van Israel uit is, toonen, dat ze de Schrift niet kennen of niet gelooven.

Israel is onder ons bekend als het volk van de wet. Maar Israel was het volk der belofte lang vóór het het volk van de wet was, en het zal leven in de vervulling van de belofte, lang nadat de wet teniet gedaan is.

Israels geschiedenis begint met de belofte, die aan Abraham gegeven werd. God noemt die belofte een verbond, omdat Hij Zich verbond. Wanneer menschen een verbond sluiten, dan zijn er twee partijen, die wederzijds verplichtingen op zich nemen. Maar wanneer God een verbond der genade geeft, dan is Hij alleen.

Oudtijds werd bij het sluiten van een verbond tusschen menschen een dier geslacht, en de twee partijen gingen tusschen de stukken door, (Jer. 34:18, 19.) maar toen God met Abraham Zijn verbond sloot, zag Abraham wel een rookenden oven en een vurigen fakkel, die tusschen de stukken doorging, (Gen. 15:17.) maar Abraham zelf ging er niet tusschen door. God gaf een verbond, en Abraham behoefde het slechts aan te nemen. Het was een verbond der belofte. En dat verbond, zegt Paulus, werd door de wet, die na vierhonderd en dertig jaren gekomen is, niet krachteloos gemaakt, om de belofte te niet te doen. (Gal. 3:17.) Het verbond der belofte blijft dus bestaan, wordt niet vervangen door het verbond der wet. Het verbond der wet is dus iets bijkomstigs.

Het verbond der wet werd gesloten op Sinai. Dat was een tweezijdig verbond. God verbond Zich en Israel verbond zich

ook. Ja, naar den mensch gesproken ging het verbond van Israel uit. God sprak tot Israel: “Gij hebt gezien, wat ik gedaan heb. Nu dan, indien gij naarstig mijn stem zult gehoorzaam zijn en mijn verbond — dat reeds bestond — houden, zoo zult gij mijn eigendom zijn uit alle volken, want de gansche aarde is mijn, en gij zult mij een priesterlijk koninkrijk en een heilig volk zijn.” En dan antwoordt Israel: “Al wat de Heer gesproken heeft, zullen wij doen.” (Ex. 19:8.) En dan komt pas de wet, nadat het volk zich bereid verklaard heeft, ze te houden. Ach, zij kenden zichzelf niet; ze hebben de wet nooit gehouden; ze verbraken ze reeds, vóór Mozes nog van den berg kwam.

Een verbond der belofte, der genade, houdt stand, want het is een verbond van God alleen; een verbond der wet houdt geen stand, omdat daaraan de mensch moet mee werken. Israel heeft tot dezen dag toe niet verstaan, dat het de wet niet houden kan. Maar de tijd komt, dat ze Hem zullen zien, in Wien ze gestoken hebben, en rouw over Hem zullen bedrijven, en dan maakt God met hen een nieuw verbond, en dat luidt: “Ik zal mijn wet in hun binnenste geven en zal die in hun hart schrijven, en ik zal hun tot een God zijn en zij zullen mij tot een volk zijn.” (Jer. 31:31-34; Hebr. 8:8-12.)

“Ik zal,” zoo luidt het verbond der genade. “Gij zult,” zoo luidt het verbond der wet. Wanneer Israel de wet in zijn hart heeft, dan heeft de wet der steenen tafelen afgedaan. Maar vier honderd en dertig jaren vóór de wet had Israel reeds het verbond der belofte, en als de wet afgedaan heeft, zal Israel nog Gods volk zijn tot in duizend geslachten. (Ps. 105:8.)

Israel is dus, wel beschouwd, het volk der belofte. Dat het het volk der wet is, dat is maar voor een tijd; het volk der belofte is het voor de eeuwen.

De belofte begint, als Abraham geroepen wordt, om Ur der Chaldeén te verlaten. Zij luidt: “Ik zal u tot een groot volk maken en u zegenen en uw naam groot maken, en wees een zegen. Ik zal zegenen, die u zegenen, en vervloeken, die u vloekt, en in u

zullen alle geslachten der aarde gezegend worden.” (Gen. 12:1-3.) En als Abraham in het land gekomen is, wordt hem het land Kanaän tot een bezitting beloofd: “Aan uw zaad zal ik dit land geven.” (Gen. 12:7.) Die belofte van Kanaän wordt herhaald, wanneer Lot van hem gescheiden is: “Al dit land, dat gij ziet, dat zal ik u geven en uw zaad tot in eeuwigheid,” (Gen. 13:14-17.) en nog eens, als hij het verbond der besnijdenis ontvangt: “Ik zal u en uw zaad het land uwer vreemdelingschappen geven, het geheele land Kanaän tot eeuwige bezitting.” (Gen. 17:8.)

Aan Izaäk wordt de belofte van Kanaän herhaald: “Ik zal uw zaad al deze landen geven.” (Gen. 26:3,4.) Eveneens aan Jakob: “Dit land, waarop gij ligt te slapen, zal ik u geven en uw zaad.” (Gen. 28:13.)

Zijn die beloften aan Abraham, Izaäk en Jakob vervuld?

Abraham zelf heeft in het land Kanaän geen erfdeel gehad, zelfs geen voetstap, zegt Stefanus; (Hand. 7:5.) hij kocht er alleen een graf in het geloof, dat God hem het land zou geven. Ook Izaäk en Jakob kregen het land niet in eigendom.

Is de belofte aan de vaderen persoonlijk dan niet vervuld? Neen, nog niet. Maar daaruit volgt, dat de belofte nog vervuld zal worden, want Hij, die niet liegen kan, heeft het gesproken.

En zeg nu niet, lezer, dat Abraham wat beters heeft gekregen. Spreek niet over een hemelsch Kanaän, want zoo vervult God Zijn beloften niet, dat Hij het eene belooft en het andere geeft. Abraham verwachtte de stad, die fundamenten heeft, welker kunstenaar en bouwmeester God is. (Hebr. 11:10.) en die stad, het nieuwe Jeruzalem der toekomst, ligt niet in den hemel, maar op de aarde. (Openb. 21:9-27.) Of moet ik die stad ook al weer zinnebeeldig opvatten? Moet ik misschien alles wat de Schrift zegt, zinnebeeldig opvatten? Maar dan is het toch merkwaardig, dat al de profetieën, die spreken over het lijden van Christus, letterlijk vervuld zijn. Is dat niet een aanwijzing om ook een letterlijke vervulling te verwachten van de nog niet vervulde profetieën?

Aan het zaad van Abraham, Izaäk en Jakob, het volk Israel, is het bezit van het land Kanaän toegezegd, en gedurende ongeveer zevenhonderd jaren (1400-700 v. Chr.) hebben zij het in bezit gehad. Maar het is hun toegezegd tot een eeuwige bezitting. Daarom klaagt de profeet: “Uw heilig volk heeft het maar een weinig tijds bezeten.” (Jes. 63:18.) Het werd het bezit van Babyloniërs, Perzen, Grieken, Romeinen, Turken, Arabieren, en nu reeds bijna negentien eeuwen zwerven de kinderen der belofte rond buiten het land der belofte. Zeker, ze hebben het er naar gemaakt. Ze zijn ontrouw geweest. Maar zal hun ontrouw de trouw van God te niet doen? Dat zij verre, zegt de apostel. (Rom. 3:3.)

God heeft aan Israel het land Kanaän toegezegd tot ver buiten de grenzen van wat wij gewoonlijk Kanaän noemen. Het beloofde land strekt zich uit van de rivier van Egypte af tot aan de groote rivier, de rivier Frath, (Gen. 15:18.) van den Nijl tot aan de Eufraat, zooals wij die rivieren tegenwoordig noemen, en daarbij hindert het niet, dat een groot deel van dat land woestijn is, want die wildernis zal bloeien tot een roos. (Jes. 35:1.) Dat geheele land is aan Israel beloofd; ze hebben slechts een deel en dat slechts voor een tijd in bezit gehad; daaruit volgt, dat het volk Israel al dat land nog eens in bezit zal hebben, en dan niet voor een tijd, maar voor eeuwig, dat wil zeggen: gedurende de toekomende eeuwen.

Of zoudt ge weer willen zeggen, dat die belofte vervuld wordt, wanneer vele geloovige Joden in den hemel komen? Dan zeg ik weer: God belooft niet het eene en geeft het andere. “Gods getuigenissen zijn zeer getrouw.” (Ps. 93:5.) “Zou Hij het zeggen en niet doen, of spreken en niet bestendig maken?” (Num. 23:19.)

Dat Israel weer in zijn land zal wonen, kunnen wij weten bij eenvoudige gevolgtrekking uit de belofte, die aan Abraham, Izaäk en Jakob gegeven is. Maar dat Israel niet terstond in het ongestoorde bezit zou komen, en eerst een volk van ballingen

zou zijn, ook dat werd reeds aan Abraham gezegd, wat de vreemdelingschap in Egypte betrof, (Gen. 15:13.) en aan Mozes wat betreft de ballingschap tot aan het einde der aarde. (Deut. 30.) En toen het bleek, dat het volk afvallig werd, hebben de profeten het oordeel aangekondigd, maar ook den terugkeer voorzegd, den kleinen terugkeer in de dagen van Zerubbabel, Ezra en Nehemia, en den grooten terugkeer in de laatste dagen. Ik kan onmogelijk al die profetieën aanhalen, de Schrift is er vol van. Maar dat weten de meeste geloovigen niet. Men heeft ons zoo dikwijls gezegd, dat de kerk geestelijk Israel was, dat wij het hebben geloofd. En nu lezen wij de profetieën aangaande Israels herstel wel eens, en wij bewonderen de schoone taal; we nemen er enkele uitdrukkingen uit en passen ze toe op ons persoonlijk of kerkelijk leven, en we zeggen tot elkaar, dat al die profetieën hun vervulling hebben of zullen hebben in de gemeente van Christus, maar dat ze niet letterlijk vervuld worden aan het volk van Israel. En we bedenken niet, welk een blaam we daarbij leggen op onzen God, alsof Hij aan de nakomelingen van Abraham, Izaäk en Jakob tal van beloften en verzekeringen gegeven heeft, die Hij niet eens als beloften en verzekeringen aan Israel heeft bedoeld, althans volgens de uitleggers van de Schrift.

Met een brief van een mensch doet men zoo niet. Wanneer mijn vriend mij schrijft, dat hij een huis gekocht heeft, dan zeg ik niet: Hij bedoelt een geestelijk huis; hij wil mij melden, dat hij geestelijke rijkdommen heeft verworven. Maar wanneer de Schrift zegt: "Indien deze ordeningen (van zon en maan en sterren) van voor mijn aangezicht zullen wijken, zoo zal ook het zaad Israels ophouden, dat het geen volk zij voor mijn aangezicht al de dagen. Indien de hemelen daarboven gemeten en de fondamente[n] der aarde beneden doorgrond kunnen worden, zoo zal ik ook het gansche zaad Israels verwerpen om alles, wat zij gedaan hebben," (Jer. 31:36,37.) dan zeggen de menschen, dat met Israel de kerk bedoeld is. Zoo durft men doen met het woord van God.

Of is de Schrift misschien niet het woord van God? Is de

Schrift enkel een verzameling van oud-Joodsche geschriften? Als men er zoo over denkt, laat men het dan openlijk uitspreken. Maar laat men dan ook geen woorden uit de Schrift aanhalen als gezaghebbend. Dat is niet eerlijk. Men wekt dan den schijn, dat men de Schrift gelooft als het woord van God, en men doet het niet. Het is een zaak van beslissende beteekenis, of wij de letterlijke vervulling van Israels profetieën verwachten, ja of neen.

En nu eenige aanhalingen, waarbij wij er acht op geven, dat sommige profetieën aangaande Israels terugkeer naar Kanaän vervuld zijn in de dagen van Zerubbabel. Maar er zijn ook profetieën, die spreken over een tweeden terugkeer, over een terugkeer in de laatste dagen, over een terugkeer met teekenen en wonderen, over een terugkeer voorgoed, over een hereeniging van de twee en de tien stammen. Die profetieën zijn nog niet vervuld en zullen dus nog vervuld worden. Ik lees er enkele voor.

Jes. 11:11,12. “Want het zal geschieden te dien dage, dat de Heer ten anderen male Zijn hand aanleggen zal om weder te verwerven het overblijfsel Zijns volks, hetwelk overgebleven zal zijn van Assyrië, en van Egypte, en van Pathros, en van Moorenland, en van Elam, en van Sinear, en van Hamath, en van de eilanden der zee, en Hij zal een banier oprichten onder de heidenen, en Hij zal de verdrevenen Israels verzamelen en de verstrooiden uit Juda vergaderen van de vier einden des aardrijks.”

Jes. 43:5, 6: “Vrees niet, want ik ben met u; ik zal uw zaad van den opgang brengen en ik zal u verzamelen van den ondergang; ik zal zeggen tot het Noorden: Geef! en tot het Zuiden: Houd niet terug; breng mijn zonen van verre en mijn dochters van het einde der aarde.”

Jes. 49:12: “Zie, deze zullen van verre komen, en zie, die van het Noorden en van het Westen, en genen uit het land Sinim.”

Jer. 31:8: “Zie, ik zal ze aanbrengen uit het land van het Noorden, en zal ze vergaderen van de zijden der aarde; onder hen zullen zijn blinden en lammen, zwangeren en barenden tezamen;

met een groote gemeente zullen zij herwaarts wederkomen.”

Mich. 2:12: “Voorzeker, ik zal u, o Jakob, gansch verzamelen; voorzeker zal ik Israels overblijfsel vergaderen; ik zal het tezamen zetten als schapen van Bozra; als een kudde in het midden van haar kooi zullen zij van menschen deunen.”

En dan Zacharia, geschreven na den eersten terugkeer. In hoofdstuk 8:7,8 lezen we: “Alzoo zegt Jehovah Zebaoth: Zie, ik zal mijn volk verlossen uit het land van den opgang en uit het land van den ondergang der zon, en ik zal ze herwaarts brengen, dat ze in het midden van Jeruzalem wonen zullen.” In vers 4 en 5: “Alzoo zegt Jehovah Zebaoth: Daar zullen nog oude mannen en oude vrouwen zitten op de straten van Jeruzalem, een ieder zal zijn stok in de hand hebben vanwege de veelheid der dagen, en de straten der stad zullen vervuld worden met jongens en meisjes, spelende op haar straten.” En in vers 23: “Alzoo zegt Jehovah Zebaoth: ‘Het zal in die dagen geschieden, dat tien mannen, uit allerlei tongen der heidenen grijpen zullen, ja de slip grijpen zullen van een Joodschen man, zeggende: Wij zullen met ulieden gaan, want wij hebben gehoord, dat God met ulieden is.’”

Is u dat te wonderlijk? Lees dan nog het zesde vers van dit wonderlijke hoofdstuk. “Alzoo zegt Jehovah Zebaoth: Omdat het wonderlijk is in de oogen van het overblijfsel dezes volks in deze dagen, zou het daarom ook in mijn oogen wonderlijk zijn? spreekt Jehovah Zebaoth.”

Lezer, hebt ge nog sterker bevestiging noodig?

Ezechiël 37 is voor de toekomstige geschiedenis van Israel van het uiterste belang. Ik zou het willen overschrijven, indien niet iedere lezer zijn Bijbel had, zoodat het dus niet noodig is. Ik zal er alleen eenige aantekeningen bij maken.

Het hoofdstuk bestaat uit twee gedeelten. In het eerste gedeelte, tot vers 14, wordt eerst een visioen van den profeet

beschreven. In den geest wordt hij gebracht naar een dal, dat vol is van zeer dorre doodsbeenderen. Hij moet tot die beenderen profeteeren, opdat ze weer tot levende menschen worden. Dat gebeurt in tweeën. Eerst worden op zijn profetie de dorre beenderen weer tot lichamen, met vleesch en zenuwen en huid, maar er was geen geest in hen; ze waren nog dood. Dan profeteert Ezechiël tot den geest, en de geest blaast in de gedooden en ze worden levend en staan op hun voeten, een gansch zeer groot heir. En als de profeet dat in den geest — niet in werkelijkheid — heeft gezien en gedaan, geeft God hem de verklaring. De dorre beenderen zijn het gansche huis Israels. Ze zijn niet in letterlijken zin dood, maar ze zijn dood als natie, en de volkerenwereld is hun graf. Uit dat graf zal God hen doen opkomen. Hij zal Zijn geest in hen geven, en zij zullen leven, en Hij zal hen in hun land zetten.

In het gezicht van den profeet geschiedt de levendmaking in twee gedeelten: eerst het vormen van een lichaam zonder geest en dan de levendmaking door den geest. In de verklaring worden deze twee gedeelten niet uit elkaar gehouden. Het visioen zegt ons echter, dat Israel eerst hersteld wordt als een lichaam zonder geest en daarna levend wordt en levend in het land gezet.

Men kan daarbij de vraag doen, of het tegenwoordige Zionisme een begin is van de vervulling van Ezech. 37.

De Joden zijn bij de verwoesting van Jeruzalem door Titus in het jaar 70 uit hun land verdreven, en langen tijd is het hun bij doodstraf verboden geweest, het land der vaderen te betreden. Dat is in onze dagen wel anders geworden. Er wonen tegenwoordig in Palestina meer Joden dan na den terugkeer van Zerubbabel en Ezra.

Sedert 1897 bestaat onder de Joden de beweging van het Zionisme. Die beweging werd gewekt door Theodoor Herzl met een boek: de Jodenstaat. Hij stelt daarin de mogelijkheid, dat de Joden in Palestina een eigen staat vormen, door de mogendheden erkend. Die Jodenstaat zou een toevlucht worden

voor de vervolgde en verdrukte Joden uit alle landen.

Dat doel heeft het Zionisme nog niet bereikt. Wel scheen het een oogenblik, alsof het komen zou, toen Engeland na den wereldoorlog het voorloopig bestuur over Palestina in handen kreeg, en zelfs een Jood, Herbert Samuel, tot stadhouder aanstelde. Maar de Arabieren lieten zich de macht over het land niet zoo gewillig ontnemen, en Engeland moet met het oog op zijn vele millioenen Mohamedaansche onderdanen in Indië de Arabieren ontzien. Toch hebben de Zionisten in Palestina reeds veel land aangekocht en flinke koloniën gesticht, die tot groote welvaart zijn gekomen. De taal van de kolonisten is Hebreeuwsch, en op den Olijfborg is een Hebreeuwsche universiteit gesticht.

Doch er is geen geest in hen. Wie de geschriften van de Zionisten leest — bijv. het verhaal Alt-Neuland van Herzl, in het Nederlandsch uitgegeven onder den titel: Het Land der Droomen — zal zien, dat het een beweging is, waarin God niet gekend wordt, en over Zijn Christus wordt niet gesproken.

Toch geschiedt ook dit niet buiten Gods bestuur. In Zach. 12:9 en vlg. lezen we, dat God de heidenen zal verdelen, die tegen Jerusalem aankomen, en dan zullen de Joden Hem aanschouwen, dien ze doorstoken hebben, en zij zullen over Hem rouw bedrijven. Wanneer Christus wederkomt, wonen er dus Joden in Jerusalem, die er nog geen rouw over hebben bedreven, dat ze Hem aan het kruis hebben gebracht. Juist zoo als bij de Zionisten van onze dagen.

Niemand van ons weet, wanneer Christus wederkomt, want dat is niet geopenbaard, en niemand kan dus zeggen, of het Zionisme een voorbereiding is om Joden naar hun land te brengen met het oog op Zijn komst. Maar het is wel zeker, dat een ontwaking van de Joden als volk voorafgaat aan die wederkomst; dat daarna Israel zich bekeert en Christus erkent, en dat daarop de groote terugkeer volgt. “Ik zal mijn geest in u geven, en gij zult leven, en gij zult weten, dat ik Jehovah dit gesproken en gedaan heb, spreekt Jehovah.” (Ez. 37:14.)

Het tweede gedeelte van Ezech. 37 is even merkwaardig. Het is geen visioen, maar een zinnebeeldige handeling van den profeet. Hij moet een hout nemen met den naam van Juda, en een hout met den naam van Jozef; houten, die de twee stammen en de tien stammen vertegenwoordigen. Die twee houten worden in zijn hand tot één hout. De verklaring, die hij daarvan moet geven aan het volk der ballingschap, is deze, dat de kinderen Israels door God uit het midden der heidenen gehaald worden en in hun land gebracht, en dat ze dan niet meer twee volken en twee koninkrijken zullen zijn, maar één volk en één koninkrijk, onder de regeering van hun koning David. In het land, dat God aan hun vader Jakob gegeven heeft, zullen zij wonen en hun kinderen en kindskinderen tot in eeuwigheid, en David zal hun vorst zijn tot in eeuwigheid, zooals hij zelf gezegd heeft (1 Kron. 28:4.) en zooals ook Jeremia (30:9.) en Hosea (3:5.) hebben geprofeteerd, en Ezechiël het nog eens zegt (34:24.) En dan wordt bovendien van dat vernieuwde volk Israel gezegd, dat ze zich niet meer zullen verontreinigen met hun drekgoden en met hun verfoeiselen en met al hun overtredingen; God zal ze reinigen, en zij zullen Zijn volk zijn; Hij zal een verbond des vredes met hen maken, een eeuwig verbond.

Ezech. 37, de tweede helft, is zoo eenvoudig, dat een kind het begrijpen kan. Maar menschen, die het niet gelooven, vertellen u, dat het heel wat anders beteekent. De twee stammen, zoo zeggen zij, zijn de Joden, en de tien stammen zijn de heidenen, en die zijn één in de gemeente van Christus. Dat laatste is waar, ze zijn een samen-lichaam, zooals er staat in Ef. 3:6. Maar stel u nu eens voor, dat ik met Ef. 3:6 deed, wat anderen doen met Ezech. 37; dat ik ging vertellen: de Joden beteekenen daar de twee stammen en de heidenen de tien stammen, en Paulus leert ons hier, dat die twee en die tien stammen één volk zullen zijn in het land Kanaän. Zoudt ge dat geen dwaaze uitlegging vinden? Welnu, even dwaas is de uitlegging van Ezech. 37, die ik u daar noemde, en die gij onder anderen kunt vinden in de

kanttekeningen van den Statenbijbel.

Laten we toch gelooven, dat Gods Geest evenzeer door Ezechiël gesproken heeft als door Paulus, en dat ons hier dus wordt voorzegt, dat de twee stammen en de tien stammen, die zoo lang gescheiden hebben geleefd, weer als in de dagen van David één koninkrijk zullen zijn, en dat David, de zoon van Isai, ze opnieuw in die toekomstige eeuw zal regeeren.

De menschen spreken over de verloren tien stammen van Israel. De Schrift zegt nergens, dat ze verloren zijn. De tien stammen zijn door Salmaneser naar Assyrië gevoerd, en hij deed ze wonen in Halah en in Habor, aan de rivier Gozan, en in de steden der Meden. (2 Kon. 17:6.) Later werden de twee stammen naar Babel gevoerd, en dan geeft Kores, de Perzische koning, die ook over Babel en Assyrië en Medië regeerde, aan allen, die tot het volk behooren, verlof om naar hun land terug te keeren. (Ezra 1:1-4.) In de geslachtsregisters in het boek Ezra wordt wel de stam Levi genoemd, maar de andere stammen niet, zoodat het daar niet blijkt, tot welke stammen de teruggekeerden behoorden. Maar Anna de profetes was uit den stam Aser; (Luk. 2:36.) Petrus richt zich op den Pinksterdag te Jerusalem tot het gansche huis Israels, (Hand. 2:36.) en Jakobus weet ook van geen verloren tien stammen, want hij schrijft zijn brief aan de twaalf stammen, die in de verstrooiing zijn.

Men kon dus in de dagen van koning Kores uit alle stammen terugkeeren naar het vaderland, maar de meeste Joden bleven toen en ook later liever in het land der vreemdelingschap, dan dat ze de moeiten en bezwaren van den terugtocht op zich namen. De Joden, die thans overal in de wereld verstrooid zijn, behooren tot de twaalf stammen, en Ezechiël voorzegt van hen, dat ze allen weer als één volk in het land Kanaän zullen wonen.

Hosea vertelt het trouwens ook: de kinderen van Juda en de kinderen Israels zullen samenvergaderd worden en zich een eenig hoofd stellen en uit het land (der ballingschap optrekken, (Hos. 1:11) in den dag, dat Lo-Ammi, niet-mijn-volk, weer Ammi, mijn

volk, zal zijn, en Lo-Ruchama, niet-ontfermde, weer Ruchama, ontfermde. Ter plaatse, waar tot hen gezegd zal zijn: Gijlieden zijt mijn volk niet, — en dat is tot hen gezegd in het land Kanaän — daar zal tot hen gezegd worden: Gij zijt kinderen des levenden Gods. (Hos. 1:10.) En Jeremia zegt: “In die dagen zal het huis van Juda gaan tot het huis Israels, en zij zullen te samen komen uit het land van het Noorden in het land, dat ik uw vaderen ten erve gegeven heb.” (Jer. 3:18.)

De profetieën zijn duidelijk genoeg; het is maar de vraag, of wij ze gelooven.

“Jezus de Nazarener, de Koning der Joden,” zoo luidt in Joh. 19:19 het opschrift op het kruis. In Matth. 27:11, Mark. 15:2 en Luk. 23:3 geeft de Heer op de vraag: “Zijt Gij de Koning der Joden?” het bevestigende antwoord: “Gij zegt het.” En de overpriesters der Joden verstaan zoo goed, wat die Koningstitel zeggen wil, dat ze Pilatus vragen te schrijven, niet dat Hij de Koning is, maar dat Hij Zich aanmatigt het te zijn.

De discipelen hebben wel begrepen, dat Hij de Koning der Joden is. Wanneer de Heer men hen vergaderd is op den dag der hemelvaart, vragen ze Hem: “Heer, zult Gij in dezen tijd aan Israel het Koninkrijk wederoprichten?” (Hand. 1:6.) En Hij antwoordt: “Het komt U niet toe, te weten de tijden en gelegenheden, die de Vader in Zijn eigen macht gesteld heeft.” (Vs. 7.)

Het is wonderlijk, dat deze verzen zoo slecht worden gelezen door hen, die niet gelooven, dat Jezus de Koning der Joden is. In een bekenden Uitleg wordt hierbij aangeteekend: “Sommigen, die met Jezus aanzitten, hebben het ‘Koninkrijk van Israel’ nog niet losgelaten; anderen willen weten, wanneer nu precies de groote ommekeer zal geschieden.” Het onderwijs, dat de Heer gedurende de veertig dagen na Zijn opstanding aan de discipelen

gegeven had, toen Hij met hen sprak over de dingen, die het koninkrijk Gods aangaan, had dan toch zeker slechte vruchten gedragen, want volgens den uitleg begrepen ze er nog niets van.

Wanneer zulke uitleggers gelijk hadden, dan had de Heer hen moeten antwoorden: “Gij dwazen, het Koninkrijk van Israel komt niet; wat de profeten daarover hebben voorgezegd, moet geestelijk verstaan worden en heeft betrekking op de kerk.” Maar zoo antwoordt de Heer niet.

De discipelen vragen alleen naar den tijd. Dat het Koninkrijk komt, dat behoeft de Heer hun niet meer te vertellen, want dat weten ze wel. Ze willen alleen graag weten, of het nu de tijd is, en die vraag beantwoordt de Heer niet; Hij kon niet met hen spreken over de tijdelijke verharding van Israel, want dat was een verborgenheid, die Hij eerst later door Paulus bekend zou maken. Daarom antwoordt de Heer alleen, dat het hun niet toekwam, de tijden en gelegenheden te weten. Te zijner tijd, op Gods tijd, zou het Koninkrijk aan Israel weder opgericht worden.

Men zou tot de uitleggers willen zeggen, wat de Heer zeide tot de mannen, met wie Hij naar Emmaüs wandelde: “O gij onverstandigen en tragen van hart, om te gelooven al wat de profeten gesproken hebben.” (Hand. 24:25.) Al de profeten hebben gesproken over het toekomstig koninkrijk van Israel; de uitleggers hebben er van gemaakt, dat God Koning zal zijn in de harten der menschen, eerst van sommigen en langzamerhand van velen. De Heer Jezus heeft Zijn discipelen leeren bidden: “Uw Koninkrijk kome!” Neen, zeggen de uitleggers, dat Koninkrijk behoeft niet meer te komen, want het is er al lang, en we bidden nu alleen maar: “Breid Uw Koninkrijk uit!”

Het zal goed zijn, na te gaan, wat de Schrift zegt van het Koninkrijk van Israel, het Koninkrijk Gods, het Koninkrijk der hemelen, zooals Mattheüs het noemt.

Als Johannes de Dooper onder Israel optreedt, dan is zijn boodschap: “Bekeert u, want het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen.” (Matth. 3:2.) Als de Heer Zelf in Galilea begint te

prediken, dan zegt Hij: “De tijd is vervuld en het Koninkrijk Gods nabij gekomen; bekeert u en gelooft het evangelie.” (Mark. 1:15.) De twaalf discipelen werden uitgezonden om te prediken: “Het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen.” (Matth. 10:7.)

Het is dus telkens dezelfde boodschap. Het ging niet over de beteekenis van de uitdrukking: “het Koninkrijk Gods,” dat wist elke Israeliet wel. Maar de boodschap was: Dat Koninkrijk, dat gij op grond van de profetieën verwacht, is nabij. En zoo is ook de vraag van de discipelen in Hand. 1 volstrekt niet naar de beteekenis van het Koninkrijk, maar naar de nabijheid.

Wat was dan de beteekenis van dat woord: het Koninkrijk is nabij? Dat Christus zou overgeleverd worden om onze zonden en opgewekt om onze rechtvaardigmaking? Wel, dat wisten de discipelen, die het Koninkrijk predikten, zelf nog niet. Toen de Heer daarover begon te spreken, bestrafte Petrus Hem, zeggende: “Heer, wees u genadig; dat zal U geenszins geschieden!” Wat het volk verstond onder de prediking van het Koninkrijk, was hetzelfde, dat de discipelen er onder verstonden, namelijk, dat het Koninkrijk, dat de profeten hadden aangekondigd, nu nabij was, nabij in den persoon van den Koning. Nathanael had het uitgesproken, twee dagen na des Heeren doop in de Jordaan: “Rabbi, Gij zijt de Zoon Gods, Gij zijt de Koning Israels.” (Joh. 1:50.)

De Koning Israels. — In het jaar, toen de koning Uzzia stierf, (Jes. 6.) zag Jesaja den Heer (Adonai) zittend op den troon in groote heerlijkheid. Jesaja ontstelt van het gezicht en roept uit: “Wee mij, want ik verga: mijn oogen hebben den Koning, den Heer der heirscharen (Jehovah Zeboath) gezien.” Wien zag Jesaja daar? Dat lezen we in Joh. 12:41. “Dit zeide Jesaja, toen hij Zijn heerlijkheid zag en van Hem sprak,” van Christus, zooals uit het verband blijkt. De Zoon draagt de namen van den Vader; Hij is immers het Beeld Gods. Jesaja noemt Hem Adonai en Jehovah, en hij noemt Hem den Koning. En waar we verder ook in de profetieën lezen van den Koning Israels, daar hebben

we aan dezen Koning te denken, aan Christus, die in de Schrift nergens de Koning Zijner Kerk heet, maar de Koning van Israel.

Van Israels Koning en Israels Koninkrijk zijn de Psalmen en de boeken der profeten zoo vol, dat het niet aangaat alles over te schrijven. Enkele aanhalingen mogen voldoende zijn.

In Ps. 2:6 heeft God den Zoon gezalfd tot Koning over Sion. “De dagen komen,” zegt Jeremia, (23:5.) “dat ik David een rechtvaardige Spruit zal verwekken; Die zal Koning zijnde regeeren en voorspoedig zijn, en recht en gerechtigheid doen op aarde. In Zijn dagen zal Juda verlost worden en Israel zeker wonen, en dit zal Zijn naam zijn, waarmede men Hem noemen zal: Jehovah onze Gerechtigheid.” — Jesaja spreekt (9:5,6.) over het Kind, den Zoon op Wiens schouders de heerschappij is: “der grootheid dezer heerschappij en des vredes zal geen einde zijn op den troon van David en in zijn koninkrijk.” — Vollediger beschrijving van dat koninkrijk geeft Jesaja in hoofdstuk 11: een rijsje uit den afgehouden tronk van Isai, op Wien de Geest des Heeren rust, die in rechtvaardigheid regeert, den goddelooze doodt en den arme bevrijdt, en die het lang verwachte vreedrijk eindelijk doet aanbreken,

Een Koning van gerechtigheid en vrede is aan Israel beloofd. Israel zal Hem begroeten met de woorden van Ps 118:10: “Gezegend zij Hij, die daar komt in den naam des Heeren,” gelijk de schare reeds juichte, toen de Heer Jezus naar het woord van Zach. 9:9 Zijn intocht deed in Jerusalem, gezeten op een ezelsveulen.

Dat koninkrijk van Israel zal een gezegend koninkrijk zijn. Er zal geen zonde meer zijn in Israel. “Uw volk zullen allen tezamen rechtvaardigen zijn; zij zullen in eeuwigheid de aarde erfelijk bezitten.” (Jes. 60:21.) “De Verlosser zal uit Sion komen en zal de goddeloosheden afwenden van Jakob, en dit is hun een verbond van mij, als ik hun zonden zal wegnemen.” (Rom. 11:26, 27.) Daarom was ook het eerste woord, dat de Heer tot den

geraakte³ sprak: “Zoon, uw zonden zijn u vergeven.” (Matth. 9:2.)

Dan zal onder Israel geen ziekte meer zijn. “Geen inwoner zal zeggen: Ik ben ziek, want het volk, dat daarin woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben.” (Jes. 33:24.) Dat de Heer en Zijn discipelen zooveel kranken genazen, diende om te laten zien, dat Hij de Koning van Israel was. Toen Johannes de Dooper zijn discipelen zond om te vragen: “Zijt Gij, die komen zou of verwachten wij een ander?” wees de Heer om te bewijzen dat Hij het was, op de genezingen. (Matth. 11:3-6.) Dat was immers voorzgd. “Dan zullen der blinden oogen opgedaan worden, en der dooven ooren zullen geopend worden. Dan zal de kreupele springen als een hert, en de tong der stommen zal juichen.” (Jes. 35:5,6.) We moeten het niet voorstellen, alsof de Heer Jezus zooveel zieken genas, enkel uit medelijden, want dan komen we tot de vraag: Waarom doet Hij dat nu niet? De genezingen dienden om Hem aan te wijzen als den Koning Israels. Toen de Heer den bezetene genas, die stom en blind was, zoodat hij zoowel sprak als zag, zeiden de scharen: “Is deze niet de Zoon van David?” (Matth. 12:22.)

In dat koninkrijk van Israel zullen de menschen een hoogen leeftijd bereiken. “Zij zullen niet bouwen, dat een ander het bewone; zij zullen niet planten, dat een ander het ete, want de dagen mijns volks zullen zijn als de dagen eens booms, en mijn uitverkorenen zullen het werk hunner handen verslijten.” (Jes. 65:22.)

Dan zal het land Kanaän zoo vruchtbaar worden, als het in het verleden nooit geweest is. “De Heer zal Sion troosten,” zegt Jes. 51:3, “Hij zal troosten al haar woeste plaatsen, en Hij zal haar woestijn maken als Eden, en haar wildernis als de hof des Heeren; vreugde en blijdschap zal daarin gevonden worden, dankzegging en een stem des gezangs.” En Ezechiël zegt, hoofdstuk 36:33-35: “Alzoo zegt de Heer Jehovah: Ten dage, als

---

³verlamde

ik u reinigen zal van uw ongerechtigheden, dan zal ik de steden doen bewonen, en de eenzame plaatsen zullen bebouwd worden, en het verwoeste land zal bebouwd worden, in plaats dat het verwoest was voor de oogen van een ieder, die doorging, en zij zullen zeggen: Dit land, dat verwoest was, is geworden als een hof van Eden, en de eenzame en verwoeste en verstoorde steden zijn vast en bewoond." Dan geeft het land zijn gewas; (Ps. 67:7.) dan geeft het land Israels zijn vrucht. (Ps. 85:13.)

Maar de Israëlieten zelf behoeven geen veldarbeid te verrichten. Uitlanders zullen staan en hun kudde weiden, en vreemdelingen zullen hun akkerlieden en hun wijngaardeniers zijn. (Jes. 61:5.) Want de Israëlieten hebben ander werk: "Gij zult priesters des Heeren heeten, men zal u dienaren onzes Gods noemen." (Vs. 6.)

Zij zullen immers een priesterlijk koninkrijk zijn. (Ex. 19:6.) Want Christus ontvangt niet alleen het koninkrijk van Israel; Hij wordt Koning over de geheele aarde. "Eisch van mij," zoo zegt de Vader tot Hem, "en ik zal de heidenen geven tot Uw erfdeel en de einden der aarde tot Uw bezitting." (Ps. 2:8.)

Wanneer Christus Koning is op den berg Sion, dan zal Israel het priesterlijk volk zijn, het zedingsvolk; ze zullen uitgaan om het evangelie des koninkrijks te prediken aan alle volken. Gods heerlijkheid zullen ze aan de heidenen verkondigen. (Jes. 66:19.) De volken zullen toevloeden tot den berg des Heeren; "vele heidenen zullen heengaan en zeggen: Komt en laat ons opgaan ten berge des Heeren en ten huize van den God Jakobs, opdat Hij ons leere van Zijn wegen en wij in Zijn paden wandelen, want uit Sion zal de wet uitgaan, en des Heeren woord uit Jerusalem. En Hij zal onder groote volken richten en machtige heidenen straffen, tot verre toe, en zij zullen hun zwaarden slaan tot spaden en hun spiesen tot sikkelen; volk zal tegen volk geen zwaard opheffen, en zij zullen den krijg niet meer leeren." (Micha 4:1-4.)

Zeker, de ontwapening zal komen, maar niet door een conferentie en niet door een wereldbond van kerken; ze komt door bemiddeling van Israel. Wanneer Israel hernieuwd is en zijn priesterlijk ambt aanvaardt, dan komt het heil tot de volken. In de Psalmen wordt daarover gesproken. “Alle heidenen, Heer, die Gij gemaakt hebt, zullen komen en zich voor Uw aanschijn nederbuigen en Uw naam eeren.” (Ps. 86:9.) “Alle einden der aarde zullen het gedenken en zich tot den Heer bekeeren, en alle geslachten der aarde zullen voor Uw aangezicht aanbidden” (Ps. 22:28.) “Gij zult opstaan, Gij zult U ontfermen over Sion, want de tijd om haar genadig te zijn, want de bestemde tijd is gekomen, want Uw knechten hebben een welgevallen aan haar steenen en hebben medelijden met haar gruis. Dan zullen de heidenen den naam des Heeren vreezen, en alle koningen der aarde Uw heerlijkheid, als de Heer Sion zal opgebouwd hebben, in Zijn heerlijkheid zal verschenen zijn, Zich gewend zal hebben tot het gebed desgenen, die gansch ontbloot is, en niet versmaad zal hebben hun gebed. Opdat men den naam des Heeren vertelle te Sion en Zijn lof te Jerusalem, wanneer de volken tezamen zullen vergaderd zijn, ook de koninkrijken, om den Heer te dienen.” (Ps. 102:14-18,22,23.)

Wij zingen die Psalmen op zendingssamenkomsten, en we meenen, dat de heidenen tot Christus gebracht zullen worden door den arbeid der gemeente. Wij vergissen ons; onze zending doet niet anders dan de uitverkorenen bijeenvergaderen, die tot het lichaam van Christus zullen behooren. Maar als Israel weer aangenomen wordt, dat zal het leven uit de dooden zijn, zegt Paulus. (Rom. 11:15.)

Israel het priesterlijk volk, dat alle volken tot Christus brengt; Israel het koninklijk volk, dat alle volken in den naam van Christus regeert. Mozes heeft het reeds gezegd: “Gij zult over vele volken heerschen,” (Deut. 15:6.) en in Openbaring klinkt het bij herhaling: “Zij zullen als koningen heerschen op de aarde.” (Op. 5:10; 20:6.) Dan krijgen de goede en getrouwe

dienstknechten macht over vijf en over tien steden. (Luk. 19:11-27.)

De overwinnaars zullen heerschen. “Die overwint, zal alles beërven.” (Openb. 21:7.) “Die overwint, ik zal hem macht geven over de heidenen, en hij zal ze hoeden met een ijzeren staf.” (Op. 2:26, 27.) “Die overwint, ik zal hem geven, met mij te zitten in mijn troon.” (Op. 3:25.) Het zijn zij, die waardig geacht worden, de eeuw te verwerven en de opstanding uit de dooden. Zij sterven niet meer en zij trouwen niet meer. (Luk. 20:35,36.) Het zijn de rechtvaardigen van Israel, die de aarde erfelijk zullen bezitten en in de toekomstige eeuw daarop wonen, terwijl de goddeloozen uitgeroeid worden. (Ps. 37:29,34; Spr. 2:21,22.)

Met ijzeren roede heerscht Christus en regeeren de Zijnen. (Ps. 2:9; Openb. 19:15.) Want het is nog alleen Israel, dat van zijn zonden gereinigd is; de volken zijn nog dezelfde menschen als nu, alleen met dit onderscheid, dat Satan gebonden is en hen niet meer kan verleiden. De volken moeten voorloopig nog gedwongen worden om in de wegen des Heeren te wandelen, en dat geschiedt door strenge maatregelen en harde straffen. Er zijn er dan ook vele van Gods vijanden, die zich enkel geveinsdelyk onderwerpen, (Deut. 33:29; Ps. 18:45; Ps. 66:3.) en die in opstand komen, zoodra Satan uit zijn gevangenis ontbonden wordt. (Openb. 20:7-10.)

Mozes stelde Israel voor de keuze tusschen het leven en den dood, den zegen en den vloek, en hij bad hen, toch het leven te kiezen. (Deut. 30:19.) Israel heeft den dood gekozen en den vloek. Ze hebben de afgoden gediend en zijn naar Assyrië en naar Babel gevoerd en het koninkrijk is hun ontnomen. Toen Christus kwam, hebben ze Hem verworpen, en naar Gods raad Hem gekruisigd, opdat Hij door Zijn bloed verzoening zou doen voor hun zonden en voor de geheele wereld. (1 Joh. 2:2.) Die zonde is hun vergeven, (Luk. 23:34.) en de apostelen hebben Israel nog eens gevraagd, den Messias toch aan te nemen. Maar weer hebben ze geweigerd en het oordeel der verharding is over

hen gekomen. Totdat de volheid der heidenen ingaat. Dan wordt geheel Israel gered, gelijk geschreven is. (Rom. 11:25-27.)

En dan wordt aan Israel het koninkrijk opgericht. Omdat Israel het verdiend heeft? Israel heeft het nooit verdiend. Is Israel uitverkoren, om de drager te zijn van Gods heil, omdat het een beter of een grooter volk was dan de andere volken? Neen, alleen omdat het Hem behaagde, door dat eene volk alle andere te zegenen, en gelijk de Overste Leidsman hunner redding door lijden geheiligd is, (Hebr. 2:10.) zoo wordt ook Israel door lijden tot zijn taak toebereid.

Lezer, ik heb u opmerkzaam gemaakt op eenige profetieën van Israel. Nu wil ik niet weer spreken over de gedachte, dat die profetieën niet letterlijk vervuld zouden worden, maar een geestelijke vervulling hebben in de gemeente. Liever wil ik u met woorden van de Schrift opwekken om Israel te gedenken.

“Bidt om den vrede van Jerusalem.” (Ps. 122:6.) “O gij, die des Heeren doet gedenken, laat toch geen stilzwijgen bij u wezen, en zwijgt niet stil voor Hem, totdat Hij bevestige, en totdat Hij Jerusalem stelle een lof op aarde.” (Jes. 62:6,7.)

A. Lukkien

Spraakgebruik is een eigenaardig ding. In onze Bijbelvertaling wordt het geheel van hen, die in Christus zijn, altijd gemeente genoemd, en in het dagelijksch leven noemen we dat geheel van geloovigen niet gemeente, maar kerk. De Roomschen spreken altijd van de kerk, en Pater van Tichelen geeft dat woord ook overal in zijn vertaling, terwijl we ook onder Protestanten hooren van Hervormde kerk, Gereformeerde kerken, enz. en maar zelden van gemeente.

Welke naam de meest verkieslijke is? Ik zou liefst een derden naam hebben, want geen van beide gebruikelijke namen geeft de beteekenis van het grondwoord weer.

De oorsprong van het woord kerk schijnt in het duister te liggen. Men wil het wel afleiden van kuriakè, een Grieksch woord, dat “heerlijk” beteekent, maar dan in den zin, zooals we spreken van koninklijk, grafelijk, kinderlijk. Deze afleiding is echter zeer onwaarschijnlijk, omdat in de Grieksche Schriften de gemeente nergens met het woord kuriaké wordt genoemd. Dat woord wordt in 1 Kor. 11:20 gebruikt van het avondmaal en in Openb. 1:10 van den dag, en beide malen weergegeven door “des Heeren.”

Meer waarschijnlijk is het, dat het woord kerk zuiver Germaansch is; het komt in alle Germaansche talen voor: in het Duitsch Kirche, in het Engelsch church, in het Deensch Kirke, in het Zweedsch kyrka. En in de dagen van de Statenvertaling schijnt men het woord gebruikt te hebben voor het gebouw. Zij geeft het althans in Hand. 19:35 als vertaling van naos, tempelgebouw, en in Hand. 19:37 als vertaling van hiéron, heiligdom, in de woorden kerkbewaarder en kerkroovers. Wel geldt het daar een heidenschen tempel, maar afzonderlijke gebouwen voor de samenkomsten van de gemeente worden in de Schrift niet genoemd.

De naam gemeente voor alle geloovigen samen heeft echter ook zijn bezwaren, omdat het woord in andere beteekenis ook

wordt gebruikt. We spreken over de burgerlijke gemeente, en we bedoelen een stad of een dorp of een groep dorpen, die een bestuurs eenheid vormen. Al de inwoners van zulk een plaats behooren tot die gemeente. Dat woord over te brengen naar het geheel van de gezamenlijke geloovigen, dat werkt verwarrend, omdat men gaat gelooven, dat allen, die behooren tot het huisgezin van een geloovige, ook behooren tot de gemeente, zooals dat bij Israël inderdaad het geval was, “Verzamelt het volk, heiligt de gemeente, vergadert de oudsten, verzamelt de kinderkens en die de borsten zuigen,” (Joël 2:16.) dat is een tekst, dien men gaarne aanhaalt, wanneer men wil betoogen, dat de kinderen der geloovigen ook behooren tot de gemeente, en men vertelt u, dat de kinderen immers in het verbond begrepen zijn, waarbij men vergeet, dat het verbond van Israel is en niet van de gemeente. “Hunner zijn de verbonden,” zegt Paulus; (Rom. 9:4.) ze zijn van hen, die Israëlieten zijn, zijn maagschap naar het vleesch. Het oude verbond van Sinai geldt Israel; het nieuwe verbond van Jer. 31:31-34 en Hebr. 8:8-12 geldt hen eveneens, en nergens zegt Paulus, dat het nieuwe verbond de gemeente van Christus betreft. Dat Christus de Middelaar is van het nieuwe verbond — het woord testament in de vertaling is foutief — dat staat in den brief, die aan de Hebreëen, de Israëlieten, geschreven is. (Hebr. 8:6; 9:15; 12:24.) Wanneer we het nieuwe verbond eens niet langer ons toeëigenden, maar het overlieten aan Israël, aan wie het gegeven is, dan zouden we een veel gezonder inzicht krijgen in de Schriften. We zouden Israel beter verstaan en we zouden de positie van de gemeente beter begrijpen.

Om te weten, wat de Schrift bedoelt met de gemeente of de kerk, moeten we het woord nagaan, dat de Schrift gebruikt. Dat woord luidt in het Hebreeuwsch kahal en in het Grieksch ekklesia. Kahal komt van een werkwoord kohal, dat samenroepen beteekent; een kahal is dus een groep menschen, die samengeroepen zijn. Ekklesia is gevormd van ek, uit, en klesia van het werkwoord kalein, roepen. Een ekklesia is dus letterlijk een uitroepsel, en

ik zou willen, dat we dat woord konden gebruiken in plaats van de niets zeggende woorden kerk en gemeente. Een ekklesià, een uitroepsel, is een groep mensen, die uit het geheel uitgeroepen zijn.

Het woord ekklesià wordt echter in de Schrift volstrekt niet alleen gebruikt van de gemeente, zooals wij die kennen, de gemeente, die het lichaam van Christus genoemd wordt. We hebben van dat gebruik zelfs een paar eigenaardige voorbeelden, waarbij niemand aan de gemeente zal denken. Maar de vertalers hebben deze voor ons verborgen, door daar vergadering te vertalen en niet gemeente.

In Hand. 19:39 zegt de stadsschrijver van Efeze, dat geschillen in een wettelijke ekklesià beslecht behooren te worden, en in vers 40 laat hij de ekklesià gaan, een ekklesià, die in vers 32 verdeeld was. Die vergadering was een uitroepsel; Demetrius had de zilversmeden uitgeroepen uit de burgers van de stad. En de wettige vergadering was ook een uitroepsel; ze bestond uit mannen, die daartoe door de overheid samengerooten werden uit de burgers van de stad. Het is te begrijpen, dat de vertalers hier vergadering schreven in plaats van gemeente. Hadden ze ons het woord uitroepsel gegeven, dan hadden ze het overal kunnen gebruiken.

Het woord ekklesià wordt ook door Stefanus gebruikt in Hand. 7:38. "Mozes was in de ekklesià in de woestijn met den engel." Daar is Israel de ekklesià, de kahal. Dat is ook het geval in Matth. 18:17: "Indien uw broeder tegen u gezondigd heeft. . . . zoo zeg het der gemeente, en indien hij ook der gemeente geen gehoor geeft, zoo zij hij u als de heiden en de tollenaar." Die laatste bijvoeging maakt duidelijk, dat we hier ook op het terrein van Israel zijn. Wij zelf zijn immers heidenen; in de gemeente van Christus is de tollenaar welkom; een uitgestootene kan nooit als de heiden en de tollenaar zijn voor ons, maar wel voor Israel. We zijn dus hier weer bij de Israelietische kahal.

Evenzoo in Matth. 16:18. “De poorten van den hades zullen mijn gemeente niet overweldigen.” Dat we hier bij Israel zijn, blijkt uit het volgende vers: “Ik zal u geven de sleutelen van het koninkrijk der hemelen.” Dat koninkrijk der hemelen is zuiver Israelietisch. De kahal van Israel wordt dus ook hier bedoeld.

God had uit alle volken der wereld dat eene volk uitverkoren en geroepen tot Zijn bijzonder volk, om door hen alle andere volken te zegenen. Israel wordt daarom ook in de Hebreeuwse Schriften meer dan zeventig maal een kahal, een gemeente genoemd.

Maar wanneer in de Grieksche Schriften het woord ekklesia gebruikt wordt van Israel, van een heidensche volksvergadering en van de gezamenlijke geloovigen, dan is het duidelijk, dat we den naam niet apart kunnen houden voor de laatsten, en dat het noodig is, altijd volledig te spreken over de ekklesia van Christus. Als het mogelijk was, zou het gewenscht zijn, in onze taal het woord ekklesia uit het Grieksch over te nemen, zooals de Franschen in hun taal gedaan hebben (église) of het te vertalen door uitroepsel. Dat gaat echter niet en we zullen ons dus moeten behelpen met de woorden gemeente of kerk. Maar daarbij moeten we toch altijd in het oog houden, dat een ekklesia een uitroepsel is uit het geheel, evenals de vergadering der zilversmeden en de bestuursvergadering te Efeze uitgeroepen waren uit het geheel van de stadsbevolking, en het volk van Israel een uitroepsel is uit het geheel van de volkeren der wereld.

Maar wanneer de gemeente, de kerk, een ekklesia is, een uitroepsel uit het geheel, dan is het duidelijk, dat een volkskerk, een kerk, die het geheele volk omvat, een onmogelijkheid is. Zoodra de kerk alle inwoners omvat, houdt ze op, een uitroepsel, een ekklesia te zijn. Dat is vergeten, toen men in de vierde eeuw onder keizer Konstantijn het Christendom tot godsdienst maakte van den Romeinschen staat. Dat is vergeten door de Roomsche kerk en dat is ook vergeten door vele Protestanten. Natuurlijk is er iets aantrekkelijks in de gedachte, dat de geheele

bevolking gerekend zou kunnen worden tot de gemeente van Christus, zooals geheel Israel, tot de pasgeboren kinderen toe, Gods volk was. Maar wie hier vergelijken wil, moet bedenken, dat Israel als volk uitgeroepen was uit de volken, en dat de gemeente als gemeente uitgeroepen is uit de wereld. Men denkt er niet aan, alle volken tot Israel te rekenen; welnu, men denke er ook niet aan, alle inwoners van een land tot de gemeente te rekenen. De gemeente is en blijft in deze bedeeling een uitroepsel, en het is jammer, dat we haar zoo niet noemen.

Het is nu al zestien eeuwen, dat men de gemeente een geestelijk Israel heeft genoemd. In Israel behoorde groot en klein, goed en kwaad, geloovig en ongeloovig, tot het volk; zoo wil men, dat ook in de kerk groot en klein, goed en kwaad, geloovig en ongeloovig, tot de gemeente behooren. Laten we toch in het oog houden, dat in de Schrift alleen de geloovigen tot de gemeente worden gerekend; alleen zij, die in Christus zijn; alleen zij, die gered (zalig gemaakt) zijn door het geloof, die gerechtvaardigd zijn uit Gods genade door de verlossing, die in Christus Jezus is.

Een geloovige is niet maar iemand, die instemt met de belijdenis van een kerk; een geloovige is iemand, die afgewasschen is, geheiligd, gerechtvaardigd in den naam van den Heer Jezus en door den Geest onzes Gods. (1 Kor. 6:11.) Het is noodig, dat te zeggen, omdat in vele kringen iemand tot de gemeente wordt gerekend, als hij zijn eindexamen van de catechisatie heeft afgelegd. Indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel. (2 Kor. 5:17.) Alleen die nieuwe schepselen, die afgewasschen, geheiligd, gerechtvaardigd zijn, vormen de gemeente; zij zijn de uitgeroepenen uit het midden der wereld.

Of we ons dan in deze bedeeling een gemeente van volmaaktten voorstellen? In geen deele, maar een gemeente van geloovigen; van menschen, die weten, dat ze geloovigen zijn; die weten, dat ze in Christus zijn. Zoo spreken de belijdenisschriften van de kerken het toch ook op hun manier uit. Zie b.v. Catechismus, vraag 1, vraag 32, vraag 54; Belijdenis des Geloofs, art. XXVII;

Avondmaalsformulier, de perikoop, die begint met de woorden: “Maar dit wordt ons.”

Ik lees in vraag 24 van den Heidelbergsche Catechismus, “dat de Zoon van God uit het gansche menschelijk geslacht Zich een gemeente van het begin der wereld tot aan het einde vergadert,” en in artikel XXVII van de Belijdenis des Geloofs: “Deze kerk is geweest van het begin der wereld en zal zijn tot het einde toe, gelijk daaruit blijkt, dat Christus een eeuwig Koning is, die zonder onderdanen niet zijn kan.”

Het is gemakkelijk na te gaan, dat deze beweringen met de Schrift in strijd zijn. In Matth. 16:18 zegt de Heer: “Op deze petra zal ik mijn gemeente bouwen.” Toen moest de gemeente dus nog gebouwd worden. En het argument, dat de Belijdenis geeft, dat Christus een eeuwig Koning is, die zonder onderdanen niet zijn kan, is al heel zonderling. Christus is een eeuwig Koning, bestond dus eerder dan Adam of eenig ander schepsel; wie waren dan toen Zijn onderdanen? Wie vormden Zijn kerk? Waar dan nog bij komt, dat Christus in de Schrift nooit de Koning Zijner kerk wordt genoemd, en de geloovigen nooit Zijn onderdanen.

Deze verwarring komt natuurlijk weer daar vandaan, dat men Israel en de gemeente niet weet te onderscheiden. Men spreekt geheel onschriftuurlijk over de kerk van het oude verbond en de kerk van het nieuwe verbond. Volgens de Schrift is Israel en zal Israel zijn een koninkrijk; Christus is de Koning Israels, de Koning der Joden, Petrus noemt hen, aan wie hij schrijft, een koninklijk priesterschap, (1 Petr. 2:9.) maar Petrus is een apostel van Israel, en blijkens zijn aanhaling van Hosea spreekt hij tot Israel. Paulus, onze apostel, (Gal. 2:7.) noemt Christus slechts éénmaal Koning, (in 1 Kor. 15:25.) en daar spreekt hij over de heerschappij van Christus in de toekomst. Koning der kerk heet onze Heer nergens.

De gemeente begint niet bij Adam en niet bij Abraham. Een gemeente wordt het eerst genoemd in Ex. 12:6. “De gansche gemeente der vergadering Israels zal het (Paaschlam) slachten.” En dan wordt Israel nog wel zeventig maal in de Hebreeuwsche Schriften een gemeente genoemd, een kahal, een samenroeping, En nu maken wij gewoonlijk een scherpe afscheiding tusschen Mal. 4:6 en Matth. 1:1, en we vertellen, dat het Oude Testament Joodsch is en het Nieuwe Christelijk, maar wanneer we nauwkeurig lezen, zien we, dat Israel ook in Matth. 18:17 een gemeente wordt genoemd, een ekklesia. Mattheüs en de andere z.g. evangelisten geven immers het verhaal van Christus’ optreden onder Israel. Paulus zegt in Rom. 15:8-12, “dat Jezus Christus een dienaar geworden is der besnijdenis vanwege de waarheid Gods, opdat Hij bevestigen zou de beloftenissen der vaderen, en de heidenen God vanwege de barmhartigheid zouden loven, gelijk geschreven is” door Mozes, David en Jesaja. Het is volkomen een voortzetting dus van de Hebreeuwsche Schriften. God heeft door de profeten bekend gemaakt, dat dit Zijn weg zou zijn: Israel gelooft in den Messias, en dan worden de heidenen toegebracht door het werk van Israel. De Heer Jezus ging Zelf tot de verloren schapen van het huis Israels en zond Zijn discipelen tot hen, (Matth. 10:6) om te prediken, dat het koninkrijk der hemelen nabij was gekomen. Na Zijn opstanding zetten de apostelen dat werk voort. De Israëlieten, die hun woord aannamen, vormden een nieuwe ekklesia, die genoemd wordt op verscheiden plaatsen in Handelingen, 3 Johannes en Openbaring, een gemeente van geloovige Joden, die de eerstelingen zijn; de volle oogst zal komen, wanneer geheel Israel gered zal worden en het heil aan de volken zal worden gebracht.

Maar Israel als volk heeft de prediking der apostelen verworpen, en is daarop onder het oordeel der verharding gekomen. De Heer Jezus heeft het oordeel van Jes. 6:8 en 9 aan Israel aangekondigd in het land; (Matth. 13; Mark. 4; Luk. 8.) Paulus deed het te Rome aan Israel in de verstrooiing. (Hand. 28.) En

met de verharding van Israel was meteen de weg van het heil der heidenen afgesloten.

En toen heeft God iets nieuws gedaan, dat Hij door geen van Israels profeten bekend had gemaakt. Hij heeft het heil tot de heidenen gebracht buiten Israel om. Daarvan spreekt Paulus in Rom. 11. Door hun val is de zaligheid den heidenen geworden. Hun val is de rijkdom der wereld, hun vermindering de rijkdom der heidenen, hun verwerping de verzoening der wereld. Dat zijn dingen, waarover de profeten niet hebben gesproken; de Heer Jezus ook niet en geen van Zijn twaalf apostelen. Daarover heeft niemand gesproken dan de apostel der heidenen, Paulus.

Wie de prediking van Paulus aannemen, vormen een nieuwe gemeente, een nieuwe ekklesië. Die gemeente noemt Paulus het lichaam van Christus, (Ef. 1:23; 3:6; 4:12; 5:30; Kol. 1:18,24.) een naam, die nergens anders in de Schrift aan een gemeente van geloovigen wordt gegeven.

De gemeente uit de bediening van Paulus is het lichaam van Christus. Een andere gemeente bestaat niet op dit oogenblik. De gemeente van geloovige Israelieten uit de bediening van de twaalf verdwijnt langzamerhand in het boek der Handelingen. Tot Israel als volk richt God Zich niet in deze bedeeling. Joden, die thans in Christus gelooven — en die zijn er: er is ook nu een overblijfsel naar de verkiezing der genade, (Rom. 11:5.) — behooren tot het lichaam van Christus, evenals de geloovigen uit de andere volken; ze vormen een samen-lichaam, zegt Ef. 3:6.

De gemeente, die het lichaam van Christus is, bestaat dus niet sedert het begin der wereld; ze bestaat, sedert God in Hand. 13 Paulus en Barnabas heeft afgezonderd tot het bijzondere werk, waartoe Hij ze riep. Let op dat woord: afgezonderd. Paulus wijst er op in Rom. 1:1 en Gal. 1:15, dat hij afgezonderd is. Zijn werk is niet in samenwerking met de twaalf, maar in afzondering. Hij en de twaalf erkennen dat in Gal. 2. Aan Paulus is het evangelie der voorhuid toebetrouwd en aan Petrus dat der besnijdenis. Dat evangelie der voorhuid, het evangelie van Paulus, is thans

het eenige evangelie.

De vertaling van Gal. 1:6 en 7 is niet geheel in orde. “Gij wordt overgebracht naar een ander evangelie, daar er geen ander is;” dat geeft den indruk, dat er maar één evangelie bestaat. Het moet vertaald worden: “overgebracht naar een andersoortig evangelie, dat niet een ander (evangelie) is.” Wat de valsche broeders brachten, was een verkeerd evangelie, en dat was in het geheel geen evangelie. Maar daarmee wordt niet gezegd, dat er geen ander evangelie zou zijn dan wat Paulus hun geleerd had. Een ander evangelie voor andere menschen dan deze heidensche Galatiërs, dat bestond zeer zeker.

Paulus noemt in Gal. 2:7 twee verschillende evangeliën. In vers 9 zegt hij: “dat wij tot de heidenen en zij tot de besnijdenis zouden gaan.” Men zou daarbij kunnen denken, dat ze zouden gaan met hetzelfde evangelie. Neen, zegt Paulus in vers 7, er zijn twee evangeliën, dat der voorhuid en dat der besnijdenis.

Ik wijs hier met nadruk op, omdat ik u zoo gaarne zou willen doordringen van de waarheid, dat Paulus de apostel der heidenen is, en dat hij tot ons komt met een apart evangelie, dat hij het evangelie der voorhuid noemt, het evangelie der heidenen. Het is in de Christelijke kerk gewoonte geworden, om dat niet te zien. Paulus geldt voor één van de apostelen. Dat er verschil is tusschen zijn evangelie en dat van Petrus of Johannes, weet men niet; er is immers maar één evangelie, zegt men, het evangelie van Jezus Christus. En daarbij loochent men wat Paulus zegt in Gal. 2:7, en men leest oppervlakkig heen over de verschillen van de twee evangeliën. Lezer, wanneer ik u kon overtuigen, dat het evangelie voor deze bedeeing in de brieven van Paulus staat, en dat Mattheüs en Petrus en Johannes en al de anderen een ander evangelie hebben voor de Joden, dan kon ik verder de pen wel neerleggen. Wanneer ge dat inziet — neen, laat me het beter zeggen, want het is geen kwestie van inzicht, maar van geloof —

wanneer ge dat gelooft, dan gaat het licht voor u op; dan hebt ge den sleutel tot het verstaan van de Schrift in handen.

Het evangelie van Paulus onderscheidt zich van het Joodsche evangelie. Door drie dingen. Het predikt rechtvaardiging, het predikt verzoening, het predikt absolute genade.

Dat de zondaar uit genade gerechtvaardigd wordt, leert alleen Paulus. Jakobus zegt, (2:24.) dat een mensch uit de werken gerechtvaardigd wordt, en hij haalt Abraham en Rachab aan als voorbeelden. Dat de zondaar gerechtvaardigd wordt, rechtvaardig verklaard wordt, zonder dat hij het is, eenvoudig omdat het God behaagt den zondaar de rechtvaardigheid van den éénen Rechtvaardige, Christus, toe te rekenen, dat zegt Paulus met vele woorden, vooral in Rom. 3 en 4 en in Gal. 2 en 3, en dat zegt verder in de Schrift niemand. De Schrift belooft wel op vele andere plaatsen vergeving van zonden, maar rechtvaardiging is nog iets anders dan vergeving. "Gij zijt hun geweest een vergevend God, hoewel wraak doende over hun daden," zegt de Psalmist. (Ps. 99:8.) Maar wanneer God den goddelooze rechtvaardigt, dan doet Hij geen wraak meer over zijn daden, want dan is de zonde weg. Die een zondaar was, wordt niet meer gerekend als een zondaar, maar als een rechtvaardige. Hij wordt door God behandeld, alsof hij zoo rechtvaardig was als Christus is, want de rechtvaardigheid van Christus wordt hem toegerekend.

Wij moeten ons goed laten doordringen van de beteekenis van dat woord: rechtvaardigen. Wij moeten tevens bedenken, dat het evangelie der besnijdenis niet verder gaat dan tot de vergeving der zonden. Wij blijven gewoonlijk bij die vergeving staan, en wij durven niet gelooven, dat God den goddelooze, den niet-vrome rechtvaardigt, zoo maar, om niet, gratis, zooals in Rom. 3:24 staat.

De gerechtigheid van Christus wordt ons toegerekend. Van die toerekening spreekt ook weer alleen Paulus. Dat de zonde niet toegerekend wordt, zegt ook David, (Ps. 32:2.) en Stefanus bidt het zijn moordenaars toe. (Hand. 7:60.) Maar dat positief

de rechtvaardigheid van Christus den zondaar wordt toegerekend, dat is alleen in het evangelie van Paulus te vinden.

Dat evangelie van Paulus predikt tevens verzoening. Het woord, dat in de Hebreeuwsche Schriften gebruikt wordt voor verzoenen, beteekent bedekken; de zonde werd bedekt door het bloed van het offerdier. Zoo is het ook in Hebr. 2:17 en in 1 Joh. 2:2 en 4:10, waar een woord gebruikt wordt uit den offerdienst van Israel. Maar Paulus gebruikt het woord *katallasoo*, veranderen van gezindheid, en hij leert ons, dat God van gezindheid veranderd is tegenover den mensch: "God was in Christus de wereld met Zich zelf verzoenende, hun zonden hun niet toerekenende," (2 Kor. 5:19.) en Hij bidt den zondaar nu ook van gezindheid te veranderen. "Laat u met God verzoenen." Eigenlijk staat er: "Weest met God verzoend!"

Door de verzoening wordt de vijandschap weggenomen. Dat de goddelooze, de vijand, een geliefd kind wordt, leert alleen Paulus. Aanneming tot kinderen, beter vertaald: tot zonen, ook dat komt alleen voor in de brieven van Paulus, (Rom. 8:15 en 23; Gal. 4:5; Ef. 1:5.) en hij zegt het voor de toekomst ook aan Israel toe. (Rom. 9:4.)

Het evangelie van Paulus is een evangelie van genade. De Heer Jezus zegt in Zijn Bergrede, dat om in het Koninkrijk der hemelen in te gaan de gerechtigheid grooter moet zijn dan die van de schriftgeleerden en Farizeeërs. Het evangelie van Paulus kent zulk een eisch niet; het kent alleen genade. Om niet gerechtvaardigd uit Zijn genade, (Rom. 3:24.) dat is de korte inhoud. Waar de zonde meerder wordt, daar wordt de genade veel meer overvloedig. (Rom. 5:20.) Het is een genade, die niets zoekt bij den schuldige. De zondaar meent zoo licht, dat hij zich de genade waardig moet maken, en dat is ook waar in het evangelie der besnijdenis, waar de bekeering aan het geloof voorafgaat: "Bekeert u en gelooft het evangelie." (Mark. 1:15.) "Den nederige geeft Hij genade." (Jak. 4:6; 1 Petr. 5:5.) Bij Paulus is het absolute genade zonder eenige voorwaarde. God

bewijst genade, omdat het Hem behaagt. Zoo ging het met Paulus zelf op den weg naar Damaskus, en hij is een voorbeeld. (1 Tim. 1:16.)

Genade, Rechtaardiging, Verzoening, zonder eenige verdienste van den zondaar, als een vrije gave van God, die door het geloof aangenomen wordt, dat is Paulus' evangelie. Ook dat geloof is geen voorwaarde. Wij worden niet gerechtaardigd om ons geloof, maar uit Gods genade, en we nemen wat ons gegeven wordt, aan; dat is geloof. In dat geloof is niets, dat de genade verdient. Zoodra ons geloof wordt beschouwd als een werk, dat wij doen tot onze behoudenis, is de genade weg. "Indien het door genade is, is het niet meer uit de werken; anders is de genade geen genade meer. En indien het is uit de werken, zoo is het geen genade meer; anders is het werk geen werk meer." (Rom. 11:6.) Paulus leert ons, wat absolute genade is, zonder de werken der wet, maar ook zonder medewerking van ons geloof. God geeft alles uit genade, en Hij geeft ook het geloof om de genade te ontvangen.

Wanneer ik de tien woorden hoor voorlezen — Deut. 10:4; tien geboden worden ze in de Schrift niet genoemd — dan vraag ik mij af, of die mij wel gelden. Ik behoor niet tot het volk, dat uit Egypteland uitgeleid is. Jawel, zegt men mij, gij zijt uitgeleid uit een geestelijk Egypte. Maar ook dat moet ik tegenspreken, want de stad, die geestelijk Egypte wordt genoemd, is de stad, waar onze Heer gekruisigd is. (Openb. 11:8.)

Ik zeg dit niet om te schertsen. Maar waar de Schrift nergens van de gemeente zegt, dat ze uitgeleid is uit het diensthuis der zonde, moeten wij het ook niet doen. Zelf typen zoeken, dat is een gevaarlijk ding; laten we liever trachten de typen te verstaan, die de Schrift ons als typen geeft.

De tien woorden zijn aan Israel gegeven, gelijk de geheele wet, en niet aan de andere volken. "Hij maakt Jakob Zijn woorden

bekend, Israel Zijn inzettingen en Zijn rechten; alzoo heeft Hij geen volk gedaan, en Zijn rechten, die kennen zij niet.” (Ps. 147:19 en 20.)

In Gal. 3:13 zegt Paulus, dat Christus ons verlost heeft van den vloek der wet, maar dat zegt Hij tot geloovige Israelieten, waartoe hij ook zelf behoort. De opmerkelijke lezer zal zien, dat hij in den Galatenbrief met wij en ons de Joden bedoelt en met gij en u de heidenen. Dat in het oog te houden maakt het lezen van den Galatenbrief gemakkelijker. Wij, de Joden, waren onder de wet, (4:3,) gij, de heidenen, diendet de afgoden. (4:8.) De Schrift maakt op vele plaatsen onderscheid tusschen de heidenen, die de wet niet hebben, en de Joden, die onder de wet zijn. Zoo bijv. ook in Rom. 2:14 en 17, 18. De heidenen waren niet onder de wet, dus ook niet onder den vloek van de wet, en worden dus ook niet verlost van den vloek der wet. Dat geldt Israel, en wanneer Israel verlost wordt van den vloek der wet, dan komt, zegt Paulus in het volgende vers, de zegening van Abraham tot de heidenen, zooals aan Abraham is beloofd. (Gen. 12:3.)

Wij, geloovigen uit de heidenen, zijn nooit onder de wet geweest, ook niet onder de tien woorden. Wij hadden alleen de stem van ons geweten en van ons verstand, zooals Paulus zegt in Rom. 2:15. De wet is niet voor ons de tuchtmeester tot Christus geweest, maar voor Israel. Een Israeliet, die geloovig wordt, is niet meer onder den tuchtmeester. (Gal. 3:25.) De tuchtmeester, de pedagoog, is voor den onmondige; wanneer het kind een volwassen zoon is geworden, heeft de pedagoog afgedaan.

Het is jammer, dat onze Statenvertalers in den Galatenbrief niet concordant zijn geweest in de vertaling van kind en zoon. In Gal. 3:7 en 26 en in 4:5 en 6 staat niet kind, maar zoon, terwijl in Gal. 4:1 en 3 de juiste vertaling ook niet kind is, maar minderjarige, evenals in 1 Kor. 13:11, waar we dezelfde tegenstelling hebben van minderjarige en volwassen man. De Joden (Gal. 4:5.) die gelooven, hebben de aanneming tot zonen;

de heidenen (vs. 6.) die gelooven, zijn eveneens zonen. De eerste is niet meer onder den tuchtmeester, de laatste is niet meer een slaaf. Beide zijn volwassen zonen geworden, die den Geest van Gods Zoon in hun harten hebben ontvangen.

Maar indien het dan waar is, dat aan ons heidenen de wet niet is gegeven, en dat de geloovige Joden niet meer onder den tuchtmeester zijn, waarom stelt men ons dan opnieuw onder de wet?

In de dagen van Paulus waren er farizeërs, die geloovig waren geworden, en die wilden, dat de geloovigen uit de heidenen besneden zouden worden. (Hand. 15:1,5.) De vergadering te Jeruzalem keurde dat af. Maar de geloovige farizeërs gaven het nog niet op. Konden ze het houden van wet en besnijdenis niet meer tot eisch stellen, dan konden ze het toch voorstellen als iets, dat gewenscht was. En toen heeft Paulus tegen hen zijn brief aan de Galatiërs geschreven, om het voor altijd duidelijk te maken, dat de geloovige niet onder de wet staat.

En toch hebben de “valsche broeders” het klaar gekregen, dat ze de gemeente van Christus onder de wet hebben gebracht. Over de besnijdenis spreken ze niet meer, maar ze hebben uitgevonden, dat de doop in de plaats der besnijdenis is gekomen, en daarbij halen ze Kol. 2:11 en 12 aan, de eenige tekst, waarin doop en besnijdenis beide worden genoemd, en waarbij ze niet letten op de woorden: die zonder handen geschiedt. En wat de tien woorden betreft, leggen ze vooral nadruk op het sabbatsgebod. waarbij ze de vrijmoedigheid hebben, zonder eenigen schriftuurlijken grond, den sabbat te verschuiven van den zevenden naar den eersten dag der week, en er niet aan denken, hem te vieren, zooals in Ex. 35:3 voorgeschreven is.

Het is duidelijk, dat de wet, die men aan de gemeente heeft opgelegd, niet de wet van God is, maar een wet van menschen. En dat is geen wonder, want dat ons een wet wordt opgelegd, is niet naar de Schrift. De wet is ons niet gegeven; ze is ons niet gegeven tot onze rechtvaardiging, ze is ons ook niet gegeven

tot een regel voor onzen wandel. De gemeente heeft voor haar wandel een regel, die veel hooger staat, “Wordt niet gelijkvormig aan deze eeuw, maar wordt veranderd door de vernieuwing van uw verstand, opdat gij moogt beproeven, welke de goede en welbehagelijke en volmaakte wil van God zij.” (Rom. 12:2.) “Wandelt als kinderen des lichts, beproevende wat den Heer welbehagelijk zij.” (Ef. 5:8,10.) “Zijt niet onverstandig, maar verstaat, welke de wil des Heeren zij.” (Ef. 5:17.)

Beproeven, verstaan, wat de wil van God zij. Daartoe heeft God de gemeente geroepen. Dat maakt onze taak niet lichter. Het is gemakkelijker te leven naar een voorgeschreven wet, die ten slotte altijd maar een beperkt aantal bepalingen heeft, dan te leven naar Gods wil, zonder dat die wil ons in bijzonderheden gezegd wordt. Wij zullen het kunnen, wij zullen den wil van God verstaan en doen, wanneer wij beleven, wat Paulus zegt: “Ik leef niet meer, maar Christus leeft in mij.”

Deze leer maakt geen “zorgeloze en goddelooze mensen.” Integendeel, ze maakt ons waakzaam. Het is waar, dat de genade meerder wordt, waar de zonde meerder wordt. “Zullen wij dan in de zonde blijven?” vraagt Paulus. (Rom. 6:1.) “Dat zij verre, antwoordt hij, en hij wijst ons den weg, om daaraan te ontkomen. Wij zijn der zonde gestorven. Want Christus is der zonde gestorven. Wij zijn in Zijn dood gedoopt. Wij zijn met Hem één plant geworden in Zijn dood en Zijn opstanding. Welnu, Hij is der zonde gestorven, dus zijn wij der zonde gestorven.” Houdt het daarvoor, dat gij der zonde dood zijt. (Rom. 6:11.) dat is onze leefregel, en als we ons daaraan houden, dan zullen we het ondervinden, dat de zonde niet over ons zal heerschen. Wij zijn niet onder de wet, maar onder de genade.

Om toezicht te houden op de leer en den wandel van de gemeente heeft God ouderlingen gegeven. In Hand. 14:23 verkiezen Paulus en Barnabas in alle gemeenten ouderlingen, en Paulus

zendt Titus naar Kreta, om van stad tot stad ouderlingen aan te stellen. (Tit. 1:5.)

De Joodsche gemeente werd door ouderlingen bestuurd, die in het z.g. Oude Testament steeds oudsten genoemd. Onze vertaling van het z.g. Nieuwe Testament noemt ze ouderlingen in Matth. 28:12; Luk. 7:3; 22:66; Hand. 4:8; 22:5 en 24:1. Natuurlijk denkt men bij den naam ouderlingen aan gevorderden leeftijd, hoewel Paulus bij wat gevorderd wordt om gekozen te worden tot ouderling, in 1 Tim. 3 en Tit. 1, geen leeftijdsgrens stelt. Wel zegt hij: "Geloovige kinderen hebbende." (Tit. 1:6.)

Een ouderling heet ook een opziener. In Hand. 20:27 roept Paulus de ouderlingen van Efeze tot zich, en in vers 28 noemt hij ze opzieners. En hij zegt, dat het hun taak is, acht te geven op de kudde en de gemeente Gods te weiden, zooals ook Petrus zegt. (1 Petr. 5:2.) De ouderlingen kunnen dus ook herders heeten, en zoo noemt Paulus ze dan ook in Ef. 4:11. Er zijn onder die ouderlingen, die arbeiden in het woord en in de leer, (1 Tim. 5:17.) maar niet alle doen dat. Petrus noemt zichzelf een ouderling, (1 Petr. 5:1.) en Johannes doet het in zijn tweeden en derden brief.

Onze vertaling noemt naast ouderlingen of opzieners ook diakenen, in Fil. 1:1 en 1 Tim. 3:8 en 12, maar dat is willekeur van de vertalers. Het Grieksche woord diakonos komt dertig maal voor; zeven en twintig maal is het vertaald door dienaar, en drie maal door diaken. Indien diaken de juiste vertaling was, dan zou ook Timotheüs een diaken zijn, (1 Tim. 4:6.) ook Paulus, (Kol. 1:25.) en Epafras, (Kol. 1:7.) ook de bedienden van de bruiloft te Kana, (Joh. 2:5,9.) ook de Heer Jezus Zelf. (Rom. 15:8.) Het is dus beter, het woord diakonos ook in Fil. 1 en 1 Tim. 3 door dienaar te vertalen, en niet te denken aan de mannen, die de uitwendige belangen van de gemeente verzorgen. De zeven, die in Hand. 6 daartoe worden gekozen, worden geen diakenen genoemd.

Naast de ouderlingen dus dienaren, en onder deze worden

genoemd predikers en voorgangers. Dat is een naam, dien Paulus niet noemt, en die gebruikt wordt in Luk. 22:26; Hand. 15:22 en Hebr. 13:7, 17 en 24.

In 1 Kor. 12:28 wordt een lijst van aangestelden gegeven in bepaalde volgorde: apostelen, profeten, leeraars, krachten, gaven der gezondmaking, behulpzels, regeeringen, menigerlei talen. In Ef. 4:11 een kortere lijst: apostelen, profeten, evangelisten, herders, leeraars, waarbij op te merken valt, dat de apostelen en profeten in het fundament voorkomen, (Ef. 2:20.) zoodat voor den opbouw alleen evangelisten, herders en leeraars overblijven. Men zou ook kunnen zeggen: evangeliepredikers, ouderlingen en onderwijzers.

Vanwaar dit verschil tusschen Efeze en Korinthe? Gezondmaking en menigerlei talen zijn gaven, die aan de Joodsche gemeente gegeven zijn, zooals we zien in het boek der Handelingen. Volgens Rom. 15:17 zijn de geloovigen uit de heidenen de geestelijke goederen van Israel deelachtig. In die bedeeeling noemt Paulus zich dan ook een dienaar van het nieuwe verbond. (2 Kor. 3:6.) Maar als Paulus te Rome in de gevangenis is, breekt hij den band met Israel, (Hand. 28:28.) Dan schrijft hij zijn brieven aan Efeze, Filippi en Kolosse, en daarin zijn de geloovigen uit de heidenen niet meer vreemdelingen en bijwoners, maar medeburgers der heiligen en huisgenooten Gods. (Ef. 2:19.) En dan verdwijnen met de Joodsche gemeente ook de buitengewone gaven. Wonderdadige genezing van het lichaam en spreken in vreemde talen behooren niet tot onze bedeeeling. Paulus zelf genas geen zieken meer, Timotheüs niet, (1 Tim. 5:23.) Trofimus niet, (2 Tim. 4:20.) en Epafroditus niet. (Fil. 2:27.)

Zoo blijkt dus, dat de gemeente in deze bedeeeling der verborghenheid alleen nog ouderlingen heeft, die ook herders en opzieners heeten, en dienaars of onderwijzers, terwijl de evangelisten naar de buitenwereld gaan. Voor een geloovige in dezen tijd bestaat echter de groote moeilijkheid, dat hij niet weet, welke ouderlingen hij erkennen moet. Er zijn in stad en dorp zoo vele van

verschillende kerken. En we weten allen wel, waar de fout zit: er moesten niet verschillende kerken zijn. Van pluriformiteit der kerk spreekt de Schrift niet; wie daarover spreekt, heeft het over menschelijke ideeën. Neen, er is “één heilige, algemeene Christelijke kerk,” de “una sancta,” maar daarover moeten we niet spreken, zoolang wij zelf er een eigen aparte kerk op nahouden. Wanneer we niet anders willen dan het ééne lichaam, waarvan de Schrift spreekt, dan moeten we beginnen met de muren van onze eigen kerk af te breken, en de anderen bewegen, dat met hun kerk ook te doen.

Ik geloof niet, dat de gemeente daartoe zal komen, maar we konden ons toch wel gewennen, meer te denken aan het ééne lichaam; het gevolg zou zijn, dat we onze eigen kerk, of partij, of beweging, of vergadering, of hoe wij het ook noemen, uit het oog zouden verliezen.

En dan is er bij alle droefheid over de verdeeldheid der geloovigen toch één reden van blijdschap: God noemt de evangelisten, herders en leeraars gaven, die Hij ons geeft door den opgestanen en verheerlijkten Heer. Hij blijft ze geven aan Zijn gemeente. Er zijn ook nu evangeliepredikers, ouderlingen en onderwijzers. Laten wij ze erkennen als van God gegeven, en laten we vergeten, tot welke kerk ze behooren of niet behooren. Zij dienen immers allen, “om de heiligen in gereedheid te brengen voor het werk van den dienst tot den opbouw van het lichaam van Christus.” (Ef. 4:12, conc. vert.) Alle heiligen hebben mee te werken tot dien opbouw, en Gods dienaars bereiden ons daarvoor toe.

Wanneer Jesaja het oordeel der verharding over Israel moet uitspreken, dan vraagt hij: “Hoe lang, Heer?” (Jes. 6:11.) en op die vraag krijgt hij geen rechtstreeksch antwoord. In Hand. 1, als de Heer na Zijn opstanding veertig dagen met Zijn discipelen over het koninkrijk Gods heeft gesproken, vragen zij, of het nu de tijd is, maar ook zij krijgen geen antwoord. Het is Paulus,

die er nader bericht over ontvangt. “De verharding is voor een deel over Israel gekomen, totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn.” (Rom. 11:25.) Dat is nog niet een noemen van dag en uur, maar nu wordt het ophouden van Israels verharding verbonden aan een ander feit: het ingaan van de volheid der heidenen. Wanneer dat geschiedt, houdt tegelijk de verharding van Israel op.

Die volheid der heidenen is het lichaam van Christus, zooals blijkt uit Ef. 1:23, waar hetzelfde woord plèroma, dat hier door volheid vertaald is, weergegeven wordt door vervulling. De juiste vertaling is: volledig maken. Christus maakt het al, het heelal volledig; wanneer Hij Zich openbaart, wordt het heelal wat het zijn moet. De gemeente, die Zijn lichaam is, maakt Hem volledig, het heeft Hem behaagd, dat Hij zonder Zijn lichaam niet zijn wil.

Die volledigmaking uit de heidenen nu, de gemeente, die Zijn lichaam is, en die nu nog niet met Hem is, die nu nog buiten staat, moet eerst ingaan, en dan begint de geschiedenis van Israel weer.

De gemeente is een tusschengedachte in Gods wereldplan, een tijdelijk verschijnsel. Wij meenen gewoonlijk, dat onze tijd het normale is met prediking en zending, waardoor overal zielen worden toegebracht tot de gemeente, terwijl de anderen buiten blijven. Maar we vergissen ons. De tegenwoordige toestand is abnormaal. Normaal in de Schrift is, dat teekenen en wonderen gebeuren en dat God door profeten tot de menschen spreekt; normaal zal het zijn, als Israel behouden is en door Israel de natiën de kennis van God ontvangen.

Israel heeft Christus verworpen, en dat was naar den raad Gods, zegt Petrus, Hand. 3:18. (Zie ook Hand. 4:28.) Israel heeft ook de prediking van de twaalf apostelen verworpen, en dat was ook naar Gods raad, want Zijn raad bestaat en Hij doet al Zijn welbehagen. (Jes. 46:10.) En toen heeft God gedaan, wat Hij tot zoolang verborgen had gehouden: Hij heeft de gemeente

gevormd, omdat Hij een plan had tot redding van de hemellingen.

In den brief aan de Efeziërs wordt over de gemeente gesproken in verband met de hemellingen. Onze vertaling geeft daar het oorspronkelijke niet nauwkeuring weer. Er staat in Ef. 1:3 en 20; 2:6; 3:10 en 6:12 in het meervoud: en tous epouraniois. Dat is vertaald in het enkelvoud: in den hemel. Anderen vertalen: in de hemelen, in de hemelsche gewesten. Het woord epouraniois is een bijvoeglijk naamwoord en beteekent hemelsch, eigenlijk op-hemelsch. In het Grieksch zegt men van de dingen op aarde, dat ze op-aardsch zijn, en van de dingen in de hemelen, dat ze op-hemelsch zijn. Wij zeggen: aardsch en hemelsch. Worden personen epouraniois genoemd, dan kan men ze dus hemelschen noemen, of met een meer gangbaar woord: hemellingen. De oude Grieken noemden hun goden tois epouraniois, de hemellingen. En er zijn zulke hemellingen; geen goden, maar geesten.

Onder deze zijn er, die ook in opstand zijn tegen God, zooals de vrienden van Job reeds wisten, (Job 4:18; 15:15.) en zooals Paulus meer duidelijk zegt in Ef. 6:12. Daar hebben de Statenvertalers geschreven: geestelijke boosheden in de lucht, terwijl ze toch wel wisten, dat lucht de vertaling is van het Grieksche aeer. (Zie bv. Hand. 22:23; 1 Kor. 9:26; 14:9.) Neen, Paulus zegt, dat we den strijd hebben tegen de geestelijke boosheden en tous epouraniois, onder de hemellingen. (In voor een meervoudig woord heeft de beteekenis: onder, te midden van.) In Ef. 1:3 zijn wij gezegend met alle geestelijke zegeningen onder de hemellingen in Christus. In Ef. 1:20 is Christus gezet aan Gods rechterhand onder de hemellingen. In Ef. 2:6 worden wij in Christus Jezus mede gezet onder de hemellingen. In Ef. 3:10 wordt door de gemeente bekend gemaakt aan de overheden en machten onder de hemellingen de veelvoudige wijsheid Gods. Daar schrijven de Statenvertalers telkens hemel, waarom dan in Ef. 6:12 lucht? Het schijnt, dat ze niet hebben kunnen gelooven, dat in den hemel geestelijke boosheden zijn, ofschoon ze uit de geschiedenis van Saul (1 Sam. 16.) toch wel konden weten, dat er ook booze

geesten Gods zijn.

Over de redding van die booze geesten zwijgt de Schrift bijna geheel. We lezen alleen, dat in den naam van Jezus alle knie zich zal buigen, van de hemellingen, de aardbewoners en de onderaardschen, (Fil. 3:10.) en in Openb. 5:10 brengt alle schepsel in den hemel en op de aarde en onder de aarde en in de zee de lofzegging aan Hem, die op den troon zit, en aan het Lam. En in den Efeze-brief wordt de gemeente met deze geestelijke wezens in betrekking gebracht. Wij maken hun de veelvoudige wijsheid Gods bekend; (Ef. 3:10) wij worden onder de hemellingen gezet, opdat God in de toekomstige eeuwen daar den uitnemenden rijkdom Zijner genade zou betoonen in de goedertierenheid over ons in Christus Jezus. (2:7.) Want wij zijn tot genade behouden, zegt vers 5 en vers 8. Niet: uit genade. Dat is ook waar, maar dat staat hier niet. Hier staat, dat wij tot genade behouden zijn; behouden om genade te brengen, te boodschappen in de toekomstige eeuwen aan de hemellingen. Daartoe zijn wij uitverkoren. Israel is uitverkoren om Gods genade bekend te maken op aarde; de gemeente is uitverkoren om Gods genade bekend te maken onder de hemellingen.

Dat is de bedoeling van het tusschentijdperk tusschen Israels verharding en Israels wederaanneming. Israel wordt thans toebereid voor zijn toekomstige taak op aarde en wij voor onze toekomstige taak onder de hemellingen. Wanneer onze toebereiding afgelopen is, gaan wij in, en dan wordt Israel weer aangenomen en aanvaardt zijn taak op aarde.

De gemeente blijft niet op aarde tot den “jongsten dag;” tot het oordeel van den grooten witten troon van Openb. 20; zij wordt meer dan duizend jaren eerder reeds opgenomen. Het boek der Openbaring beschrijft de oordeelen, die op de aarde zullen komen, voor dat Christus wederkomt om Zijn Koninkrijk op te richten. Maar wanneer die oordeelen op aarde zijn, kan onze

prediking niet meer gepredikt worden. Onze prediking luidt: “God verzoent in Christus de wereld tot Zich zelf; Hij rekent hun de zonden niet toe.” (2 Kor. 5:19.) Hoe zullen wij dat kunnen prediken te midden van de oordeelen, wanneer God de zonde wel toerekent? Onze voeten zijn geschoeid met bereidheid van het evangelie des vredes. (Ef. 6:15.) Hoe zullen wij vrede verkondigen, wanneer God met de wereld in oorlog is? Wij zijn gezanten in een booze wereld, om haar toe te roepen: “Laat u met God verzoenen.” Die wereld slaat de gezanten misschien wel in ketenen, (Ef. 6:20.) maar God draagt dat in lankmoedigheid. Wanneer Hij straks tegen de wereld in gericht optreedt, dan roept Hij eerst Zijn gezanten terug. De gemeente wordt opgeroepen, voor de oordeelen over de wereld komen.

Hoe dat zal geschieden, vertelt Paulus in 1 Thess. 4. Christus Zelf komt met de stem van een aartsengel en met de bazuin Gods, en dan zullen zij, die in Christus ontslapen zijn, eerst opstaan, en wij, die levend overblijven, zullen veranderd worden, en samen zullen wij den Heer tegemoet gaan in de lucht, en alzoo zullen wij altijd met den Heer wezen. En Paulus komt er op terug in 1 Kor. 15. Daar noemt hij deze dingen een verborgenheid, omdat er nooit eerder over gesproken was. Dat de dooden zullen opstaan, wisten de profeten van den ouden dag wel; dat de rechtvaardigen van Israel zullen opstaan, wanneer Christus komt om het koninkrijk op te richten, dat was hun ook wel bekend gemaakt. Openb. 20 noemt dat de eerste opstanding. Maar over de gemeente, het lichaam van Christus, was door de profeten niet gesproken, en over haar opneming dus ook niet. Die opneming maakt Paulus bekend in 1 Kor. 15:51 tot 55. “Wij zullen wel niet allen ontslapen, maar wij zullen allen veranderd worden, in een punt des tijds, in een oogeblik, met de laatste bazuin, want de bazuin zal slaan, en de dooden zullen onverderfelijk opgewekt worden en wij zullen veranderd worden. Dit sterfelijk zal onsterfelijkheid aandoen, en dit verderfelijke zal onverderfelijkheid aandoen.”

Hoe wij veranderd zullen worden, zegt Fil. 3:20,21. Wij verwachten den Zaligmaker, den Heer Jezus Christus, die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat het gelijkvormig worde aan Zijn heerlijk lichaam. Deze opstanding is de opstanding, waarnaar hij uitziet in Fil. 3:11. Niet de wederopstanding der dooden. Er staat letterlijk: “Of ik — hoe — moge komen tot de uitopstanding uit de dooden.” Paulus had al zijn Joodsche voorrechten schade en drek geacht, (vs. 8.) opdat hij de zegeningen mocht gewinnen, die hij vers 8 tot 11 optelt. Het hoe weet hij nog niet; of hij levend zal overblijven of dat hij door den dood zal heengaan, is hem onbekend, maar de vrucht van de keuze, die hij in vers 7 en 8 doet, bestaat ook daarin, dat hij aan de uitopstanding deel zal hebben. In Ef. 1:12 noemt hij dat een voorhoop. Wij hebben niet eerder dan de anderen in Christus gehoopt, maar wij hebben een hoop, die eerder dan die van de anderen vervuld wordt.

Op welken tijd onze hoop vervuld zal worden, zegt de Schrift niet. Het kan heden zijn. Daarom ziet de geloovige in deze bedeeeling uit naar het oogenblik, dat wij opgenomen zullen worden den Heer tegemoet. De Schrift leert niet, dat de ontslapen geloovigen nu reeds bij den Heer zijn; ze zijn dood en zullen opstaan, en als die opstanding niet kwam, dan zouden zij niet behouden zijn, maar verloren, zegt de Schrift. (1 Kor. 15:18.) Alles ziet uit naar de opstanding, en aan de gemeente voorzegt de Schrift een voor-opstanding. Daarnaar ziet zij uit, zooals Daniël en alle rechtvaardigen van Israel uitzien naar de opstanding der rechtvaardigen. (Dan. 12:2 en 13.)

Na onze wegneming neemt God Israel weer aan; dan treedt het nieuwe verbond in werking. Dan komt de wereld in de macht van het beest, zoodat Israel zijn groote verdrukking krijgt. Daarop wordt de mensch der zonde teniet gedaan door de verschijning van de toekomst des Heeren. (2 Thess. 2.) Dan wordt Satan

gebonden en Christus richt Zijn koninkrijk op voor Israel en alle volken, een koninkrijk, dat duizend jaren zal duren. Daarna wordt Satan losgelaten, en komt een laatste opstand, en dan komt het eindoordeel. Dan volgt de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, waarin gerechtigheid woont. Hoe lang dat duren zal, is ons niet gezegd.

Ik noem deze dingen kortelijk, niet omdat ze tot de geschiedenis der gemeente behooren, maar om te doen uitkomen, dat de geschiedenis der gemeente een tusschentijd is in de geschiedenis van Israel en de menschheid. In de duizend jaren is er op aarde niet een gemeente, maar een koninkrijk. De gemeente is dan onder de hemellingen. Op de nieuwe aarde is zij evenmin; zij is dan in de hemelsche heerlijkheid, terwijl de natiën heerlijkheid genieten op de aarde.

De aardsche geschiedenis van de gemeente duurt dus van de afzondering van Paulus in Hand. 13, tot aan de door Paulus in 1 Thess. 4 en 1 Kor. 15 voorzegde opneming. Daarvóór liet God alle volken wandelen in hun wegen, (Hand. 14:16.) en riep Hij Israel om het tot een zegen te stellen voor alle volken. Na de opneming maakt Hij Israel tot het koninklijk en priesterlijk volk, en leeren alle volken Hem kennen. Wat in onze tusschentijd gebeurt, is alleen, dat de gemeente bijeenverzameld wordt uit alle volken door de prediking van het evangelie der genade. Maar dat is niet het eenige werk, dat God Zich voorgenomen heeft te doen, zooals wij gewoonlijk meenen. Hij heeft nog groote plannen met de wereld, en wat Hij Zich heeft voorgenomen, dat voert Hij uit op Zijn tijd. Hij heeft ze nu uitgesteld; zoodra de gemeente opgenomen is, begint Hij opnieuw met Israel en de volken.

Ik weet wel, dat ik aan sommige lezers vreemde dingen voor de ooren breng, want in onze kerken wordt hierover bijna nooit gesproken. Wat de toekomst betreft, hooren we daar gewoonlijk

alleen wat in Matth. 25:31-46⁴ staat, en men denkt er niet aan, dat in dat gedeelte geen enkel woord van genade voorkomt, en geen enkel woord, dat ook maar doet denken aan de verdienste van Christus. Wie daar in het eeuwige leven ingaan, hebben het zelf verdiend. Daaruit alleen is reeds op te maken, dat daar niet gesproken wordt over de gemeente, die het lichaam van Christus is, en die enkel uit genade leeft. Daarom dring ik hierop bij u aan: lees toch niet in Mattheüs of Openbaring over de toekomst der gemeente, maar vraag het aan Paulus, onzen apostel, aan wien het opgedragen is om onder de heidenen, de niet-Joden, te verkondigen den onnaspeurlijken rijkdom van Christus. (Ef. 3:8.) De andere profeten en apostelen spreken over andere leden van Gods groote huisgezin. Wat zij daarvan zeggen, willen wij ook gaarne weten, maar we moeten niet meenen, dat zij over ons spreken.

A. Lukkien

---

⁴Dit gedeelte wordt uitvoerig besproken in “Het Richten van God” van A.E. Knoch hfdst. 27 Het gericht over de Naties.

Hebr. 8:8-12 is een aanhaling van Jer. 31:31-34. Daar worden de twee verbonden tegenover elkaar gesteld, die God met het huis van Israel maakt, het oude verbond van Sinai, en het nieuwe, dat nog toekomstig is, Mozes, de middelaar van het oude verbond, wordt daar geplaatst tegenover Christus, die van het betere verbond de Middelaar is. (Vs. 6.)

In het 9de hoofdstuk wordt het oude verbond nog nader omschreven, en dan wordt gesproken over Christus, den Hoogepriester der toekomstige goederen, die niet met het bloed van kalveren en bokken, maar met Zijn eigen bloed ingaat in het heiligdom en een eeuwige verlossing teweeg brengt. En dan wordt Hij in vers 15 de Middelaar van het nieuwe testament genoemd, en tot het 25ste vers wordt verder steeds gesproken van het testament. De lezer komt natuurlijk op de gedachte, dat hier van iets anders sprake is dan in hoofdstuk 8, want een verbond is geen testament. Een verbond is een overeenkomst, waarbij twee personen, ook wel twee mogendheden, wederzijdsche verplichtingen op zich nemen. Een testament is een laatste wilsbeschikking, die pas van kracht wordt, wanneer hij, die het testament maakte, sterft.

We lezen dan in het 16e en 17e vers. "Want waar een testament is, daar is het noodzaak, dat de dood van den testamentmaker tusschenkome, want een testament is vast in de dooden, dewijl het nog geen kracht heeft, wanneer de testamentmaker leeft." Daarmee wordt onze indruk versterkt, dat het hier gaat om een laatste wilsbeschikking, en dat er gesproken wordt over den dood van Christus als erflater. Dat doet evenwel vreemd aan, want Christus wordt in de Schrift anders nergens voorgesteld als de erflater; Hij is de erfgenaam, (Hebr. 1:2.) met Wien wij mede-erfgenamen van God zijn. (Rom. 8:17.) God wordt voorgesteld als de erflater, en we kunnen toch in Hebr. 9:16, 17 niet lezen, dat God sterft.

Dat het betoog van den schrijver hier in de war schijnt te loopen, ligt intusschen enkel aan de vertaling. Het Grieksche woord, dat in Hebr. 8 door verbond vertaald is, en ook nog in Hebr. 9:4, diathièkè, wordt van het 15e vers af vertaald door testament, alsof een testament hetzelfde was als een verbond. Dat komt, omdat men het woord testamentmaker uit vers 16 en 17 niet begrepen heeft.

Dat ik hier den vinger op de wonde leg, blijkt uit verschillende nieuwe vertalingen, die in vers 15 en vers 20 het woord verbond gebruiken, evenals in 2 Kor. 3:6 en 14, en in de instellingswoorden van het avondmaal, Matth. 26:28; Mark. 14:24; Luk. 22:20 en 1 Kor. 11:25, waar de Statenvertaling ook overal testament heeft. Maar die vertalingen laten toch in Hebr. 9:16 en 17 het woord testament staan, en er zijn er, die zelfs het woord testamentmaker vervangen door erflater, testateur, alsof het in die verzen dan toch ging over een testament.

De oorzaak van al dat misverstand is deze, dat men verzuimt, de volgende verzen te lezen. We worden daar verwezen naar de inwijding van het oude verbond. Dat geschiedde ook met bloed, zegt vers 18, en daaruit konden we reeds weten, dat de dood van den “testamentmaker” diende tot inwijding van het nieuwe verbond. In Ex. 24:6-8 nam Mozes het bloed van kalveren en bokken, besprengde daarmee het boek en het volk, den tabernakel en de vaten van den dienst en zeide: “Dit is het bloed des verbonds.” En met dat bloed van kalveren en bokken wordt het bloed van Christus vergeleken. Dat kalf was de “testamentmaker,” de verbondmaker van het oude verbond, en in denzelfden zin is Christus de verbondmaker van het nieuwe verbond.

Dat wordt nog duidelijker, wanneer we ons herinneren, dat in ouden tijd bij het sluiten van een verbond een of meer dieren werden geslacht en in stukken gedeeld, die tegenover elkander werden gelegd, en de contracteerende partijen gingen tusschen die stukken door. We hebben daarvan een beschrijving in Gen.

15:9,10 en 17, waar Abraham vijf dieren slachtte, middendoor deelde en tegenover elkander legde, en dan was daar een rookende oven en vurige fakkel, die tusschen de stukken doorging. Het was een verbond van Gods zijde alleen — het is immers niet waar, wat in het doopsformulier staat, dat in alle verbonden twee deelen begrepen zijn: dat geldt alleen van een werkverbond, maar niet van een genadeverbond — en daarom ging Abraham niet tusschen de stukken door.

In Jer. 34:19 wordt eveneens gesproken van lieden, die een verbond sloten en daarbij tusschen de stukken doorgingen.

Dat geslachte en in tweeën gedeelde dier was de verbondmaker; het verbond was niet van kracht, zoo lang dat dier leefde. Evenzoo was het nieuwe verbond, dat God met Israel sloot, niet van kracht, zoo lang Christus nog leefde. Hij moest sterven, niet als erfflater, maar als degene, in wien God een nieuw verbond maakte met Israel, zooals kalveren en bokken als voorbeeld moesten sterven, toen God bij Sinai het oude verbond maakte.

Het Grieksche woord, dat in de Statenvertaling door testamentmaker weergegeven is, luidt diathemenos. Dat is een tegenwoordig deelwoord in den lijdenden vorm, wat in het Nederlandsch niet in één woord weergegeven kan worden. Het werkwoord diatithémi beteekent een beschikking maken; diathemenos is: beschikking gemaakt wordende. De diathemenos is degene, in wien de beschikking gemaakt wordt. Waar we in onze vertalingen diathèmi weergeven door verbond maken, (Hand. 3:25; Hebr. 8:10 en 10:16, ook door verordineeren Luk. 22:29.) daar behoort diathemenos vertaald te worden door verbondmaker, maar dan in den zin van de kalveren en bokken; het is Hij, in wien het verbond gemaakt wordt, niet Hij, die het verbond maakt. God maakt in Christus het nieuwe verbond met Israel.

De vertaling erfflater heeft met het woord diathemenos niets te maken.

Ik mag hierbij wel even de opmerking maken, dat van erven, erfenis, erfgenaam in onzen Westerschen zin in de Schrift niet

gesproken wordt. Het is altijd een toewijzing. Israel erfde Kanaän niet na den dood van den vorigen bezitter, maar het werd hun door God toegewezen, ieder zijn deel, en die toewijzing geschiedde door het lot. De Grieksche woorden, die in de Schrift gebruikt worden voor erven, erfenis, erfgenaam, zijn dan ook gevormd van het woord klèros, dat lot beteekent.

Vrage: Waarom noemen wij de beide deelen van de Schrift toch Oud en Nieuw Testament?

A. Lukkien

Er is misschien geen woord, waarmee de Statenvertalers zoo zorgeloos omgegaan hebben als met het woord zalig. Zij geven het als vertaling van twee geheel verschillende woorden, en stichten daardoor groote verwarring.

Het zijn aan de eene zijde het werkwoord soozoo, redden, en de daarvan afgeleide woorden sootèria, redding, en sootèr, redder, en aan de andere zijde het woord makarios, gelukkig, en de afgeleide woorden makarizoo, gelukkig achten, en makarismos, gelukkig-achting.

Bij ons heeft het woord zalig de beteekenis gekregen van: in de hoogste mate gelukkig, en Christenen denken daarbij aan het geluk, dat in den hemel gesmaakt wordt, althans volgens onze voorstelling. We denken ons dan dien hemel als een paradijs en lusthof of als een stad met gouden straten, twee voorstellingen, die beide niet Schriftuurlijk zijn. Doch dat tusschen twee haakjes. En dan zingen we over de lieflijkheên van 't zalig hemelleven, zonder er aan te denken, dat die regel volstrekt geen berijming is van Ps. 16:11, waar alleen staat: "Lieflijkheden zijn in Uw rechterhand eeuwiglijk." Doch dat ook tusschen twee haakjes.

De vertaling van soozoo is redden. Redden is uithelpen, weg-rukken uit een gevaar, dat onmiddellijk dreigt. Nu is natuurlijk wie uit een gevaar gered wordt, wel gelukkig, maar redden heeft toch niet dezelfde beteekenis als gelukkig maken.

Dat het werkwoord soozoo redden beteekent, wisten ook de Statenvertalers wel. Ze hebben het elf maal vertaald door verlossen, een en veertig maal door behouden, en drie en veertig maal door zalig maken. Nu is verlossen los maken uit iets dat vasthoudt, en behouden wijst op iets, dat in gevaar verkeert van verloren te gaan; beide woorden geven niet precies weer wat met redden bedoeld wordt, maar het komt er toch dicht bij. En datzelfde woord heeft men vertaald door zalig maken, gelukkig maken.

Nu is het een eisch van goed vertalen, dat hetzelfde woord zoo mogelijk altijd door hetzelfde woord in de andere taal wordt weergegeven. Een woord heeft immers als regel maar één beteekenis. Wanneer we nu de proef nemen met alle vijf en negentig teksten, waarin het woord soozoo voorkomt, dan zien we, dat we dat volstrekt niet altijd kunnen vertalen door zalig maken. Ik noem een paar voorbeelden.

Hand. 27:20. Lees daar eens: “Zoo werd ons voorts alle hoop van zalig te worden benomen.”

Vers 31. “Indien deze in het schip niet blijven, gij kunt niet zalig worden.”

Matth. 14:30. Als Petrus begint te zinken, roept hij niet: “Heer, maak mij zalig!”

Jak. 5:15. “Het gebed des geloofs zal den zieke zalig maken.”

Mark. 15:30. “Maak u zelf zalig en kom af van het kruis.”

In deze teksten staat in de Statenvertaling behouden. Redden zou nog beter zijn.

Met het woord verlossen gaat het evenzoo; dat kan ook niet vervangen worden door zalig maken. Lees maar eens in Matth. 27:42 en 49: “Anderen heeft Hij zalig gemaakt, Zich zelf kan Hij niet zalig maken . . . . Laat ons zien, of Elia komt om Hem zalig te maken,”

Lees eens in Judas:5, dat de Heer het volk uit Egypte zalig gemaakt heeft.

Verlossen is hier goed. Redden zou nog beter zijn.

In de twee en vijftig gevallen, dat soozoo door verlossen of behouden vertaald is, kan zalig maken niet gebruikt worden. Beteekent soozoo dan in de overige drie en veertig gevallen gelukkig maken? Of beteekent het ook daar redden? Een paar voorbeelden op de rij af.

Matth. 1:21. “Hij zal Zijn volk redden van hun zonden.”

Matth. 10:22. “Wie volstandig zal blijven tot het einde, die zal gered worden.”

Matth. 18:11. “De Zoon des menschen is gekomen om te redden dat verloren was.”

Matth. 19:25. “Wie kan dan gered worden?”

Of de vier laatste: Jak. 1:21. “Hetwelk uw zielen kan redden.”

Jak. 2:14. “Kan dat geloof hem redden?”

1 Petr. 4:18. “Indien de rechtvaardige nauwelijks gered wordt.”

Openb. 21:24. “De volkeren, die gered worden, zullen in haar licht wandelen.”

Of vier op de rij in liet midden: Rom. 10:13. “Die den naam des Heeren zal aanroepen, zal gered worden.”

Rom. 11:26. “Alzoo zal geheel Israel gered worden.”

1 Kor. 1:21. “Door de dwaasheid der prediking te redden, die gelooven.”

1 Kor. 7:16. “Wat weet gij, vrouw, of gij den man zult redden?”

Redden is het woord, dat overal past, niet alleen waar onze vertalers verlossen of behouden hebben geschreven, maar ook waar ze zalig maken en zalig (gemaakt) worden hebben vertaald. En wij doen verstandig, overal waar in ons Nieuwe Testament zalig maken en zalig worden staat, te lezen: redden en gered worden.

De zaak is niet dat we gelukkig worden gemaakt. Een mensch, die geen zondaar zou zijn, zou ook gelukkig kunnen worden gemaakt. Maar de zaak is, dat we gered worden uit den nood en het gevaar, waarin we verkeerden. Dat brengt wel geluk mee maar als we het woord zalig maken gebruiken, denken we te veel aan het gevolg: gelukkig worden, en te weinig aan de daad van God door Christus: redden. Het woord zalig maken maakt ons zelfzuchtig. Het woord redden geeft God de eer.

Met het woord sootèria, redding, is al hetzelfde geschiedt als met soozoo, redden. Het is op drie wijzen vertaald: door verlossing, door behoud, of behoudenis en door zaligheid. Doch slechts twee maal door verlossing, in Luk. 1:71 en in Hand. 7:25

en twee maal door behoud en behoudenis, in Hebr. 11:7 en in Hand. 27:34. In deze teksten kan men niet zaligheid lezen. Zij luiden: “Een verlossing van onze vijanden en van de hand van allen, die ons haten.” — “Mozes meende, dat de broeders zouden verstaan, dat God door zijn hand hun verlossing geven zou.” — “Noach heeft de ark toebereid tot behoudenis van zijn huisgezin.” — “Ik vermaan u dan spijs te nemen, want dat dient tot uw behoud.” Lees daar eens zaligheid, en ge ziet, dat het niet kan. Redding zou in deze vier teksten het juiste woord zijn.

Maar dan vindt ge nog drie en veertig maal het woord sootèria vertaald door zaligheid.

Bovendien vindt ge het woord zaligheid nog twee keer, waar het Grieksch niet sootèria heeft, maar chairein, verblijden. De broeders in Jeruzalem wenschen de broeders uit de heidenen geen zaligheid, maar blijdschap. (Hand. 15:29.) Hetzelfde wenscht Jakobus aan de twaalf stammen. (Jak. 1:1.) Wanneer we daar zaligheid vertalen, dan moeten we het ook doen in Hand. 23:26, waar Claudius Lysias aan Felix zijn groetenis zendt. Hij wenscht hem geen groetenis, maar blijdschap. Het was de gewone Grieksche groet.

Wanneer nu van het woord sootèria blijkt, dat het op vier plaatsen onmogelijk vertaald kan worden door zaligheid, dan is er reden om te vragen, of het in de overige drie en veertig gevallen niet beter zou worden vertaald door redding.

Ik sla daartoe weer eenige teksten op. 2 Kor. 6:2 luidt: “Ziet, nu is het de dag der redding.”

2 Kor. 7:10. “De droefheid naar God werkt een onberouwelijke bekeering tot redding.”

Ef. 1:13. “Het evangelie uwer redding.”

Hebr. 1:14. “Die de redding beërven zullen.”

Hebr. 2:3. “Indien wij op zoo groote redding geen acht geven.”

Hebr. 2:10. “De Overste Leidsman hunner redding.”

Hebr. 5:9. “Hij is een oorzaak der eeuwige redding geworden.”

Hebr. 6:9. “Geliefde broeders en die de redding hebben.” (C.V.)

Hebr. 9:18. “Hij zal gezien worden van hen, die Hem tot redding verwachten.”

1 Petr. 1:5. “De redding, die bereid is om geopenbaard te worden in den laatsten tijd.”

1 Petr. 1:9,10. “De redding der ziel, van welke redding ondervraagd en onderzocht hebben de profeten.”

Dat zijn twaalf van de drie en veertig gevallen, en als de lezer telkens, wanneer hij het woord zaligheid ontmoet, redding leest, dan zal hij bemerken, dat de Schrift met het woord sootèria niet in de eerste plaats het geluk bedoelt, dat de geloovige smaakt, maar de redding uit het gevaar van de zonde en het verderf, welke redding hij van God heeft ontvangen. Het is, zooals ik bij het woord soozoo opmerkte: bij zaligheid gaat het over wat wij krijgen; bij redding over wat God doet. Daarom is redding het juiste woord, overal waar de Statenvertaling zaligheid heeft.

De lezer ziet, dat ik het woord zaligheid zou willen opruimen, gelijk de uitdrukking zalig maken en zalig worden. En ik zou ook den naam Zaligmaker willen opruimen, om onzen Heer voortaan onzen Redder te noemen. Ik zou ook het woord Heiland niet willen gebruiken, want dat woord beteekent letterlijk de heelende, de heeler, de genezer, en onze Heer, “die al onze krankheden geneest” — in de toekomst die van Israel Ps. 103:3; nu doet Hij het nog niet — onze Heer is toch niet in de eerste plaats onze Genezer, maar onze Redder.

Onze Statenvertaling heeft twee maal dien naam bijna gebruikt. Zij vertaalt sootèr door Behouder in Ef. 5:23, “Christus is het Hoofd der gemeente en Hij is de Behouder van het lichaam”, en in 1 Tim. 4:10. “Wij worden gesmaad, omdat wij gehoopt hebben op den levenden God, die de Behouder is aller menschen, allermeest der geloovigen.” De vertaling Redder zou nog beter zijn. Maar waarom niet altijd Behouder, of nog liever Redder gebruikt? Soozoo is redden, een sootèr is een redder, en

God is immers in Christus onze Redder en de Redder van alle menschen?

Wanneer wij concordant willen vertalen, en dus zoo nauwkeurig mogelijk weergeven, wat er in het Grieksch staat, wat dus Gods Geest door de pen van apostelen en evangelisten heeft geschreven, dan lezen we in plaats van zalig maken, zalig worden, zaligheid en Zaligmaker de woorden redden, gered worden, redding en Redder. Dan begrijpen we beter dan bij onze gewone vertaling, dat de Schrift met deze woorden altijd onze redding bedoelt, en dus altijd spreekt over wat God in Christus voor ons en aan ons deed.

Het andere woord, dat onze vertalers door zalig hebben weergegeven, luidt makarios. Dat beteekent werkelijk gelukkig. En onze vertalers hebben het inderdaad twee maal zoo vertaald. Paulus zegt in Hand. 26:2: "Ik acht mij zelf gelukkig, koning Agrippa, dat ik mij heden voor u mag verantwoorden." Daar kunt ge niet zalig lezen. En in 1 Kor. 7:40 zegt hij, dat een weduwe, die alleen blijft, gelukkiger is dan zij, die hertrouwt. Lees daar zaliger, en gij haalt het Roomsche nonnendom binnen.

Uit deze twee voorbeelden blijkt duidelijk, dat het woord makarios gelukkig beteekent, en niets te maken heeft met het hemelleven, ook niets te maken heeft met onze redding uit dood en verderf. Het woord beteekent eenvoudig gelukkig. Dat blijkt ook bij de afgeleide woorden.

Makarizoo is gelukkigen, gelukkig achten, gelukkig noemen. Jakobus gebruikt dat woord: "Zie, wij achten hen gelukzalig, die verdragen." (5:11.) Daarmee bedoelt hij niet, dat ze door hun verdragen gered worden, maar de geredde menschen, die verdragen, acht hij gelukkig. Dat bedoelt ook Maria in haar lofzang: "Van nu aan zullen mij zalig spreken alle geslachten." (Luk. 1:48.) Dat is geschied: alle geslachten hebben de moeder des Heeren gelukkig geacht, maar niemand zal beweren, dat Haar

moederschap haar gered heeft van de zonde. Zij zelf allerminst. “Mijn geest verheugt zich in God, mijn Redder,” zegt ze in het vorige vers, en we doen niet mee met de Roomsche kerk, die haar zalig en heilig heeft verklaard en haar afgodische eer bewijst. Evenmin willen we de begenadigde van vers 28 noemen een vrouw vol van genade, zooals Pater Van Tichelen in zijn vertaling doet. Wij zijn wel op een gevaarlijk pad, wanneer we makarizoo vertalen door zalig spreken.

Met het andere afgeleide woord makarismos staat het evenzoo. Dat beteekent gelukkigig, gelukkig-achting. Zoo vertaalt de Statenvertaling het in Gal. 4:15: “Welke was dan uw geluk-achting?” De Galatiërs achtten zich zoo gelukkig over de prediking van Paulus, dat ze hem hun oogen wel hadden willen geven. Paulus gebruikt het woord voorts nog in Rom. 4:6 en 9. “David spreekt den mensch zalig, wien God de rechtvaardigheid toerekent zonder werken. Deze zaligspreking dan, is die alleen over de besnijdenis of ook over de voorhuid?” Hier kan aan redding gedacht worden, maar waar makarios gelukkig beteekent, is het beter, ook hier te vertalen: David acht den mensch gelukkig. Deze gelukkig-achting betreft den Jood en den Heiden.

Makarios beteekent gelukkig, ook in de vijf en veertig gevallen, dat het door zalig vertaald is. Zalig in den overgeleverden zin, gered dus, worden we alleen door het werk, dat Christus gedaan heeft op Golgotha en niet door onze werken. En dan kunnen we meer of minder gelukkig zijn; dat hangt voor een groot deel af van onzen wandel.

We worden niet gered, omdat we arm van geest zijn, omdat we treuren, omdat we zacht-moedig zijn, omdat we hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, omdat we barmhartig zijn of rein van hart of vreedzaam, of omdat we vervolgd worden om der gerechtigheid wil. (Matth. 5.) Dit alles redt ons niet van de zonde en van het verderf. Maar wanneer wij gered zijn, dan worden we des te gelukkiger, naarmate we meer arm van geest zijn, meer treuren, enz.

Simon Bar Jona is niet gered, omdat de Vader hem openbaarde, dat Jezus de Christus was, maar hij was er gelukkig door. (Matth. 16:17.)

Wanneer gij armen, verminkten, kreupelen, blinden ter maaltijd noodigt, dan wordt ge daarom niet gered, maar het maakt u gelukkig. (Luk. 14:14.)

“Indien gij deze dingen weet, zalig zijt gij, zoo gij ze doet,” (Joh. 13:17.) dat is wel geheel de rechtvaardiging uit de werken. Maar onze Heer heeft het zoo niet gezegd; Hij zei: “Gelukkig zijt gij, zoo gij ze doet.” De discipel is gelukkig, als hij den wil van den Meester doet; maar het doen van dien wil maakt een mensch nog niet tot een discipel.

“Indien gij gesmaad wordt om den naam van Christus, zoo zijt gij gelukkig,” zegt Petrus, maar hij zegt niet, dat die smaad u het eeuwige leven geeft.

“Zalig zijn de dooden, die in den Heer sterven, van nu aan.” (Openb. 14:13.) Dat is een van de vele teksten, waarvan een verkeerde toepassing wordt gegeven. Men leest het, alsof er stond: “Die in den Heer sterven, zijn terstond zalig;” zij behoeven niet te wachten op de opstanding. En men vergeet te lezen, wat er volgt: van nu aan. Wanneer is dat nu? Dat staat in het zevende vers: het is de ure Zijns oordeels, waarover het geheele hoofdstuk handelt. In die ure wordt de moeite zoo groot, dat zij, die in den Heer sterven, zalig, d.w.z. gelukkig worden boven hen, die in den Heer leven. “Van nu aan” is dat zoo, nu de ure des oordeels gekomen is. Anders is dat niet zoo. Dan kan leven in den Heer verkieslijker zijn. Rusten van den arbeid is juist niet beter dan de arbeid zelf. Maar in die ure des oordeels zijn zij gelukkig, die mogen sterven.

Makarios te vertalen door zalig, en soozoo te vertalen door zalig maken, dat kan verwarring stichten. De schijn wordt gewekt, dat wij gered worden door hetgeen wij zijn en doen, en zoo kan deze vertaling afbreuk doen aan het werk van Christus.

Laten we dus, waar we in de vertaling het woord zalig alleen

ontmoeten, lezen gelukkig.

Laten we voor zalig maken en zalig worden lezen redden en gered worden.

Laten we voor zaligheid lezen redding.

En laten we Christus niet onzen Zaligmaker noemen, maar onzen Redder.

A. Lukkien

Men stelt zich gewoonlijk voor, dat Openb. 21 en 22 het slot van den Bijbel is. In Openb. 20 hebben we het oordeel van den grooten witten troon, en dan, zoo meent men, is er niets meer dan de poel des vuurs voor de verdoemden, en de hemel voor de gezaligden. De hemel wordt dan, zoo zegt men, zinnebeeldig voorgesteld als een stad met gouden straten.

Wanneer we echter wat nauwkeuriger lezen, dan zien we in Openb. 21 en 22 verschillende dingen, die deze opvatting tegenspreken. Daar is nog de tweede dood, waarin de goddeloozen hun deel hebben. (21:8, 27.) Daar zijn nog volkeren, die zalig worden en in het licht van de stad wandelen; er zijn nog koningen, die hun heerlijkheid en eer in de stad brengen; (21:24.) de heerlijkheid en de eer der volkeren wordt nog in de stad gebracht. (21:26.) Er zijn nog heidenen (natiën) die genezing van noode hebben, (22:2) en de dienstknechten van God zullen nog als koningen heerschen in de eeuwen der eeuwen. (22:5.)

Indien dat een beschrijving is van den eindtoestand, die verder altijd zoo blijft, dan is dat niet in overeenstemming te brengen met wat Paulus zegt over het einde der eeuwen in 1 Kor. 15:22-28.

Volgens Paulus komt er een einde aan alle heerschappij. Eerst doet Christus te niet alle heerschappij en macht en kracht, zoodat er geen koningen meer zullen zijn. Vervolgens doet Hij als laatsten vijand den dood te niet en dat moet de tweede dood zijn. Als het de eerste dood was, die in Openb. 20:14 in den poel des vuurs wordt geworpen, dan zou de tweede dood nog als vijand overblijven, en Paulus zegt uitdrukkelijk, dat de dood als laatste vijand te niet gedaan wordt.

En wanneer Christus zoo alle heerschappij te niet gedaan zal hebben — er staat eigenlijk: buiten werking stellen, katargeoo — dan houdt zelfs Zijn eigen heerschappij op. In Openbaring is

Hij Koning; in 1 Kor. 15 doet Hij afstand van de regeering. Dat staat in vers 24 en in vers 28.

Nu is het toch duidelijk, dat dit niet kan voorafgaan aan de beschrijving van Openb. 21 en 22. Paulus schrijft over het einde, de voleinding der eeuwen. In dat eindpunt van de eeuwen geeft Christus de heerschappij aan den Vader over, en dan is God alles in allen. Johannes schrijft over de laatste eeuw. Hij geeft geen beschrijving van “de lieflijkheen van ’t zalig hemelleven.” Over dat “zalig hemelleven” spreekt de Schrift nergens. Menschen stellen het zich voor als een paradijs, maar het paradijs is op de nieuwe aarde. (Vergelijk Op. 2:7 met 22:2.) Menschen stellen het zich ook voor als een stad met gouden straten, maar het nieuwe Jeruzalem daalt uit den hemel op de aarde neder. (21:10.) Van de heerlijkheid na de eeuwen zegt de Schrift maar één woord: “God zal zijn alles in allen.”

Het is zoo jammer, dat wij gewoon zijn slordig de Schrift te lezen. Voor een deel heeft de vertaling daaraan schuld, die meer dan twintig maal schrijft: alle eeuwigheid, waar de Schrift zegt: eeuwen der eeuwen. De uitdrukking alle eeuwigheid wekt de gedachte aan eindeloosheid; de uitdrukking, die er staat: eeuwen der eeuwen, doet denken aan tijdperken. Op het tegenwoordige booze tijdperk (Gal. 1:4.) volgt het duizendjarige tijdperk van gerechtigheid; dan komt het oordeel en daarop volgt de heerlijkheid van den nieuwen hemel en de nieuwe aarde, en daarvan wordt in Openb. 21 en 22 alleen de nieuwe aarde beschreven. Paulus, die den nieuwen hemel ook gezien heeft, zwijgt er over in 2 Kor. 12:1-5. (Lees daar in plaats van opgetrokken weggerukt, en lees 2 Petr. 3 na, om te weten wat de derde hemel is.)

Paulus schrijft het slot van den Bijbel. Hij zegt in Kol. 1:25, dat hem het rentmeesterschap aan de gemeente gegeven is, om te vervullen het woord Gods, het vol te maken. Al heeft dus Johannes de Openbaring misschien later geschreven, toch heeft Paulus het woord van God vol gemaakt, en het laatste, wat God ons aangaande de eeuwen medegedeeld heeft, moeten we dus bij Paulus zoeken. Het staat in 1 Kor. 15.

Slotwoord

Lezer, wat is de Schrift voor u? Woorden van God of woorden van mensen?

Hebben we in de Schrift woorden voor ons, die God aan profeten en apostelen heeft gegeven, om ze zoo te schrijven als ze gedaan hebben, zoodat wij er niets aan mogen veranderen, ook niet in onze vertalingen?

Of hebben we woorden, geschreven door vrome, wijze, heilige mannen, die ons vertellen, hoe zij denken over God en Goddelijke dingen, over den mensch en zijn lot; die soms in heilige geestdrift boven zich zelf uit zijn gegaan, zoodat ze bij het nalezen soms vroegen: “Heb ik dat geschreven?” maar die toch bij hun denken konden dwalen?

Eén van tweeën: de Schrift is wat zij zegt te zijn, de openbaring, die God van den hemel aan de menschen heeft gegeven, of ze is dat niet, en dan is ze niet betrouwbaar, want dan hebben de schrijvers zich vergist in den oorsprong van wat ze schreven.

Wat de Schrift voor mij is, behoef ik u niet meer te zeggen na alles wat ge gelezen hebt. Wat is de Schrift voor u?

Die vraag is noodig, omdat achtenswaardige, geleerde, vrome mannen ons tegenwoordig vertellen, dat de Schrift het werk is van apostelen en profeten.

“Ge moet luisteren naar wat God in uw eigen hart tot u zegt,” zoo zegt men tot mij. Maar hoe zal ik weten, of ik daar de stem hoor van God, van mij zelf of van den booze?

De Heer Jezus overwon Satan met het woord: “Daar staat geschreven!”

A. Lukkien

Schrift en Leer - Tweede Bundel door A. Lukkien.

Aan den lezer

Met mijn opstellen in de Geldersche Post, waarvan weer een aantal in dit boekje gebundeld zijn, heb ik maar één bedoeling, en dat is deze: Ik wensch u op te wekken, de Schrift zelf te lezen, en alle leerstelsels en belijdenisschriften, alle leeringen van menschen, hoe geleerd en hoe vroom ze ook mogen zijn, in de eerste plaats dus wat ik schrijf, te toetsen aan de eenvoudige woorden der Schrift. Ik wijs u in dit boekje een en ander aan, dat ik gevonden heb; ik hoop, dat gij nog veel meer zult vinden. De Schrift is onuitputtelijk; we hebben veel te veel verzuimd, haar aandachtig te lezen, en we hebben te veel geluisterd naar wat de menschen ons leerden, zonder na te gaan, “of deze dingen alzoo waren.”

De Schrift zegt van zich zelf, dat ze het einde is van alle tegenspreking. Ze noemt de boeken, die wij het Oude Testament noemen, de woorden Gods. (Rom. 3:2.) Paulus noemt wat hij predikt het woord van God, (1 Thess. 2:13.) en Petrus stelt wat Paulus geschreven heeft, op één lijn met de geschriften van Mozes en de profeten. (2 Petr. 3:16.) De Schrift eischt onvoorwaardelijke aanneming van wat zij zegt.

Nu kan ik dat natuurlijk tegenspreken. De Schrift zegt wel, dat ik dat niet mag, maar ik kan zeggen, dat de Schrift dat gezag niet heeft. Ik kan ze beschouwen als het werk van feilbare mensen, waarvan ik een deel gaarne als goed en waar en schoon erken, maar waarvan ik andere deelen betwijfel, verwerp, bestrijd. Ik kan, als een eerlijk, denkend mensch, kritiek op de Schrift uitoefenen. En dan zegt de Schrift tot mij, kritikus: "Niet gij hebt mij te oordeelen, maar ik u." Het woord van God van Hebr. 4:2,4,7 noemt zich in vers 12 een kritikus, een oordeelaar van de gedachten en overleggingen des harten. Maar daarop kan ik antwoorden: "Gij, Schrift van menschen, die twintig en dertig eeuwen geleden leefden, matigt u een gezag aan, dat u niet toekomt."

Maar ik kan ook de Schrift aannemen, zooals een kind het woord van zijn vader aanneemt. Een kind heeft ook zijn gedachten over de dingen, die het waarneemt, maar als zijn vader hem zegt, dat hij verkeerd ziet, dan neemt het kind dat aan, en buigt zich onder de meerdere wijsheid van zijn vader.

De lezer, die de moeite heeft genomen om te lezen wat ik tot dusver in de Geldersche Post geschreven heb, zal hebben opgemerkt dat ik die laatste houding heb aangenomen. Voor mij is de Schrift de openbaring, die God aan de menschen heeft gegeven. Ik verdedig dat standpunt niet; voor mij is dat niet noodig, want het is een stuk van mijn levensgeschiedenis. Voor wie op een ander standpunt staat, zou mijn verdediging vruchte-

looze moeite wezen. Ik hoop dus, dat de lezer mij eenvoudig zal nemen, zooals ik ben: iemand die de Schrift gelooft, ook waar hij ze niet kan begrijpen.

Maar wanneer ik de Schrift erken als gezaghebbend, dan bedoel ik daarmee de Schrift niet in vertaling, maar in den grondtekst. Vertalingen hebben fouten; ze zijn gemaakt door menschen, die, denkbeelden in hun hoofd hadden, en onwillekeurig oefenen die denkbeelden invloed uit op de vertaling, *als de vertaler niet op zijn hoede is*. Wie de Schrift vertaalt, moet een machine wezen, die geen eigen denkbeelden heeft.

In den loop van zooveel eeuwen zijn in de leer der kerk wel denkbeelden ingeslopen, die niet met de Schrift overeenkomen, maar die zoo lang herhaald zijn, dat we nu al geslachten achtereen gemeend hebben, dat ze naar de Schrift zijn, en we hebben teksten in de Schrift meenen te vinden om leeringen te bewijzen, die met de Schrift in strijd zijn. En de macht der traditie is zoo sterk, dat wij wat vorige geslachten ons geleerd hebben, zoo maar overnemen, overtuigd, dat het naar de Schrift is. Tot iemand ons opmerkzaam maakt, of tot we zelf opeens de tegenspraak zien.

Het is mijn bedoeling, in de Geldersche Post niets anders te doen, dan den lezer opmerkzaam te maken op wat er in de Schrift staat. Ik wensch geen uitleggingen te geven, maar aanwijzingen, meer niet. Mijn eenig streven is: de Schrift te plaatsen tegenover de overlevering.

Ik sta in dit streven niet alleen. Zelf onderzoek ik, maar er zijn velen, die dat doen. Terugkeeren tot de letter van de Schrift, zonder uitlegging, dat doen tegenwoordig velen in vele landen. Van Engeland en Amerika is het uitgegaan, en tegenwoordig weet ik van velen in de Engelsch sprekende landen, maar ook in Duitschland, in Denemarken, in Zweden, in Italië, in Spanje, tot zelfs in China en Japan, die met dit doel de Schrift bestudeeren. In Amerika heeft deze beweging al sedert vele jaren een tijdschrift; in Duitschland en Zweden sedert enkele jaren. In

Amerika bestaat reeds een concordante vertaling van de Grieksche Schriften; in Duitschland is men daaraan bezig, terwijl ook een begin is gemaakt met de bewerking van de Hebreeuwsche Schriften.

Het is een beweging, anders niet; een streven om de Schrift beter te verstaan. Er is geen gedachte aan het vormen van een nieuwe kerk of partij. De bedoeling is alleen, om de Schrift weer te lezen, zooals men ze las in den tijd, toen er nog geen geloofsbelijdenissen en geen uitlegkundige boeken waren. Opnieuw beginnen dus; verder teruggaan dan Luther en Calvijn hebben gedaan. Die keerden terug tot Augustinus en Athanasius; zoo deden ook onze vaders, blijkens het slot van art. IX der Nederl. Geloofsbelijdenis. Wij wenschen terug te gaan tot de Schrift zelf.

Nog iets. Toen vóór de uitvinding van de boekdrukkunst de Schriften overgeschreven moesten worden, zijn er natuurlijk wel fouten gemaakt. Mannen als Tischendorf, Westcott en Hort, Weiss hebben door het vergelijken van eenige duizenden handschriften getracht een zuiveren tekst vast te stellen. Resultaat van al dien arbeid is het Grieksche N.T. van Eberhard Nestle, dat tegenwoordig algemeen in gebruik is. Zonder iets af te dingen op de groote waarde van dit werk, gebruiken wij het toch voor onze studie niet; wij gebruiken de drie oudste handschriften, die bekend zijn: het Sinaïetische uit de 4e eeuw, het Vatikaansche eveneens uit de 4e eeuw, en het Alexandrijnsche uit de 5e eeuw. Vooral het eerste is van groot belang, omdat het eenige malen gecorrigeerd is door verschillende personen, wat nog te zien is aan de hand van schrijven.

Dat we juist ons wenden tot deze oudste handschriften, doen we in de overtuiging, dat fouten lichter ontstaan dan verdwijnen. Gelukkig echter is er tusschen Nestle en de oude handschriften bijna nergens een noemenswaard verschil.

A. Lukkien

24 De ingeving der Schrift

Er is maar één tekst in het z.g. Nieuwe Testament, waar gezegd wordt, dat de Schrift van God ingegeven is: 2 Tim. 3:16, waar de Statenvertaling zegt: “Alle Schrift is van God ingegeven en is nuttig tot leering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is.” Petrus zegt iets dergelijks: “De profetie is voortijds niet voortgebracht door den wil des menschen, maar de heilige menschen Gods, van den heiligen Geest gedreven zijnde, hebben ze gesproken.” (2 Petr. 1:21.) Maar Petrus spreekt daar uitsluitend over de profetie, niet over de geheele Schrift.

Paulus daarentegen spreekt over de Schrift. Al de Schrift, men kan ook vertalen: elke Schrift, en dat is een terugslag op het vorige vers, waar gezegd wordt, dat Timotheüs van kinds af de heilige Schriften geweten heeft. Wanneer Paulus en Timotheüs spreken over de Schriften, de heilige Schriften, dan bedoelen ze, wat wij tegenwoordig het Oude Testament noemen, de Wet en de Profeten en de Psalmen, zooals die verzameling boeken genoemd wordt in Luk. 24:44. Met de Wet worden dan bedoeld de vijf boeken van Mozes; Jozua, Richteren, Samuel en Koningen heeten de vroegere profeten, Jesaja tot Maleachi de latere profeten, terwijl de overige boeken, ook Daniël, tegenwoordig de geschriften heeten. Van die Schriften nu, die Timotheüs van kinds af heeft geweten, zegt Paulus: Elke Schrift is van God ingegeven.

Dat woord is door verschillende vertalers anders vertaald. Sommigen lezen: “Alle Schrift, door God ingegeven, is ook nuttig tot onderwijzing, enz.” Prof. Brouwer vertaalt: “Ieder van Gods Geest doordrongen Schriftwoord is inderdaad nuttig.” Bij deze twee lezingen kan men de gevolgtrekking maken, dat sommige Schriftwoorden van God ingegeven, van Gods Geest doordrongen zijn, en andere niet. Om in dezen zekerheid te hebben, moeten we ons wenden tot het Grieksch. In het oorspronkelijke staat: Pasa grafé theopneustos kai oofelimos, dat is zoo letterlijk mogelijk

vertaald: Elke Schrift Godgeblazen en nuttig.

In plaats van *en* kan men lezen *ook*; dat zijn twee woorden, die niet in beteekenis verschillen, maar alleen in gebruik. Ons woord *en* luidt in het Zweedsch och, in het Deensch og.

Van grooter belang is de vertaling van het woord theopneustos. Theos is God. Pneustos komt van het werkwoord pneoo, blazen, dat van den wind gebruikt wordt: de wind blaast waarheen hij wil. (Joh. 3:8.) Theopneustos is dus: Godgeblazen. Het zegt, dat een woord door God ingeblazen is. (Wij gebruiken het woord inblazingen gewoonlijk in ongunstigen zin, maar dat is een kwestie van gebruik; men kan even goed zeggen, dat iets goeds ingeblazen wordt.)

Paulus spreekt hier dus over een Schrift, die door God ingeblazen is. De vertaling: door God ingegeven, zegt hetzelfde. Maar de vertaling: van Gods Geest doordrongen, zegt niet geheel hetzelfde; men denkt bij die uitdrukking aan een hoedanigheid van het Schriftwoord, en niet aan den oorsprong.

Het belangrijkste echter is, dat in het Grieksch, zooals gewoonlijk in dergelijke zinnen, het woord *is* niet voorkomt. In het Nederlandsch kan dat woord niet gemist worden, en nu is de allesbeheerschende vraag: Moet het één maal of twee maal gebruikt worden? De Statenvertaling geeft het twee maal. Alle Schrift *is* van God ingegeven en *is* nuttig. Dat is een goede vertaling en is verstaanbaar. Men kan echter ook het eerste *is* weglaten, en de woorden: van God ingegeven, beschouwen als een bepaling van het woord Schrift, en lezen dus: Alle Schrift, van God ingegeven, of wel: Alle van God ingegeven Schrift is ook nuttig tot leering. Daarbij moet dan het woord *en* vervangen worden door *ook*, wat op zich zelf geen bezwaar is. Maar juist dat woord *ook* geeft moeilijkheid. Bij *ook* (en ook bij *en*) is er sprake van twee: ook nuttig en ook nog wat anders. Maar wat dan? Dat staat niet in den tekst en ook niet in het verband. We zouden willen lezen: Alle van God ingegeven Schrift is nuttig tot onderwijzing, maar dan laten we het Grieksche woord kai

(en, ook) weg. De vertaling Brouwer heeft dat gedaan en het vervangen door inderdaad. Maar wie de Schrift vertaalt, mag niet zoo slordig met de woorden omgaan. Dan geeft hij zijn eigen gedachten in plaats van die der Schrift.

De eenige manier, om in dezen tekst alle Grieksche woorden te gebruiken, is te lezen: “Elke Schrift is Godegeblazen en is nuttig tot onderwijzing,” of, wat op hetzelfde neerkomt: “Alle Schrift is van God ingegeven en is nuttig tot leering,” zooals de Statenvertaling het heeft.

En zoo zegt de Schrift dus in 2 Tim. 3:16 van zich zelf, dat ze geïnspireerd is. Geïnspireerd is eigenlijk een onvolledige manier van zeggen. Van het straks genoemde werkwoord pneoo komt pneuma, blazing, het woord, dat bijna altijd door geest vertaald is. We zouden dus ook kunnen zeggen: Alle Schrift is Godegeest. Het Latijnsche woord voor geest is spiritus. Geïnspireerd wil dus zeggen: ingegeest, en daarbij zegt men niet door wien. Men kan ook wel door een verkeerden geest geïnspireerd zijn. Volledig zou men moeten zeggen: door God geïnspireerd.

De Schrift is van God ingegeven, zegt de Schrift, en ze geeft daarvoor geen bewijzen. Ze laat het aan ons over, dat te gelooven of niet te gelooven. Gelooven wij dit woord van Paulus, dan hebben we een onfeilbare Schrift, die ons alles onderwijst, wat God wil, dat wij zullen weten; dan hebben we een toets steen, waaraan we alle leeringen der menschen kunnen keuren; dan worden we niet geslinderd door al de meeningen van den dag, die het heden heel anders zeggen dan tien jaren geleden; dan weten we wat het Gode behaagd heeft ons bekend te maken van Zijn werk in het verleden en van Zijn plannen voor de toekomst.

Gelooven we dit woord van Paulus aan Timotheüs niet, dan hebben we geen onfeilbare Schrift, en daar we ook geen onfeilbare menschen hebben, die ons kunnen zeggen, welke Schriftwoorden nu wel van Gods Geest doordrongen zijn en welke niet, hebben we bijgevolg volstrekt geen zekerheid en kunnen we omgevoerd worden met elken wind der leer. Heeft God gesproken, zoo, dat

we weten, dat Hij gesproken heeft, of heeft Hij dat niet? Maakt Hij Zich aan Zijn menschenkinderen bekend, of laat Hij ons den weg zoeken in de duisternis?

Zeg nu niet, dat Hij Zelf wel tot mijn ziel spreekt, zoo ik maar aandachtig luister, want hoe zal ik weten, of hetgeen ik in mijn ziel waarneem, van Hem is of van mij zelf, of misschien van een boozen geest, die zich verandert in een engel des lichts?

Wij hebben behoefte aan een geopenbaarde waarheid, waaraan we alles kunnen toetsen. De Roomsche beweert, dat de kerk in haar ambtsdragers leergezag heeft; de Protestant kent dat gezag toe aan belijdenisschriften en kerkvergaderingen, of anders aan geleerde mannen. Allen geven de beslissing over wat Goddelijk is of niet, in de handen van feilbare menschen. De Schrift zegt, dat zij het ons zeggen kan, omdat ze van God ingegeven is. Wanneer ze dat niet is, dan kunnen we gerust zeggen, dat we van deze dingen niets weten met zekerheid. Dan blijft het bij vermeerderde van den godsdienstigen mensch.

De Heer Jezus en Zijn apostelen beroepen zich voortdurend op het getuigenis der Schrift. “Er staat geschreven.” “Hebt gij niet gelezen?” “Opdat de Schrift vervuld zou worden.” Hoeveel keer leest ge dat wel?

Paulus noemt in Rom. 1:2 het z.g. Oude Testament de heilige Schriften; in Rom. 16:26 spreekt hij over de profetische Schriften, waarin wat van de tijden der eeuwen verzwegen is geweest en nu geopenbaard is, bekend is gemaakt, en hij bedoelt daarmee klaarblijkelijk zijn eigen brieven, die Petrus ook tot de Schriften rekent. (2 Petr. 3:15,16.)

Paulus noemt de Schriften, die aan Israel waren toebetrouwd, de woorden Gods. (Rom. 3:2.) Hij zegt van het woord, dat hij zelf onder de Thessalonicenzen predikte, dat het niet der menschen woord is, maar waarlijk Gods woord. (1 Thess. 2:13.)

De Bereërs van Hand. 17:11 hoorden van Paulus een nieuwe boodschap, en om te weten, of ze die konden vertrouwen, onderzochten ze dagelijks de Schriften, of deze dingen alzo waren.

De Schrift noemt haar uitspraken Gods uitspraken, en ze gaat zelfs zoo ver, dat ze den tusschenschakel maar overslaat. In plaats van te zeggen: God zegt in de Schrift, zegt ze: De Schrift zegt. Een paar merkwaardige voorbeelden vinden we daarvan. In Rom. 9:17 lezen we: “De Schrift zegt tot Farao: Hiertoe heb ik u verwekt,” alsof dat een daad was van de Schrift. Evenzoo in Gal. 3:8, waar de Schrift te voren ziet, dat God de heidenen uit het geloof zou rechtvaardigen, en waar de Schrift aan Abraham het evangelie verkondigt, en in Gal. 3:22, waar de Schrift alles onder de zonde besluit, terwijl bedoeld wordt, dat God het doet.

Zoo vereenzelvigd God Zich met de Schrift. Zullen we dan nog twijfelen, of ze onfeilbaar is? We zouden dan aan Gods onfeilbaarheid twijfelen.

Maar — zegt iemand — ik kan gelooven, dat de profetieën geïnspireerd zijn, maar de geslachtsregisters van Genesis of Kronieken toch zeker niet? De geschiedenis der Israelieten kan toch wel opgeschreven zijn zonder inspiratie. De Psalmen zijn toch zeker gemoedsuitingen van de dichters. De vier evangeliën verhalen dezelfde geschiedenissen op verschillende manier.

Wat dat laatste betreft: een geschiedenis wordt verschillend verhaald, wanneer men ze uit verschillend oogpunt beschouwt. Wanneer we in het oog houden, dat Mattheüs den Heer Jezus voorstelt als den Koning van Israel. Markus als den getrouwen Dienstknecht, Lukas als den idealen Mensch, Johannes als den Zoon van God, dan verwondert het ons niet meer, dat ze dezelfde verhalen zien in verschillend licht.

Hetzelfde kan men zeggen van de geschiedverhalen van het Oude Testament. Er is geen behandeling van de geschiedenis denkbaar, waarin niet de zienswijze van den schrijver tot uiting komt. Een S.D.A.P.-er zal onze vaderlandsche geschiedenis anders bespreken dan een N.S.B.-er, terwijl ze toch beide niet anders willen dan de waarheid. In de Schrift hebben we de geschiedenis beschreven door mannen, wier oogen door Gods Geest verlicht waren, en die daarom niet alleen onfeilbaar waren

wat de feiten betreft, maar ook wat betreft de beweegredenen van de handelende personen, wat van geen menschenlijken geschiedschrijver gezegd kan worden. Welke schrijver zou zonder inspiratie bijv. 2 Sam. 24:1 hebben geschreven en over hetzelfde onderwerp 1 Kron. 21:1, ook al weer verschillend, omdat de schrijvers de zaak uit verschillend oogpunt zien? Laten we de geschiedboeken des Bijbels toch niet oppervlakkig lezen!

Dat de Psalmen alleen maar uitingen zouden zijn van het gemoed der dichters, is toch zeker niet vol te houden. Van zeer veel Psalmen is het zeer duidelijk, dat ze profetisch zijn. Bij aandachtige lezing zullen we steeds meer opmerken, dat ze op Christus zien of op de toekomstige geschiedenis van Israel. Ik durf het vermoeden uitspreken, dat we alle Psalmen profetisch zouden noemen, als wij ze maar goed verstonden.

En de geslachtsregisters? Voor mij persoonlijk hebben ze waarschijnlijk geen waarde; voor de gemeente van Christus ook niet, zoover ik zien kan. Maar wie zegt ons, welke waarde diezelfde registers zullen hebben, wanneer Israel opnieuw in zijn land woont en opnieuw in aanraking komt met de omwonende volken? Laten we toch, wat voor ons geen waarde schijnt te hebben, niet waardeloos verklaren. Wij doen zoo gaarne, of de geheele Bijbel om onzentwil bestaat, en dat is niet waar; om onzentwil zijn alleen de brieven van Paulus geschreven; de rest van de Schrift betreft anderen. En wanneer we daarin iets lezen, dat we niet kunnen begrijpen of niet kunnen rijmen, moeten we niet vertellen, dat het onbegrijpelijk of ongerijmd is. God geeft te Zijner tijd licht over de Schrift. Laten wij naar dat licht zoeken. Laten we de Schrift niet oordeelen, maar bescheiden omgaan met de woorden van den alleen wijzen God.

A. Lukkien

Men zegt mij, dat ik geen verstand heb van uitlegkunde, en dat ik toch uitleg. Het eerste geef ik aanstonds toe. Ik kan de Schrift niet uitleggen, maar al kon ik het, dan zou ik het toch niet willen, omdat ons nergens gezegd wordt, dat wij de Schrift moeten uitleggen. Wij moeten de Schrift gelooven, zooals de discipelen deden. (Joh. 2:22.)

Wat bedoelt de Schrift met het woord uitleggen? Dat is gemakkelijk na te gaan, want de woorden uitleggen, uitlegger, uitlegging komen in het z.g. Nieuwe Testament maar acht keer voor, en zeven daarvan staan in 1 Kor. 12 en 14, waar gesproken wordt over het spreken in vreemde talen in de samenkomsten der gemeente. In 1 Kor. 12:10 wordt onder de geestesgaven uitlegging der talen genoemd; in 12:30 lees ik: "Zijn ze allen uitleggers?" en in 14:5, 13, 26, 27 en 28 wordt telkens gesproken over het uitleggen van wat in een vreemde taal gesproken is, opdat allen zouden begrijpen, wat er gezegd is. Vertalen zou men dat uitleggen willen noemen.

En dat dit het juiste woord is, blijkt wel daaruit, dat de Statenvertaling het Grieksche woord *hermèneuoo* en de afgeleide woorden *dihermèneuoo* en *methermèneuoo* nog twaalf maal weergeeft door overzetten, waarmee zij vertalen bedoelt. Twaalf Hebreeuwsche en Arameesche woorden en namen worden gebruikt: Emmanuel, Tabitha Kumi, Golgotha, Eli Lama Sabachtani, Messias, Barnabas, Elimas, Talitha, Rabbi, Kefas, Siloam en Melchizedek, en dan volgt telkens: *hetwelk is, overgezet zijnde*.

We gaan dus veilig, wanneer we ook in 1 Kor. het woord *hermèneuoo* weergeven niet door uitleggen, maar door vertalen. Een van de vergaderden sprak in een vreemde taal, en hij zelf of een ander vertaalde het. Was er geen vertaler, dan was het beter, dat niet in een vreemde taal gesproken werd. Niets doet vermoeden, dat zulk een vertaler nadere verklaring gaf aan de woorden, die in een vreemde taal gesproken waren; hij vertaalde

ze eenvoudig, hij was een tolk, een taalman, zooals Gen. 42:23 zegt.

In onze vertaling komt het woord uitleggen ook nog voor in Hand. 18:26, waar de vrienden van Paulus, Aquila en Priscilla, aan Apollos den weg Gods nauwkeuriger uitleggen, en in Hand. 28:23, waar Paulus aan de Joden van Rome het koninkrijk Gods uitlegde, maar in deze twee teksten staat niet hermèneuoo, maar ektithemai, uitplaatsen, uiteenzetten. Aquila en Priscilla en Paulus kenden den weg Gods, en zetten voor hun hoorders uiteen, wat zij reeds geleerd hadden.

Nu heb ik opzettelijk één tekst achtergehouden, waar ook het woord dihermèneuoo gebruikt wordt. Wanneer de Heer Jezus op den opstandingsdag met twee mannen naar Emmaus wandelt, dan legt Hij hun uit in al de Schriften, wat van Hem geschreven is. (Luk. 24:27.) Zij hadden die Schriften wel gelezen, maar zij geloofden niet wat er stond. Dat de Messias door lijden tot Zijn heerlijkheid zou ingaan, dat stond er duidelijk genoeg, maar dat geloofden zij niet; hun leeraars hadden hun wel geleerd van de heerlijkheid, maar niet van het lijden. Daar wilde immers ook Petrus niet van weten. “Heer, wees U genadig, dat zal U geenszins geschieden,” riep hij uit, toen de Heer er over begon te spreken. (Matth. 16:22.) De Heer noemde Petrus satanas, tegenstander; hij zei tot Kleopas en zijn vriend, dat ze onverstandig en traag van hart waren, en niet geloofden, wat Mozes en de profeten gesproken hadden. Toen legde Hij hun uit, wat van Hem geschreven was.

Dat deed Hij ook op den laten avond van denzelfden dag te Jeruzalem. “Dit zijn de woorden, die ik tot u sprak, als ik nog met u was, dat het alles vervuld moest worden wat van mij geschreven is in de wet van Mozes en de Profeten en Psalmen.” En daarop volgen de merkwaardige woorden: “Toen opende Hij hun verstand, opdat zij de Schriften verstonden, en Hij zeide tot hen: Alzoo is er geschreven.” (Luk. 24:44-46.)

Uit deze twee geschiedenissen zien wij, waarin de uitlegging

van den Heer Jezus heeft bestaan. Hij liet hen zien, wat er geschreven stond. Zij hadden verkeerde uitleggers gehad. Spreek met een Jood over de vraag, wie bedoeld wordt met den lijdenden knecht des Heeren in Jes. 52:13 tot 53:12, en hij zal u zeggen, dat dit het volk van Israël is. De Joodsche vertaling van Jesaja door A. B. Davids zegt, dat de profeet in verhouding tot het volk en Israël in verhouding tot de volken de kampioenen zijn van en lijden voor de monotheistische Godsidee. Zoo waren ook de discipelen onderwezen. En nu legt de Heer hun uit, wat de profeten gezegd hadden, door hen van de uitleggingen der menschen weer terug te brengen tot de eigen woorden der profeten. Hebt gij wel eens geteld, hoeveel maal ons van den Heer Jezus bericht is, dat Hij zeide: Gelijk geschreven is; hebt gij nooit gelezen? opdat vervuld zou worden; hoe leest gij? En hoeveel maal heeft Hij gezegd: Dat staat er wel zoo, maar dat moet eigenlijk zóó verstaan worden; de profeet heeft dat niet zoo bedoeld als het er staat; dat moet eerst nader uitgelegd worden, voordat een eenvoudig mensch het begrijpen kan?

Christus' uitleggen brengt ons tot de letter van de Schrift; Hij vertaalt het, zooals het er staat.

Over het algemeen heerscht onder ons het denkbeeld, dat men de Schrift niet zoo maar kan gelooven, maar dat ze eerst verklaard moet worden door. . . . feilbare menschen, die soms in hun uitlegging niet hun geloof, maar hun ongeloof laten spreken. Zoo las ik onlangs een uitlegging van 1 Tim. 2:4: "God wil, dat alle menschen zalig worden." De uitlegger geloofde dat niet, en dat is geen wonder, want dat gelooft bijna niemand. Maar hij wilde zich toch aan de Schrift houden, en daarom legde hij uit: "Alle menschen beteekent niet alle menschen, maar menschen van allerlei groep en stand en kring, en klasse; niet alle menschen hoofd voor hoofd." En om dat te bewijzen, verwees hij naar het eerste vers, waar Paulus vermaant, smeekingen en voorbiddingen te doen voor alle menschen. Wat moest dat een lang gebed worden, wanneer in de kerk, in de gemeenschappelijke

samenkomsten gebeden moest worden voor alle mensen ter wereld, hoofd voor hoofd. Bedoeld is, zei hij, voor alle soorten van mensen, en zoo worden ook in het vierde vers alle soorten van mensen bedoeld.

Wanneer ik op mijn beurt dezelfde methode ga toepassen in Kol. 1:16 en 20: alles door Christus geschapen en alles door Christus verzoend, dan ben ik een ketter. Dat eerste alles, zegt men dan, beteekent wel alles, maar het tweede alles beteekent niet alles. Waarom zegt men dat? Omdat men niet gelooft, dat alles door Christus verzoend wordt.

Maar om terug te komen op 1 Tim. 2:1 en 4. Is het wel waar, dat niet voor alle mensen gebeden moet worden? Zeker, de namen van de twee milliard mensen kunnen niet alle genoemd worden, Maar als ik God bid voor de stad, waar ik als vreemdeling verkeer, (Jer. 29:7.) dan bid ik toch ook niet voor de steenen en straten, maar voor al de inwoners.

Paulus vermaant inderdaad om te bidden voor alle mensen, en inzonderheid voor koningen en overheden, en in vers 4 zegt hij inderdaad, dat God wil, dat alle mensen gered worden, gelijk hij ook in 1 Tim. 4:10 zegt, dat God de Behouder, de Redder is van alle mensen. De schrijver van het artikel, waarover ik spreek, zegt verder, dat de redding alleen de uitverkorenen geldt; volgens zijn redeneering moet dan ook alleen voor de uitverkorenen worden gebeden.

Uitleggen is maar al te dikwijls: wegedeneeren wat er staat, omdat men het niet gelooft. God zegt ons nergens, dat wij de Schriften moeten uitleggen; we moeten ze gelooven. De mannen, die naar Emmaus gingen, werden bestraft, omdat ze de Schrift niet geloofden. Daarom is het eenige, wat we van de voorgangers noodig hebben: dat ze ons de Schriften openen; ons laten zien, wat er staat. "Alzoo is er geschreven," zegt Christus, als Hij de Schriften opent.

En wanneer ik nu bij voorbeeld in Gal. 2:7 lees, dat er twee evangeliën zijn, één van de heidenen en één van de Joden; dat het

eerste aan Paulus toevertrouwd werd, en dat wij heidenen dus ons evangelie moeten zoeken bij onzen apostel Paulus, en niet bij de apostelen der Joden, leg ik dan de Schrift uit? Neen, dan wijs ik alleen aan, wat er staat. En wanneer ik dan de brieven van Paulus met de andere deelen der Schrift vergelijk en ik zoek naar de punten van verschil, leg ik dan de Schrift uit? Of wanneer ik de teksten uitschrijf, waarin de Schrift over alverzoening spreekt, en ik verander er geen letter aan, leg ik dan uit?

Ik dank God, dat ik geleerd heb de Schrift te lezen. Juist dat vele uitleggingen de Schrift tegenspreken, en elkander bovendien tegenspreken, heeft mij geleerd, de Schrift eenvoudig te gelooven, zonder te vragen, wat linksche of rechtsche uitleggers er van zeggen. Ik wil gaarne van allen leeren, maar gelooven doe ik alleen de Schrift.

A. Lukkien

26 Johannes voor de Gemeente

Een paar vriendelijke lezers brengen mij onder het oog, dat ik in de scheiding tusschen de twee evangeliën van Gal. 2:7, dat der besnijdenis en dat der voorhuid, te ver ga. Johannes, zoo zeggen ze, moge een apostel van Israel zijn, maar zijn evangelie is toch voor de gemeente. Ik wil die kwestie gaarne nader bezien, te meer omdat de overlevering vertelt, dat Johannes na den dood van Paulus diens werk heeft voortgezet, en vele jaren bisschop van Efeze is geweest. We zouden dus naast Paulus ook Johannes hebben als heidenapostel.

Nu zegt natuurlijk zulk een overlevering ons niets; we vragen alleen, wat de Schrift zegt. En dan weten we, dat Johannes het laatst genoemd wordt in Gal. 2 als een pilaar van de gemeente te Jerusalem, en dat hij later op Patmos de Openbaring van Jezus Christus ontving. Om te weten of zijn evangelie een evangelie is voor de gemeente uit de heidenen, moeten we ons wenden tot dat evangelie zelf.

En dan merken we allereerst op, dat Paulus in zijn brieven de heidenen wel vijf en veertig maal noemt, en Johannes noemt ze in zijn evangelie niet één maal. Evenzoo noemt Johannes nergens de gemeente, en Paulus noemt ze wel vijftig maal. Nu zou het toch wel vreemd zijn, dat Johannes zijn evangelie schreef voor de gemeente uit de heidenen, en dat hij ze nergens noemde.

Maar ook wat speciaal het evangelie van Paulus is, is in het evangelie van Johannes niet te vinden. Het evangelie van Paulus is de boodschap, dat de zondaar omniet gerechtvaardigd wordt, doordat de gerechtigheid van Christus hem wordt toegerekend; (Rom. 3 en 4.) dat God de wereld met Zich zelf verzoent en haar de zonde niet toerekent. (2 Kor. 5.) Het evangelie van Paulus is de boodschap van absolute genade. Wanneer Johannes ook onze apostel was, dan zou hij datzelfde prediken. Maar het woord rechtvaardigen of het woord toerekenen gebruikt hij nergens, evenmin het woord verzoenen, en waar Paulus in zijn brieven

wel tachtig maal het woord genade schrijft, gebruikt Johannes het slechts drie maal.

In het evangelie van Paulus ligt de klemtoon daarop, dat Christus gestorven is voor onze zonden en opgewekt om onze rechtvaardigmaking. In het evangelie van Johannes is Christus evenzeer het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegdraagt, maar de vergeving der zonden hangt af van de erkenning van Jezus als den Messias. “Indien gij niet gelooft, dat ik (die) ben, gij zult in uw zonden sterven,” zegt Hij tot de Joden, en op hun vraag: “Wie zijt gij?” antwoordt Hij: “Wat ik van den beginne ulieden ook zeg.” (8:24, 25.) Erkennen van Jezus als den Messias van Israel, daar gaat het om. Andreas zeg tot Simon: “Wij hebben gevonden den Messias.” (1:42.) Filippus zegt tot Nathanael: “Wij hebben dien gevonden van wien Mozes in de wet geschreven heeft en de profeten.” (1:46.) De Samaritaansche vrouw verwacht den Messias, en Hij zegt tot haar: “Ik ben het.” (4:25, 26.)

Dat Hij de Messias van Israel is sluit tevens in, dat Hij de Koning is van Israel. In Ps. 2:6 heet Hij de Koning, in Ps. 2:2 de Messias, de Gezalfde. (Waar in onze vertaling Gezalfde staat, staat in het Hebreeuwsch Messias.) En als Israels Koning teekent Johannes Hem. “Rabbi, Gij zijt de Koning Israels,” zegt Nathanael bij de begroeting; (1:50.) de Koning Israels, zoo noemt Hem de schare bij Zijn intocht. (12:13.) Paulus gebruikt den Koningsnaam slechts eenmaal, en dan niet ten opzichte van de gemeente; (1 Kor. 15:25.) Johannes wel veertien maal, meer dan Mattheüs in zijn Konings-evangelie. Het is dan ook merkwaardig, dat Johannes het Koningsopschrift op het kruis het volledigst geeft: “Jezus de Nazarener, de Koning der Joden.” (19:19.) Johannes doet het juist uitkomen, dat de Heer als Koning der Joden gekruisigd is. “Zal ik uw Koning kruisigen?” vraagt Pilatus, en de overpriesters antwoorden: “Wij hebben geen koning dan den keizer.” (19:15.)

Het evangelie van Johannes leeft in de sfeer van de wet. Pau-

lus gebruikt den Galaten-brief en een deel van den Romeinenbrief om aan te toonen, dat de geloovige van deze bedeeing niet onder de wet is; Johannes toont niet aan, dat de geloovige Israeliet wel onder de wet is, maar hij veronderstelt het als iets, dat van zelf spreekt. "Heeft Mozes u niet de wet gegeven? En niemand van u doet de wet," zegt de Heer. (7:19.) Johannes noemt de wet wel dertien maal, Mattheüs acht maal, Lukas negen maal, Markus niet één maal, wel een bewijs, dat het evangelie van Johannes een evangelie van Israel is.

Daarom herinnert Johannes ook telkens aan Mozes. Mozes heeft de wet gegeven; (7:19.) Mozes heeft de komst van den Messias voorzegt; (1:46.) Mozes klaagt aan. (5:45.) Wat heeft de gemeente uit de Heidenen met Mozes te maken! De wet is immers alleen aan Israel gegeven. (Ps. 147:19, 20.) Paulus noemt de wet alleen, om te betoogen, dat de gemeente uit de heidenen niet aan de wet onderworpen is. Ons kan Mozes niet aanklagen.

Dat het Johannes-evangelie Joodsch is, blijkt ook wel daaruit, dat Abraham er zoo vaak in genoemd wordt, vaker nog dan in de andere evangeliën. De tempel is nog het huis des Vaders, (2:16.) en het volksleven is zoo Joodsch, dat Johannes ons zelfs naar twee feesten brengt, die anders nergens in het Nieuwe Testament genoemd worden: het Loofhuttenfeest (7:2.) en het feest van de vernieuwing des tempels. (10:22. Zie Ezra 6:11.) dat niet eens van God ingesteld was.

Johannes spreekt over de verharding van Israel, (12:38.) en haalt evenals de andere evangelisten en Paulus het woord uit Jes. 6 aan. Maar wat Paulus openbaart: dat hun verwerping de aanneming is der wereld, dat werd niet aan Johannes ter openbaring gegeven, en daaruit blijkt wel duidelijk, dat hij een apostel is van Israel. Was hij onze apostel, dan zou hij hier over de gemeente gesproken hebben.

Paulus zegt in Rom. 15:8, dat Jezus Christus een dienaar der besnijdenis is geworden. Het evangelie van Johannes zegt het-

zelfde. “Opdat hij aan Israel zou geopenbaard worden, daarom ben ik gekomen,” zegt Johannes de Dooper. (1:31.) Opdat Hij aan Israel zou geopenbaard worden. Alle profeten hebben er over gesproken, dat Hij aan Israel het Koninkrijk zou oprichten, en dat dan door Israel het heil tot de andere volken zou komen, (Ps. 102:14-23.) en bij die profetieën sluit Johannes aan. Eerst Israel, dan de volken. De Koning der Joden, dat is de inhoud van het evangelie van Johannes. En daarnaast dat andere: de Zoon van God. Johannes geeft het op als het doel, waartoe hij zijn evangelie heeft geschreven: “Deze zijn geschreven, opdat gij gelooft, dat Jezus is de Messias, (de Christus; zie 1:42 en 4:25.) de Zoon van God.” (20:31.)

Dat Hij tot Israel kwam, staat ook in 1:11: “Hij is gekomen tot Zijn eigendom, en Zijn eigenen hebben Hem niet aangenomen.” (Conc. vert.) De gemeente heeft Hem wel aangenomen; Zijn eigenen, die Hem niet hebben aangenomen, wie kunnen dat anders zijn dan Zijn volk Israel?

Maar, zegt ge, het evangelie van Johannes strekt zich toch verder uit dan tot Israel alleen. De Dooper kondigt Christus toch aan als het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt. (1:29.) Zeker, en dat is geheel in overeenstemming met de oude profetieën. De zonde der wereld wordt weggenomen, nadat Israel aangenomen is. En bij het volk Israel is Christus het Lam Gods. Zoo noemt Hem Jesaja, (53:7.) zoo ook Petrus (1 Petr. 1:19, 20.) en heel Openbaring door wordt Hij gezien als het Lam. Maar Paulus noemt Christus nooit het Lam, want Paulus is de apostel van de heidenen, aan wie God geen lam ten brandoffer had voorgeschreven.

In Johannes' evangelie noemt Christus Zich de Goede Herder, en Hij zegt, dat Hij nog andere schapen heeft, die niet van den stal zijn, en die Hij ook wil toebrengen, opdat het één kudde en één herder wordt. (10:16.) Die andere schapen zijn de heidenen, zegt men. “Niet alleen voor dat volk, maar opdat Hij ook de kinderen Gods, die verstrooid waren, tot één zou vergaderen.”

(11:52.) Die verstrooiden zijn de heidenen, zegt men. Maar die heidensche kinderen Gods zijn niet verstrooid, want ze zijn nooit bijeen geweest. Het woord verstrooid wijst in het Grieksch op een daad; ze zijn verstrooid geworden en waren dus eerst bijeen. Jakobus en Petrus hebben aan deze verstrooide kinderen Gods hun brieven geschreven; aan deze andere schapen, die niet meer in den stal van het Joodsche land waren. Paulus heeft hun op zijn reizen het evangelie van het Koninkrijk verkondigd. De verstrooiden, de andere schapen zijn de Joden buiten het land, in tegenstelling met het volk, dat nog in het land was

Christus is de Zaligmaker, de Redder der wereld, zegt het evangelie van Johannes, (4:42.) en met dat woord wereld gaat Johannes tot de uiterste grenzen. Maar als we Paulus den apostel der heidenen noemen en zijn evangelie het evangelie der voorhuid, dan moeten we nooit vergeten, dat zijn evangelie slechts is voor een tusschenperiode. Het gaat bij Paulus alleen om de uitverkorenen, die de gemeente van Christus vormen, en die gezegend zullen worden onder de hemellingen. Het gaat bij Paulus niet om de bekeering van de wereld. Dat Christus de Zaligmaker der wereld genoemd wordt, is juist een bewijs, dat het evangelie van Johannes niet Paulinisch is. Tegenwoordig is Christus de Redder der wereld niet. Hij laat de volken aan hun lot over; Hij laat Israel in de verharding. Hij wacht, tot de gemeente voltallig is. Die gemeente wordt gered buiten Israel om. Maar wanneer die gemeente volgens 1 Thess. 4 opgenomen is, dan zal het blijken, wat de Samaritaan reeds geloofden, dat Hij de Redder der wereld is, eerst van Israel en dan van alle volken.

Christus neemt de zonde der wereld weg op de wijze, die door de profeten aangekondigd is. Tegenwoordig verzoent Hij alleen de uitverkorenen. Laten we toch onze bedeeeling niet verwarren met de bedeeelingen, die nog zullen volgen. Wat Johannes van de redding der wereld zegt, wordt vervuld, wanneer de bedeeeling der gemeente afgeloopen is.

Johannes is een van de twaalf apostelen des Lams, een apostel

voor Israel. Zijn evangelie getuigt daarvan. Paulus is de apostel der heidenen. Het evangelie der besnijdenis en het evangelie der voorhuid hebben vele dingen gemeen, want beide zijn evangeliën aangaande Christus, en beide prediken de verlossing door Zijn bloed. Maar wat de twaalf prediken, is het evangelie des Koninkrijks; wat Paulus predikt, is het evangelie der gemeente. De twaalf prediken de redding der wereld door middel van Israel; Paulus predikt de redding der uitverkorenen buiten Israel om. Wat speciaal het evangelie van Paulus is: rechtvaardiging, verzoening, genade, dat komt bij Johannes niet voor; en wat speciaal het evangelie van de twaalf is: het Koningschap van Christus, dat komt bij Paulus niet voor. Hoe kan men dan zeggen, dat Johannes' evangelie voor de gemeente uit de heidenen is?

A. Lukkien

Het woord verbond is wel bij uitstek een Joodsch woord. In de Hebreuewsche Schriften komt het woord berith ongeveer tweehonderd maal voor, en het is volkomen concordant altijd vertaald door verbond. Het Grieksche woord voor verbond luidt diathèkè, en dat vinden we drie en dertig maal, waarvan zeventien maal alleen in den brief aan de Hebreëen en acht keer bij Paulus.

Wanneer de lezer dat gaat natellen, zal hij in zijn gewonen Bijbel iets anders vinden. In Hebreëen komt het woord verbond daar maar acht keer voor en bij Paulus vijf keer. Dat komt, omdat de vertalers het woord diathèkè dertien maal niet door verbond, maar door testament hebben weergegeven.

Nu is er, dunkt me, groot verschil tusschen een verbond en een testament. Een verbond hebben we, waar twee personen onderling zich verbinden om wederzijds iets te doen. Een testament hebben we, waar één persoon voorschrijft wat er na zijn dood met zijn goederen gebeuren moet. Men zou zoo zeggen, dat het onderscheid groot genoeg is, maar de vertalers hebben het aangedurfd, om in plaats van verbond testament te schrijven, naar het hun goed dacht. Dat hebben ze gedaan in alle teksten, waar gesproken wordt van den drinkbeker van het avondmaal: “het nieuwe testament in mijn bloed;” (Matth. 26:28; Mark. 14:24; Luk. 22:20; 1 Kor. 11:25.) voorts nog in 1 Kor. 3:6 en 14, en dan in den Hebreërbrief. Daar heerscht het willekeurig gebruik van verbond en testament zoo sterk, dat het grappig zou zijn, als het niet zoo droevig was. Ik zal de teksten noemen.

In 7:22; 8:6, 8, 9,10; 9:4 staat verbond; in 9:15,16,17, 20 staat testament; in 10:16 verbond; in 10:29; 12:24 en 13:20 testament. De lezer, die niet anders heeft dan zijn gewonen Bijbel, moet nu toch wel meenen, dat de schrijver van den brief aan de Hebreëen twee verschillende woorden heeft gebruikt; dat hij in het eene geval een verbond bedoelt tusschen twee personen, hier God en den mensch of het volk; en in het andere geval een uiterste

wilsbeschikking, die iemand geeft met het oog op zijn dood.

Onder de andere vertalingen, die ik heb kunnen nazien, is alleen Luther concordant. Hij vertaalt overal testament. De andere hebben vaker dan de Statenvertaling verbond en minder vaak testament, maar ik heb niet één gevonden, die in 9:16 en 17 leest, wat er staat: “Want waar een verbond is, daar is het noodzaak, dat de dood van den verbondmaker tusschenkome, want een verbond is vast in de dooden, dewijl het nog geen kracht heeft, wanneer de verbondmaker leeft.” Allen hebben daar testament en testamentmaker, en ze zeggen dus allen, dat God moet sterven, zoo het testament van kracht zal worden. En aangezien dat nooit gebeurt, wordt het testament nooit van kracht.

Ik weet wel, dat de uitleggers dit woord toepassen op den dood van Christus, maar daar komen we niet verder mee, want Christus is opgestaan. Indien Lazarus zijn testament had gemaakt vóór zijn dood, dan kon hij het na zijn opstanding weer vernietigen. De opstanding deed den dood te niet en maakte dus het testament ongeldig.

De fout zit hierin, dat de vertalers niet begrepen hebben, wie in vers 16 en 17 de verbondmaker is. Ze noemen hem zelfs den testateur en den erflater, en als ze het hoofdstuk hadden uitgelezen, dan hadden ze gezien, dat in het voorbeeld de verbondmaker een dier is, en een dier maakt zijn testament niet. Vers 18 luidt: “Waarom ook het eerste niet zonder bloed is ingewijd,” zoodat het hier niet gaat over het maken van een testament, maar over het inwijden van een verbond. In vers 20 zegt Mozes: “Dit is het bloed des verbonds,” en dat was bloed van kalveren en bokken. Die dieren moesten sterven om het verbond in te wijden, van kracht te maken; en zoo moest Christus sterven om het nieuwe verbond van God met Israel geldig te doen zijn. In ouden tijd slachtte men immers bij het sluiten van een verbond een of meer dieren, en de partijen gingen tusschen de stukken door. Zulk een gedood dier maakte pas het verbond tot een verbond; het was

de verbondmaker. Zie Gen. 15:9-18 en Jer. 34:18,19.

God maakt een verbond, maar Hij maakt Zijn testament niet. Als ik dat zoo zeg, klinkt het oneerbiedig, doch de oneerbiedigheid is niet bij mij, maar bij hen, die in plaats van verbond testament vertaalden, en verzuimden het hoofdstuk uit te lezen. Had men concordant vertaald, dan had men altijd verbond geschreven, en dan had men dezen flater niet gemaakt.

Eigenaardig, dat men in de vier teksten, die over de instelling van het avondmaal spreken, ook het woord testament gebruikt heeft. Daar was toch in het geheel geen aanleiding om aan een testament te denken.

En dan heeft men Paulus nog over nieuw en oud testament laten spreken in 2 Kor. 3:6,14. In vers 6 noemt hij zijn bediening des Geestes de bediening van het nieuwe verbond, dat met Israel gemaakt zal worden; in dien tijd bracht hij immers aan de natiën nog de geestelijke goederen van Israel. (Rom. 15:27.) En dan spreekt hij in vers 14 over het lezen van het oude testament. Maar meent men nu heusch, dat Paulus met de woorden oude testament de boeken bedoelt, die men tegenwoordig zoo noemt, in tegenstelling met het nieuwe? Het zoogenaamde nieuwe testament bestond toen nog niet eens! Paulus sprak van het oude verbond, waarvan Mozes de middelaar was. Mozes werd door Israel gelezen; wat hij van het oude verbond had geschreven, dat lazen zij, maar daarbij lag de sluier van Mozes op hun hart. Daarom konden ze ook de profetie van het nieuwe verbond niet begrijpen.

In het voorbijgaan wil ik er nog even op wijzen, hoe dwaas de namen oud en nieuw testament zijn voor de twee deelen van de Schrift. Het is, of iemand zijn testament heeft gemaakt, daarna tot andere gedachten is gekomen en nu een nieuw heeft geschreven, waardoor het oude waardeloos is geworden. Laten we toch spreken over de Hebreeuwsche en de Grieksche Schriften, en laten we niet doen, alsof er tusschen die twee een groote klove ligt. Het laatste vers van Maleachi sluit onmiddellijk aan

bij Johannes den Dooper. En laten we ook niet doen, alsof de Hebreuwsche Schriften over het oude verbond spreken en de Grieksche over het nieuwe. Het nieuwe verbond staat wel in het z.g. oude Testament, en het oude wel in het z.g. Nieuwe.

God heeft menigmaal een verbond gesloten. Met Adam; dat wordt alleen genoemd in Hos. 6:7: “Zij hebben het verbond overtreden als Adam.” Met Noach (Gen. 6:18.) en met alle levende ziel. (Gen. 9:9-17.) Met Abraham, (Gen. 17.) met Izaäk, (Gen. 17:19, 21.) met Abraham, Izaäk en Jakob. (Ex. 6:3.) Met Pinehas. (Num. 25:12, 13.) Met David. (Jer. 33:21.) En dan met het volk Israel. (Ex. 34:27, 28.)

Van die verbonden kan men eigenlijk niet zeggen, dat het verbintenissen zijn tusschen twee personen; het is telkens God, die een verbond geeft, en alleen van het verbond met Israel geldt het woord, dat in alle verbonden twee deelen begrepen zijn. God geeft Israel Zijn zegeningen, maar eischt van Israel gehoorzaamheid aan de tien woorden, en Israel belooft die gehoorzaamheid. (Ex. 19:1-8.)

Israel heeft dat verbond verbroken, reeds toen Mozes nog op den berg was, en zinnebeeldig verbrak Mozes daarop de steenen tafelen. (Ex. 32:19.) En Israel is op dien weg voortgegaan. Ze hebben geleefd, alsof er geen verbond bestond; ze hebben de afgoden gediend. Tevergeefs hebben de profeten hen vermaand en bedreigd, en toen is Israel ten slotte Lo-Ammi geworden: niet-mijn volk; Lo-Ruchama, niet-ontfermde. (Hos. 1:6, 9.) Maar God bleef gedenken aan Zijn verbond. (Luk. 1:72.) Hij zond Zijn Zoon tot hen. Maar de Zoon werd gekruisigd, de prediking na Zijn opstanding werd verworpen, en toen kwam het zoo ver, dat het oude verbond nabij de verdwijning was. (Hebr. 8:13.)

Maar Gods genadegaven en Zijn roeping zijn onberouwelijk. De ontrouw van Israel doet Zijn trouw niet te niet; dat zij. verre. (Rom. 3:3.) Wanneer het duidelijk gebleken is, dat Israel het verbond niet kan houden, dan verwerpt God Israel niet, maar Hij belooft een nieuw, een onvoorwaardelijk verbond. Hij zegt

het door Jeremia (31:31-34.) en herhaalt het in den Hebreërbrief: (8:8-12.) “Ziet, de dagen komen, spreekt Jehovah, dat ik met het huis van Israel en met het huis van Juda een nieuw verbond zal maken; niet naar het verbond, dat ik met hun vaderen gemaakt heb, ten dage als ik hun hand aangreep, om hen uit Egypteland uit te voeren, welk mijn verbond zij verbroken hebben, hoewel ik hen getrouwd had, spreekt Jehovah. Maar dit is het verbond, dat ik na die dagen met het huis van Israel maken zal, spreekt Jehovah, ik zal mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven, en ik zal hun tot een God zijn en zij zullen mij tot een volk zijn. En zij zullen niet meer een iegelijk zijn naaste en een iegelijk zijn broeder leeren, zeggende: Kent Jehovah, want zij zullen mij allen kennen van hun kleinste af tot hun grootste toe, spreekt Jehovah, want ik zal hun ongerechtigheden vergeven en hun zonden niet meer gedenken.”

Het is wel treffend, dat in deze vier verzen vier maal gezegd wordt, dat het woorden zijn van Jehovah. Israel blijft een volk voor Gods aangezicht al de dagen. (Vs. 36.) God verwerpt het zaad Israels niet om al wat zij gedaan hebben. (Vs. 37.) De stad zal herbouwd worden en dan zal ze in de eeuw niet meer worden afgebroken. (Vs. 38-40.)

Het oude verbond was met het huis Israels; het nieuwe verbond is volgens Jeremia en Hebreëen eveneens met het huis Israels. Het eerste was een voorwaardelijk verbond; het was afhankelijk van de trouw van Israel; het tweede is onvoorwaardelijk; het hangt alleen af van de trouw van Jehovah. Het eerste luidde: Gij zult, het tweede luidt: Ik zal.

Dan geeft God een nieuwen geest in Israel: Hij neemt het steenen hart weg en geeft een vleeschen hart. (Ezech. 11:19; 36:26-28.)

En nu vertellen de menschen, reeds sedert Augustinus in de vierde eeuw, dat God dat nieuwe verbond volstrekt niet opricht met Israel, maar met de gemeente. God zegt, dat Israels ontrouw Zijn trouw niet te niet doet; de menschen zeggen, dat Israel om

zijn ontrouw voorgoed verworpen is, en dat de gemeente als een geestelijk Israel voor het oude Israel in de plaats is gekomen. Wat God gezegd heeft van Israels zegeningen, wordt verstaan van geestelijke zegeningen voor de gemeente. Wat Hij gezegd heeft van den wederopbouw van Jeruzalem, van den toren Hananeël tot aan de Hoekpoort en tot aan de Paardenpoort, (Jer. 31:38-40.) daarmee weet men geen raad en men doet, of dat niet geschreven staat.

Wat zullen we daarop antwoorden? Laten we niet antwoorden. Waarom zullen we spreken tot hen, die Gods woord niet willen gelooven? Wij hebben aan hen geen boodschap, want het eenige, dat wij willen, is: gelooven wat de Schrift zegt.

Maar er is toch één opmerkelijk ding, waarop ik wil wijzen. De kerk, Roomsch en Protestantsch, beweert, dat ze geestelijk Israel is, dat het nieuwe verbond haar geldt. Nu was bij Israel het oude verbond de grondslag van heel het nationale, godsdienstige en persoonlijke leven, en men zou verwachten, dat het nieuwe verbond dit nu ook voor de kerk zou zijn. Maar neen. Lees de Nederlandsche belijdenis- en liturgische geschriften door, en ge bemerk, dat het nieuwe verbond volstrekt niet de grondslag is; het wordt niet genoemd. Een enkele maal in het avondmaals-formulier: “Christus heeft met Zijn dood en bloedstorting het nieuwe en eeuwige testament, het verbond der genade, besloten.” “Wij zijn het nieuwe en eeuwige testament en verbond der genade deelachtig.” Dat is alles. Men kan het in deze geschriften wel zonder verbondsleer doen.

Maar waar de verbondsleer wel voorkomt, dat is in de leer en in het formulier van den doop. Ik bedoel van den kinderdoop.

Wanneer een volwassene gedoopt wordt, dan wordt hij niet gedoopt, omdat hij in het verbond begrepen is, maar omdat hij gelooft. In zijn formulier staat, dat de kinderen der Christenen gedoopt worden uit kracht van het verbond, maar dat nieuwe verbond met de gemeente heeft blijkbaar geen kracht meer, wanneer het kind volwassen is.

Maar wanneer ik het formulier van den kinderdoop opsla, dan vind ik, dat het verbond wel acht maal genoemd wordt.

Wat de belijdenisschriften betreft: de Heidelbergse Catechismus noemt het verbond nergens, dan alleen in het antwoord op vraag 74: “Zal men ook de jonge kinderen doopen?” De Geboortsbelijdenis evenzoo alleen in het laatste deel van art. XXXIV, waar de kinderdoop behandeld wordt. De Dordtsche leerregels tegen de Remonstranten beslaan in mijn Psalmboekje (uitgave Jongbloed, Leeuwarden) veertig bladzijden, maar het nieuwe verbond komt er niet in voor.

Wat blijkt hieruit? Dat de kerk de leer van het verbond alleen noodig heeft geoordeeld, om den kinderdoop te rechtvaardigen. Een vleeschelijk kind van vleeschelijk Israel wordt besneden, omdat het in het verbond begrepen is; en nu doopt men een vleeschelijk kind van “geestelijk Israel,” omdat het in het nieuwe verbond begrepen is. Daarbij vertelt men, dat de besnijdenis afgeschaft is en vervangen door den doop, terwijl de Schrift zegt, dat God de besnijdenis in het vleesch aan Abraham gaf tot een eeuwig verbond. (Gen. 17:13.) De besnijdenis wordt dus niet afgeschaft, vóór de eeuw ten einde is.

Waarom de kerk de foutieve leer, dat het nieuwe verbond niet Israel, maar “geestelijk Israel” geldt, noodig heeft geoordeeld ter rechtvaardiging van den kinderdoop, en van den kinderdoop alleen? Dat is nogal duidelijk: omdat ze in de Schrift geen leer van den kinderdoop kon vinden, en geen bevel van den kinderdoop en geen voorbeeld van den kinderdoop.

A. Lukkien

Men zegt algemeen in de kringen der geloovigen, dat de kerk geestelijk Israel is. Dat staat niet ronduit in de geloofsbelijdenissen, maar het leeft in de gedachten en het wordt uitgesproken in de liederen, die men zingt. Men gaat op naar het huis des Heeren; men noemt de kerk Sion; men spreekt van het hemelsch Kanaän en men vergelijkt gaarne het geloofsleven met den tocht der kinderen Israels door de woestijn.

Ik geloof, dat we bij deze beschouwing te doen hebben met een van de verderfelijkste ketterijen, die bedektelijk ingevoerd zijn. De gemeente is geen geestelijk Israel. Dat staat nergens in de Schrift, en daar wordt in de Schrift nergens op gezinspeeld.

De gewone voorstelling is deze: Gelijk Israel uit het diensthuis van Egypte, zoo zijn wij verlost uit het diensthuis der zonde. Gelijk Israel op weg was naar het land Kanaän, zoo zijn wij op weg naar den hemel. En men zegt, dat Paulus ons in deze beschouwing voorgegaan is, waar hij in 1 Kor. 10 uit de geschiedenis der Israelieten in de woestijn waarschuwingen trekt voor de zoo vleeschelijk gezinde gemeente der Korinthiërs. Wat in de woestijn geschied is, strekt ons ten voorbeeld, zegt hij, opdat wij geen lust tot het kwaad zouden hebben. Het is met Israel in de woestijn geheel mis geloopen; zij hadden lust tot het kwaad, zij werden afgodendienaars, zij hoereerden, zij verzochten Christus, zij murmureerden. Inderdaad, het is geen fraai getuigenis, dat hij aan Israel geeft, en niemand zal zeker de geschiedenis van de woestijn geven als een toonbeeld van het leven des geloofs. En niemand zal ook den afloop van de woestijnreis vergeestelijken. Van de volwassenen, die uit Egypte uitgingen, kwamen slechts twee in Kanaän; in de anderen had God geen welgevallen en ze zijn in de woestijn ternedergeslagen. Zal het ook zoo gaan met de kerk? Komen er van allen, die geestelijke spijs hebben gegeten en geestelijken drank gedronken, slechts twee op de 600.000 in den hemel?

Maar Paulus zegt in 1 Kor. 10 niet, dat de kerk geestelijk Israel is. Hij stelt alleen de geschiedenis van Israel tot waarschuwend voorbeeld. Dat Israel een eigen bestaan heeft naast de gemeente, zegt hij in Gal. 6. "In Christus Jezus heeft noch besnijdenis eenige kracht, noch voorhuid, maar een nieuwe schepping. En zoo velen als er naar dezen regel zullen wandelen, over hen zij vrede en barmhartigheid." (Vers 15, 16.) Die zegenwensch geldt dus de geloovigen, onverschillig, of ze Joden of Heidenen zijn; met andere woorden: hij geldt de gemeente, de nieuwe schepping. En dan voegt Paulus daaraan toe, dat hij bovendien zijn zegenwensch uitspreekt over Gods Israel. "*En* over het Israel Gods," zegt hij. Indien de gemeente geestelijk Israel was, dan zou het hier de plaats geweest zijn om te schrijven: *namelijk* over het Israel Gods. Maar Paulus schrijft: *En* over het Israel Gods. Het Israel Gods *en* de gemeente, die een nieuwe schepping is, en niet weet van besnijdenis of voorhuid, dat zijn twee, zegt Paulus, twee verschillende scheppingen van God.

Dat woordje *en* is in dezen tekst van groote beteekenis. Er wordt onder de Christenheid gewoonlijk gezegd, dat Israel afgedaan heeft, sedert het Christus heeft verworpen. Israel, zegt men, heeft geen toekomst meer; de gemeente is er voor in plaats gekomen. Voor den Jood is er behoudenis in Christus, en in de toekomst zullen er misschien nog vele Joden tot de gemeente komen, maar als volk hebben ze afgedaan. Wat aan Israel beloofd is door de profeten, wordt niet letterlijk vervuld, maar geestelijk, en niet aan Israel, maar aan de gemeente. Alle profetieën, die nog niet vervuld zijn, moeten verstaan worden van de gemeente. Zoo zegt men.

Paulus zegt het anders. Naast de nieuwe schepping, de gemeente, die uit Joden en Heidenen bestaat, is er ook nog een Israel, en dat Israel, dat hardnekkige Israel, dat Christus verwerpt en naar de prediking der apostelen niet hooren wil, dat noemt hij toch het Israel Gods, zooals de profeten het genoemd hebben. Omdat Paulus de woorden der profeten niet toepast

op de kerk, maar op hen, die door de profeten genoemd worden. “Indien de ordeningen van zon en maan en sterren van voor mijn aangezicht zullen wijken, spreekt Jehovah, zoo zal ook het zaad Israels ophouden, dat het geen volk zij voor mijn aangezicht al de dagen.” (Jer. 31:36.) Paulus gelooft, dat de profeet de Israëlieten bedoelde, en daarom noemt hij in zijn zegenwensch naast de gemeente ook het Israel Gods. Neen, laten we het niet zoo zeggen, dat Paulus het geloofde, want dan plaats en we ons op één lijn met den geïnspireerden apostel. De Heilige Geest gaf hem ook dat woordje *en* in de pen, opdat we het zouden weten, dat niet de kerk Gods Israel is, maar dat het volk der Israëlieten, het ongehoorzame Israel, dat Christus aan het kruis heeft gebracht en de prediking heeft afgewezen, desniettemin Gods Israel is, “Zoo zegt Jehovah: Indien de hemelen daarboven gemeten, en de fundamenten der aarde beneden doorgrond kunnen worden, zoo zal ik ook het gansche zaad Israels verwerpen om alles, wat zij gedaan hebben, spreekt Jehovah.” (Jer. 31:37.) Tot twee maal zegt de profeet, dat het Jehovah is, die spreekt; wie is de mensch, die beweren durft, dat Hij iets anders bedoelde dan Hij zeide? Lees dan eens de volgende drie verzen, en verklaar dat “geestelijk,” als gij kunt. “Ziet, de dagen komen, spreekt Jehovah, dat deze stad Jehovah zal herbouwd worden, van den toren Hananeël af tot aan de Hoekpoort, en het meetsnoer zal wijders nevens dezelve uitgaan tot aan den heuvel Gareb en zich naar Goath omwenden, en het gansche dal der doode lichamen en der asch en al de velden tot aan de beek Kidron, tot aan den hoek van de Paardenpoort tegen het Oosten, zal Jehovah een heiligheid zijn; er zal niets weder uitgerukt noch afgebroken worden in de eeuw.” (Jer. 31:38-40.)

God zal aan Zijn volk Israel de beloften houden, die Hij hun gegeven heeft, want Zijn genadegiften en Zijn roeping zijn onberouwelijk. (Rom. 11:29.) Zal hun ontrouw de trouw van God te niet doen? Dat zij verre! (Rom. 3:3.)

Maar, zoo zegt men, de gemeente is toch Abrahams geestelijk

zaad. Abraham had immers tweeërlei zaad: als het stof der aarde, dat is Israel, en als de sterren des hemels, dat is de gemeente; een aardsch en een hemelsch zaad.

Fraai gevonden, maar het is niet naar de Schrift. De Schrift kent geen geestelijk Israel, dat talrijk is als de sterren des hemels. Zij zegt van het volk Israel, van de letterlijke Israelieten, dat ze talrijk zijn als het stof der aarde, in 2 Kron. 1:9; talrijk als het zand der zee in 2 Sam. 17:11; 1 Kon. 4:20; Jes. 10:22; Hos. 1:10; Hebr. 11:12; talrijk als de sterren des hemels in Deut. 1:10; 10:22; 28:12; 1 Kron. 27:23 en Neh. 9:23; maar nergens wordt van de gemeente der geloovigen gezegd dat ze talrijk is als de sterren des hemels.

In Gal. 3:29 heet de gemeente Abrahams zaad, maar om dat te verstaan, moeten we het geheele hoofdstuk lezen. De Galatiërs wilden besneden worden, om Abrahams zaad te zijn. Neen, zegt Paulus, dat zou nergens toe dienen, gij zijt in Christus, en Christus is Abrahams zaad. De belofte is op Abrahams zaad in het enkelvoud, want “Hij zegt niet: En den zaden, als van velen, maar als van één: En uwen zade, hetwelk is Christus.” (3:16.) Christus is Abrahams zaad, en wie van Christus zijn, zijn daardoor Abrahams zaad. In dezen zin kan het volk Israel in zijn geheel niet Abrahams zaad heeten. “Niet de kinderen des vleesches zijn kinderen Gods, maar de kinderen der belofte worden voor het zaad gerekend.” (Rom. 9:8.) Als we de gemeente in Christus zaad van Abraham noemen, zijn we in de lijn der Schrift, maar als we spreken van een geestelijk Israel, wijken we af.

Ik noemde de leer van geestelijk Israel een verderfelijke ketterij. Het zou zoo erg niet zijn, indien men de vergelijking tusschen Israel en de gemeente wat ver doortrok. Maar de kerk heeft de konsekwentie aanvaard, en gevolgtrekkingen gemaakt, die met de Schrift in strijd zijn.

In de eerste plaats, en daarop wees ik reeds, heeft ze de profetieën aan Israel ontnomen en zich zelf toegeëigend. En

daarbij moest ze het letterlijke verwaarloozen. De gemeente zal niet wonen in het land Kanaän; waar dat land aan Israel beloofd is, moest men dus wel van Kanaän den hemel maken, en aan Israel het land Kanaän onthouden. De gemeente keert niet terug uit de landen der verstrooiing; waar dat aan Israel toegezegd is, moet de verstrooiing dus den moeilijken toestand der geloovigen beteekenen, en Israel moet in de verstrooiing blijven. En waar niet ieder genoeg fantasie heeft, om de stoffelijke beloften te “vergeestelijken,” is het gevolg geweest, dat de gemeente de profetieën heeft laten liggen, en dat een groot deel der Schrift een gesloten boek is, waaruit men enkele teksten neemt om er over te preeken. Dat de Heer Jezus de gebrokenen van hart verbindt, leest men wel gaarne in Jes. 61:1, maar wie gelooft het, dat de Joden de verwoeste steden zullen herstellen, dat uitlanders hun kudden zullen weiden, en vreemdelingen hun akkerlieden en wijngaardeniers zullen zijn, terwijl de Joden allen priesters zullen heeten? Dat staat in hetzelfde hoofdstuk, vers 5 en 6. Zulke gedeelten der profetie slaat men over. Geestelijk verklaren kan men ze niet; letterlijk toepassen op de gemeente durft men ze niet; schrappen uit de Schrift wil men ze niet; ze worden eenvoudig vergeten. En dat geschiedt met een groot deel der profetische Schriften. Leest men ze van Israel, dan zijn ze verstaanbaar, en dan is het alleen de vraag, of wij ze willen gelooven; leest men ze van geestelijk Israel, dan worden ze onbegrijpelijk. En zoo heeft de leer van “geestelijk Israel” ons zeer ongeestelijk van een groot deel der Schrift beroofd.

Maar er is meer. God waarschuwt de gemeente zeer ernstig door den apostel Paulus in de brieven aan de Romeinen en de Galatiërs, dat ze toch niet de wet zal invoeren, maar blijven zal bij de absolute genade; de leer van geestelijk Israel heeft de wet met vlag en wimpel binnengehaald. Ze leest de tien woorden voor in de samenkomsten, alsof de gemeente uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgeleid is, en ze zingt de Joodsche lofliederen op de wet, alsof Paulus niet geschreven had. De Heidelbergsche Ca-

techismus zegt in vraag 3, dat wij onze ellendigheid kennen uit de wet Gods, en in vraag 115, dat God ons, de gemeente, scherpelijk de tien geboden laat prediken. Plaats daar eens tegenover wat Paulus geschreven heeft over de wet. “Wij besluiten dan, dat de mensch door het geloof gerechtvaardigd wordt, zonder de werken der wet.” (Rom. 3:28.) “De mensch wordt niet gerechtvaardigd uit de werken der wet, maar door het geloof van Jezus Christus; uit de werken der wet zal geen vleesch gerechtvaardigd worden.” (Gal. 2:16.)

Ja, zegt ge, maar wij zoeken onze rechtvaardiging ook niet in de wet, maar we toonen onze dankbaarheid door naar alle geboden Gods te leven. Ik antwoord daarop met twee vragen: Zijn er niet meer dan tien geboden in de wet? De Heer Jezus bedoelt met de Wet de vijf boeken van Mozes, (Luk. 24:44.) Gij zegt, dat de ceremonieele wet afgedaan heelt; (Ned. Gel. Belijdenis, art. 25.) de Schrift noemt de ceremoniën eeuwige inzettingen (Num. 18:19.) Maar ze zijn voor Israel, niet voor ons. “Hij maakt Jakob Zijn woorden bekend, Israel Zijn inzettingen en Zijn rechten; alzoo heeft Hij geen volk gedaan, en Zijn rechten, die kennen zij niet. Hallelujah!” (Ps. 147:19, 20.)

En mijn tweede vraag is. Heeft God ons niet een beteren weg gewezen om onze dankbaarheid te toonen dan het onderhouden van de tien geboden? God maakt ons door het geloof tot volwassen zonen, die niet meer onder den tuchtmeester staan, (Gal. 3:25.) en Hij vernieuwt ons verstand, opdat wij mogen beproeven, welke de goede en welbehagende en volmaakte wil van God zij. (Rom. 12:2.)

Geestelijk Israel heeft de gemeente weer onder de wet van Sinai gebracht, zoodat de geloovigen weer zonen der dienstmaagd worden in plaats van zonen der vrije. (Gal. 4:20-31.)

Ten derde. Paulus schrijft den brief aan de Galatiërs om te waarschuwen tegen hen, die de besnijdenis wilden invoeren in de gemeente uit de volken. De leer van geestelijk Israel heeft de besnijdenis weer ingevoerd in den vorm van den kinderdoop. Zij

zegt, dat de kinderen in Israel besneden werden op dezelfde beloften, die aan onze kinderen gedaan zijn, (Ned. Gel. Belydenis, art. 34.) waarbij ze de zaak omkeert; ze bedoelt toch zeker niet, dat aan onze kinderen beloften zijn gedaan, waarop ze gedoopt worden. Aan de kinderen van Israel zijn beloften gedaan, maar niet op die beloften werden ze besneden; de besnijdenis was een bevel, dat gehoorzaamd moest worden (Gen. 17:10-13.) Besneden moest worden, wie op natuurlijke wijze uit Israel geboren was. En men doopt allen, die op natuurlijke wijze uit “geestelijk Israel” geboren zijn. Wanneer men meer geestelijk was, zou men doopen, wie op geestelijke wijze geboren is.

Geestelijk Israel noemt de besnijdenis een sacrament van het lijden en sterven van Christus; (Gel. Bel. art. 34.) ze zegt, dat de doop in de plaats der besnijdenis ingesteld is, (H. Cat. vr. 74.) en dat Paulus den doop noemt de besnijdenis van Christus. Ze vergeet daarbij, dat God aan Abraham de besnijdenis gegeven heeft tot een eeuwig verbond, (Gen. 17:13.) wat ook Paulus bevestigd heeft door zijn Nazireërschap, toen hij beschuldigd werd, dat hij de Joden onder de Heidenen leerde van Mozes afvallen, zeggende, dat zij de kinderen niet zouden besnijden. (Hand. 21:20-26.) Bovendien vergeet ze, dat in Kol. 2:11 niet over den waterdoop gesproken wordt, maar over een doop, die zonder handen geschiedt.

Maar de kerk had de redeneering over de besnijdenis noodig om den kinderdoop te rechtvaardigen, dien ze ingevoerd had en waarvoor ze in de Schrift geen voorschrift en geen voorbeeld kon vinden. Geestelijk Israel en kinderdoop staan met elkander in het nauwste verband. Is de gemeente een geestelijk Israel, dan moet alles daar als in Israel zijn. Dan behoort het geheele volk tot de gemeente, zooals dat bij Israel het geval was, ook de kinderkens en die de borsten zuigen. (Joël 2:16.) De kinderkens werden besneden als leden van het volk Israel; derhalve moeten de kinderkens van het geheele volk als lidmaten der gemeente gedoopt worden, (Doopsformulier.) waarbij men de meisjes ook

maar genomen heeft, die bij de besnijdenis niet genoemd worden.

Volgens de Schrift is de gemeente een ekklesia, een uitroepsel, een vergadering van hen, die uitverkoren en uitgeroepen zijn uit het volk; volgens geestelijk Israel behoort het geheele Nederlandsche volk tot de kerk. Nederland is een Christenland, zegt men, en dan klaagt men er over, dat onder het volk zoo weinig Bijbelkennis is. Laat men liever eerst klagen over het gebrek aan Bijbelkennis onder de geloovigen. Wanneer de geloovigen den Bijbel beter kenden, dan zouden ze weten, dat het Nederlandsche volk evenals alle volken, (behalve het Joodsche,) een Heidensch volk is, en dat God uit die Heidenen en die Joden een gemeente van geloovigen vergadert.

Ten vierde. De gedachte van een geestelijk Israel te zijn heeft de gemeente in een verkeerde verhouding gebracht tot de overheid. Paulus geeft ons in zijn brieven de onderlinge verhouding der geloovigen als man en vrouw, als ouder en kind, als heer en slaaf. (Ef. 5:22-6:9; Kol. 3:18-4:1.) Hij geeft ook de verhouding van den geloovigen onderdaan tot de overheid, (Rom. 13.) maar hij zegt met geen enkel woord, hoe de verhouding moet zijn van de geloovige overheid tot den onderdaan. Want Paulus schreef zijn brieven aan geloovigen, die als burgers onderworpen waren aan een Heidensche overheid. En hij wist door den Heiligen Geest, dat dit zoo blijven zou, zoolang de gemeente op aarde is.

Wij zeggen geen kwaad, wanneer we het uitspreken, dat onze overheid ook nu nog Heidensch is. Heiden beteekent in de Schrift niet-Jood. En nu kan het zeer wel zijn, dat de overheidspersonen geloovig zijn, maar de overheid als zoodanig is niet geloovig. Het is ons niet voorzeggd, dat ooit in eenig land in deze tijden der Heidenen, (Luk. 21:24.) een overheid geloovig zal zijn. Een geloovige overheid zal er zijn, wanneer Christus met de Zijnen regeeren zal gedurende de duizend jaren, eerder niet. Onze verhouding tot de overheid blijft dus, zooals ze in Rom. 13 ons gegeven is. En de verhouding van de overheid tot ons, daarvoor is geen voorschrift gegeven. Dat moet volgens Rom. 2 de overheid

met haar verstand en haar geweten uitmaken. En om haar daarin te steunen, kunnen de geloovigen twee dingen doen: haar gehoorzamen en voor haar bidden, zooals Paulus zegt in 1 Tim. 2:1, 2.

Maar wanneer de gemeente geestelijk Israel is, dan wordt de zaak geheel anders. Israel was een priesterlijk koninkrijk en de koning had dus te luisteren naar het woord van den priester. “De lippen des priesters zullen de wetenschap bewaren, en men zal uit zijn mond de wet zoeken, want hij is een boodschapper van Jehovah der heirscharen.” (Mal. 2:7.) Wanneer Israel een koning aanstelde, dan moest hij zich houden aan Deut. 17:14-20.

En nu heeft de kerk sedert de vierde eeuw steeds gedaan, alsof zij de wereld mee of zelfs geheel te regeeren had. Constantijn maakte het Christendom tot godsdienst van den Romeinschen staat, en stelde zich onder de leiding van de voorgangers der kerk, die zich op zijn Joodsch priester noemden. En in het verloop der jaren kwam het zoo ver, dat de paus te Rome koningen afzette en aanstelde, en dat een Duitsche keizer midden in den winter drie dagen voor de deur van den paus moest staan wachten, eer deze hem wilde ontvangen en van den banvloek ontslaan. Had hij het niet gedaan, dan zou het hem zijn rijk hebben gekost.

In de landen der Hervorming is geen pausdom ontstaan, maar te allen tijde zijn er tal van kleine pausjes geweest, die aan de overheid hebben willen voorschrijven, hoe ze regeeren moest, en ze nemen het zeer kwalijk, als de overheid zegt: Bemoei u met uw geestelijk werk en laat het regeeren aan mij over.

De gemeente is niet geroepen om in deze bedeeeling de wereld te regeeren; zij is evenals Paulus gesteld tot verdrukking. (2 Thess. 3:3.) “Allen, die godzalig willen leven in Christus Jezus, die zullen vervolgd worden,” (2 Tim. 3:12.) en we mogen dankbaar zijn, als de vervolging ons niet aangedaan wordt door de overheid, maar alleen door de medeburgers, of — wat pijnlijker is — door een dwalende kerk, die ook zoo dikwijls de geloovigen heeft vervolgd en nog vervolgt, meenende Gode een

dienst te doen. (Joh. 16:2.) Zulke vervolging en verdrukking door de kerk is een noodzakelijk gevolg daarvan, dat ze geestelijk Israel meent te zijn.

Geestelijk Israel ontnemt ons een deel van de Schrift, brengt ons onder de wet, voert de besnijdenis in in den vorm van den kinderdoop, en tracht de wereld te beheerschen; heb ik geen gelijk, als ik zeg, dat de leer van geestelijk Israel een van de verderfelijste ketterijen is?

A. Lukkien

29 Verschillen en tegenstrijdigheden

In sommige kringen wordt ons gezegd, dat we van Paulus terug moeten naar Jezus; van de theoretische bespiegelingen van den schriftgeleerde, Paulus, naar de praktische vermaningen van den rabbi van Nazareth. In andere kringen zegt men ons, dat er absoluut geen verschil is tusschen het evangelie des koninkrijks, dat Jezus en Zijn apostelen predikten, en het evangelie der genade, dat Paulus verkondigde. Paulus is een van de twaalf, zegt men daar; hij is door God gegeven in de plaats van Judas, en het eenige verschil tusschen hem en de anderen is, dat hij naar de heidenen ging en zij naar de Joden.

Het zal goed zijn, deze elkaar zoo sterk tegensprekende beweringen nauwkeurig onder de oogen te zien, door in de Schrift na te gaan, of er verschil is of overeenstemming tusschen wat Paulus zegt in zijn brieven, en wat de andere apostelen en evangelisten, Mattheüs, Markus, Lukas, Johannes, Jakobus, Petrus, Judas en de onbekende schrijver van den brief aan de Hebreëen hebben geschreven. En dan blijkt al spoedig, dat er groote verschillen bestaan, en zelfs zoo sterke tegenstrijdigheden, dat ze niet tot overeenstemming te brengen zijn.

1. In de eerste plaats in de namen, die Christus draagt. Dat begint al met de namen Jezus en Christus. Paulus gebruikt den naam Jezus nog geen vijftig maal, de anderen meer dan zeshonderd maal, waarbij we natuurlijk in het oog houden, dat hun geschriften samen drie maal zoo groot in omvang zijn als die van Paulus. Den naam Christus gebruikt Paulus 350 maal, de anderen samen 140 maal. De naam Jezus Christus komt bij Paulus 69 maal voor, bij de anderen samen 61 maal. Den naam Christus Jezus, die bij Paulus bijna honderd maal voorkomt, gebruiken de anderen volgens de Statenvertaling alleen in Hand. 19:4 en 1 Petr. 5:14. In de drie oudste handschriften is wat dezen naam betreft, een merkwaardig gebrek aan overeenstemming. In Hand. 3:20 en 24:24 hebben twee den naam, de derde niet;

in 1 Petr. 5:10 en vers 14 (heeft één den naam en de twee andere niet; in Hand. 5:42 hebben ze hem alle drie, en in Hand. 19:4 geen van drieën. Ook wanneer we aannemen, dat in al deze teksten de naam Christus Jezus moet worden gelezen, dan hebben we toch het merkwaardige feit, dat Paulus dezen naam bijna honderd maal gebruikt en de anderen samen slechts zes maal.

Wanneer we nu in Hand. 2:36 lezen, hoe Petrus zegt: “God heeft dezen Jezus, dien gij gekruisigd hebt, tot een Heer en Christus gemaakt,” dan zien we, dat Paulus bij voorkeur den naam van Zijn verhooging gebruikt en de anderen den naam van Zijn vernedering. Paulus brengt ons tot den verhoogden Christus aan Gods rechterhand; de anderen tot Jezus, die in knechtsgestalte rondging onder het volk der Joden. Voor ons, de geloovigen uit de bediening van Paulus, is Hij niet de rabbi van Nazareth, maar Christus Jezus, onze Heer.

2. In Dan. 7:13 ziet de profeet iemand komen met de wolken des hemels, als eens menschen zoon, als Bar Enosj, de zoon van den sterfelijken mensch. In Matth. 26:64 past Christus dat woord toe op Zich zelf, en in overeenstemming daarmee noemt Hij Zich in het Joodsche gedeelte van het z.g. Nieuwe Testament — daarmee bedoel ik alles zonder de brieven van Paulus — ruim tachtig maal Zoon des menschen; één keer in Handelingen, één keer in Hebreëen, twee keer in Openbaring, en de overige keeren in de z.g. Evangeliën. Paulus vermijdt dien naam geheel. Hij schrijft wel, dat Christus mensch geworden is, dat Hij Zich ontledigd heeft en de gestaltenis van een dienstknecht heeft aangenomen en den menschen gelijkende is geworden; (Fil. 2:8.) hij noemt Hem een mensch in Rom. 5:15; 1 Kor. 15:21 en 47; Fil. 2:8; 1 Tim. 2:5, maar Zoon des menschen, Zoon van den sterfelijken mensch, noemt hij Hem nergens.

En nu zou men haast verwachten, dat Paulus meer dan de anderen voor Christus den naam Zoon van God zou gebruiken, maar ook dat is niet het geval. Bij Paulus komt die naam vier

maal voor, bij de anderen drie en veertig maal. (In Joh. 9:35 zegt de Heer niet tot den blind geborene: “Geloofst gij in den Zoon van God?” maar: “Geloofst gij in den Zoon des menschen?”)

3. In den brief aan de Hebreëen wordt Christus negen maal Priester genoemd en tien maal Hoogepriester; Paulus gebruikt die namen niet één maal. In het Joodsche gedeelte heet Christus meer dan dertig maal Koning, meestal met de bijvoeging: Koning der Joden, of ook wel Koning van Israel; Paulus noemt Christus één maal Koning, en dan spreekt hij over de toekomstige heerschappij: “Hij moet als Koning heerschen, totdat God al Zijn vijanden onder Zijn voeten zal gelegd hebben.” (1 Kor. 15:25.) Wanneer we dus spreken over Christus als onzen Koning-Hoogepriester, dan moeten we er aan denken, dat wij Hem noemen met een naam, dien Paulus Hem nooit geeft.

4. Johannes de Dooper wijst Christus aan Zijn discipelen aan als het Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt. (Joh. 1:29, 36.) Filippus leest met den kamerling het woord van Jesaja, dat Christus als een lam ter slachting geleid is. (Hand. 8:32.) Petrus noemt Hem een onbestraffelijk en onbevlekt Lam, (1 Petr. 1:19.) en in Openbaring wordt de Heer wel zeven en twintig maal het Lam genoemd, in het Grieksch in den vorm van het verkleinwoord: het Lammetje. En weer moeten we zeggen: Paulus noemt dien naam nooit. Geen wonder: bij een lam denken we aan een offerlam en een paaschlam, en Paulus had een evangelie der voorhuid te verkondigen. Aan de heidenen had God geen offeranden gegeven. Voor hen zou het niets zeggen, wanneer Paulus den Heiland een Lam had genoemd.

5. Matth. 9:36 spreekt over schapen, die geen herder hebben. Matth. 25:32 over een herder, die de schapen van de bokken scheidt. In Joh. 10 heet de Heer wel tien maal de Herder en één maal de goede Herder. Hebr. 13:20 noemt Hem den grooten Herder der schapen; in 1 Petr. 2:25 heet Hij de Herder en Opziener en in 1 Petr. 5:4 de overste Herder. En alweer: Paulus noemt den Heer nooit Herder. In Joh. 10 worden de geloovigen

meermalen schapen genoemd; 1 Petr. 2:25 zegt, dat ze dwalende schapen zijn geweest. 1 Petr. 5:2 en 3 spreekt over de kudde, evenals ook Luk. 12:22 het kleine kuddeke noemt. Paulus noemt de geloovigen nooit schapen. De verhouding van Jehovah tot Israel wordt in de Hebreeuwsche Schriften meermalen vergeleken bij die van een herder en zijn schapen, (Ps. 23 en 80; Jes. 40:11; Jer. 31:10; Zach. 13:7; Ps. 78:52; 79:10; 95:7; 100:3; Jes. 53:6.) en de apostelen der besnijdenis gebruiken deze bekende vergelijking; de apostel der heidenen sluit niet aan bij de profeten en psalmdichters van Israel.

6. De Heer heet in Joh. 3:29 de Bruidegom van Israel, evenzoo in Matth. 9:15; Mark. 2:20; Matth. 25:1, 5, 6,10; de Zijnen heeten in Joh. 3:29 Zijn bruid, ook in Openb. 21:9; 22:17, en de vereeniging van de Zijnen met Hem heet in gelijkenissen een bruiloft in Matth. 22:2; in Matth. 25 en in Openb. 21:7 en 9. Dit alles in aansluiting bij Salomo's Hooglied, en bij verschillende psalmen en profetieën. Paulus spreekt nergens over bruidegom, bruid of bruiloft, omdat hij in de gemeenten, die hij sticht, geen voortzetting ziet van Gods werk onder Israel in den ouden dag.

Tot zoover over de namen van Christus en van de geloovigen. Er zijn meer verschillen en er zijn tegenstrijdigheden.

7. De apostelen der besnijdenis beroepen er zich gedurig op, dat ze ooggetuigen zijn geweest van wat de Heer op aarde deed. Johannes begint zijn brief: "Wat wij gehoord, gezien, aanschouwd, getast hebben, dat verkondigen wij u." Petrus noemt zich een getuige van het lijden van Christus, (1 Petr. 5:1.) en hij herinnert aan de stem, die hij gehoord heeft op den berg der verheerlijking. (2 Petr. 1:16-18.) De schrijver van Hebr. 2:3 en 4 op hen, die Christus persoonlijk gehoord hebben. Lukas heeft zijn verhaal van hen, die van den beginne aanschouwers en dienaars des woords geweest zijn. (1:2.) Al die ooggetuigen hebben Christus naar het vleesch gekend. Paulus daarentegen, al mocht hij Christus naar het vleesch gekend hebben, nochtans

kent hij Hem nu niet meer naar het vleesch (2 Kor. 5:16.) Wat hij vertellen moet, dat heeft Christus hem bekend gemaakt door Openbaring. (Ef. 3:3.)

8. Het evangelie der besnijdenis is een evangelie met teekenen en wonderen “Degenen, die in mij gelooven, zullen deze teekenen volgen; in mijn naam zullen zij demonen uitwerpen, met nieuwe tongen zullen zij spreken, slangen zullen zij opnemen, en al is het, dat zij iets doodelijks zullen drinken, dat zal hun niet schaden; op zieken zullen zij de handen leggen en zij zullen gezond worden.” (Mark. 16:17,18.) De opdracht aan de twaalf apostelen luidt: “Geneest de zieken, reinigt de melaatschen, wekt de dooden op, werpt de demonen uit.” (Matth. 10:8.) We vinden dan ook overal in de z.g. Evangeliën en in de Handelingen wonderdadige genezingen van allerlei krankheden, en nog in den brief van Jakobus aan de twaalf stammen luidt het: “Is iemand krank onder u, dat hij tot zich roepe de ouderlingen der gemeente, en dat ze over hem bidden, hem zalvende met olie in den naam des Heeren, en het gebed des geloofs zal den zieke genezen.” (Jak. 5:14,15.) Dus niet een sacrament der stervenden, zooals de Roomsche kerk van dit woord gemaakt heeft, maar een genezing van het zieke lichaam.

Van deze krachten lezen we ook nog in de eerste helft der bediening van Paulus, toen hij volgens zijn woord in Rom. 15:27 de geestelijke goederen van Israel aan de heidenen bracht; toen de heidenen nog gasten en bijwoners waren in de gemeente van Christus. (Ef. 2:19.) Toen schreef hij aan de Galatiërs: “Die u dan den geest verleent en krachten onder u werkt.” (3:5.) Aan de Romeinen: “Ik zou niet durven iets zeggen, dat Christus door mij niet gewrocht heeft. . . . door kracht van teekenen en wonderen.” (Rom. 15:18, 19.) Aan de Korinthiërs: “De merkteekenen van een apostel zijn onder u betoond met alle volharding met teekenen en wonderen en krachten.” (2 Kor. 10:12.) Toen deed God nog groote krachten door zijn handen; toen werden van zijn lichaam zweetdoeken en gordeldoeken op de zieken gedragen,

zoodat de ziekten van hen weken en de booze geesten van hen uitvoeren. (Hand. 19:11, 12.) Toen schudde hij nog op Melite den adder in het vuur en genas hij den schoonvader van Publius en alle zieken op het eiland. (Hand. 28.) Maar wanneer hij gevangen is in Rome en hij in zijn laatste brieven de bedeeeling der verborgenheid openbaar maakt, (Ef. 3:11.) dan doet hij geen wonderen meer. Dan verblijdt hij zich over de genezing van Epafroditus, die het voor den dood weg gehaald heeft, maar hij legt hem niet de handen op om hem te genezen. (Fil. 2:25-27.) Dan zendt hij geen zweetdoek aan Timotheüs voor zijn zwakke maag. (1 Tim. 5:23.) Dan laat hij Trofimus krank achter te Milete. (2 Tim. 4:20.) Dat zijn een paar feiten, en als regel voor de nieuwe praktijk schrijft Paulus hetzelfde. In 1 Kor. 12:9,10, 28, zijn er in de gemeente behalve de apostelen en de profeten o.a. ook gaven der gezondmaking, menigerlei talen, krachten, uitleggingen. In Ef. 4:11, in de bedeeeling der verborgenheid, waar weer Gods gaven aan de gemeente worden opgenoemd, wordt over gezondmaking en over nieuwe tongen niet meer gesproken, en de belofte van Mark. 16:17 en 18 schijnt niet meer te bestaan.

9. De menschen spreken over wedergeboorte, en vergeten, dat het een woord is uit het Joodsche gedeelte van het z.g. Nieuwe Testament. Tot Nikodemus zegt de Heer; "Gijlieden moet wederom geboren worden." (Joh. 3:3 en 7, waar eigenlijk staat: van voren af aan geboren.) In 1 Petr. 1:3 zegt de apostel: "God heeft u wedergeboren," en in vers 23: "Gij zijt wedergeboren." In den eersten brief van Johannes komt verscheiden maal de uitdrukking voor: "Uit God geboren." Paulus noemt eenmaal het bad der wedergeboorte, (Tit. 3:5.) waarmee hij waarschijnlijk den waterdoop bedoelt. Dien brief aan Titus schreef hij, toen hij nog reisde, (vs. 12.) en de brief behoort dus tot het eerste deel van Paulus bediening. Maar verder noemt bij de verandering, die bij een mensch plaats heeft, als hij door Christus Jezus gegrepen wordt, (Fil. 3:12.) geen wedergeboorte, maar een

nieuwe schepping. (2 Kor. 3:17; Gal. 6:15.)

10. Het evangelie der besnijdenis is voor wie zich bekeeren, voor de rechtvaardigen. Zelfs die worden nauwelijks zalig, schrijft Petrus, (1 Petr. 4:18.) en hij vraagt, waar dan de goddelooze en de zondaar moet verschijnen. Sodom stelt hij de goddeloozen tot een voorbeeld. (2 Petr. 2:6.) De goddeloozen worden ten vure bewaard, zegt hij, (2 Petr. 3:7.) en Judas verzekert, dat de goddeloozen gestraft zullen worden. (Vs. 15.) Paulus daarentegen verkondigt dit evangelie: “Nu is de rechtvaardigheid Gods geopenbaard zonder de wet, de rechtvaardigheid Gods door het geloof van Jezus Christus, tot allen en over allen die gelooven. Want zij hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods, en worden om niet gerechtvaardigd uit Zijn genade door de verlossing, die in Christus Jezus is.” (Rom. 3:21-24.) “Christus is te Zijner tijd voor de goddeloozen gestorven,” zegt hij Rom. 5:6, en hij drukt het in Rom. 4:5 in vier woorden uit: “die den goddelooze rechtvaardigt.” De tegenstrijdigheid is hier wel groot.

11. De toekomst van Israel ligt gedurende de eeuwen op aarde. Dat staat in Ps. 25:13: “Zijn zaad zal de aarde beërven.” Dat staat wel vijf maal in Psalm 37: “De rechtvaardigen zullen de aarde erfelijk bezitten en zullen in eeuwigheid (in de eeuw) daarop wonen,” (Vers 29; zie ook vers 9, 11, 22 en 34.) Dat staat in Spr. 2:21: “De vromen zullen de aarde bewonen, en de oprechten zullen daarop overblijven.” Dat zegt Jesaja: “Die op mij vertrouwt, die zal het aardrijk erven.” (57:13.) “Uw volk zullen allen tezamen rechtvaardigen zijn; zij zullen in de eeuw de aarde erfelijk bezitten.” (60:21.) In al die negen teksten staat in het Hebreeuwsch eretz, en men kan dus ook vertalen: het land, waarmee dan natuurlijk Kanaän bedoeld is, maar daar wordt het niet anders van: aan de rechtvaardigen van Israel wordt een toekomst toegezegd op aarde.

De Heer Jezus brengt daarin geen verandering; ook Hij wijst Israel op aarde een toekomst aan; niet in de hemelen. In zijn bergrede zegt Hij: “Zalig zijn de zachtmoedigen, want zij zullen

het aardrijk beërven,” (Matth. 5:5.) een letterlijke aanhaling van Ps. 37:11: “De zachtmoedigen zullen de aarde erfelijk bezitten.” En in Openb. 21 vinden we het nieuwe Jerusalem ook niet in den hemel, maar op de aarde, waarheen het uit den hemel nederdaalt; (vs. 2 en 10.) het Jerusalem van de twaalf stammen en de twaalf apostelen. (Vs. 12 en 14.)

Nergens in het Oude Testament of in het Joodsche gedeelte van het Nieuwe kunt ge lezen, dat menschen bij hun dood of bij hun opstanding naar den hemel gaan. Van David wordt uitdrukkelijk gezegd, dat hij niet opgevaren is in den hemel. (Hand. 2:34.) Van Henoeh en van Elia, de twee, die niet gestorven zijn, zegt de Schrift niet, dat ze nu in den hemel zijn. Henoeh is weggenomen, dat hij den dood niet zou zien; (Gen. 5:24; Hebr. 11:5.) Van Elia zegt 2 Kon. 2:1 en 11 letterlijk: “Elia voer in onweder de hemelen,” wat onze Statenvertaling heeft weergegeven: “Elia voer met een onweder ten hemel.” Aangaande de plaats, waar deze uitzonderingen zich thans bevinden, laat de Schrift ons in het onzekere, evenals ten aanzien van Mozes. Gode leven zij allen, (Luk. 20:38.) daarom kon Hij ook Mozes en Elia zenden naar den berg der verheerlijking, (Matth. 17:3.) ook al zegt Hij ons menigmaal, dat de dooden dood zijn tot den dag der opstanding. Van Elia weten we, dat hij niet voor goed is op de plaats, waar hij heengegaan is; hij komt weder volgens Mal. 4:5, een profetie, die ten deele vervuld is in Johannes den Dooper, en ten deele nog vervuld moet worden. (Mark. 9:12,13.)

In de brieven van Paulus ligt de toekomst van de gemeente en het terrein van haar werkzaamheid in de hemelen. De gemeente is gezegend met alle geestelijke zegening in den hemel in Christus; letterlijk: onder de hemellingen. (Ef. 1:3.) Ze is gezet onder de hemellingen in Christus Jezus:. (Ef. 2:6.) Ze maakt aan de overheden en machten onder de hemellingen de veelvoudige wijsheid Gods bekend. (Ef. 3:10.) Ze heeft den strijd tegen de geestelijke boosheden onder de hemellingen. (Ef. 6:12; niet in de lucht; er staat: en tois epouranion, onder de hemellingen.) Waar

de plaats der menschen zal zijn nà de eeuwen, is ons niet bekend gemaakt, maar gedurende de eeuwen wijst het evangelie der besnijdenis een plaats aan op de aarde, het evangelie der voorhuid een plaats onder de hemelingen. Aan de twaalf apostelen is immers toegezegd, dat ze in de wedergeboorte — wanneer het volk van Israel opnieuw geboren wordt, Jes. 66:8 — zullen zitten op twaalf tronen, oordeelende de twaalf stammen Israels. (Matth. 19:28; Luk. 22:30.)

12. De Heer Jezus verzekert de Zijnen bij verschillende gelegenheden, dat hun gebeden verhoord zullen worden. In de bergrede zegt Hij: “Bidt en u zal gegeven worden, zoekt en gij zult vinden, klopt en u zal opengedaan worden.” Een drievoudige verzekering, die nog eens herhaald wordt: een iegelijk, die bidt, die ontvangt, enz. en nog eens toegelicht wordt in de vergelijking met den vader, die geen steen geeft voor een brood en geen slang voor een visch. Zoo zal de hemelsche Vader goede gaven geven aan wie ze van Hem bidden. (Matth. 7:7-11.) In Luk. 11:9-10 zegt de Heer hetzelfde tot Zijn discipelen afzonderlijk. Vervolgens zegt Hij tot Zijn discipelen naar aanleiding van den vijgeboom, die op Zijn vervloeking verdord was: “Daarom zeg ik u: alle dingen, die gij biddende begeert, gelooft, dat gij ze ontvangen zult, en zij zullen u geworden,” (Mark. 11:24.) of bij Mattheüs: “Al wat gij zult begeeren in het gebed, geloovende, zult gij ontvangen.” (21:22.) Ten slotte zegt de Heer in Zijn afscheidsrede tot de discipelen: “Voorwaar, voorwaar zeg ik u: al wat gij den Vader zult bidden in mijn naam, dat zal Hij u geven. Bidt en gij zult ontvangen.” (Joh. 16:23, 24.)

In aansluiting daaraan zegt Jakobus: “Gij hebt niet, omdat gij niet bidt. Gij bidt en gij ontvangt niet, omdat gij kwalijk bidt;” (4:2, 3.) en hij verzekert, dat het geloofsgebed van de ouderlingen den zieke zal genezen. (5:15.) En Johannes schrijft in zijn eersten brief: “Zoo wat wij bidden, ontvangen wij van Hem;” (3:22.) “Zoo wij iets bidden naar Zijn wil, verhoort Hij ons, en indien wij weten, dat Hij ons verhoort, wat wij ook bidden, zoo

weten wij, dat wij de beden verkrijgen, die wij van Hem gebeden hebben.” (5:14, 15.) En hij grondt dat vertrouwen daarop, “dat wij Zijn geboden bewaren, en doen hetgeen behagelijk is voor Hem.” (3:22.)

Wij kunnen dus vaststellen, dat tot het evangelie der besnijdenis de belofte behoort, dat de gebeden van wie naar Gods wil wandelt, verhoord worden. Nu hebben te allen tijde geloovigen op deze beloften gepleit, en toch dikwijls geen verhooring van hun gebeden ontvangen, en dat heeft menigeen op den rand van het ongelooft en van de wanhoop gebracht. Houdt God dan Zijn beloften niet?

Ja, aan hem, aan wien Hij ze beloofd heeft. Het evangelie der voorhuid heeft deze belofte niet. Wanneer Paulus, onze apostel, ons vermaant, in geen ding bezorgd te zijn, maar onze begeerten in alles door bidden en smeeken met dankzegging bekend te maken bij God, dan zegt hij niet: “En dan zullen uw begeerten vervuld worden,” maar hij zegt: “De vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en zinnen bewaren in Christus Jezus.” (Fil. 4:7.)

Dat is de belofte van het evangelie der voorhuid: de vrede Gods, een vrede, die alle verstand te boven gaat, en die meer waarde heeft dan het ontvangen van hetgeen, waarom wij gebeden hebben.

13. Groot is ook de tegenstrijdigheid, waar gesproken wordt over vergeving. Matth. 6:12 leert de bede: “Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren,” en in vers 14 en 15, evenals ook in Mark. 11:25 en 26 wordt dat nog toegelicht. Zoo gij vergeeft, ontvangt gij vergeving; zoo gij niet vergeeft, ontvangt gij geen vergeving. En in Matth. 18:21-35 wordt den onbarmhartigen dienstknecht de kwijtschelding weer ingetrokken, als het blijkt, dat hij zijn mededienstknecht de schuld niet kwijtgescholden heeft. De vergeving van zonden is in het evangelie der besnijdenis voorwaardelijk. Paulus predikt, dat de vergeving onvoorwaardelijk is. In Ef. 1:7 en Kol. 1:14

zegt hij, dat wij de vergeving der zonden, der misdaden in Christus hebben. In Ef. 4:30 vermaant hij “Vergeeft elkander, zooals God in Christus u vergeven heeft.” Evenzoo in Kol. 3:13: “Zooals Christus u vergeven heeft, doet ook gij alzoo.” Dat wij in Christus vergeving hebben, staat bij Paulus vast, en dat is niet afhankelijk van onze bereidwilligheid. Wij worden vermaand tot bereidwilligheid om den naaste te vergeven, juist *omdat* wij vergeving hebben; niet *opdat* wij vergeving zouden verkrijgen.

14. Ten slotte wijs ik nog op de groote tegenstelling wat betreft de rechtvaardiging door het geloof. “Ziet gij dan nu, dat een mensch uit de werken gerechtvaardigd wordt en niet alleenlijk uit het geloof?” zegt Jakobus, (2:24.) en hij haalt Abraham en Rachab aan als voorbeelden van rechtvaardiging uit de werken. “Wij besluiten dan, dat de mensch door het geloof gerechtvaardigd wordt zonder de werken der wet,” zegt Paulus. (Rom. 3:28.) “Uit de werken der wet zal geen vleesch gerechtvaardigd worden,” zegt hij in vers 20, en evenzoo in Gal. 2:16: “De mensch wordt niet gerechtvaardigd uit de werken der wet, maar door het geloof van Jezus Christus.”

Zooals Jakobus spreekt ook Petrus. “De oogen des Heeren zijn over de rechtvaardigen en Zijn ooren naar hun gebed, maar het aangezicht des Heeren is tegen degenen, die kwaad doen.” (1 Petr. 3:12.) Zoo zegt ook Johannes: “Een iegelijk, die de rechtvaardigheid doet, is uit God geboren.” (1 Joh. 2:29.) “Die de rechtvaardigheid doet, die is rechtvaardig.” (1 Joh. 3:7.) “Die het kwade gedaan hebben, zullen uitgaan tot de opstanding des oordeels,” zegt de Heer in Joh. 5:29, en zoo zegt ook Paulus in Rom. 2:13, vóór hij de rechtvaardiging uit genade door het geloof bekend maakt in Rom. 3:24.

Veertien punten van verschil, en daarbij verschillende tegenstrijdigheden, en er zouden nog wel meer te noemen zijn. Hoe kan men dan zeggen, dat Paulus hetzelfde evangelie predikt als de Heer Jezus en Zijn twaalf apostelen? Men kan het wenden en keeren zooveel men wil, maar Paulus en de twaalf stemmen niet overeen.

Wat volgt daaruit? Eén van tweeën:

Of dit: het evangelie van Paulus is een valsch evangelie, en hij is geen apostel, zooals men in zijn dagen ook reeds zei, en dan moeten we bij hem vandaan gaan en weer terug naar Jezus.

Of dit: beide evangeliën zijn waar, maar zij gelden niet voor dezelfde personen en dezelfde tijden. Volgens Paulus is zijn evangelie het evangelie der voorhuid, der heidenen, en dat van Petrus het evangelie der besnijdenis, der Joden. Volgens Paulus is Israel in den tegenwoordigen tijd verworpen en wordt het straks weer aangenomen, en in dien tusschentijd geldt zijn evangelie der voorhuid. Vóór hij zijn evangelie predikte, gold het evangelie der besnijdenis en na zijn evangelie zal dat weer gepredikt worden. Een korten tijd zijn de twee evangeliën tegelijk gepredikt, in Hand. 13 tot 28 en in de brieven Romeinen, Korinthiërs, Galatiërs en Thessalonicensen.

Het evangelie van Paulus geldt nu. Dat het evangelie der besnijdenis nu niet geldt, blijkt wel heel duidelijk daaruit, dat de belofte van dat evangelie sedert bijna negentien eeuwen niet vervuld wordt. Waar worden in Christus' naam demonen uitgeworpen; waar spreekt men met nieuwe tongen; waar neemt men ongestraft slangen op en drinkt men ongehinderd doodelijk vergif; waar legt men zieken de handen op, en ze worden gezond? Alle pogingen, die in den loop der eeuwen telkens weer gedaan zijn om dat na te maken, zijn falikant uitgekomen.

De belofte van Mark. 16:17 en 18 is in onzen tijd buiten werking gesteld, en daarmee is wel duidelijk bewezen, dat het evangelie, waarbij die belofte behoort, in onzen tijd niet geldt. Het eenige evangelie, dat nu gepredikt kan worden, is het evangelie van Paulus.

A. Lukkien

Wanneer we de woorden van Openb. 20 gelooven: dat Satan gedurende duizend jaren gebonden zal zijn; dat de overwinnaars gedurende de duizend jaren als koningen met Christus zullen heerschen; dat de overige dooden niet zullen leven, tot die duizend jaren geëindigd zijn; dat na de duizend jaren de Satan uit zijn gevangenis ontbonden zal worden om opnieuw de volken te verleiden, dan noemen de menschen ons Chiliasten.

Die naam is niet vreemd. Chilios beteekent duizend; we hebben dat woord, een beetje gewijzigd, in kilometer, kilogram, enz. Chiliasme wil dus zeggen, dat men gelooft in een toekomstige wereldtoestand, die beter zal zijn dan de tegenwoordige en die duizend jaren duren zal.

Wanneer we dat niet gelooven, wanneer we gelooven, dat aan den tegenwoordigen toestand plotseling een einde komt, en dat dan de toestand van eeuwige vreugde of eeuwige pijn begint, dan worden we gerekend tot de rechtzinnigen.

Nu zouden we beter doen dergelijke namen nooit te gebruiken, en alleen te spreken van geloovigen en ongeloovigen. De Schrift gebruikt ten aanzien van wat naar buiten openbaar wordt geen andere onderscheiding dan deze, en daarnaast voor wat het inwendige leven betreft, die andere, of we in Christus of met in Christus zijn, wat eigenlijk de eerste onderscheiding is.

Van wie in Christus zijn, kan verwacht worden, dat ze gelooven, wat God door Zijn profeten en apostelen in de Schriften heeft gezegd. Maar dat is niet altijd het geval. Tot de mannen, die naar Emmaus gingen, zei de Heer: "O gij onverstandigen en tragen van hart, om te gelooven al wat de profeten gesproken hebben!" (Luk. 24:25.) Men kan wel een discipel van Christus zijn, en toch niet alles gelooven wat Hij zegt. Maar die toestand is niet goed, en het is noodig, dat we altijd weer elkander opwekken om te gelooven, al wat de apostelen en de profeten hebben gesproken.

De Schrift vertelt op vele plaatsen, dat de Joden zullen terugkeeren naar hun land; (Deut. 4:30; Micha 4:1-8.) dat ze dan niet meer ongehoorzaam zullen zijn; (Ez. 11:19, 20; 36:26, 27.) dat God een nieuw verbond met hen zal maken, zoodat zij de wet in hun verstand en in hun hart hebben; (Jer. 31:31-34; Hebr. 8:8-12.) dat ze allen priesters zullen zijn, (Jes. 61:6; 1 Petr. 2:5, 9.) dat ze tot een zegen voor alle volken zullen zijn; (Gen. 12:2; Zach. 8:13.) dat ze een volk van rechtvaardigen zullen zijn; (Jes. 60:21.) dat alle natiën God zullen dienen, wanneer eerst Israel behouden is. (Ps. 102:14-18; 86:9.) Ik noem er slechts enkele; er zijn er vele.

Nu zijn er vele geloovigen, die bij het lezen van deze profetieën in hun gedachten vóór den naam Israel in hun gedachten het woord “geestelijk” plaatsen en dus denken aan een “geestelijk Israel,” waarmee ze dan de gemeente van Christus bedoelen, die uit geloovige Joden en heidenen bestaat. Ze meenen, dat de geschiedenis van Israel uit is sedert de verwoesting van Jeruzalem, en ze zeggen, dat alle nog niet vervulde profetieën hun geestelijke vervulling krijgen in geestelijk Israel. Ze meenen, dat de heidenen toegebracht zullen worden door middel van de zending, en er zijn er, die vóór het einde der wereld nog een heerlijken kerkstaat verwachten, waarbij ook vele Joden Christen worden. Maar dat Israel als volk nog een toekomst heeft, dat gelooven ze niet.

Wie wel aan de letterlijke vervulling van het woord der profetie gelooven, hebben begrepen, dat die toekomst van Israel en de volken, waarin alom gerechtigheid heerscht en alle natiën wandelen in het licht, in verband moet worden gebracht met Openb. 20. Wanneer Satan gebonden wordt en de volken niet meer verleidt, dan zal Christus als Koning heerschen, en dan komt de gerechtigheid en de vrede wel.

Duizend jaren zal die toestand duren, zooals in Openb. 20 zes maal staat, en daarom spreekt men van een duizendjarig rijk.

Dat duizendjarig rijk begint doordat Christus wederkomt, niet om te oordeelen de levenden en de dooden, maar om Israel te

verlossen en te herstellen. (Zach. 14:1-11.) Israel, het verdrukte volk, zal het heerschende volk zijn, (Jer. 31:7.) niet om de wereld te onderdrukken, maar om ze te zegenen. (Jes. 19:24, 25.)

Dat duizendjarig rijk eindigt, doordat Satan wordt ontbonden, om opnieuw de volken te verleiden tot den opstand. Daarna volgt de val van Satan, en dan komt het oordeel van de dooden. Daarop komt de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, een toestand van nog grooter heerlijkheid dan die van de duizend jaren.

Wanneer ik nu dat alles geloof, omdat het in de Schrift staat, dan heet ik een Chiliast en dan geld ik in ons goede land voor een ketter en een verleider. Ik weet wel, hoe dat komt.

In de zestiende eeuw, den tijd van de Kerkhervorming, waren er ook predikers, die tegen Luther in den doop der geloovigen predikten in plaats van den kinderdoop. Onder hen stonden mannen op, die het denkbeeld van een duizendjarig vrede-rijk aangrepen, en die er zoo weinig van begrepen, dat ze het zelf gingen stichten met oorlog en geweld, waarbij ze natuurlijk in botsing kwamen met de regeeringen. In Munster hebben ze het koninkrijk Sion gesticht, waar een soort communisme heerste. Dat heeft geleid tot vreeselijken strijd en tot beestachtige toestanden. Luther heeft er fel tegen geijverd en de vorsten hebben de zaak bedwongen. En toen is in de ziel van het volk een onverbreekelijk verband gelegd tusschen de verwerping van den kinderdoop, de verwachting van het duizendjarig rijk en de gruwelen der wederdoopers. Zoodra iemand spreekt van de verwachting van het vrede-rijk, denkt men aan den opstand van de zestiende eeuw, en men doet het voorkomen alsof wie in dezen de Schrift gelooft, van plan is oproer te maken tegen de overheid.

Wie de Schrift gelooft, weet wel, dat de gemeente van Christus in dat duizendjarig rijk op aarde niet tegenwoordig zal zijn; zij is vóór dien tijd reeds opgenomen volgens hetgeen geopenbaard is in 1 Thess. 4 en 1 Kor. 15. Paulus noemt dat een verborgenheid in 1 Kor. 15:51, omdat het tot zoo lang altijd verborgen was geweest, en de vroegere profeten hebben daarover dus niet gesproken.

Maar wel spraken ze over het aardsche vrede-rijk, dat aan Israel en de volken beloofd is. Volgens de Schrift zal eerst de Antichrist komen, de schijn-Christus, die de geheele aarde onderwerpt en door allen aanbeden wordt. En wanneer deze overwonnen is, Openb. 19, dan komt het vrede-rijk van Openb. 20.

Maar wat deze dingen betreft, is de Christenheid over het algemeen zeer onkundig. Het is Satan in de zestiende eeuw gelukt, de Hervorming op deze twee punten: kinderdoop en toekomstleer, tegen te houden, door op zijn manier een vrede-rijk te stichten te Munster. En dat werkt nog altijd door. Spreek met veel menschen niet over de toekomstverwachting van Israel en de volken, of ze kijken u aan voor een geestverwant van de Wederdoopers. Ze noemen u een Chiliast en waarschuwen tegen u. Omdat men wel op de hoogte is van de gruwelen van de zestiende eeuw en van wat daartegen is gezegd en gedaan, maar niet op de hoogte is van wat de Schrift zegt. Tegen Israels verwachting wordt gewaarschuwd als tegen een gevaarlijke droomerij. En dat waar de Schrift op zoo vele plaatsen in ronde woorden over die verwachting spreekt, zoo duidelijk dat een kind het verstaan kan.

Lees eens aan een negenjarigen schooljongen Ezech. 37:15–28 voor en vraag hem, wat daar nu staat. Hij zal u antwoorden, dat de twee stammen en de tien stammen weer één volk zullen zijn in het land Kanaän. Vraag datzelfde aan een geleerde, en hij zal u antwoorden, dat de geloovigen uit de Joden en uit de heidenen één lichaam zijn in de kerk. (Zie Kantteekeningen van den Staten-Bijbel) Wie van de twee leest de Schrift, dat kind of die geleerde?

In Ezech. 16:55 staat, dat Jerusalem zal wederkeeren tot haar vorigen staat, tegelijk met Sodom en met Samaria, die ook tot haar vorigen staat zullen terugkeeren. De Kantteekeningen zeggen daarvan: dat wil zeggen nimmermeer. Sodom wordt niet hersteld en dus Samaria en Jerusalem ook niet. God zegt, dat Hij Sodom en Samaria aan Jerusalem zal geven tot dochters; (vers 61.) de menschen zeggen, dat Hij alle drie, Sodom, Samaria

en Jerusalem voor goed verworpen heeft. Men moet maar durven!

Eén ding is gelukkig: in onzen tijd wordt in vele kringen het woord der profetie weer gelezen en geloofd. De onwil om de profetieën te gelooven is in streng kerkelijke kringen het grootst. Daar roept men het luidst van Chiliasme, wanneer iemand belijdt te gelooven, wat de Schrift zegt, en daar is men het minst geneigd tot onderzoek van de Schrift zelf. En dat is te begrijpen. Wie de leer betreffende het duizendjarig rijk aanvaardt, erkent, dat God met het volk van Israel nog Zijn plannen heeft, en laat dus de leer van een “geestelijk Israel” los. En wie “geestelijk Israel” loslaat, erkent, dat Paulus aan natuurlijk Israel dacht, toen hij in Rom. 9:4 schreef, dat de verbonden, het oude en het nieuwe, van de Israëlieten zijn, zijn maagschap naar het vleesch. Zoo iemand zegt voortaan niet meer, dat wij in het nieuwe verbond leven. En wie de verbondsleer loslaat, heeft geen grond meer voor den kinderdoop. Het eene zit aan het andere vast. En daarom kan het niet anders, of de kerk moet zich verzetten tegen de leer van het duizendjarig rijk.

Natuurlijk is het de vraag, of dat mag. Of het goed is, de profetieën aangaande de toekomst van Israel en de volken weg te redeneeren, en te zeggen, dat God iets anders gezegd heeft, dan Hij bedoelde; dat Hij over aardische zegeningen van Israel heeft gesproken en geestelijke zegeningen voor de gemeente heeft bedoeld. Wie zullen we gelooven, apostelen en profeten, of de leeraars der zestiende eeuw, die bang waren geworden voor de Wederdoopers?

De Kerkhervorming is teruggegaan tot de kerkvaders van de vierde eeuw. Het is jammer, dat ze niet tot de eerste eeuw is gegaan. Luther en Calvijn noemen zich beide leerlingen van Augustinus, en uit den tijd van Augustinus dagteekent de leer van het geestelijk Israel.

Het wordt tijd, dat we teruggaan tot de Schrift zelf. Paulus spreekt niet van een geestelijk Israel. Hij schrijft in Gal. 6:16 het kleine woordje *en*, dat in dit verband boekdeelen spreekt.

“Zoovelen er naar dezen regel (van vers 14 en 15) zullen wandelen, over hen vrede en barmhartigheid, en over het Israel Gods.” Volgens de heerschende leer had hij moeten schrijven: “dat wil zeggen over het Israels Gods.” Maar hij schrijft *en*. In het geïnspireerde woord van Paulus is het Israel Gods niet hetzelfde als de gemeente Gods, maar iets anders. “En over het Israel Gods.”

A. Lukkien

“Vanwaar Hij komen zal om te oordeelen de levenden en de dooden.”

Dat is alles, wat de algemeene Christelijke kerk belijdt betreffende de toekomst. Ook de kerken der Hervorming hebben daaraan niet veel toegevoegd. En zooals het in de twaalf artikelen staat, heeft het zich vastgezet in het bewustzijn van de geloovige gemeente. Eenmaal, onverwacht — zoo gelooft men — vergaat de wereld; de dooden staan op, de levenden worden veranderd allen worden geoordeeld en gaan naar den hemel of naar de hel. En men stelt zich dat oordeel gewoonlijk voor naar de teekening van Matth. 25:31-46⁵.

Men heeft ook wel eens gehoord, dat sommige menschen nog meer van de toekomst meenen te weten; dat ze een duizendjarig rijk van gerechtigheid en vrede hier op aarde verwachten. Maar zoodra daaraan wordt gedacht, rijst het schrikbeeld op van de Wederdoopers in het begin van de 16de eeuw, die met geweld van wapenen het vrede-rijk wilden stichten. Luther heeft hen toen met alle kracht tegengestaan en de wereldlijke macht heeft hen overwonnen. Doch het gevolg is geweest, dat de Christelijke kerk zich verklaard heeft tegen het denkbeeld van een koninkrijk Gods op aarde, en dat het Chiliasme — de verwachting van zulk een vrede-rijk — als een gevaarlijke ketterij wordt beschouwd.

Gedurende eenige eeuwen bemoeide de kerk zich niet met het profetische woord, vooral niet hier in Nederland. Al wat voorzegd is van aardsche zegeningen voor Israel, wordt verstaan van geestelijke zegeningen voor de gemeente. Al wat voorzegd is van toekomstige heerlijkheid, wordt verstaan van hemelsche heerlijkheid. En met de duizend jaren van Openb. 20 weet men zoo weinig raad, dat de een ze plaatst van 500 tot 1500,

---

⁵Op dit gedeelte wordt dieper ingegaan in “Het richten van God” van A.E. Knoch: hfdst. 27 Het gericht over de natiën.

den bloeitijd van het pausdom; dat de ander vertelt, dat we nu in het duizendjarig rijk leven, terwijl een derde zich van al de Bijbelsche profetieën aangaande de toekomst niets aantrekt, met de gedachte: Daar weten we toch niets van.

In de laatste honderd jaren is daarin wel verandering gekomen. In Engeland, Amerika, Duitschland is het tegenwoordig niet zoo vreemd meer, dat Christenen de aardsche toekomst van Israel verwachten en het duizendjarig vrederijk, en ook in ons land begint dat door te dringen, vooral in buitenkerkelijke kringen. De kerken spreken er nog niet over; in kerkelijke bladen zal men eer bestrijding dan leering vinden aangaande deze vraagstukken. En kerkelijke menschen, die er van hooren, weten niet, waaraan ze zich te houden hebben.

Toch is de zaak eenvoudig genoeg voor wie tot de Schrift gaat in de overtuiging, dat God meent, wat Hij zegt, en zegt, wat Hij meent; in de overtuiging, dat Israel Israel beteekent, hemel hemel, aarde aarde, duizend jaren duizend jaren; in de overtuiging, dat de profetische gedeelten der Schrift op dezelfde wijze moeten worden gelezen als de verhalende gedeelten.

Geloovigen, die het boek Genesis of Samuel lezen, mogen uit het gelezene nuttige leeringen trekken voor hun hart en hun leven, ze mogen er zinnebeeldige beteekenis aan hechten en er gelijkenissen in zien, maar ze twijfelen geen oogenblik, dat die geschiedenissen van Abraham en Jozef, van Saul en David letterlijk zoo gebeurd zijn. En diezelfde geloovigen willen niet aannemen, dat hetgeen van de toekomst voorzeggd is, even letterlijk gebeuren zal. Zoodra het profetische woord gehoord wordt, denkt men dadelijk aan zinnebeeldige voorstelling, aan bemoedigende woorden van den profeet, gekleed in een vorm, aan de geschiedenis van zijn dagen ontleend, of verborgen in duistere woorden, om den vijand geen argwaan te doen krijgen. En toch hebben we in de geschiedenis van den Heer Jezus zulk een duidelijk voorbeeld, dat profetieën naar de letter vervuld worden. De edik en de gal, de verlote kleederen, Zijn doorgraven

handen en voeten, het is alles precies zoo gekomen als de profeten voorzeggd hadden, en dat is ons geloovigen altijd een oorzaak van groote blijdschap geweest. Waarom gelooven we dan niet met even groote blijdschap, dat God de Heer Hem den troon van Zijn vader David zal geven, en dat Hij over het huis van Jakob Koning zal zijn? Niet over de gemeente, niet over de kerk, maar over dat volk, dat in de Schrift het huis van Jakob en het huis Israels wordt genoemd.

Waarom gelooven wij dat niet? Omdat het ons altijd anders geleerd is. Maar waar God in onze dagen de aandacht weer vestigt op het boek der profetie, daar is het onze taak, geloovig aan te nemen, niet al wat de menschen over de toekomst prediken, maar al wat de Schrift ons zegt. Er is maar één maatstaf om te beoordeelen, of hetgeen ons geleerd wordt van God is of van den mensch, nl. de letter van de Schrift. Ik weet wel, dat de Schrift ook beeldspraak gebruikt. De troon van David is geen houten stoel en het huis van Jakob is geen steenen huis. Maar het huis van Oranje is ook geen steenen huis, en de troon van onze koningin is geen houten stoel; ieder weet wel, wat daarmee bedoeld wordt. Laten we toch de Schrift zoo eenvoudig lezen als we andere boeken lezen; beeldspraak als beeldspraak, gelijkenissen als gelijkenissen, poëzie als poëzie, profetie als profetie, en laten we toch ophouden met te meenen, dat de woorden der Schrift, vooral de profetische woorden, altijd iets anders bedoelen dan ze zeggen.

“Literal if possible,” zei J. N. Darby, letterlijk indien mogelijk. Ik zou nog verder willen gaan en zeggen: Letterlijk, ook indien het ons onmogelijk lijkt.

Er zijn in onzen tijd gelukkig velen, die zich bezig houden met de profetieën. In enkele bijzonderheden mogen ze nog van inzicht verschillen, maar over het algemeen hebben ze hetzelfde gevonden. Ze onderscheiden: de toekomst van de gemeente, van Israel en van de wereld.

Van de gemeente verwachten ze, dat ze opgenomen zal wor-

den, den Heer tegemoet in de lucht, nadat ze, de gestorvenen door opstanding, de levenden door verandering, onsterfelijk zijn gemaakt. Het oogenblik van die opneming is van niets afhankelijk, en de tijd er van is niet voorzeggd; het kan dus heden geschieden.

Van Israel verwachten ze, dat het de groote verdrukking door het Beest tegemoet gaat, en dat, wanneer de nood op het hoogst is, Christus terug zal komen om den vijand te verslaan en Israel te verlossen. Dan ziet Israel Hem, in Wien ze gestoken hebben en ze bekeeren zich. De gestorven vromen van Israel staan op. Dan wordt Satan gebonden en het Messiaansche rijk begint, dat duizend jaar zal duren. Christus regeert over Israel en de volken. Israel is het zedingsvolk, dat alle volken tot Christus brengt; Israel is het koningsvolk, dat alle volken regeert; Israel is het priestervolk, voor alle volken ten zegen.

Na de duizend jaren — zoo verwachten ook allen — zal Satan ontbonden worden om de volken nogmaals te verleiden. Kort duurt de opstand. Vuur van den hemel verteert zijn aanhangers en Satan wordt geworpen in den poel des vuurs.

Dan volgt het oordeel over de dooden voor den grooten witten troon. Wie niet gevonden wordt in het boek des levens, wordt geworpen in den poel, die brandt van vuur en zwavel, hetwelk is de tweede dood. Dan “vergaat de wereld.” En dan komt de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, waarin gerechtigheid woont.

Tot zoover zijn de onderzoekers der profetie vrijwel eenstemmig. Maar wat het vervolg betreft, wijken ze uiteen. Sommigen meenen met de kerk, dat na dit oordeel de eindtoestand begint: de goddeloozen zijn in den poel des vuurs, om daar eindeloos gemarteld te worden, en de geloovigen, de rechtvaardigen, de uitverkorenen zijn in den nieuwen hemel en op de nieuwe aarde, om daar eindeloos te genieten. Dat noemt men dan de eeuwigheid.

Anderen, wie het denkbeeld van een eindeloze verdoemenis te verschrikkelijk is om zich in te denken, stellen zich liever voor, dat de goddeloozen in het eeuwige vuur vernietigd worden en

dus niet langer bestaan.

Hiermee heb ik, naar ik meen, vrij zuiver de denkbeelden weergegeven, waartoe allen zijn gekomen, die de profetieën lezen. Zeer kort gezegd: het duizendjarig rijk een wereldsabbat; de nieuwe hemel en de nieuwe aarde en de poel des vuurs de toestand van de “eindelooze eeuwigheid.”

Het is goed, onze inzichten altijd weer te toetsen aan de Schrift. Dat is ten opzichte van de profetieën dubbel nodig, omdat we van huis uit verkeerde inzichten hebben meegekregen, en omdat het altijd veel moeite kost, zich te ontworstelen aan de overleveringen der menschen. Nauwkeurig lezen van de Schrift is het eenige, dat ons voor dwalingen kan behoeden, of ons van onze dwalingen kan terugbrengen. En het kan zijn nut hebben, ook bovenstaande meeningen aangaande de toekomst nog eens te herzien.

Deze gedachte wil ik in overweging geven: *Wat ons gezegd wordt in Openb. 21 en 22 betreffende den nieuwen hemel en de nieuwe aarde, is NIET een beschrijving van de eeuwigheid, NIET een teekening van den onveranderlijken eindtoestand.*

Openbaring moge het laatste boek van den Bijbel wezen, het beschrijft niet den eindtoestand. Het einde der wereldgeschiedenis is niet de Christusregeering in den nieuwen hemel en op de nieuwe aarde van Openb. 21 en 22, maar de Godsregeering van 1 Kor. 15. Wat in 1 Kor. 15:24-28 verteld wordt, komt na Openb. 21 en 22.

In 1 Kor. 15:24—28 staan deze gedachten: 1. Christus geeft het koninkrijk aan den Vader over. 2. Christus doet te niet alle heerschappij en alle macht en kracht. 3. Christus heerscht als Koning, tot Hij al Zijn vijanden onder Zijn voeten zal gelegd hebben. 4. De laatste vijand, die te niet gedaan wordt, is de dood. 5. Alles is Hem onderworpen, met uitzondering van Hem, die Hem alle dingen onderworpen heeft. 6. De Zoon zelf wordt aan God onderworpen. 7. God zal zijn alles in allen.

Geen heerschappij dus ten slotte dan die van Christus. En

als het zoo ver is gekomen, heeft Christus Zijn werk voltooid, en draagt Hij de heerschappij over aan den Vader.

Op de nieuwe aarde van Openbaring bestaat echter nog heerschappij. Er zijn nog koningen der aarde, die hun heerlijkheid en eer in het nieuwe Jerusalem brengen (21:24.) Zijn dienstknechten zullen als koningen heerschen. (22:5.) Christus regeert nog; de troon van God en van het Lam zijn in het nieuwe Jerusalem (22:3.) De dood bestaat nog: hun deel is in den poel, die brandt van vuur en zwavel, hetwelk is de tweede dood. (21:8.) De eerste dood is bij het oordeel van den witten troon reeds geworpen in den poel des vuurs. Maar daarna komt de tweede dood, ook een vijand. Wanneer de dood de laatste vijand is, die te niet gedaan wordt, dan kan die dood geen andere zijn dan de tweede dood.

God is dan nog niet alles in allen. Laten we ons even herinneren, dat 1 Kor. 15:28 spreekt over allen, die in Adam sterven. Die allen zullen in Christus levend gemaakt worden. In die allen zal God alles zijn. Andere "allen" worden in het verband niet genoemd. Maar in den tijd van den nieuwen hemel en de nieuwe aarde zijn er nog menschen in den tweeden dood. (21:8.) Dan zijn buiten nog de honden en de tovenaars en de hoereerders en de doodslagers en de afgodendienaars en de leugenaars. (22:15.) Dan is God nog niet alles in allen.

Zoo blijkt dus, dat Openb. 21 en 22 nog niet den eindtoestand beschrijft, maar dat na den nieuwen hemel en de nieuwe aarde nog de voleindiging komt, die in 1 Kor. 15:22-28 wordt beschreven.

Dat ons deze dingen niet duidelijker zijn, komt omdat wij het woord eeuwigheid niet verstaan. Zooals onze vertaling het geeft, moet het wel tot verwarring leiden. Openb. 22:5 zegt, dat Christus' dienstknechten als koningen zullen heerschen in alle eeuwigheid. 1 Kor. 15 zegt, dat zelfs Christus niet eindeloos zal regeeren, maar het koninkrijk aan den Vader zal overdragen, terwijl toch Op. 11:15 zegt, dat Hij in alle eeuwigheid als Koning zal heerschen. Dit kan niet tegelijk waar zijn, indien alle eeuwigheid beteekent, wat men gewoonlijk daaronder verstaat: alle eindeloosheid.

Maar de vertaling: alle eeuwigheid is een zeer willekeurige vertaling.

Overal, waar in onze vertaling staat: alle eeuwigheid, staat in het Grieksch: tous aionas toon aionoon, de eeuwen der eeuwen. Dat laatste is een taalvorm, dien we in het z.g. Oude Testament meermalen aantreffen. Knecht der knechten, ijdelheid der ijdelheden, heilige der heiligen, heer der heeren, koning der koningen, dat zijn bekende uitdrukkingen, om iets bijzonders aan te duiden. Een knecht der knechten dient niet de knechten, maar is een knecht, die heel erg knecht is; ijdelheid der ijdelheden is zeer groote ijdelheid; het heilige der heiligen was een bijzonder heilige plaats, een koning der koningen als Nebukadnezar was een zeer bijzondere koning. De eeuwen der eeuwen zijn zeer bijzondere eeuwen.

De Schrift spreekt over de toekomstige aionen of eeuwen in het meervoud. (Ef. 2:7.) Ze noemt het tijdperk, waarin wij leven, de tegenwoordige booze eeuw. (Gal. 1:4. Aioon, eeuw, niet wereld, zooals foutief vertaald is. De wereld heet in het Grieksch kosmos.) Het woord aioon is in onzen Bijbel soms vertaald door eeuwigheid, soms door eeuw, soms door wereld, maar uit Gal. 1:4 blijkt wel, dat onder aioon moet worden verstaan een groot tijdperk van bepaalden duur, een tijdperk met een begin en een einde.

Welnu, de tijd, waarin wij leven, is de tegenwoordige booze eeuw; hierop volgen de toekomstige eeuwen, namelijk die van het duizendjarig rijk en die van den nieuwen hemel en de nieuwe aarde, en deze twee worden in tegenstelling met de tegenwoordige — en met andere, nog vroegere eeuwen — de eeuwen der eeuwen genoemd, de zeer bijzondere eeuwen. Gedurende die eeuwen heerschen Christus' dienstknechten; gedurende die eeuwen regeert Christus als Koning. Na die twee eeuwen geeft Christus de heerschappij aan den Vader terug.

Tusschen die twee eeuwen is groot verschil. Zij, die het duizendjarig rijk kennen, maar bij de nieuwe aarde denken aan de

voltooidde schepping, brengen in het duizendjarig rijk alles samen, wat in de profetieën wordt gezegd over toekomstige aardsche heerlijkheid. Maar ze vergeten, dat gedurende de duizend jaren Christus heerschen zal met een ijzeren roede, en dat ook de Zijnen met ijzeren roede zullen regeeren. Men zou het duizendjarig rijk het koninkrijk der gerechtigheid kunnen noemen, en het rijk van de nieuwe aarde het koninkrijk des vredes. Afgebeeld door David, den koning der gerechtigheid, en door Salomo, den koning des vredes. Afgebeeld ook door Melchizedek, die vooreerst overgezet wordt: koning der gerechtigheid, en *daarna* ook was een koning van Salem, dat is: een koning des vredes. (Hebr. 7:2.)

Er is nog een onderscheid. In de duizendjarige eeuw is Israel het koninklijk priesterdom. “Gijlieden zult priesters des Heeren heeten, men zal u dienaren onzes Gods noemen.” (Jes. 61:6.) Israel brengt de offeranden van de heidenen in het bedehuis voor alle volken, dat naar het bestek van Ezech. 40-46 zal worden gebouwd. Op de nieuwe aarde is geen tempel meer. (Openb. 21:22.) Daar houdt het priesterschap op; het koningschap blijft.

Wij hebben nog twee toekomstige eeuwen te verwachten. De toestand gedurende de duizendjarige eeuw is een goede toestand, beter dan de tegenwoordige. Satan is gebonden en kan niet verleiden; Christus regeert met strenge hand door Zijn dienaren, zoodat het kwaad naar Psalm 101 terstond wordt gestraft en het kwaad dus wordt tegengegaan. Het opgestane Israel heeft de wet in het hart en in het verstand; zij zullen allen tezamen rechtvaardigen zijn. (Jes. 60:21.) Maar de menschheid in haar geheel is alleen maar goed, omdat ze er toe wordt gedwongen. Velen onderwerpen zich geveinsdelijk. (Deut. 33:29; Ps. 66:3) En wanneer na de duizend jaren Satan wordt ontbonden, dan is er een schare, talrijk als het zand der zee, die zich nog weer laat verleiden. (Openb. 20:8.)

De toestand op de nieuwe aarde is een betere toestand. Dan geschiedt geen zonde meer; dan is de dood niet meer, noch rouw noch gekrijt, noch moeite; dan zijn alle dingen nieuw

gemaakt. En die eeuw eindigt niet met een afval, maar met de verheerlijking.

De profeten van den ouden dag hadden een meer beperkt uitzicht op deze dingen dan wij kunnen hebben. Zij zagen de heerlijkheid van Christus onmiddellijk na Zijn lijden, en den tijd daartusschen, waarin wij leven, zagen zij niet. Zij zagen het rijk der gerechtigheid en het vrede-rijk in één, en het oordeel, dat daartusschen ligt, zagen zij niet. Eerst aan Johannes op Patmos is daarover de laatste openbaring gegeven.

En dan is het opmerkelijk, dat Petrus in zijn tweeden brief alleen spreekt over het vergaan van de wereld en over den nieuwen hemel en de nieuwe aarde, waarin gerechtigheid woont, en dat hij het duizendjarig rijk niet noemt. Maar dat is geen wonder. Petrus heeft zijn deel met het opgestane Israel; hij zit op zijn troon gelijk zijn mede-apostelen, om de twaalf stammen Israels te regeeren. En hij verwacht en haast naar de grooter heerlijkheid van den dag Gods. Het duizendjarig rijk is de dag van Christus; de tijd van den nieuwen hemel en de nieuwe aarde wordt de dag Gods genoemd. De dag van Christus wordt ingeleid door den dag der wraak; de dag Gods wordt ingeleid door het laatste oordeel en den wereldbrand. Waar Petrus uitziet naar den dag Gods, daar slaat hij over wat daaraan voorafgaat, en wekt hij zijn lezers, Joden, die in Christus gelooven, op, om zich evenzeer naar dien dag uit te strekken.

Paulus, de apostel van de gemeente, die het lichaam van Christus is en uit Heidenen en Joden bestaat, zou dat niet hebben kunnen schrijven. Hij wijst zijn lezers op de eerste komst van Christus in de lucht, ter opneming van de gemeente. En Paulus keert met zijn gedachten niet weer naar de aarde terug; integendeel, hij leert ons, dat wij in Christus onder de hemellingen gezet zijn; (Ef. 2:6.) en dat wij nu reeds aan de overheden en de machten onder de hemellingen de veelvuldige wijsheid Gods bekend maken. (Ef. 3:10.) Daar is onze heerlijkheid, daar is onze taak.

Wij hebben naar de Schrift te verwachten

1. De opneming der gemeente, zonder voorafgaande teekenen en op een niet te berekenen tijdstip.
2. De openbaring van het Beest en zijn strijd tegen het geloovig overblijfsel van Israel. De groote verdrukking.
3. De wederkomst van Christus op den Olijfberg. Hij overwint het Beest en verlost Israel, Israel wordt bekeerd en de rechtvaardigen van Israel staan op.
4. Christus regeert de aarde duizend jaren als de Zoon van David. Satan is gebonden. Christus' dienstknechten regeeren met Hem. Israel het koninklijk en priesterlijk volk. In Jerusalem staat Ezechiëls tempel. Het rijk der gerechtigheid.
5. Satan wordt ontbonden. Opstand van Gog en Magog. Satan wordt geworpen in den poel des vuurs.
6. Het oordeel van den grooten witten troon. De wereldbrand. De poel des vuurs is de tweede dood.
7. Nieuwe hemel en nieuwe aarde. Het nieuwe Jerusalem. Geen tempel. God woont onder de menschen. Christus regeert met de Zijnen. Het vrederijk.
8. De tweede dood wordt te niet gedaan. Christus geeft het koninkrijk over aan den Vader. God is alles in allen.

A. Lukkien

32 De dag van Christus aanstaande

Indien de vertaling van bovenstaande woorden uit 2 Thess. 2:2 goed is, dan komt Paulus met zich zelf in geweldige tegenspraak. In zijn eersten brief aan de Thessalonicensen, hoofdst. 4:13-18 heeft hij gesproken over de toekomst van de gemeente. Door het woord des Heeren zegt hij, dat Christus de gestorven geloovigen uit hun graven zal roepen, en de levend overgeblevenen samen met deze opgestanen tot Zich zal nemen, opdat ze altijd met Hem zouden zijn. En dan eindigt hij: “Zoo dan, vertroost elkander met deze woorden.”

Over deze opneming der gemeente spreekt hij eveneens in 1 Kor. 15:51-58, en in Fil. 3:20, 21. In Ef. 1:12 noemt hij dat de voorhoop van de gemeente, en in Fil. 3:11 de uitopstanding uit de dooden (exanastasis tèn ek nekroon) niet de wederopstanding der dooden. Het is een opstanding, waarbij de andere dooden dood blijven, evenals toen Christus Zelf *uit* de dooden opstond.

Paulus leert in zijn verschillende brieven, dat de gemeente van Christus haar eigen, aparte opstanding heeft, vóór de dag des toorns over Israel en de volken komt. De dooden in Christus staan op; de levenden in Christus worden veranderd, onsterfelijk gemaakt, en samen worden ze opgenomen, den Heer tegemoet in de lucht.

De dag, waarop dat gebeurt, heet de dag van Christus. Paulus gebruikt dien naam niet in Korinthiërs of Thessalonicensen, maar hij gebruikt hem drie maal in Filippensen, om het eindpunt te noemen van de aardse geschiedenis der gemeente. Fil. 1:6 luidt: “Dit vertrouwende, dat Hij, die in u een goed werk begonnen heeft, dat voleindigen zal tot den dag van Jezus Christus.” Fil. 1:10: “Opdat gij oprecht zijt en zonder aanstoot te geven tot den dag van Christus.” Fil. 2:16: “Voorhoudende het woord des levens, mij tot een roem tegen den dag van Christus, dat ik niet tevergeefs heb geloopt, noch tevergeefs gearbeid”

De dag van Christus, dat is een geheel andere dag dan de dag

des Heeren. Over den dag van Christus spreekt alleen Paulus. Hij noemt het een verborgenheid, en een verborgenheid is in de Schrift iets, dat tot zoo lang verborgen is geweest en nu is geopenbaard. Vóór Paulus er over schreef, was het verborgen in God, en niemand van de profeten kon er over spreken.

De dag des Heeren is geheel iets anders. Het is het tijdperk, waarin Christus optreedt als Heer, als degene, die heerschappij heeft. Het begint met den strijd tegen den Anti-christ, het omvat de regeering der duizend jaren, den afval daarna en het oordeel voor den grooten witten troon van Openb. 20. Na dezen dag des Heeren volgt de dag Gods; dat is het tijdperk van den nieuwen hemel en de nieuwe aarde, waarin gerechtigheid woont, waar Gods tabernakel bij de menschen is en ze geen tempel meer noodig hebben.

Over den dag Gods spreekt Petrus (2 Petr. 3:12, 13.) en Johannes. (Openb. 21 en 22.) Over den dag des Heeren spreken de oude profeten, en spreken ook Petrus en Paulus.

Van de oude profeten noem ik Joël en Maleachi. In Joël 2:28 de bekende profetie die Petrus op den Pinksterdag aanhaalt over de uitstorting van Gods Geest. “En ik zal wonderteekenen geven in den hemel en op de aarde, bloed en vuur en rookpilaren. De zon zal veranderd worden in duisternis en de maan in bloed, eer dat die groote en vreeselijke dag des Heeren komt,” en in Joël 3:9-21, waar de heidenen zich opmaken naar het dal van Josafat, het dal des dorschwagens, en waar de profeet de menigten ziet: “de dag des Heeren is nabij in het dal des dorschwagens.” En wanneer dan Jehovah Zijn stem gegeven heeft uit Jeruzalem, zoodat hemel en aarde beven, dan volgt de verlossing van Israel, dan wordt Jerusalem een heiligheid, dan druipen de bergen van zoeten wijn en vlieten de heuvelen van melk, en dan wordt zelfs het dal van de Doode Zee vruchtbaar.

En Maleachi schrijft: “Wie zal den dag Zijner toekomst verdragen? Wie zal bestaan als Hij verschijnt om te louteren en te reinigen?” (3:2.) “Die dag komt brandend als een oven,

dan zal alle hoogmoedige en al wie de goddeloosheid doet, een stoppel zijn, en de toekomstige dag zal ze in vlam zetten,” die groote en vreeselijke dag des Heeren. (4:1 en 5.)

Over dien dag des Heeren spreekt Paulus in 1 Thess. 5. Die dag komt als een dief in den nacht. Dan zal een haastig verderf *hun* overkomen en *zij* zullen het geenszins ontvlieden. Maar de geloovigen zijn niet in duisternis, dat hun die dag als een dief zou bevangen. Zij zijn kinderen des lichts en des dags. Zij zijn niet gesteld tot toorn, maar tot verkrijging der redding. Zij worden vermaand om te waken en nuchter te zijn. Maar zoo groot is de genade over hen, dat ze samen met Christus zullen leven, zelfs als ze niet waken maar slapen. (1 Thess. 5:10.) De dag des Heeren komt pas als de nacht komt, en dan zijn de kinderen des lichts reeds weggenomen. Die zien niet uit naar den dag des Heeren, maar naar den dag van Christus.

Petrus spreekt over den dag des Heeren op den Pinksterdag te Jerusalem, (Hand. 2.) en in zijn tweeden brief, (3:10.) waar hij het einde van dien dag beschrijft en den overgang naar den dag Gods.

Genoeg om te doen zien, dat de dag van Christus niet hetzelfde is als de dag des Heeren. De dag van Christus is de blijde dag, dat de gemeente wordt opgenomen, en de apostel wekt de geloovigen op, dat ze elkander vertroosten met het uitzicht op dien dag. En nu lees ik daar in den tweeden brief aan diezelfde geloovigen: “En wij bidden u, broeders, door de toekomst van onzen Heer Jezus Christus en onze toevergadering tot Hem, dat gij niet haastelijk bewogen wordt van verstand of verschrikt, noch door geest, noch door woord, noch door zendbrief als van ons geschreven, alsof de dag van Christus aanstaande ware.” (2 Thess. 2:1, 2.)

Aan de Thessalonicensen was dus op een of andere wijze gezegd, dat die blijde dag van Christus weldra zou komen. Men zou na het lezen van 1 Thess. 4 zeggen, dat dit voor hen een zeer blijde boodschap moest zijn. Maar neen, zij zijn er door

bewogen van verstand en verschrikt. Ze zijn door die boodschap in de war gekomen. Is dat niet vreemd?

Maar nog vreemder is het antwoord van Paulus. In plaats van tot hen te zeggen: “Als dat waar is, dan kunt ge u verblijden,” stelt hij ze in hun dwazen schrik gerust met te zeggen: “O, hebt maar geen zorg, hoor, die dag van Christus komt voorloopig nog niet.” Is dat niet onbegrijpelijk? Stelt Paulus nu ook den dag van Christus voor als een schrikbeeld? En in zijn vorigen brief stelde hij hem voor als een vertroosting.

En nu kom ik, waar ik wezen wil. Ik begon dit opstel met de woorden: “Indien de vertaling van deze woorden goed is.” *Maar de vertaling van deze woorden is volstrekt niet goed.* Er staan twee groote fouten in.

In de eerste plaats spreekt Paulus hier niet over den dag van Christus, maar over den dag des Heeren, en het is eenvoudig niet te begrijpen, hoe de Statenvertaling gekomen is tot de woorden: dag van Christus. In de oudste drie handschriften staat: dag des Heeren. Maar dat staat ook in de latere handschriften, ook in die, welke in den tijd der Staten-vertaling bekend waren. Het staat ook in het tegenwoordig algemeen gebruikte Nieuwe Testament van Eberhard Nestle, en het staat ook in de nieuwe vertalingen.

En voorts is er nog een fout in de vertaling. Er moet niet staan: *aanstaande*, maar *aanwezig*.

Er staat hier in het Grieksch het woord *enistèmi*, letterlijk in-staan. Dat woord komt, behalve in dezen tekst, nog zes maal voor, waarvan het vier maal door tegenwoordig is vertaald, twee maal zelfs in tegenstelling met toekomstig. In Rom. 8:38: “Noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen.” In 1 Kor. 3:22: “Hetzij tegenwoordige, hetzij toekomstige dingen.” In Gal. 1:4: “De tegenwoordige booze wereld.” (Moet zijn: eeuw.) In Hebr. 9:9: “Een afbeelding voor dien tegenwoordigen tijd.” Voorts in 2 Tim. 3:1, waar onze vertaling heeft: “Dat in de laatste dagen ontstaan zullen zware tijden.” Een juistere vertaling is: “Dat in de laatste dagen zware tijden aanwezig zullen zijn.” Ook

hier dus de gedachte van het tegenwoordige, van het aanwezige, niet van het toekomstige. En dan hebben we het woord nog in 1 Kor. 7:26, waar Paulus het wenschelijk acht met het oog op den aanstaanden nood, dat de maagden niet trouwen. Zoo zegt de vertaling. Maar waar Paulus twee maal het woord gebruikt in tegenstelling met toekomstig, kan het hier niet toekomstig beteekenen, en zullen we hier dus ook moeten lezen: om den aanwezigen nood.

En evenzoo moeten we in 2 Thess. 2:2 lezen: alsof de dag des Heeren aanwezig was. De Thessalonicensen meenden, dat de dag des Heeren reeds gekomen was. Het schijnt, dat ze een valschen brief onder den naam van Paulus hadden ontvangen — hij wijst in hoofdstuk 3:17 op zijn handschrift — of dat ze door een prediker tot de gedachte zijn gebracht: De dag des Heeren is reeds gekomen. En dat moest hen wel doen schrikken en in de war brengen. Paulus had hun geleerd, dat ze zouden worden weggenomen vóór den dag des Heeren. Wanneer het nu reeds de dag des Heeren is, hoe komt het dan, dat zij niet weggenomen zijn? Behooren zij dan niet tot die gemeente van Christus?

En nu kan Paulus hen geruststellen in het derde en de volgende verzen. Den dag van Christus, den dag van hun opneming, kunnen ze elken dag verwachten, maar de dag des Heeren is er nog niet en hij komt ook nog niet: eerst moet de afval komen, en eerst moet de mensch der zonde geopenbaard worden. Die mensch der zonde zit nog niet op den troon in den tempel te Jerusalem; derhalve is de dag des Heeren nog niet gekomen, en de Thessalonicensen kunnen gerust wezen: ze zijn niet vergeten. Ze zijn van den beginne verkoren tot redding, en daarvoor dankt Paulus God.

De gedachte, dat de gemeente een uitopstanding heeft, dat ze opgenomen wordt op den dag van Christus, vóór den dag des Heeren, die gedachte was in de dagen van de Statenvertaling totaal vergeten, hoe duidelijk ze ook in de Schrift staat. De Roomsche kerk van de Middeleeuwen wist er niets meer van, en

Luther en Calvijn hebben het ook niet opgemerkt. Men heeft gedaan, alsof er anders niets te verwachten was dan een algemeen oordeel. Wat Paulus van den dag van Christus te zeggen heeft, noemt hij een verborgenheid, (1 Kor. 15:51.) die hij weet door het woord des Heeren, (1 Thess. 4:15.) maar dat woord des Heeren is niet geloofd, en velen gelooven het nog niet. Eerst in het begin van de 19e eeuw is de aandacht weer gevestigd op deze verborgenheid, en velen hebben het geloofd; vele anderen echter zijn zich blijven houden aan wat van de vaderen overgeleverd was, zonder te vragen wat de Schrift zegt.

Onze Statenvertaling heeft 2 Thess. 2:2 niet begrepen en dientengevolge verkeerd vertaald. Laten wij dat woord lezen, zooals het er staat: de Thessalonicensen waren in de war en verschrikt, omdat ze meenden, dat de dag des Heeren reeds aanwezig was, en dat zij dus geen deel hadden gehad aan de opneming der gemeente in den dag van Christus.

Laten we het verschil van die twee dagen goed in het oog houden. De dag van Christus betreft ons; de dag des Heeren betreft Israel en de wereld.

A. Lukkien

Onder hen, die zich bezig houden met het onderzoek van het profetische woord, geldt het bijna voor een uitgemaakte zaak, dat in Openb. 17 en 18 met Babylon Rome bedoeld wordt, het keizerlijke Rome volgens Roomsche uitleggers, het pauselijke Rome volgens Luther en onze vaders, of het tegenwoordige Rome volgens sommigen, die in Mussolini het Beest meenen te zien, en in zijn verdrag met den paus het begin van de samenwerking tusschen het Beest en den valschen profeet van Openb. 13.

Het is te begrijpen, hoe men daartoe komt. Het monarchieënbeeld van Dan. 2 wordt gewoonlijk zoo verklaard. Het gouden hoofd is het Babylonsche rijk; de zilveren borst en armen het Medo-Perzische rijk; de koperen buik en dijen het Grieksch-Macedonische rijk; de ijzeren beenen het Romeinsche rijk. Evenzoo wordt in Dan. 7 onder het vierde, monsterlijke dier het Romeinsche rijk verstaan. Aangezien nu in de dagen van de toekomst des Heeren dat vierde rijk bestaat, terwijl toch het Romeinsche rijk te niet is gegaan, moet dit — zoo is de redeneering — weer worden hersteld.

Die redeneering is echter onjuist.

In de eerste plaats zou het zeer vreemd zijn, zoo de Schrift Babylon schreef en Rome bedoelde. Dat is geen Bijbelsche gewoonte. Als Jerusalem wordt bedoeld, wordt Jerusalem genoemd. Indien we aan een ander Jerusalem, het hemelsche, moeten denken, *dan staat het er bij*. Indien Sodom ter vergelijking genoemd wordt en Jerusalem wordt bedoeld, *dan staat het er bij*. (Jes. 1; Openb. 11:8.) Dat moge ons manen tot voorzichtigheid. Er is in Daniël of Openbaring niets, dat ons wijst in de richting van Rome, dan alleen onze redeneering. En die redeneering kon wel eens fout zijn, zooals ik zal trachten aan te toonen.

In Dan. 2:34 staat, dat de steen het beeld slaat aan zijn voeten; in vers 45, dat in de dagen van die koningen de God des

hemels Zijn koninkrijk opricht. Er bestaat dus bij de wederkomst van Christus een wereldkoninkrijk. Welk rijk dat is, wordt niet gemeld. Dat het op dit oogenblik niet bestaat, is zeker. Het moet dus nog ontstaan. Indien het het Romeinsche rijk is, dan moet dit worden hersteld. Is het een nieuw rijk, dan sluit het ijzer niet aan het koper, dan is er een gaping.

Maar die gaping is er in elk geval, ook wanneer we zouden moeten denken aan het Romeinsche rijk. Niet alleen tusschen het oude en het herstelde Romeinsche rijk, een gaping van nu al meer dan veertien eeuwen. Maar ook een gaping tusschen het derde en het vierde rijk van Nebukadnezars droom. Het eerste, tweede en derde rijk van dien droom sluiten aaneen. Het derde rijk, dat van Alexander den Groote, eindigt met zijn dood, 323 vóór Christus. Het Romeinsche rijk als wereldrijk heeft geen bepaalden datum van begin. De eerste drie wereldrijken zijn rijken van koningen: Nebukadnezar, Kores, Alexander; het Romeinsche rijk is een republiek in den tijd van zijn machtsuitbreiding, en geen enkele persoon treedt zoo op den voorgrond, dat men van hem af het ontstaan van het Romeinsche rijk kan rekenen. Nu zegt Dan. 2 intusschen duidelijk, dat het vierde rijk een koninkrijk is. Men zou dus moeten gaan tot Julius Caesar, ongeveer 50 voor Christus. Wat na den dood van Alexander overbleef van zijn rijk, was geen wereldrijk; de Schrift zegt, dat er vier koninkrijken uit dat volk ontstaan, doch niet met zijn kracht. (Dan. 8:22.) Er bestaat dus in elk geval ook een gaping in de profetie tusschen Alexander en Caesar.

Het gezicht van Nebukadnezar geeft wel vier achtereenvolgende rijken, maar geen aansluitende rijken. Aaneensluiten doen de eerste drie. Maar het rijk van Alexander en het rijk van het Beest sluiten niet aaneen. Is het vierde rijk het Romeinsche, dan zijn er twee gapingen; is het vierde een rijk, dat nog niet geweest is, dat nog komen moet, dan is er één groote gaping.

Maar die gaping is in de profetie niets vreemds. In Dan. 9 sluiten de zeven en de twee en zestig weken aaneen, maar van

de uitroeiing van den Messias tot het begin van de zeventigste week in de laatste dagen van deze eeuw is er een groote gaping. *De groote gaping.*

Dezelfde gaping, die we hebben in Luk. 4:17-21. De Heer leest in de synagoge van Nazaret voor uit Jes. 61, tot de woorden: “om te prediken het aangename jaar des Heeren.” Toen deed Hij het boek toe en gaf het den dienaar weder. Hij liet het niet eens open liggen, want Hij wilde niet lezen, wat er volgt: “en den dag der wrake onzes Gods.” Hij zag, wat Jesaja niet gezien had, dat er tusschen het jaar van het welbehagen en den dag der wrake een groote gaping lag. Alweer *de groote gaping.*

De gaping, die altijd en overal op te merken is in het boek van Gods openbaringen. Over den tijd tusschen de verwerping van Israel (Hand. 28:28.) en de wederaanneming van Israel (Rom. 11:15.) zwijgt de profetie geheel. De profeten zien het heil tot de volken komen *door Israel*; sedert Israels verharding komt het heil tot de volken *buiten Israel om*, en daarvan hebben de profeten niets geweten. De profeten zien het lijden van Christus en Zijn heerlijkheid onmiddellijk op elkaar volgen; van den tijd daartusschen, den tijd, waarin wij leven, zien zij niets. Tusschen Jes. 52:14: “Gelijk velen zich over u ontzet hebben, alzoo verdorven was Zijn gelaat, meer dan van iemand, en Zijn gedaante, meer dan van menschenkinderen,” en het volgende vers: “Alzoo zal Hij vele Heidenen besprengen, ja, de koningen zullen hun mond over Hem toehouden,” ligt de groote gaping.

Wij moeten het ons goed duidelijk maken, dat deze gaping bestaat. Het tijdperk van de verharding van Israel tot hun wederaanneming, dus het tijdperk van den apostel Paulus tot de wederkomst van Christus, is het tijdperk zonder profetie niet alleen, maar ook buiten alle profetie. Geen enkele profeet heeft er van gesproken; de Evangeliën melden het niet, evenmin de Handelingen. De brieven aan de Hebreërs en die van Jakobus, Petrus, Johannes en Judas spreken er niet van, de Openbaring ook niet. Het is alleen de apostel Paulus, die er melding van

maakt. Het is het tijdperk van de gemeente, die het lichaam van Christus is; het tijdperk, waarin de muur des afscheidels verbroken ligt; dat er niet is Griek en Jood, besnijdenis en voorhuid; het tijdperk, dat geloovigen uit de Heidenen en uit de Joden één lichaam vormen in Christus. Over dat tijdperk te spreken is alleen opgedragen aan Paulus. (Zie Ef. 3.)

Wanneer we deze groote gaping in de profetie leeren opmerken, dan verwondert het ons niet meer, dat we ze ook vinden in het beeld van Nebukadnezar. Dat God alle profetie zou uitstellen om eerst de gemeente toe te bereiden, dat heeft Hij voor alle profeten behalve Paulus verborgen gehouden; het zou wel vreemd zijn, zoo Hij het aan Nebukadnezar had laten zien. Nebukadnezar ziet het Babylonische, het Medo-Perzische, het Grieksch-Macedonische rijk aaneensluiten en dan ziet hij zonder overgang het rijk van het Beest in de laatste dagen van deze eeuw. Van de groote gaping tusschen de koperen dijen en de ijzeren beenen ziet hij niets.

Het vierde wereldrijk moet nog komen. Een rijk als het Romeinsche, dat zijn grootheid had in den tijd, waarover de profetie zwijgt, was het vierde wereldrijk niet; men kon even goed het rijk van Karel den Groote of van Napoleon noemen.

Het vierde rijk zal zijn zetel hebben in Babylon. Dat zegt niet alleen Openb. 14:8 en hoofdstuk 17,18 en 19, maar dat zegt ook Jes. 13 en 14 en Jer. 50 en 51. In Jes. 14:3 en 4 staat: "En het zal geschieden ten dage, wanneer u de Heer rust zal geven van uw smart en van uw beroering en van de harde dienstbaarheid, waarin men u heeft doen dienen, dat gij deze spreuk opnemen zult tegen den koning van Babel: Hoe houdt de drijver op? Hoe houdt de goudene op?" Uit vers 1 en 2 blijkt wel, dat hier gesproken wordt over den tijd van het einde.

Zeggen we daarmee, dat het Babylonische rijk hersteld zal worden? In geen deele. Maar het vierde wereldrijk zal gelijk het eerste en het tweede en het derde zijn zetel hebben in Babylon.

Dat het rijk van Nebukadnezar zijn hoofdstad had in Babylon, behoeft geen betoog. Maar ook het Medo-Perzische rijk had daar zijn zetel. In Neh. 13:6 wordt Artasastha, de Perzische koning, koning van Babel genoemd. En iedereen weet, dat Alexander, de koning van het derde rijk, geregeerd heeft en gestorven is te Babylon. Babel is *de* stad van de anti-goddelijke wereldheerschappij. Daar regeerde Nimrod, wiens naam beteekent; Laat ons rebelleeren; (Gen. 10:10.) daar werd de toren gebouwd en de spraak verward. (Gen. 11.) Nebukadnezar was niet de eerste koning van Babel; hij was de eerste, aan wien God de wereldheerschappij gaf. Nebukadnezar, Kores, Alexander, dat zijn de drie koningen. En de vierde moet nog komen. Niet het hoofd van een republiek maar een werkelijke koning, zooals de andere drie werkelijke koningen zijn geweest.

Daniël 7 geeft ons het gezicht van de vier dieren. De gewone verklaring is, dat de vier dieren dezelfde koningen afbeelden als de deelen van Nebukadnezars beeld, en dat het naamlooze monster dus weer het Romeinsche rijk zou zijn. En dan wordt gewoonlijk de opmerking gemaakt, dat Nebukadnezar de wereldrijken zag als kostbare metalen, terwijl Daniël ze zag als verscheurende dieren. Bij nauwkeurige lezing blijkt echter, dat deze verklaring niet met den tekst in overeenstemming is.

Het eerste dier, de leeuw met het menschenhart, kan niet het Babylonische rijk zijn. Het gezicht toch werd aan Daniël gegeven in het eerste jaar van Belsazar, dus twee jaar vóór den ondergang van het Babylonische rijk. En in de verklaring, die de engel geeft, wordt gezegd in vers 17: “Deze groote dieren, die vier zijn, zijn vier koningen, die uit de aarde opstaan *zullen*.” Op dat oogenblik waren ze dus nog niet opgestaan, ook het eerste niet. Het eerste dier moet dus iets anders symboliseeren dan het Babylonische rijk. Van een rijk, dat op het punt staat van zijn ondergang, kan niet gezegd worden, dat het opkomen zal. Maar wanneer het eerste niet Babylon is, dan is ook het tweede niet Perzië, het derde niet Griekenland en het vierde niet Rome. Dit

wordt nog duidelijker, wanneer we bedenken, dat de profeet de vier dieren gelijktijdig ziet opklimmen uit de groote zee. De vier dieren bestaan alle vier, wanneer het gericht zich zet; (vers 11.) het vierde dier wordt gedood, maar aan de andere wordt alleen de heerschappij ontnomen; het leven wordt hun verlengd. Wel is hier dus sprake van koningen, die gelijktijdig regeeren.

Daarmee schijnt het zevende vers in tegenspraak te zijn. “Het vierde dier was verscheiden van al de dieren, die voor hetzelfde geweest waren.” Daar schijnt het, dat de andere drie voorgaan. Maar de juiste vertaling is niet: geweest waren, maar: waren; de dieren, die vóór hetzelfde waren. En het woord vóór kan in het Hebreuwsch en in het Chaldeeusche evenals in onze taal zoowel plaatselijke als tijdelijke beteekenis hebben, en de plaatselijke beteekenis is de oorspronkelijke. In ditzelfde hoofdstuk wordt vóór in plaatselijke beteekenis gebruikt in vers 10, evenzoo in hoofdstuk elf vers 3, 4 en 7, We kunnen dus lezen: “Het vierde dier was verschillend van al de dieren die voor zijn aangezicht waren, die vóór hem stonden.”

En dan wordt voorts van hem gezegd, dat hij at en verbrijzelde en het overige met zijn voeten vertrad. We hebben hier dus vier rijken, die tegelijk bestaan en onderling strijden, totdat het vierde overwint en de gansche aarde opeet en verbrijzelt en verbreekt. Dit vierde rijk bestaat, totdat het verdelgd en verdaan wordt, en zijn heerschappij gegeven wordt aan het volk der heiligen des Allerhoogsten. (Vers 23, 27.) Waarom we bij het vierde van deze toekomstige gelijktijdige koninkrijken aan Rome zouden moeten denken, blijkt uit niets. Dat het laatste rijk, dat tegen God zich verzet, Babylon is, blijkt echter uit het woord van vele profeten.

Babel is het begin van het verzet en ook het einde. Babel vinden we op de eerste bladzijden van den Bijbel en op de laatste. De rivier, waaraan Babylon ligt, de Eufraat, vinden we in Gen. 2 en in Openb. 9 en 16. We zullen toch zeker, als we van den Eufraat lezen, ook niet denken aan de Tiber, de rivier van Rome? Laten we dan bij Babylon ook niet aan Rome denken, maar aan

de stad aan den Eufraat, door Nimrod gesticht, verfraaid door Nebukadnezar, en niet verwoest door Kores, zooals gewoonlijk wordt verteld, gelijk wel daaruit blijkt, dat Petrus er geweest is, en dat er een gemeente was. (1 Petr. 5:13.) Of was dat Babylon misschien ook al Rome, en is Petrus daar vijf en twintig jaren paus geweest?

Wat Jesaja, hoofdstuk 13 en 14, en Jeremia, hoofdstuk 50 en 51, geprofeteerd hebben van den ondergang van Babel, is nog niet vervuld in zijn vollen omvang. Babylon is nog niet verwoest, het bestaat heden nog als een kleine stad. In de profetie van Openbaring bestaat het als een groote stad; het zal dus herbouwd worden tot een wereldstad, een weeldestad, niet in de eerste plaats een handelsstad. In het klaaglied van Openb. 18 is het een stad, die alleen maar koopt. Een weeldestad kan het zijn, omdat het opnieuw de zetel is van de wereldheerschappij.

En dan wordt die stad in één ure verwoest door vuur en aardbeving. Het zal zinken en niet meer worden gedacht. De rook van den brand gaat op in de eeuwen der eeuwen.

Jeremia liet het boek met de profetie over Babels ondergang met een steen bezwaard in den Eufraat werpen; (51:63.) een engel wierp een steen als een molensteen in de zee, zeggende: Alzoo zal Babel zinken. (Openb. 18:21.) En aan Babylon zal niet meer gedacht worden.

Babel, niet Rome, is de stad, waarover gesproken wordt. Rome wordt niet genoemd in de profetie. Men had even goed Parijs kunnen noemen als Rome. Als de Schrift telkens Babel noemt en nimmer Rome, dan is het toch wel een beetje brutaal, om te zeggen, dat Rome bedoeld wordt. Waarom staat er dan Babel? Als een mensch Amsterdam noemt, zegt men niet, dat hij Londen bedoelt. Maar als de Schrift Babel zegt, dan moet het Rome zijn. Waarom? Omdat men ons geleerd heeft, niet de Schrift te gelooven, maar de uitlegging der menschen.

Bij Mussolini aan het Beest te denken, dat toont, dat men niet gelezen heeft, wat van het Beest voorzgd is. Het Beest

zal komen onder Christus' naam en zeggen: Ik ben de Christus. En de wereld zal het gelooven en hem aanbidden. Zou er één mensch wezen, die Mussolini voor Christus aanziet?

A. Lukkien

34 De Voleinding der Eeuw

Wanneer we de toekomstrede van den Heer Jezus in Mattheüs 24 en 25 willen verstaan, dan moeten we beginnen met de voorafgaande hoofdstukken te lezen.

In hoofdstuk 21 hebben we den intocht in Jerusalem, waarbij de schare het Hosanna zingt: “Gezegend is Hij, die komt in den naam des Heeren.” Daarop volgt de tempelreiniging, de vervloeking van den onvruchtbaren vijgeboom, symbool van de verharding van Israel gedurende deze eeuw, en de veroordeeling van Israels overpriesters en ouderlingen in de gelijkenissen van de twee zonen en van de booze landlieden, waarbij in hoofdstuk 22 de gelijkenis van het bruiloftsmaal aansluit. Dan beantwoordt de Heer de vragen van Farizeërs en Sadduceërs betreffende de schatting, de opstanding en het grootste gebod, en vraagt Hij Zelf naar den Zoon en den Heer van David. Daarop spreekt Hij tot de scharen en de discipelen over de Schriftgeleerden en de Farizeërs, over wie Hij een achtvoudig wee uitroept; Hij legt al het rechtvaardige bloed, dat vergoten is, op dat geslacht en eindigt met de klacht over Jerusalem. “Zie, uw huis wordt u woest gelaten,” zoo luidt het vonnis, onmiddellijk gevolgd door de belofte: “Gij zult mij niet zien, totdat gij zeggen zult: Gezegend is Hij, die komt in den naam des Heeren.”

Met dat woord uit Psalm 118 begint dit gedeelte der Schrift en met dat woord eindigt het. Bij den intocht in hoofdstuk 21 was het de uiting van het opgewonden gemoed, maar wanneer het openbaar wordt, dat God den steen, dien de bouwlieden verworpen hadden, tot een hoofd des hoeks heeft gesteld, dan zal Israel zijn Koning kennen en Hem zegenen in den naam des Heeren.

Twee dingen springen in het oog in deze hoofdstukken: 1: dat uitsluitend over Israel wordt gesproken en over de oversten van Israel; 2: dat het oordeel wordt uitgesproken over Israel, maar ook het herstel. En waar Mattheüs 24 en 25 met de drie vorige

hoofdstukken één geheel uitmaakt, kunnen we er op rekenen, dat ook deze profetische rede van onzen Heer betrekking heeft op Israel. En we moeten beslist elke gedachte, dat hier gesproken zou worden over de toekomst der gemeente, ter zijde stellen. Over onze toekomst spreekt de Heer Zelf nergens; daarover te spreken heeft Hij opgedragen aan Zijn apostel Paulus. Toen Hij op aarde verkeerde, was Hij een dienaar der besnijdenis. (Rom. 15:8.) Zijn twaalf discipelen zond Hij naar de verloren schapen van het huis Israels, en niet naar Heidenen en Samaritanen. (Matth. 10:5, 6.) Den toestand der gemeente, die wij kennen, heeft God verborgen gehouden tot aan de bediening van Paulus. Israels profeten hebben voorzeggd, dat het heil tot de volken zou komen, maar *door Israel*. Aan Paulus werd bekend gemaakt, dat het heil tot de volken komt *buiten Israel om*. Niet hun aanneming is bij Paulus de aanneming der wereld, maar omgekeerd: door hun val is de zaligheid den Heidenen geworden; hun verwerping is de verzoening der wereld. (Rom. 11:11, 15.) Wat Paulus bekend maakt aangaande de toekomst der gemeente, dat noemt hij een verborgenheid, (1 Kor. 15:51.) dat zegt hij door het woord des Heeren. (1 Thess. 4:15.) Wat een verborgenheid moest zijn, totdat Paulus het op Gods last zou openbaren, dat heeft de Heer Jezus niet Zelf en ook niet door Zijn twaalf apostelen bekend gemaakt.

Indien we dat niet uit elkaar houden, zullen we nooit de Schrift verstaan. We moeten goed weten, dat wij niet bedoeld worden in Matth. 24 en ook niet in Matth. 25 in de gelijkenissen van de wijze en dwaze maagden en in die van de talenten of in die van de bokken en de schapen. Alles gaat over Israel en over de volken, die door Israel en met Israel gezegend worden.

Matth. 24:1-3.

En Jezus kwam en ging uit van den tempel. En Zijn leerlingen kwamen toe om Hem de gebouwen van den tempel te laten zien.

2. *Hij echter antwoordde en zeide: Let gij niet op dit alles? Voorwaar ik zeg u, dat hier geenszins steen op steen zal worden gelaten, die niet afgebroken zal worden.* 3. *Toen Hij nu op den Olijfberg zat, kwamen de leerlingen tot Hem afzonderlijk en zeiden: Zeg ons, wanneer zal dat zijn, en wat is het teeken van Uw tegenwoordigheid en van de voleinding der eeuw?*

“Ziet, uw huis wordt u woest gelaten,” had de Heer gezegd in den tempel. De discipelen zijn verbaasd over dat woord en kijken er de steenen van den tempel op aan. Is dat mogelijk? Kan dat gebouw verwoest worden? “Meester, zie, hoedanige steenen en hoedanige gebouwen!” zeggen ze volgens Markus, (13:1.) en bij Lukas wordt er nog op gelet, dat de tempel met schoone steenen en begiftigingen versierd was. (21:5.) Naar menschengedachten was de ondergang van zulk een gebouw niet mogelijk, en menschen hebben ook gedaan wat ze konden om het te redden. Titus, die in het jaar 70 de stad verwoestte, gaf zijn soldaten last om den tempel te sparen, zoo verhaalt Josefus, maar een man wierp een brandende fakkel in het gebouw en de brand was niet te blusschen.

“Let gij niet op dat alles? Voorwaar ik zeg u, dat hier geenszins steen op steen zal gelaten worden, die niet afgebroken zal worden,” zegt de Heer. Het vonnis is over Jerusalem geveld, het zal uitgevoerd worden, al wordt het nog veertig jaren uitgesteld.

En dan zien we straks Christus zitten op den Olijfberg, vanwaar men het uitzicht heeft op Jerusalem. En dan komen de leerlingen tot Hem. Markus zegt, dat het er vier zijn: Petrus, Johannes, Jakobus en Andreas. Zij gelooven, wat de Meester hun gezegd heeft, en nu vragen ze: “Zeg ons, wanneer zal dit zijn, en wat is het teeken van Uw tegenwoordigheid en van de voleinding der eeuw?”

Ik vertaal hier tegenwoordigheid en niet toekomst. In het Grieksch staat hier *parousia*, bij-wezing, en dat is in de Statenvertaling door tegenwoordigheid vertaald in Fil. 1:26 en 2:12. Bovendien is het werkwoord *pareimi*, bij-zijn. waarvan *parousia*

gevormd is, dertien maal weergegeven door tegenwoordig zijn, waar het volstrekt niet toekomstig zijn kan beteekenen. De gedachte is, dat de Heer Jezus andermaal tegenwoordig is, zooals Hij vroeger tegenwoordig was. Het woord *parousia* ziet dus niet op het *tijdpunt*, dat Hij terugkomt, maar op het *tijdperk*, dat Hij opnieuw tegenwoordig is.

Overall, waar in onze vertaling gesproken wordt over de toekomst des Heeren, hebben wij aan die vernieuwde tegenwoordigheid te denken, evenzoo als Paulus in Fil. 2:12 niet zijn aankomst maar zijn tegenwoordigheid stelt tegenover zijn afwezigheid.

En voorts vertaal ik aioon niet door wereld, maar door eeuw. De leerlingen vragen niet naar de voleinding van de wereld, maar naar de voleinding van de eeuw; van het loopende tijdperk van de wereldgeschiedenis. Met de weergeving van het woord aioon zijn de Statenvertalers al heel ongelukkig geweest. Ze vertaalden het zestig maal door eeuwigheid. Hadden ze dat hier ook maar gedaan, dan hadden we terstond gezien, dat eeuwigheid in de Schrift niet oneindigheid beteekent, maar dat de eeuwigheid een einde heeft. Zie ook Matth. 13:39 en 40 en Matth. 28:20, waar eveneens willekeurig wereld vertaald is in plaats van eeuwigheid. Maar waarom zouden we dat woord eeuwigheid nog langer gebruiken? De Statenvertaling geeft het woord aioon zestig maal weer door eeuwigheid, waarbij de menschen aan oneindigheid denken, twintig maal door wereld en twintig maal door eeuw, en dat is de juiste vertaling. Men kan toch bijv. in Luk. 20:34, 35 niet lezen: “De kinderen dezer eeuwigheid trouwen. . . maar die waardig geacht worden, die eeuwigheid te verwerven.” Wanneer we goed willen vertalen, dan geven we aioon altijd weer door eeuw, ook waar we nu eeuwigheid lezen.

De discipelen vragen niet naar het einde der wereld, maar naar de voleinding der eeuw. Zij weten, dat op deze tegenwoordige booze eeuw (Gal. 1:4.) een betere eeuw voor de wereld zal volgen. Het is jammer, dat de meesten van ons dat niet weten. De onjuiste vertaling heeft ons in de war gebracht, zoodat de

meeste geloovigen meenen, dat er in de toekomst niets anders meer gebeurt dan dat “de wereld vergaat,” en dat er dan een oordeel volgt, hetwelk naar men meent beschreven is in Matth. 25:31-46.

De discipelen weten beter. Ze verwachten na de tegenwoordige eeuw voor de wereld een betere; ze weten ook, dat die zal komen door de vernieuwde tegenwoordigheid van Christus, en nu vragen ze, waaraan het aanbreken van die tegenwoordigheid te herkennen zal zijn: Welk is het teeken van Uw tegenwoordigheid en van de voleinding der eeuw? En op die vraag geeft de Heer uitvoerig antwoord.

Matth. 24:4-8.

En Jezus antwoordde en zeide: Ziet toe, dat niemand u misleide. 5. Want velen zullen komen onder mijn naam, zeggende: Ik ben de Christus en zullen velen misleiden. 6. En gij zult hooren van oorlogen en geruchten van oorlogen; ziet toe, wordt niet verschrikt, want het moet gebeuren, maar nog is het einde niet. 7. Want natie zal tegen natie opstaan en koninkrijk tegen koninkrijk, en op (verschillende) plaatsen zullen hongersnooden en aardbevingen zijn. Doch dit alles is het begin der geboorteweëën.

De Heer spreekt hier tot Zijn discipelen, alsof zij bij het einde der eeuw tegenwoordig zullen zijn. Hij kan niet anders tot hen spreken. Zij moeten na Zijn opstanding opnieuw aan Israel de komst van het Koninkrijk verkondigen, en hun zeggen, dat, zoo zij zich nu bekeeren, Christus weldra zal terugkomen om het koningschap te aanvaarden. Dat is de beteekenis van wat Petrus zegt in Hand. 3:19 en 20 en wat duidelijker vertaald aldus luidt: “Bekeert u dan en keert terug, opdat uw zonden afgewischt mogen worden, zoodat tijden van verkwikking mogen komen van het aangezicht des Heeren, en Hij Dien moge afvaardigen, die te voren voor u bestemd is: Christus Jezus.” Dan zullen immers de tijden komen van de wederoprichting van al die dingen, waarvan

de profeten gesproken hebben, zooals Jakobus het ook nog zegt in Hand. 15:15-17. Dat Israel de prediking zou verwerpen, dat het voor een tijd verhard zou worden; dat in dien tijd van Israels verharding de gemeente, het lichaam van Christus, door het evangelie van Paulus zou worden geroepen; dat de verlossing van Israel pas daarna zou komen, als de volheid der natiën zou ingegaan zijn — dat alles moesten de discipelen op dat oogenblik nog niet weten. God bewaarde deze verborgenheid, om ze later bekend te maken door Paulus.

En nu geeft de Heer de teekenen, die aan Zijn komst voorafgaan. In de eerste plaats bestaat het gevaar, dat ze misleid worden. Er zullen velen komen onder Zijn naam, zeggende: Ik ben de Christus, en zullen vele misleiden. Op die valsche profeten en valsche Christussen komt de Heer nog twee maal terug, in vers 11 en vers 24. Vervolgens spreekt Hij over oorlogen, hongersnooden en aardbevingen. Het woord pestilentiën in vers 7 schijnt er niet in te behooren; in de drie oudste handschriften komt het althans niet voor. Markus noemt ze ook niet, maar Luk. 21:11 noemt naast de hongersnooden in de drie handschriften ook de pestilentiën.

Valsche profeten dus, oorlogen, hongersnooden, pestilentiën en aardbevingen, dat zijn de eerste aanwijzingen van het naderend oordeel. En slaan we nu Openb. 6 op, dan zien we, dat dezelfde gebeurtenissen daar worden genoemd als komende bij het openen van de zegelen, de eerste vier onder het visioen van paarden met hun ruiters.

De ruiter van het tweede paard draagt een groot zwaard en neemt den vrede weg; de ruiter van het derde paard brengt den hongersnood, die van het vierde paard de pestilentie; bij de opening van het zesde zegel geschiedt een groote aardbeving. (Wat bij de opening van het vijfde zegel geschiedt, zullen we later zien.)

Bij vergelijking van Openb. 6 en Matth. 24 blijkt, dat de ruiter op het eerste paard in volgorde overeenkomt met de val-

sche Christussen. Hij stelt dus niet Christus voor, zooals men gewoonlijk zegt, maar de valsche Christussen. Hij rijdt evenals Christus op een wit paard, maar de valsche Christussen doen zich immers ook voor, alsof ze de Christus zijn. Dat doet ook de laatste, de groote Anti-Christus. Christus evenwel heeft niet een boog, maar een zwaard, en Hem wordt niet een krans gegeven, maar Hij draagt op Zijn hoofd vele diademen. (Op. 19:11-16.) De ruiter op het witte paard in Openb. 6 komt onder den naam van Christus; bij zal Israël wijs maken, dat hij hun beloofde Messias is. Hij komt als een vrededorst, en wordt ontvangen met een geestdrift, waarvan de vredesbeweging van onze dagen maar al te zeer een voorspel is.

De komst van valsche profeten, de oorlogen, de hongersnooden, de pestilentiën, de aardbevingen, die vormen niet het einde; het zijn de teekenen, waaraan Israel en de volken, die dan leven, kunnen zien, dat het einde nadert “Doch al die dingen zijn maar een beginsel der smarten,” zegt de Statenvertaling, en ze wekt daarmee het denkbeeld, dat wat daarna komen zal nog veel erger is dan de vreeselijke dingen, die genoemd zijn. Maar dat komt weer door de willekeurige bijvoeging van het woord “maar.” Er staat: “Doch dit alles is het begin der geboorteweeën.”

De Heer Jezus noemt in Matth. 19:28 het herstel van Israel de wedergeboorte. Dan zal Hij zitten op den troon Zijner heerlijkheid en Zijn apostelen zullen zitten op twaalf tronen om de twaalf stammen Israels te regeeren. Israel wordt opnieuw geboren, en gelijk elke geboorte geschiedt ook deze nieuwe geboorte onder barensweeën, en van die geboorteweeën hebben we in Matth. 24:8 het begin. Dat het weeën zijn, is een zeer ernstige zaak; dat het geboorteweeën zijn, geeft de blijde gedachte aan het kindeke, dat geboren wordt. En als dat geboren is, gedenkt de vrouw immers de benauwdheid niet meer? (Job. 16:21.)

Matth. 24:9-14.

Dan zullen zij u overgeven in verdrukking en zij zullen u dooden, en gij zult door alle natiën gehaat worden om mijn naam, 10. en dan zullen er velen geërgerd worden en elkander overgeven en elkander haten. 11. En vele valsche profeten zullen opstaan en zullen velen misleiden; 12. en ten gevolge van de vermenigvuldiging van de wetloosheid zal de liefde van de velen koud worden. 13. Wie echter volhardt tot het einde, die zal gered worden. 14. En dit evangelie van het koninkrijk zal gepredikt worden in de geheele bewoonde wereld tot een getuigenis voor alle natiën en dan zal het einde komen.

Bij Markus en Lukas worden aan het bovenstaande nog eenige gedachten toegevoegd. Daar worden de geloovigen voor de rechters gebracht in raadsvergaderingen en synagogen; daar levert de broeder den broeder, de vader het kind, het kind zijn ouders in den dood. En daar wordt den vervolgte de troost gegeven, dat hij door den Geest van God geleid zal worden in zijn verantwoording. En bij Lukas wordt er nog aan toegevoegd, dat niet een haar van hun hoofd zal verloren gaan.

In den tijd van de valsche profeten en van de groote wereld-rampen, ja volgens Lukas ook reeds vóór dien tijd, worden de geloovigen vervolgd. Wie zijn die geloovigen?

De gemeente, die het lichaam van Christus is, de gemeente uit de bediening van Paulus, wordt weggenomen vóór den dag des toorns. Zij is niet gesteld tot toorn, maar tot verkrijging der redding. (1 Thess. 5:3.) Het zijn dus menschen, die geloovig zijn geworden na de opneming der gemeente. Dat moet ons niet vreemd klinken.

Er is ons niets van bekend gemaakt, hoeveel tijd er verloopen zal tusschen de opneming van 1 Thess. 4 en de verschijning van Christus in Openb. 19. Dat kan een kleine tijd of een groot aantal jaren zijn. De verharding van Israel is dan opgeheven; God bemoeit Zich opnieuw met Zijn oude volk, zooals Hij het zoo

duidelijk voorzeggd heeft door Zijn profeet Hosea. “De kinderen Israels zullen vele dagen blijven zitten zonder koning en zonder vorst. . . . daarna zullen de kinderen Israels zich bekeeren en zoeken Jehovah hun God en David hun koning, en zij zullen vreezende komen tot Jehovah en tot Zijn goedheid, in het laatste der dagen.” (Hos. 3:4, 5.)

Onder Israel wordt dan opnieuw evenals in de Pinksterbe-deeling het evangelie des Koninkrijks gepredikt, en wat toen niet gebeurd is, gebeurt dan: velen uit Israel nemen het evangelie aan en erkennen Jezus als hun Messias, en ze prediken Hem onder de natiën. Maar dan komt de groote verdrukking, want door de prediking van de valsche Christussen en de valsche profeten ontwikkelt zich het Antichristendom, een stelsel, dat Christendom wil schijnen, maar het niet is, onder een leider, die zich voordoet alsof hij de Christus is. Hij heet immers in de Schrift Anti-Christus, d.w.z een Christus tegenover den Ware.

Markus en Lukas geven van de vervolging een meer uitvoerig bericht, en Lukas zegt er bij, dat van de vervolgdgen geen haar op het hoofd verloren zal gaan. We moeten dat niet zoo lezen, alsof hun in het geheel geen leed zal geschieden, want hij zegt ook: “Zij zullen sommigen uit u dooden.” Het woord wijst op de zorg, waarmee hun hemelsche Vader over hen waakt, dat hun niet meer kwaad wordt gedaan, dan wat Hij goedvindt. Er vallen wel muschjes ter aarde, maar niet zonder Zijn wil, en evenmin valt er een haar van hun hoofd zonder Zijn wil. Die haren zijn immers alle geteld. (Matth. 10:29, 30.)

Johannes ziet in Openb. 6 die vervolging op zijn wijze in visioen. Als het Lam het vijfde zegel opent, ziet hij onder het altaar de zielen van hen, die gedood waren om het woord Gods, en deze roepen om wraak. Die wraak zullen zij hebben, maar nog niet; er moeten nog meer van hun broeders gedood worden. Zij zijn geslacht, staat er letterlijk, en waar ook het altaar genoemd wordt, hebben we dus te denken aan de offerdieren, wier bloed, en dus wier ziel uitgetogen werd aan den voet van het altaar.

(Lev. 4:30, 34, 59.) In het bloed is de ziel (Lev. 17:11.) Deze gedoode geloovigen zijn dus in Gods oog een offerande, Hem tot een welriekenden reuk.

Laat me hier even mogen opmerken, dat de Geest, die in ons woont, niet om wraak roept. Wraak is goed op zijn tijd, beter gezegd: op Gods tijd, maar wraak behoort niet tot de bedeeeling, waarin wij leven.

Voor de geloovigen van die dagen wordt het een zeer moeilijke toestand, en groot is het gevaar, dat ze hun geloof verbergen en verloochenen en zich maar schikken in de omstandigheden. Maar daardoor verbeuren ze den ingang in het koninkrijk. Alleen wie tot het einde volhardt, wordt gered en gaat het koninkrijk binnen, hetzij doordat hij aan den dood ontkomt, hetzij doordat hij deel heeft in de eerste opstanding. (Openb. 20:4-6.) Hun trouw tot den dood wordt beloond.

We zien ook hier, dat er over een andere bedeeeling wordt gesproken dan de onze. Bij ons is geen sprake van loon. Wij worden niet gered door onze volharding, maar alleen door Gods genade in Christus. Hetzij wij waken, hetzij wij sluimeren, wij zullen samenleven met den Heer Jezus Christus. (1 Thess. 5:10.)

Het evangelie des koninkrijks, dat dan in de geheele bewoonde wereld gepredikt zal worden, is dan ook niet hetzelfde als het evangelie der genade, dat voor ons bestemd is. De menschen noemen de gemeente het koninkrijk Gods, de Schrift doet dat niet. De menschen bidden om de uitbreiding van Gods koninkrijk, en de Schrift zegt, dat het nog niet bestaat; dat het nog komen moet.

Dit is het evangelie des koninkrijks: "Het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen." (Matth. 3:2; 10:5; Mark. 1:15.) Dat evangelie werd gepredikt door Johannes den Dooper, door den Heer Jezus Zelf en door Zijn twaalf apostelen. Het werd nogmaals verkondigd na des Heeren hemelvaart. (Hand. 8:12.) Het werd gepredikt tot het laatste vers van Handelingen, en zelfs nog door Joodsche medewerkers, toen Paulus reeds gevangen

man was te Rome. (Kol. 4:11.) En het zal opnieuw gepredikt worden in de geheele bewoonde wereld tot een getuigenis voor alle volken, in dien tijd, dat God Zich opnieuw bezig houdt met Israel. Het wordt tegenwoordig niet gepredikt. Het evangelie van onzen tijd is het evangelie der genade.

Er wordt niet gezegd, dat alle volken dat evangelie des koninkrijks zullen aannemen; het zal hun tot een getuigenis zijn. Maar velen zullen het toch gelooven, een groote schare, zooals Openb. 7:9-17 vertelt. Er blijkt daarbij wel, dat de tijd, waarover de Heer hier spreekt, niet zoo bijzonder kort zal zijn. Eerst komt nog de algemeene prediking tegelijk met de vervolgingen, en dan zal het einde komen, het einde niet van de wereld, maar van de tegenwoordige eeuw.

Matth. 24:15-22.

Wanneer gij dan den gruwel der verwoesting, waarvan door Daniël den profeet gesproken is, in de heilige plaats zult zien staan — wie leest, bedenke! — 16. laat dan wie in Judea zijn, vluchten naar de bergen; 17. wie op het dak is, kome niet af om iets uit zijn huis weg te nemen, 18. en wie op den akker is, keere niet terug, om zijn mantel te nemen. 19. Wee echter de zwangeren en de zoogenden in die dagen. 20. Doch bidt, dat uw vlucht niet geschiede des winters, noch op een sabbat. 21. Want dan zal groote verdrukking zijn, zooals niet geweest is van het begin der wereld tot nu toe en geenszins zijn zal. 22. En indien die dagen niet verkort werden, zou in het geheel geen vleesch worden gered. Om de uitverkorenen echter zullen die dagen verkort worden.

Wie er acht op geeft, dat hier gesproken wordt over Judea en over den sabbat, ziet terstond, dat hier niet gehandeld wordt over de gemeente, maar over Israel, en wel over die Joden, die dan in Palestina wonen.

De Heer verwijst die geloovige Israëlieten naar Dan. 9:27. Dat vers is niet zeer duidelijk. Het luidt in de Statenvertaling:

“Hij zal velen het verbond versterken één week, en in de helft der week zal hij het slachtoffer en het spijsoffer doen ophouden, en over den gruwelijken vleugel zal een verwoester zijn, ook tot de voleinding toe, die, vastelijk besloten zijnde, zal uitgestort worden over den verwoeste.”

Het schijnt, dat dit vers, vooral het laatste gedeelte, moeilijk te vertalen is. Ik heb er verschillende vertalingen op nagegaan, die het alle ongelijk vertalen, zoodat men den indruk krijgt, dat de Hebreeuwsche tekst niet geheel in orde is. Nu bestaat er geen Hebreeuwsche tekst ouder dan het jaar 600. Maar de oude Grieksche vertaling van de Hebreeuwsche Schriften is 800 jaren ouder, en kan dus van een anderen Hebreeuwschen tekst gebruik hebben gemaakt dan de latere overschrijvers. De Septuaginta nu vertaalt Dan. 9:27 ongeveer aldus: “En hij zal een verbond sluiten met de velen voor een week, en in het midden der week zullen mijn slachtoffer en mijn spijsoffer weggenomen worden en in den tempel is de gruwel der verwoesting, en tot de voleinding der eeuw zal een voleinding worden gegeven aan de verwoesting.”

Hier staat het in elk geval duidelijk, dat in den tempel de gruwel der verwoesting zal staan, die genoemd wordt met dezelfde woorden, die de Heer in Mattheüs gebruikt: de gruwel der verwoesting. Nu heet in de Hebreeuwsche Schriften alle afgod en al wat met afgoderij in verband staat, een gruwel. Daniël voorzegt, dat in den tempel Gods een gruwel, dus een afgodsbeeld, wordt geplaatst. Dat is niet gebeurd in den tempel, dien de Heer Jezus daar in Jerusalem vóór Zich zag; het moet dus nog komen. En we zien dus ook hier, dat door de Joden een nieuwe tempel zal worden gebouwd ⁶. In dien tempel, zegt Paulus 2 Thess. 2:4, zal de mensch der zonde als een god gaan zitten, zich zelf vertoonend, alsof hij een god is. Openb. 13:14 vertelt, dat de valsche profeet voor het beest een beeld maakt, en dat beeld

---

⁶Lukken geeft hier helaas een onjuiste verwijzing naar Ezechiël 40-44, waar gesproken wordt van een tempel die later in het Koninkrijk van de duizend jaren zal staan.

een geest geeft, zoodat het spreken kan. Is het te ver gezocht, wanneer we veronderstellen, dat dat beeld in den tempel wordt geplaatst, en dat dit de gruwel der verwoesting is?

Wanneer gij dien gruwel der verwoesting zult zien staan in de heilige plaats — waar hij niet behoort, zegt Markus — vlucht dan uit Judea naar de bergen, zegt de Heer. En die vlucht moet geschieden met haast, zoodat men alles achterlaat. Zulk een haastige vlucht wordt bezwaarlijk voor zwangere en zoogende vrouwen, en de bezwaren worden nog grooter, wanneer het moet geschieden in den winter, die in Palestina ruw en guur kan zijn. Ook is het een bezwaar, dat de Israeliet op den sabbat niet ver mag gaan: een sabbatsreis. (Hand. 1:12.) Daarom worden de geloovigen opgewekt om te bidden, dat hun vlucht niet geschiede in den winter, noch op een sabbat.

Er wordt hier niet verteld, hoe het met die vluchtelingen afloopt. Dat vernemen we in Openb. 12. We lezen daar, dat Israel, de vrouw, in de woestijn vlucht, waar ze een plaats had, haar van God bereid, opdat ze haar daar zouden voeden twaalf honderd en zestig dagen. (vs. 6.) Ze vlucht er heen met groote arendsvleugelen, en wordt in de woestijn gevoed een tijd en tijden en een halven tijd. De Joodsche vluchtelingen worden dus op wonderdadige wijze in het leven gehouden in de bergwoestijn van Judea, waar hun voorouders in de nabijheid veertig jaren werden onderhouden op wonderdadige wijze. Wat toen geschiedde, zal weer geschieden, en wel gedurende drie en een half jaar.

Een halve week, een halve zeven, zooals er letterlijk staat in Dan. 9:27. In dat hoofdstuk heeft Daniël — die uit de profetieën wist, dat de zeventig jaren der ballingschap voorbij waren — de schuld van Israel beleden, en dan wordt hem gezegd, dat zeventig zevens over zijn volk bestemd zijn. Die zeventig worden verdeeld: zeven weken voor den herbouw, twee en zestig weken tot op Messias den Vorst, en dan blijft er nog één zevental jaren over, die niet onmiddellijk gevolgd zijn. Want de tijd van Israels verharding, het tijdperk van de gemeente, is ook aan Daniël niet

bekend gemaakt. Over dien tusschentijd spreekt alleen Paulus. Alle andere profeten zien er over heen.

Over de laatste zeven jaren spreekt Dan. 9:27. Hij — de Antichristus — treedt op alsof hij de Christus is, de Messias van Israel. Met de velen (van Israel) sluit hij een verbond voor zeven jaren. Maar na drie en een half jaar neemt hij het slachtoffer en het spijsoffer weg, plaatst den gruwel der verwoesting in den tempel en eischt voor zich zelf de aanbedding. Daartegen verzetten zich de geloovigen, en dan begint de vervolging, zoowel onder Israel als onder de geloovigen uit de volken, die er dan zullen zijn. Velen van die uit Judea vluchten naar de bergen. De geloovigen weten dan, dat na drie en een half jaar het einde der eeuw zal komen.

Het wegnemen van het voortdurend offer, waarmee het plaatsen van den gruwel der verwoesting samengaat, wordt genoemd in Dan. 8:11; 9:27 en 11:31; het is het vaste punt, van waar uit het tijdstip van des Heeren wederkomst kan worden vastgesteld. Naar dat punt verwijst Christus de geloovigen, die leven in den dag des toorns.

De dagen worden verkort; God zal de drie en een half jaar niet ten volle laten verloop, omdat anders niemand gered zou worden; Hij verkort de dagen om den wille van de uitverkorenen, die levend door de groote verdrukking zullen heengaan.

Wanneer we dit verhaal bij Lukas lezen, dan zien we, dat de Heer ook over de verwoesting van Jerusalem door de Romeinen in het jaar 70 heeft gesproken. Daar wordt niet op den gruwel der verwoesting, maar op de heirlegers, die Jerusalem omringen, gewezen als het sein voor de geloovige Joden om te vluchten. Voorts wordt daar voorzeggd, dat de Joden onder alle volken weggevoerd zullen worden en dat Jerusalem door de natiën zal worden betreden. Niet vertreden, dat staat er niet. Als dat er stond, zou het beteekenen, dat Jerusalem al maar door verwoest zou worden. Neen, er staat betreden. De andere volken zullen er verkeer in plaats dat het een stad van Israel zou zijn, en dat is zoo geweest tot op dezen dag.

Lukas geeft deze woorden in hetzelfde verband als Mattheüs, en stelt dus die verwoesting door Titus tot een type van de groote verdrukking, die Israel te verduren zal hebben in de drie en een half jaar van den Antichrist.

Matth. 24:23-28

Indien dan iemand tot u zou zeggen: Ziet, hier is de Christus, of hier, gelooft het niet. 24. Want valsche christussen en valsche profeten zullen opstaan en zij zullen groote teekenen en wonderen geven, om indien mogelijk ook de uitverkorenen te misleiden. 25. Ziet, ik heb het u te voren gezegd. 26. Indien ze dan tot u zullen zeggen: Ziet, hij is in de woestijn, gaat niet uit; ziet, hij is in de binnenkamers, gelooft het niet. 27. Want zooals de bliksem komt van het Oosten en schijnt tot het Westen, zoo zal de tegenwoordigheid van den Zoon des menschen zijn. 28. Waar het lijk is, daar zullen de arenden worden samenvergaderd.

Een wonder is een feit, dat afwijkt van wat we kennen als den gewonen gang van zaken, en dat met de wetten, die God in de natuur gegeven heeft, niet te verklaren en te rijmen is, waarbij we natuurlijk in het oog houden, dat Hij, die de natuurwetten gegeven heeft, ook de macht heeft, ze waar Hij het noodig oordeelt, buiten werking te stellen. Zulk een wonder heet een teeken, wanneer het dienen moet om iets te bewijzen. Onze Heer deed teekenen en wonderen, om te doen zien, dat het Koninkrijk Gods nabij gekomen was. In het verhaal van Johannes worden de teekenen wel zestien maal genoemd.

De Schrift spreekt dikwijls over Goddelijke wonderen, en zij verzekert in Ps. 72:18 dat de God Israels alleen wonderen doet. En dan doet het ons vreemd aan, wanneer we lezen, dat Gods vijanden ook wonderen doen. Toch vertelt de Schrift van zulke wonderen. Toen de staf van Aaron tot een draak werd voor het aangezicht van Farao, wierpen de Egyptische tovenaars hun staven neer en deze werden ook tot draken. Evenzoo maakten

ze water tot bloed en deden ze vorschten over Egypte opkomen. (Ex. 7:11, 12, 22; 8:7.) En de Schrift zegt, behalve in Matth. 24:24, ook in 2 Thess. 2:9 en in Openb. 13:13, dat de vijand teekenen en wonderen zal doen.

Waarom is dan te herkennen, of een wonder van God is of van Zijn vijand? Alleen aan hetgeen er mee bewezen zal worden.

Dat leert ons Deut. 13. Daar zegt God door Mozes tot Israel: “Wanneer een profeet of droomendroomer in het midden van u zal opstaan en u geven een teeken of wonder, en dat teeken of dat wonder komt, dat hij tot u gesproken had, zeggende: Laat ons andere goden, die gij niet gekend hebt, navolgen en hen dienen: gij zult naar de woorden van dien profeet of naar dien droomendroomer niet hooren, want Jehovah, uw God, verzoekt u, om te weten, of gij Jehovah, uw God, liefhebt met uw gansche hart en met uw gansche ziel.” (Deut. 13:1-3.)

Dat het teeken of het wonder kwam, zou dus volstrekt niet een bewijs zijn, dat zulk een profeet door God gezonden was; de boodschap, die zulk een profeet bracht, die moest bewijzen, of hij een profeet van God was. Teekenen en wonderen kunnen misleiden. Het gepredikte woord behoeft niet te misleiden, want het kan getoetst worden aan het reeds geopenbaarde woord.

En nu werpt Deut. 13:3 een verrassend licht op de teekenen en wonderen der leugen. God gebruikt ze, om Israel te verzoeken, op de proef te stellen, om te weten, of ze Hem liefhebben. God alleen doet wonderen; Hij laat ze ook doen door de valsche profeten, omdat Hij er een bedoeling mee heeft. Zonder het te weten, voeren deze Zijn raad uit.

Teekenen en wonderen der leugen zijn een ernstig ding, juist omdat het een mensch zoo moeilijk valt, Deut. 13:1-3 te gelooven. We worden door teekenen en wonderen misleid, zoo lang we meenen, dat God alleen wonderen doet door ware profeten.

Teekenen en wonderen behooren bij de prediking van het Koninkrijk. Ze houden in de Schrift op, wanneer Paulus de bedeeeling der verborgenheid bekend maakt in zijn brieven uit de

gevangenis. In de bedeeing, die wij kennen, doet God door Zijn dienstknechten geen wonderen. Daarom zijn we op onze hoede, wanneer ons bijv. verteld wordt van wonderdadige genezingen. Zoo worden te Lourdes in Frankrijk inderdaad zieken genezen, en daarbij wordt gepredikt, dat die wondergenezingen geschieden om te bewijzen, dat Maria onbevlekt ontvangen is, en dus geen zondares was; dat ze geen Redder noodig had en zelf kan meewerken aan de redding van de zondaren. “Laat ons andere goden dienen!” Uit die prediking weten wij, dat die genezingen wonderen zijn der leugen.

Niet de wonderen bewijzen, dat de prediking waar is, maar de prediking leert zien, of de wonderen Goddelijk zijn of niet. Wanneer Elia vuur van den hemel doet nederdalen, dan bewijst hij daarmee, dat Jehovah God is in Israel; (1 Kon. 18.) wanneer het beest met de lamshoornen, de valsche profeet, vuur van den hemel doet nederdalen, dan verleidt hij daarmee de menschen om het beest te aanbidden. (Openb. 13.) Het teeken is in beide gevallen precies hetzelfde en bewijst dus op zich zelf niets; het is alleen de vraag, wàt de profeet met zijn teekenen bewijzen wil.

Voor ons, die in den tijd zonder teekenen en wonderen van Gods wege leven, is het beoordeelen van een wonderteeken gemakkelijk: het kan niet van God zijn. Maar voor de geloovigen, die in den tijd van de voleinding der eeuw leven — en tot hen spreekt de Heer Jezus in Matth. 24 — wordt het moeilijker. Wonderen der waarheid geschieden dan immers ook; de vluchtelingen in het gebergte worden wonderdadig onderhouden. (Op. 12.) Daarom waarschuwt de Heer hen in Matth. 24 wel drie maal tegen de valsche profeten, (vs. 5,11 en 24.) wier teekenen zoo treffend zijn, dat de geheele wereld er door verleid zal worden om den Antichrist te aanbidden, in de meening, dat hij de Christus is. De wereld ziet in onze dagen uit naar den man, die vrede op aarde zal geven, en straks zal men meenen, hem gevonden te hebben in den Antichrist. Alleen de uitverkorenen zullen standvastig blijven; het is niet mogelijk hen te verleiden. En dan

keert zich de toorn van de wereld natuurlijk tegen hen.

“Ziet, hier is de Christus; Hij is in de woestijn; Hij is in de binnenkamers;” zoo zal de roep zijn: Maar de vermaning is: “Gaat niet uit; geloof het niet.”

Maar wanneer dan Christus werkelijk komt — en daarnaar zien deze vervolgte geloovigen immers uit — waaraan zullen zij Hem dan herkennen? Wel, daaraan, dat Hij niet in de woestijn is en niet in de binnenkamers; daaraan, dat Hij Zijn tegenwoordigheid eensklaps aan de geheele wereld openbaar maakt, zooals de bliksem uitgaat van het Oosten en schijnt tot het Westen.

“Welk zal het teeken zijn van Uw tegenwoordigheid?” hebben de discipelen gevraagd, en hier in vers 27 krijgen ze het antwoord. De Zoon des menschen zal plotseling aan allen tegelijk openbaar worden, gelijk een bliksemstraal in den donkeren nacht. Vriend en vijand tegelijk zal Hem zien.

Is dat echter niet in strijd met het woord van Luk. 17:20: “Het Koninkrijk Gods komt niet met uiterlijk gelaat?” De farizeërs vragen daar, wanneer het Koninkrijk Gods zou komen, en volgens de Statenvertaling antwoordt de Heer: “Het Koninkrijk Gods komt niet met uiterlijk gelaat.” Indien die vertaling juist is, dan is dat woord volkomen in tegenspraak met Matth. 24:27 niet alleen, maar ook met vers 24 van hetzelfde hoofdstuk van Lukas. Nadat de Heer de farizeërs heeft geantwoord, zegt Hij immers tot de discipelen hetzelfde, dat Hij hun later op den Olijfberg nog eens zou zeggen. Hij gebruikt daarbij van Zijn komst ook dezelfde vergelijking met den bliksem, en de bliksem komt toch zeker wel met uiterlijk gelaat, wel uitwendig waarneembaar.

Vershillenden vertalingen zeggen het in vers 2 nog wat sterker dan de Statenvertaling, en brengen dus nog scherper tegenspraak met vers 24. Van Tichelen zegt: “Het rijk Gods komt zonder bemerkt te worden.” Tekst en Uitleg zegt: “Het komt niet met waarneming van verschijnselen.” De Leidsche Vertaling: “Het komt niet zichtbaar.”

Maar die tegenspraak bestaat niet in het oorspronkelijke.

Het woord paratèrèsis, dat hier met uiterlijk gelaat vertaald is, komt in het N.T. maar een keer voor, en we kunnen dus de beteekenis niet vinden door vergelijking. Maar het werkwoord paratèreoo, waarvan paratèrèsis afgeleid is, komt wel zes maal voor. In Mark. 3:2; Luk. 6:7; 14:1 en 20:20 wordt van de vijanden gezegd dat ze Hem waarnamen, nauwkeurig acht gaven, of ze ook iets konden vinden om Hem te beschuldigen. In Hand. 9:24 is het vertaald door bewaren. De Joden bewaarden de poorten van Damaskus. De bedoeling is niet, dat zij de sleutels van de poorten in hun bezit hadden, maar dat ze nauwkeurig acht gaven, of de poortwachters Paulus ook lieten ontsnappen. In Gal. 4:10 is het vertaald: "Gij onderhoudt dagen en maanden en tijden en jaren." De Galatiërs gaven nauwkeurig acht, om toch precies zoo te doen als de schriftgeleerden hadden voorgeschreven.

Uit deze zes voorbeelden blijkt, dat dit woord niets te maken heeft met uiterlijk gelaat. Het spreekt van nauwkeurig waarnemen, of men ook iets ontdekken kan. Welnu, het Koninkrijk Gods komt zoo, dat zulk een nauwkeurig waarnemen niet noodig is. De valsche christussen beginnen in de woestijn en in de binnenkameren, en men moet uitgaan en zoeken om ze te vinden. Bij hen past het zoeken en het waarnemen. Maar het Koninkrijk Gods komt zoo, dat er van een nauwkeurig zoeken of het er is, geen sprake is. De vernieuwde tegenwoordigheid van Christus komt zoo plotseling en zoo fel als de bliksem. In één oogenblik staat dat Koninkrijk midden in u. Niet in het midden van het Israel, dat toen leefde; dat zou het geval geweest zijn, zoo Israel in het Koninkrijk had willen binnengaan. Maar daarover spreekt de Heer niet; Hij slaat den tijd van de gemeente, den tijd van Israëls verharding, over en richt Zich tot Israel, afgedacht van den tijd, waarop het zal gebeuren.

"Waar het lijk is, daar zullen de arenden samenvergaderd worden." In Luk. 17:37 zegt de Heer dit woord in antwoord op de vraag der discipelen: "Waar, Heer?" Het is een woord, ontleend aan Job 39:33, waar in de beschrijving van den arend

gezegd wordt: “Waar verslagenen zijn, daar is hij,” en zoo wordt onze aandacht gevestigd op het slagveld.

In de nabijheid van Jerusalem zal de groote veldslag geleverd worden van de verzamelde volken der wereld tegen het getrouw overblijfsel der Joden, die den Antichrist niet willen aanbidden. Over dien veldslag hebben verschillende profeten gesproken. In Op. 19:19 ziet Johannes het beest en de koningen der aarde en hun heirlegers vergaderd om krijg te voeren tegen Hem, die op het witte paard der overwinning zit, en dan worden al de vogels, die in het midden des hemels vliegen, samengeroepen tot het avondmaal van den grooten God, om het vleesch der verslagenen te eten. In Matth. 24 en Luk. 17 zegt de Heer het niet zoo uitvoerig; daar klinkt het alleen in spreukvorm: “Waar het lijk is, daar zullen de arenden samenvergaderd worden.”

Dit blijkt duidelijk: wanneer Christus komt om Zijn Koninkrijk op aarde te brengen, wordt een groote veldslag geleverd voor de poorten van Jerusalem. In het dal van Armageddon worden de legers gemobiliseerd onder de leiding van drie booze geesten, (Openb. 16:13-16.) en dan wordt de slag geleverd in het dal ten Oosten van Jerusalem, het dal van Josafat, anders gezegd: het dal des dorschwagens. (Joël 3:9-14, waar deze strijd in hevige woorden wordt beschreven.)

Matth. 24:29-31.

En terstond na de verdrukking dier dagen zal de zon verduisterd worden en de maan zal haar schijnsel niet geven, en de sterren zullen van den hemel vallen en de krachten der hemelen zullen bewogen worden, 30. en dan zal het teeken van den Zoon des menschen in den hemel verschijnen en dan zullen alle stammen des lands weenen en zij zullen den Zoon des menschen zien, komende op de wolken des hemels met kracht en groote heerlijkheid. 31. En Hij zal Zijn boden uitzenden met een bazuin van groot geluid, en zij zullen Zijn uitverkorenen bijeenvergaderen

uit de vier winden, van de uiteinden des hemels tot de uiteinden daarvan.

De tegenwoordige eeuw eindigt met een ontzettende wereldkastrofe. Niet alleen is er een groote strijd van alle natiën tegen Jerusalem, maar de natuur zelf wordt door God gebruikt om de goddelooze menschheid te straffen. Hemel en aarde komen in beroering. Verschillende profeten hebben daarvan gesproken, en ze profeteerden dan tevens over wat op de oordeelen zal volgen, dat namelijk de volkeren God leeren vreezen, en dat de aarde vrede zal hebben.

“Ik zal den hemel en de aarde en de zee en het droge doen beven, ja, ik zal alle Heidenen doen beven, en zij zullen komen tot den Wensch aller Heidenen, en ik zal dit huis met heerlijkheid vervullen.” (Hagg. 2:7, 8.)

“Ik zal wonderen geven in den hemel en op de aarde: bloed en vuur en rookpilaren. De zon zal veranderd worden in duisternis en de maan in bloed, eer dat de groote en vreeselike dag des Heeren komt.” (Joël 2:30, 31.) En tegelijk: “Ik zal mijn Geest uitstorten over alle vleesch.” (Vs. 28; ten deele vervuld op het Pinksterfeest te Jerusalem. Hand. 2:16-21.)

Dan zal de heerschappij van Babel ophouden, zooals Jesaja voorspelde (Hoofdst. 12) en Jeremia (Hoofdst. 50 en 51.) en Johannes; (Openb. 17 en 18.) Babel, waar het verzet tegen God in deze eeuw begonnen is, (Gen. 11.) en waar de laatste vijand zijn zetel heeft.

Het 7de vers van ons hoofdstuk noemt onder de voorloopige rampen ook aardbevingen, maar zegt er bij: aardbevingen in plaatsen; op verschillende plaatsen dus. Openb. 16 zegt, dat na den grooten strijd de zevende engel zijn schaal zal uitgieten, en dan geschiedt onder stemmen en donderslagen en bliksemen een groote aardbeving, zooals er niet geschied is van dat de menschen op de aarde geweest zijn, een aardbeving, waarbij de eilanden in de zee verzinken en de bergen met den grond gelijk gemaakt worden. We kunnen ons zulk een wereldramp haast niet

indenken. Maar de geschiedenis vermeldt van den ondergang der wereld in de dagen van Noach, waarbij slechts acht menschen bespaard werden. Ook dat geschiedde door een wereldramp om de boosheid der menschen te doen ophouden, en evenzoo zal de toekomstige aardbeving, waarbij zon en maan verduisterd worden en de meteoren uit den hemel regenen, het oordeel zijn over de boosheid der wereld (Jes. 13:11.)

Luk. 21:25, 26 zegt, hoe de uitwerking van dat alles op de menschen zal zijn. “Op de aarde benauwdheid der volkeren met twijfelmoedigheid, als de zee en watergolven groot geluid zullen geven, en de menschen het hart zal bezwijken van vrees en verwachting der dingen, die het aardrijk overkomen zullen.” En hij voegt er den troost aan toe: “Als nu deze dingen beginnen te geschieden, zoo ziet omhoog en heft uw hoofden opwaarts, wetende, dat uw verlossing nabij is.” Opzien dus terstond bij het begin.

“En dan zal in den hemel verschijnen het teeken van den Zoon des menschen.” Hoe zal dat teeken zijn? Ik geloof, dat het vervolg van het vers het ons zegt: “Zij zullen den Zoon des menschen zien komen op de wolken des hemels met kracht en groote heerlijkheid.” Dat de Zoon des menschen komt, zichtbaar, uit de hemelen, dat is het teeken, het bewijs, dat Hij dezelfde is, die in knechtgestalte in Palestina heeft geleefd. De engelen hebben het bij Zijn hemelvaart gezegd, dat Hij evenzoo zal wederkomen, als de discipelen Hem hebben zien heenvaren. (Hand. 1:11.) Op de wolken des hemels keert Hij terug, evenals Hij door een wolk werd weggenomen. Daniël heeft Hem reeds zien komen met de wolken des hemels; (7:13.) Johannes spreekt er over, Openb. 1:7.

Die komst verwekt onder Israel de grootste ontroering. Onze vertaling zegt, dat alle geslachten der aarde zullen weenen, (ook in Openb. 1:7.) maar dat staat er niet. Het gaat hier niet over alle volken, maar over Israel. Er staat *pasai hai fulai tès gès*: al de stammen des lands. In plaats van land kan men ook aarde lezen, want *gè* beteekent zoowel aarde als land, en in het

verband moet dus nagegaan worden, welk van de twee bedoeld wordt. En nu worden de volken der wereld in de Schrift nooit stammen genoemd, terwijl het woord dikwijls en uitsluitend wordt gebruikt in betrekking tot Israel. We moeten hier dus gè vertalen door land, omdat er sprake is van Israel, en dat land is natuurlijk Palestina. Al de stammen van Palestina zullen weenen, treuren, rouwklagen, zich slaan, zooals er letterlijk staat, zich op de borst slaan van spijt.

Zach. 12 vertelt daarvan. Ten dage, dat God de Heidenen verdelgt, die tegen Jerusalem aankomen, stort Hij den Geest der genade en der gebeden uit over het huis van David en de inwoners van Jerusalem, en dan zullen ze Hem zien, dien ze doorstoken hebben, en zullen over Hem rouwklagen als met de rouwklage over een eenigen zoon. (Men leze den geheelen “last” van het woord van Jehovah over Israel; Zach. 12, 13 en 14.) Israel beschreit den Christusmoord aan Zijn voeten en Israel wordt in genade aangenomen en tot hoofd der volken gesteld.

En dan worden de geloovige Joden uit de volken bijeenvergaderd en naar Palestina gebracht. “Hij zal Zijn boden uitzenden met een bazuin van groot geluid.” Die boden behoeven niet juist engelen te zijn. De Hebreeuwsche en de Grieksche woorden, die door engel vertaald zijn, beteekenen allebei een boodschapper in het algemeen, en het woord is dan ook in het O.T. wel veertig maal vertaald door bode, en éénmaal in het N.T. “Hij zond boden voor Zijn aangezicht.” (Luk. 9:52.)

Dat we ook hier aan menselijke boden te denken hebben, blijkt uit Jes. 66:19, 20, waar over hetzelfde onderwerp gesproken wordt: “Uit de ontkomenen zal ik zenden tot de Heidenen, tot de ver gelegen eilanden, die mijn gerucht niet gehoord, noch mijn heerlijkheid gezien hebben, en zij zullen mijn heerlijkheid onder de volken verkondigen. En zij zullen al uw broeders uit al de Heidenen aan Jehovah ten spijsoffer brengen op paarden en op wagens en in draagstoelen en op muilezels en op dromedarissen, naar mijn heiligen berg toe, naar Jerusalem, zegt Jehovah.” De

trouw gebleven verdruchte en vervolgde Joden uit de geheele wereld worden dan naar hun land gebracht, en met de ingeborenen vormen ze het nieuwe, het wedergeboren Israel, waarover de profeten spreken. Zie o.a. Jes. 4:2-6; Jes. 11 en 12; Jer. 31:31-34, aangehaald in Hebr. 8:8-12; Ezech. 36 en 37, en zoovele andere plaatsen, ook in de Psalmen. Van dat nieuwe Israel gaat dan het heil uit tot alle volkeren, en de profetieën worden vervuld, die van de toebrenging der Heidenen spreken. Onze zending van tegenwoordig bedoelt alleen hen toe te brengen, die God heeft uitverkoren om tot de gemeente te behooren ten zegen van de hemellingen. De Israëlieten, die ten zegen zullen zijn voor de volken der aarde, worden in ons hoofdstuk wel twee maal uitverkorenen genoemd. Uitverkiezing is immers altijd ten zegen voor anderen.

Matth. 24:32-35.

En leert van den vijgeboom de gelijkenis. Wanneer zijn tak reeds teeder wordt en de bladeren uitspruiten, weet gij, dat de zomer nabij is. 33. Zoo ook gij; wanneer gij dit alles ziet, weet gij, dat Hij nabij is, voor de deur. 34. Voorwaar zeg ik u: dit geslacht zou geenszins voorbijgaan, totdat dit alles zou geschieden. 35. De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, maar mijn woorden zullen geenszins voorbijgaan.

De vergelijking is eenvoudig en duidelijk. Het uitbotten van de boomen is ook in ons land een teeken, dat de lente nabij is. Maar we moeten hierbij toch opmerken, dat juist de vijgeboom genoemd wordt, en niet bij voorbeeld de berk of de linde. Israel is de vijgeboom.

In Luk. 13:10 is die vijgeboom geplant in den wijngaard en de eigenaar zoekt tevergeefs vrucht. Dan pleit de wijngaardenier voor den boom. Hij zal er alles aan doen wat hij kan. Wel een doorzichtige gelijkenis. Drie jaren lang hadden Johannes de Dooper en Christus Zelf gepredikt van het Koninkrijk Gods,

maar Israel bekeerde zich niet. En Christus vroeg den Vader: "Laat hem ook nog dit jaar."

Maar het jaar van uitstel heeft niet gebaat. Toen heeft de Heer den onvruchtbaren vijgeboom gevloekt: "Uit u worde geen vrucht meer in de eeuw." (Matth. 21:18-22.) En die vloek is gekomen. Israel heeft geen vrucht meer gedragen en draagt geen vrucht tot aan de voleinding der eeuw. Daarna wel. Want dan volgt de tijd, dat de aarde haar gewas geeft, en dan zal ook de vijgeboom Israel zijn zoetigheid en zijn goede vrucht geven. (Richt. 9:11.)

En wanneer we nu in onze dagen letten op dien vijgeboom, dan zijn we geneigd om te vragen: Wordt inderdaad de tak teeder? Israel heeft Jerusalem nooit vergeten. Maar het verlangen naar eigen land heeft thans gestalte aangenomen in de beweging van het Zionisme. Er wonen meer Joden in Palestina dan in de dagen van Zerubbabel en Ezra; ze hebben er welvaart; ze spreken er hun eigen oude Hebreeuwsch; ze hebben een Hebreeuwse hoogeschool op den Olijfberg. En nog meer: Er komt een breuk in de vijandschap tegen den Nazarener. Er zijn tegenwoordig vooraanstaande Joden, die Jezus erkennen als een van hun grootste wijzen. Dat zijn nog geen bladeren of bloesems; dat is nog geen aannemen van den Messias, maar er schijnt toch werking te komen in de knoppen; de tak schijnt teeder te worden.

En nu volgt een woord, dat in de gewone vertaling moeilijkheid geeft: "Dit geslacht zal geenszins voorbijgaan, totdat al deze dingen geschied zijn." Dat geslacht is reeds lang voorbijgegaan en de dingen zijn nog niet geschied. Maar bij nauwkeuriger lezing blijkt, dat de werkwoorden in dezen zin in de voorwaardelijke wijs staan: "Dit geslacht zou geenszins voorbijgaan, totdat al deze dingen zouden geschieden." Zoo zou het zijn, indien Israel zich niet verhardde tegen de prediking van het Koninkrijk, en indien het niet daarom door God voor een tijd ter zijde werd gesteld. Zoo zou het zijn, indien God niet een bedeeling had voorzien, waarin de gemeente wordt vergaderd buiten Israel om, wat Hij

verborgen hield, totdat Paulus het mocht bekend maken. Dat heeft de Heer Jezus ook aan de vier discipelen op den Olijfberg niet gezegd, maar het feit, dat Hij vers 34 in de voorwaardelijke wijs uitsprak, laat ons achterna zien, dat Hij de plaats voor den tusschentijd der gemeente, den tijd tusschen Israels verharding en Israels wederaanneming, opengehouden heeft. Zoo blijkt het dan toch waar te zijn, dat Zijn woorden niet voorbijgaan.

Matth. 24:36-44.

Doch van dien dag en die ure weet niemand iets, noch de engelen der hemelen, noch de Zoon, dan mijn Vader alleen. 37. Want zooals de dagen van Noach, zoo zal de tegenwoordigheid van den Zoon des menschen zijn. 38. Want zooals ze waren in de dagen voor den vloed — zij aten en dronken, zij trouwden en werden getrouwd, tot den dag, dat Noach in de ark ging. 39. en zij erkenden het niet, tot de vloed kwam en hen allen wegnam — zoo zal de tegenwoordigheid van den Zoon des menschen zijn. 40. Dan zullen twee op den akker zijn; de een wordt meegenomen en de ander wordt gelaten. 41. Twee zullen in den molen malen; de eene wordt meegenomen en de andere wordt gelaten. 42. Waakt dan, want gij weet niet, welken dag uw Heer komt. 43. Dit weet gij, dat wanneer de huiseigenaar wist, in welk uur de dief kwam, dan waakte hij en liet zijn huis niet doorgraven. 44. Weest daarom ook gij gereed, want in welk uur gij het niet meent, komt de Zoon des menschen.

Niemand weet, wanneer de Zoon des menschen terugkomt. Ja, wanneer het voortdurend offer weggenomen wordt, dan weten, wie de Schrift gelooven, dat het nog drie en een half jaar duren zal. Wanneer de Antichrist het verbond sluit met de Joden, dan begint de laatste week, het laatste zevental jaren. De profeet Daniël geeft nog wel drie getallen van dagen na het wegnemen van het offer. Na 2300 dagen wordt het heiligdom gerechtvaardigd. (8:14.) Van de wegneming van het offer tot de voleinding van

al deze dingen zijn 1290 dagen. (12:11.) Gelukkig is hij, die verwacht en raakt tot 1345 dagen.. Geheimzinnige getallen, voor ons verborgen, want die woorden zijn toegesloten en verzegeld, zelfs voor Daniël, maar in den tijd van het einde niet meer; dan zullen ze verstaan worden. En ook dan kan men niet dag en uur bepalen, want de dagen van de groote verdrukking zullen verkort worden. Maar het tijdstip, dat de laatste zeven jaren beginnen, dat is absoluut verborgen gehouden; dat weet niemand, ook niet de engelen der hemelen, noch de Zoon. Dat heeft de Vader in Zijn eigen macht gesteld. (Hand. 1:7.)

“Noch de Zoon.” Het is te begrijpen, dat de geloovigen te allen tijde moeite hebben gehad met dit woord. In onze Statenvertaling komt het bij Mattheüs niet voor, wel bij Markus. (13:32.) De tekst waarnaar de Statenvertaling bewerkt is, de Textus Receptus, had het niet; de drie oudste bekende handschriften hebben het echter wel, en aan het Sinaïetische is te zien, dat er over nagedacht is. Daar hebben personen aan gewerkt, die verschillende hand van schrijven hadden. Nu had de oorspronkelijke afschrijver het woord wel, en toen hij zelf zijn werk nakeek en verbeterde, liet hij het staan. Een latere corrector schraptte het, maar schreef het er zelf weer bij, overtuigd dus, dat het er behoorde. Bij Markus hebben de oude handschriften het alle drie, en daar hebben de Textus Receptus en onze vertaling het ook, zoodat er niet te twijfelen valt aan de echtheid van dat woord: “Noch de Zoon.”

Dat ook de Zoon den dag en de ure niet weet, dat verbluft ons; dat komt ons ongeloofelijk voor. Wij zouden het niet durven zeggen, indien de Zoon ons niet Zelf gezegd had, dat Hij het niet weet.

Maar nu wij dit woord gelooven, nu weten we meteen, dat het niet waar is, wat Athanasius leert, en wat de geheele Christenheid, Roomsch en Protestantsch, belijdt: “dat de drie personen elkander alleszins gelijk zijn.” — “Mijn Vader is meerder dan ik,” zei de Zoon bij een andere gelegenheid. (Joh. 14:28.) Wanneer zullen we toch eens de dwaling afleggen, die 1600 jaar geleden

tot leer van de kerk is gemaakt? Wanneer zullen we, in plaats van te luisteren naar de overlevering, eens weer de eenvoudige woorden van onzen Heer gelooven, waar Hij zegt, dat Zijn Vader meer is dan Hij, en dat Hij niet alles weet, wat Zijn Vader weet? Wanneer zullen we in plaats van het onschriftuurlijke leerstuk van de Goddelijke drieëenheid, eens weer de duidelijke woorden van de Schrift gelooven, waar zij zegt: “Nochtans hebben wij één God, den Vader, uit Wien alles is, en wij tot Hem; en één Heer, Jezus Christus, door Wien alles is, en wij door Hem.” (1 Kor. 8:6.) Wanneer zullen wij van den Geest — het Geest, zooals er staat in het Grieksch — eens belijden, dat Hij de kracht des Allerhoogsten is? (Luk. 1:35.) (Of had onze Heer soms twee vaders?) Wanneer zullen we 1 Joh. 5:7 eens schrappen uit onze Bijbels, den tekst, die in geen enkel handschrift vóór het jaar 1400 voorkomt, en die dus opzettelijk ingevoegd is, om een tekst te hebben voor de leer, die door de menschen uitgevonden was.

Ik kon niet nalaten, deze woorden over de onware leer der drieëenheid te schrijven naar aanleiding van dat woord: “Noch de Zoon.” Zeg ik nu daarmee, dat Christus een gewoon mensch was; dat Hij niet bestond vóór Zijn geboorte uit Maria? Neen, want de Schrift zegt, dat Hij het begin is van Gods schepping, (Openb. 3:14.) de eerstgeborene van alle schepsel; (Kol. 1:15.) dat Hij heerlijkheid had bij den Vader, eer de wereld was. (Joh. 17:5.) Wanneer we deze en dergelijke woorden gelooven, zullen we een ander denkbeeld krijgen over de verhouding van den Vader en den Zoon.

Die dag komt dus geheel onverwacht. Niemand kan berekenen wanneer. Maar hoe hij komt, daarvan zijn voorbeelden gegeven. In ons hoofdstuk noemt de Heer het voorbeeld van den vloed in de dagen van Noach. Bij een andere gelegenheid noemt Hij daarnaast ook de verwoesting van Sodom. (Luk. 17:28.) Twee oordeelen, die de menschen ook onverwacht overkwamen, terwijl ze bezig waren juist niet met iets slechts, maar met de gewone dingen van het dagelijksche leven: eten, drinken, trouwen,

getrouwd worden, planten, bouwen. Zoo zal ook voor allen, die niet wakende zijn, de komst van Christus en het oordeel, dat daarmee in verband staat, volkomen onverwacht zijn. Opeens is Hij weer tegenwoordig, en dan komt de scheiding tusschen wie met hetzelfde bezig zijn. Twee mannen op den akker, twee vrouwen in den molen, twee personen in één bed, (Luk. 17:34.) daarvan wordt telkens één meegenomen, en één gelaten waar hij is.

Onze Statenvertaling zegt, dat één wordt aangenomen en de ander verlaten. Maar dat is niet de juiste vertaling. Het Grieksche woord *paralambanoo*, dat hier gebruikt wordt, is hier en in Luk. 17 vertaald door aannemen, maar overal elders door meenemen, bij voorbeeld in Matth. 4:5 en 8, waar de duivel Jezus meeneemt; in Matth. 12:45, waar de booze geest zeven andere geesten meeneemt; in Matth. 17:1, waar de heer Petrus, Johannes en Jakobus met Zich neemt. Meenemen blijkt de beteekenis te zijn.

En dan is hier de vraag: door wien meegenomen en waarheen. De groote vloed nam het grootste deel der menschen mee en liet Noach en de zijnen achter. De verwoesting van Sodom nam de inwoners mee en liet Lot en zijn huisgezin achter. Die gelaten worden, kunnen verder voortleven; wie gelaten worden bij de komst van Christus — er staat niet verlaten, maar gelaten — worden onderdanen of deelhebbers van het Koninkrijk, dat Christus op aarde sticht, en genieten de zegeningen van Zijn duizendjarige heerschappij. Gelaten worden, achtergelaten worden is dus de gewenschte toestand. Meegenomen worden door het oordeel, gebracht te worden in den dood, pas op te staan na de duizend jaren en geoordeeld te worden voor den grooten witten troon naar de werken, den tweeden dood in te gaan tot aan de voleinding der eeuwen, om dan pas levend gemaakt te worden in Christus, (1 Kor. 15:22, 23.) dat is het lot van wie als in de dagen van Noach niet bedenken wat komen zal.

Wanneer ik dit goed gezien heb, dan zullen we deze verzen

andersom opvatten, dan onze vertaling ze ons geleerd heeft. Wij meenen, dat wie aangenomen wordt, het goed heeft, en wie verlaten wordt, heeft het slecht. De juiste vertaling zegt het anders. Wie achtergelaten wordt, heeft het goed, evenals in de dagen van Noach en van Lot; wie meegenomen wordt door het oordeel naar het gebied van den dood, mist den ingang in het Koninkrijk.

“Waakt dan,” zoo luidt daarom de waarschuwing. Weest daarom als een huiseigenaar, die gewaarschuwd is, dat er dezen nacht een inbreker zal komen. Hij gaat niet slapen, maar hij waakt, en laat zijn huis niet doorgraven.

Een eigenaardige vergelijking. De Heer Jezus vergelijkt Zichzelf met een dief, wat betreft het onverwachte van Zijn komst. “Zie, ik kom als een dief,” zegt Hij ook Openb. 16:15. Petrus zegt ook, dat Zijn dag komt als een dief, (2 Petr. 3:10.) en Paulus zegt het ook. (1 Thess. 5:2.) Maar wanneer Paulus daarover spreekt tot de geloovigen van zijn bediening, dan sluit hij hen er buiten. Hij heeft in het vorige hoofdstuk de verborgenheid bekend gemaakt, dat de gemeente haar eigen opneming heeft, en nu zegt hij, dat hij het niet noodig acht te schrijven over den dag des Heeren, die komt als een dief in den nacht. Die dag des Heeren is dus niet de dag van haar opneming, want daarover achtte hij het wel noodig te schrijven. De dag des Heeren komt als een dief in den nacht, maar tot dien nacht behooren zij niet: zij zijn zonen van het licht en zonen van den dag; zij zijn niet van den nacht en van de duisternis. Hun wordt dan ook niet gezegd, dat ze moeten waken in den nacht, zooals Christus hier de geloovige Israëlieten vermaant; zij verwachten hun Heer en vertroosten elkander met de heerlijke belofte van 1 Thess. 4:13-18.

Matth. 24:45-51.

Wie is dan de trouwe en voorzichtige slaaf, dien de heer aanstelt over zijn huispersoneel, om hun op tijd voedsel te geven? 46.

Gelukkig is de slaaf, dien zijn heer, als hij komt, zal vinden zoo doende. 47. Voorwaar ik zeg u, dat hij hem zal aanstellen over al zijn bezittingen. 48. Wanneer echter die booze slaaf in zijn hart zou zeggen. Mijn heer vertoeft, 49. en hij zou beginnen zijn medeslaven te slaan en te eten en te drinken met de dronkaards, 50. dan zal de heer van dien slaaf aankomen op den dag, dien hij niet meent, en op een uur, dat hij niet kent, 51. en zal hem straffen en zijn deel zetten met de huichelaars; daar zal het geween zijn en het tandengeknars.

We vinden deze verzen bijna woordelijk zoo in Luk. 12:42-46, uitgesproken op een anderen tijd en in ander verband. We hebben daar de gelijkenis van den rijken dwaas; daarna de vermaning aan de discipelen om niet bezorgd te zijn; dan de vermaning om waakzaam te zijn als slaven, die op hun heer wachten, wanneer hij wederkomen zal van de bruiloft, en dan ook de gelijkenis van den heer des huizes, die waakt en zijn huis niet laat doorgraven. Dan doet Petrus in vers 41 de vraag: “Heer, zegt gij deze gelijkenis tot ons of ook tot allen?” En daarop antwoordt de Heer met bovenstaande gelijkenis van den huisverzorger, zooals de aangestelde slaaf bij Lukas genoemd wordt.

De vraag van Petrus getuigt niet van doorzicht. Het is waar, dat de Heer spreekt tot de discipelen. (vs. 22.) Maar Petrus vergeet, dat hij, de discipel, ook een apostel is, die de vermaningen des Heeren door te geven had, dat hij, het lam, een herder zou zijn om de lammeren en schapen te weiden. (Joh. 21.) En dat gebrek aan doorzicht bij den discipel herinnert er den Meester weer eens aan, welke zwakke menschen het zijn, die de Vader Hem gegeven heeft om predikers te zijn van het Koninkrijk. Het woord: “Wie is dan de getrouwe en voorzichtige slaaf?” klinkt dan ook als een verzuchting. Maar dan wordt de verzuchting tot een vermaning voor Petrus en voor allen, die hem zullen volgen.

De vraag van Petrus in Luk. 12 is ook hier in Matth. 24 de sleutel, om de woorden van den Heer te verstaan. Hij ziet,

hoe moeilijk het voor de Zijnen zal zijn om wakende te blijven; hoe moeilijk ook het in den tijd der verdrukking zal zijn om niet afvallig te worden. Het is noodig, dat ze voortdurend gesterkt worden, en Hij ziet uit naar de mannen, die dat kunnen doen. Waar ze te vinden? Hij denkt aan een groote hofstede met vele slaven en slavinnen. De eigenaar wil op reis gaan en stelt één slaaf aan om allen te verzorgen met het noodige voedsel, het bescheiden deel, zegt Lukas, dat wil zeggen: het voor hen bestemde deel. Zulk een huisverzorger moet trouw zijn en wijs. Gelukkig als hij zijn taak wel volbrengt; de heer zal hem bevorderen tot administrateur van het geheele bedrijf. Maar het kan ook zijn, dat het anders loopt, dat de huisverzorgende slaaf een zelfzuchtige tiran blijkt te zijn, en dan zal zijn heer onverwacht komen en hem straffen.

Het woord, hier voor dat straffen gebruikt, komt maar eenmaal in de Schrift voor, en beteekent letterlijk: halveeren, in tweeën deelen. Het zal wel in overdrachtelijken zin moeten worden genomen, want van den ontrouwen slaaf wordt verder gezegd, dat zijn deel gesteld wordt bij de huichelaars, bij de ontrouwen, zegt Lukas, waar het gewezen is en het tandengeknars.

De Statenvertaling zegt: hij zal hem afscheiden, wat een te zwak woord is, of er mocht mee bedoeld zijn: ontzetting uit zijn ambt. Hoe dat ook zij, de slaaf wordt gestraft, omdat hij ontrouw is geweest. Zoo is de gelijkenis. En bij de vergelijking hebben we in de eerste plaats te denken aan de twaalf, aan wie de Heer opdracht gaf om de Joodsche gemeente te verzorgen, en verder aan allen, die Hij in Zijn dienst zal nemen, om de Zijnen te verzorgen met geestelijk voedsel, met het bescheiden deel, het deel, dat telkens voor de omstandigheden geschikt is.

De Heer voorziet, dat er zulke trouwe herders zullen zijn en Hij zegt hun toe, dat Hij hen zal beloonen. Hij voorziet echter ook, dat er booze herders zullen komen, die zich zelf weiden in plaats van de schapen. Door den profeet Ezechiël heeft Hij reeds over hen gesproken. (Ez. 34:1-10.) Daar heeft Hij hun het

oordeel aangezegd en tot vertroosting van het volk het woord laten volgen, dat Hij zelf de Herder van Zijn schapen zal zijn, dat Hij ze weiden zal op de bergen Israels. (Vs. 11-16.) De zegeningen van het Koninkrijk voorgesteld onder het beeld van een grazige weide en een goeden herder. “Ik ben de goede Herder,” zegt de Heer Jezus. (Joh. 10:11.)

Het is te zien, dat de profeet Ezechiël over denzelfden tijd spreekt als de Heer Jezus, den tijd, voorafgaand aan Christus' wederkomst, wanneer God Zich opnieuw, als in den tijd van de Pinksterbedeeling, bezighoudt met Israel. Petrus vermaant zijn medeouderlingen, dat ze trouw zijn in het weiden van de kudde Gods, en hij wijst hen op de kroon des levens, die zij zullen ontvangen, wanneer de overste Herder verschenen zal zijn. (1 Petr. 5:1-4.) Ook hij brengt het trouwe verzorgen in verband met de komst van Christus, om het Koninkrijk te stichten.

Wanneer Paulus de voorgangers tot trouw vermaant — en dat doet hij alleen in Hand. 20:28-30, in den tijd, toen de bedeeling der verborgenheid nog niet bekend was gemaakt — dan noemt hij daarbij des Heeren wederkomst niet. De gemeente, die het lichaam van Christus is, ziet niet uit naar de komst van het Koninkrijk; zij verwacht de opneming, die haar toegezegd is, en die eerder plaats zal hebben. Zij heeft een voorhoop. (Ef. 1:12.)

Matth. 25:1-13. De wijze en de dwaze maagden.

De gelijkenis van de wijze en dwaze maagden schrijf ik niet over, omdat bij de vertaling geen opmerkingen te maken zijn. Alleen eindigt in de drie oude handschriften het 13de vers met het woord ure, waarbij aan de beteekenis niets verandert; het is openbaar, dat de dag en de ure bedoeld wordt, in welke de Zoon des menschen komen zal, ook al staat dat er niet bij.

We hebben hier weer een gelijkenis van het Koninkrijk der hemelen. Het verhaal op zich zelf is duidelijk genoeg en heeft geen toelichting noodig, al zijn we dan ook met de oude Joodsche

huwelijksgebruiken niet goed op de hoogte. Van groote beteekenis echter is het, wat met de gelijkenis bedoeld wordt. Wie zijn de wijze en de dwaze maagden?

Dat hier niet over de gemeente gesproken wordt, blijkt al uit den aanhef: Dan zal het Koninkrijk der hemelen gelijk zijn aan tien maagden. We weten immers reeds lang, dat het Koninkrijk der hemelen niet de gemeente is: het is dat hemelsch Koninkrijk op aarde, waarover de Heer en Zijn twaalf apostelen gesproken hebben, ook Johannes de Dooper, en waarover de profeten van den ouden dag hebben geprofeteerd; het Koninkrijk Gods, dat te beginnen met Israel alle volken der wereld zal omvatten en waarin Christus zal regeeren in gerechtigheid en desnoods met de ijzeren roede. Nog niet de volmaakte toestand; die komt pas na de duizend jaren. (Openb. 21 en 22:1-5.)

Dat Koninkrijk wordt hier vergeleken met een bruiloft. Dat Christus bij die bruiloft de Bruidegom was, daarover zijn allen het wel eens. Maar er heerscht verschil van meening wat betreft de bruid, en zoo lang we de bruid niet kennen, begrijpen we ook niet, wie de bruidsmisjes of liever de bruiloftsgasten zijn.

De ongelukkige gewoonte om al wat van Israel gezegd wordt, toe te passen op de gemeente, heeft ons er ook toe gebracht, dat we elkaar vertellen, dat de gemeente de bruid van Christus is. Wanneer we de Schrift gaan lezen in plaats van de overlevering, dan zien we al gauw, dat Israel de bruid is. Johannes de Dooper zegt het ons duidelijk. In Joh. 3:29 noemt hij zich de vriend van den Bruidegom. De Bruidegom heeft de bruid. In Joh. 1:31 zegt hij: "Opdat Christus aan Israel zou geopenbaard worden, daarom ben ik gekomen, doopende in water." Johannes kent geen bruid uit de natiën. De Bruidegom komt tot Zijn bruid, en die bruid is Israel.

Johannes de Apostel ziet in Openb. 21:9 de bruid, de vrouw des Lams in een visioen van een stad met de namen van de twaalf stammen Israels in de poorten en de namen van de twaalf apostelen in haar fondamente. Van den dertienden apostel (zie

1 Kor. 15:5, 8.) en van de volken der aarde is geen sprake.

De profeten van vroeger hebben de verhouding van Jehovah en Israel dikwijls voorgesteld in den vorm van een huwelijk. Dat huwelijk is door Israel gebroken. Haar afgoderij wordt voorgesteld als hoererij en echtbreuk. Zulk een verbroken huwelijk kan niet weer hersteld worden, zegt Jeremia; dan zal het land worden ontheilgd. (Jer. 3:1.) En dan volgt het ontzaglijke woord: “Gij nu hebt met vele boeieerders gehoereerd, keer nochtans weder tot mij, spreekt Jehovah.” Die gedachte, dat het afvallige Israel nog weer opnieuw de bruid van Jehovah wordt, vinden we bij verschillende profeten. Zie b.v. Jes. 54; Ezech. 16; Hos. 1 en 2. Het oude verbond is verbroken, God geeft een nieuw verbond; het oude huwelijk is ontbonden door echtbreuk, God sluit een nieuw huwelijk met dezelfde, nu wedergeborene bruid.

De bruiloft is de heerlijke toekomst, die Israel tegemoet gaat, het duizendjarig rijk van vrede en gerechtigheid. Die bruiloft begint met de aankomst van den Bruidegom, met de wederkomst van Christus. Maar dan zal het niet alleen de bruid zijn, die zich verheugt — in deze gelijkenis wordt ze niet eens genoemd — maar er zijn ook bruiloftsgasten. In Openb. 19:7 heeft de vrouw van het Lam zich zelf bereid, en dan worden in het 9de vers gelukkig geprezen zij, die geroepen zijn tot het avondmaal van de bruiloft des Lams. En het wordt aan Johannes verzekerd, dat deze de waarachtige woorden Gods zijn.

Er zijn dus buiten Israel ook nog anderen, die de feestvreugde zullen deelen; die ook gedurende de duizend jaren de aardsche heerlijkheid zullen genieten. Dat moeten dus menschen zijn uit de andere volken. In Openb. 19 worden ze geroepen. Hier in Matth. 25 worden ze voorgesteld als maagden, die op de komst van den Bruidegom wachten om niet Hem in feestelijken optocht de bruiloftszaal binnen te gaan. Het evangelie van het Koninkrijk is dan immers gepredikt in de geheele bewoonde wereld tot een getuigenis voor alle volken. (Matth. 24:14.) Op die boodschap is acht geslagen, en er ontstaat op aarde een

verwachten van de komst van Christus en van de toekomst van Israel, van de bruid des Lams. Maar de Bruidegom vertoeft; Christus komt nog niet terstond en de verwachting raakt op den achtergrond. Er zijn zoo vele andere dingen om zich mee bezig te houden. De wachtenden vallen in slaap. Tot eensklaps de boodschap komt: Nu is het nabij. De slapenden schrikken wakker en willen zich gereed maken om Hem tegemoet te gaan. Maar daarbij moeten de lampen branden. Deze menschen worden niet daarnaar beoordeeld, of ze in Christus geloofd hebben, maar naar hun daden van rechtvaardigheid en barmhartigheid, waarvan ze wisten door hun geweten en hun verstand. (Rom. 2:14, 15.) Er zijn er onder hen, die toen ze de prediking van de komst vergaten, toch doorgingen met hun goede werken: zij hebben olie in hun vaten. Er zijn anderen, die met de prediking ook de goede werken hebben vergeten; die weer voortgegaan zijn met hun oud zelfzuchtig leven; hun lampen zijn uit, maar ook hun vaten zijn ledig. Het baat hun niet, of ze zich nu nog bekeeren. Terwijl ze er mee beginnen, is de Bruidegom reeds gekomen. Die gereed zijn, gaan mee binnen; de anderen blijven buiten.

Het gaat in deze gelijkenis niet over “in den hemel komen” — daar spreekt de Schrift bijna nergens over — maar het gaat over de toestanden in de bedeeeling, die op de tegenwoordige bedeeeling volgt. Israel zal in die dagen het priesterlijk en koninklijk volk zijn, en voor de andere volken is er eveneens een heerlijke toekomst, voorzoover ze geluisterd hebben naar de prediking van het Koninkrijk. Hebben ze met het oog op dat Koninkrijk zich gereinigd van de zonden en het goede nagestreefd, dan zullen ze ook deel hebben aan de zegeningen Israels. Israel is in dat tijdperk het heerschende volk, maar de andere volken genieten mee van de gezegende regeering. Zij echter, die, al zijn ze even opgeschrikt door de prediking van het Koninkrijk, toch maar weer hun ouden gang zijn gegaan, hebben in dat Koninkrijk geen deel. Christus zegt tot hen: Ik ken u niet.

Wij moeten niet vergeten, dat in dat tijdperk het oordeel

is naar de werken, Wij leven in den tijd, dat de goddelooze gerechtvaardigd wordt; dat de gerechtigheid van Christus ons toegerekend wordt zonder werken. Maar Petrus zegt, (1 Petr. 4:17, 18.) dat in den tijd van het oordeel de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt, en hij vraagt, waar dan de goddelooze en zondaar moet verschijnen.

Voor de volken is er verwachting, dat ze gasten zullen zijn aan de bruiloft des Lams; dat ze mee zullen leven onder de regeering van Christus. Zoo ze bereid zijn. Dat leert ons de gelijkenis van de wijze en dwaze maagden.

Matth. 25:14-30. De gelijkenis van de talenten.

Ook de gelijkenis van de talenten moet gelezen worden in de omgeving, waarin ze uitgesproken is. Ze is maar niet een aansporing aan iedereen, om de gaven, door God hem geschonken, goed te besteden; zoo heeft de wereld ze opgevat en ze heeft zelfs het woord talenten in haar taal overgenomen, alsof het begaafdheden beteekent, en het beteekent eenvoudig een som geld of eigenlijk een gewicht van geld. Neen, de gelijkenis behoort tot de toekomstrede, en spreekt over den tijd, die in vers 1 en vers 31 genoemd wordt.

In Luk. 19:11-27 hebben we de zeer verwante gelijkenis van de ponden, uitgesproken op den weg naar Jerusalem, toen sommigen meenden, dat het Koninkrijk Gods terstond openbaar zou worden. Die gelijkenis bevat een paar bestanddeelen, die de Heer in Zijn toekomstrede niet herhaald heeft: de welgeboren man, die naar een vergelegen land reisde, om voor zich zelf een koninkrijk te ontvangen, en dien zijn burgers haatten en hem een gezantschap nazonden om te zeggen: Wij willen niet, dat deze over ons koning zij, en die bij zijn terugkomst, als hij het koninkrijk ontvangen heeft, zijn vijanden laat doodslaan. Dat zijn trekken, die al heel duidelijk spreken over de stichting van het Koninkrijk.

In de toekomstrede van Matth. 25 neemt de Heer alleen de gedachte over van de gaven, die Hij aan Zijn slaven uitdeelt. Onze Statenvertaling noemt ze dienstknechten maar de vertaling slaven is beter. Zoo dikwijls in onze vertaling dienstknecht staat, heeft het Grieksch *doulos*, dat is een knecht, die het eigendom is van zijn meester. Er staat hier zelfs in het Grieksch: zijn eigen slaven, zoodat we bij de gelijkenis niet te denken hebben aan de menschen in het algemeen; neen, het zijn de eigen slaven van Christus, menschen, die Hem in bijzonderen zin toebehooren. Jakobus en Judas noemen zich in den aanhef van hun brieven slaaf van Christus; Petrus doet het in zijn tweeden brief, en Paulus in zijn brieven aan de Romeinen, de Filippensen en aan Titus.

Laten we bij het lezen van de gelijkenis met onze gedachten blijven bij dergelijke dienstknechten, zooals bij voorbeeld de ouderlingen, die door Paulus en door Petrus toegesproken worden. (Hand. 20; 1 Petr. 5.)

Veel wordt aan de slaven toevertrouwd. De gelijkenis van Luk. 19 spreekt van ponden, ter waarde van waarschijnlijk veertig gulden, maar die van Matth. 25 spreekt van talenten, waarvan de waarde geschat wordt op 2500 tot 5000 gulden⁷. En die talenten worden hun gegeven, opdat zij ze zouden gebruiken in den dienst van hun afwezigen Heer. We zien dus, dat Christus ook Zijn dienstknechten, Zijn slaven zal hebben in den tijd, dat Hij opnieuw met Israel bezig is, om hen toe te bereiden voor zijn taak in het Koninkrijk.

En er zijn slaven, die hard gaan werken. Die vijf talenten had, won andere vijf; die twee had, won twee. Hun ijver is dus even groot, en het heeft me getroffen, dat de loftuiting, die ze ontvangen, ook woord voor woord dezelfde is. In de gelijkenis van de ponden wint de één tien ponden en de andere vijf, en hun loon is daarmee in overeenstemming, terwijl alleen de eerste een

---

⁷Ter vergelijking: Daar kon je in de tijd van Lukkien ongeveer een huis van kopen.

loftuiting krijgt.

En nu de derde. Hij gebruikt zijn talent niet, werkt er niet mee, en weet zich nog te verontschuldigen bij de afrekening. Hij had bij den handel eens kunnen verliezen, en dat zou hem kwalijk genomen kunnen worden.

“Ik kende u, dat gij een hard mensch zijt.” Dat woord kenmerkt de bedeeeling. Geen geloovige in onze bedeeeling zal van Christus zeggen, dat Hij hard is. Wij zijn misschien nalatig, we vallen in zonde, we zijn voor een tijd onverschillig, maar we zullen niet zeggen, dat Hij hard is. Wie dat zegt in onze bedeeeling, heeft Hem nog niet gekend. Ons evangelie is immers het evangelie van louter genade. Maar onder het evangelie der besnijdenis, dat naast de genade de wet heeft als leefregel, kan iemand er toe komen, dat hij de wet een juk, een hard juk noemt, en Hem, die het oplegt en rekenschap vraagt, een hard mensch, die maait, waar Hij niet zaait, en oogst, waar Hij niet strooit.

En als de Heer nu zegt, dat de slaaf het geld beter bij de wisselaars had kunnen doen — we zeggen tegenwoordig: bij de bank — dan gaan we niet uitzoeken, wat met die bank en met de rente bedoeld wordt — woeker is het oude woord voor rente — want we bedenken, dat we een gelijkenis voor ons hebben, die met enkele trekken teekent, dat de trouwe slaven van Christus in dien toekomsttijd onder alle verdrukking en vervolging ijveren in des Heeren werk, maar hoe er ook zijn, die niet werken, en het verbergen, dat ze een talent van Christus hebben ontvangen.

En nu weer een verschil met de tegenwoordige bedeeeling. “Wij zullen geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage wat door het lichaam geschiedt, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad.” (2 Kor. 5:10.) Die rechterstoel is de bêma, het platform, waarop bij de sportwedstrijden van de Grieken de prijsrechter zijn plaats had. Het gaat dus niet over het berechten van misdaden, maar over het beoordeelen van daden, die lof of blaam verdienen.

Nog duidelijker is dat in Kor. 3:10-15. Velen bouwen op het

door Paulus gelegde fundament, de een goud, zilver, kostelijke stenen; de ander hout, hooi, stoppelen. Dat werk wordt door vuur beproefd. Werk, dat het vuur doorstaan kan, wordt beloond; werk, dat niet tegen het vuur bestand is, verbrandt, maar de bouwer zelf, al lijdt hij verlies, wordt behouden. Hier in de gelijkenis van Matth. 25 daarentegen wordt de onnutte slaaf uitgeworpen in de buitenste duisternis, waar het geween is en het tandengeknars. Iemand, die een eigen slaaf is van Christus, kan in die bedeeling uitgeworpen worden; iemand, die het goede woord Gods en de krachten der toekomstige eeuw heeft gesmaakt, kan afvallig worden, en dan kan hij niet wederom vernieuwd worden tot bekeering. (Hebr. 6:4-6.) Voor dezulken blijft niets over dan het vuur van het oordeel, waarbij Hebr. 6 wijst op den akker, die doornen en distelen draagt en door den landman schoongebrand wordt een verblijdend woord, want na die verbranding is de akker opnieuw vruchtbaar, na het oordeel volgt aan het einde der eeuw voor elken zondaar de vernieuwing.

Dat Hebr. 6 niet over ons spreekt, blijkt wel uit het tiende vers: "God is niet onrechtvaardig, dat Hij uw werk zou vergeten." Dat vers past niet in het evangelie van Paulus. In onze bedeeling worden we niet gerechtvaardigd uit onze werken. De gelijkenis van de talenten met het oordeel van den onnutten slaaf past in het evangelie der besnijdenis; past in de Pinksterbedeeling, waar Ananias en Saffira dood neervallen; past ook in het tijdperk van den dag der wraak, waarover de Heer spreekt in Matth. 24 en 25. Maar die gelijkenis moet niet toegepast worden op onze bedeeling, waar de genade veel meer overvloedig wordt, wanneer de misdaad meerder is geworden, (Rom. 5:20.) waar de onnutte slaaf toch behouden wordt, al moet hij zijn werk ook zien verbranden. Alleen in deze bedeeling heerscht de absolute genade; dat moeten we bij het lezen der Schrift steeds in het oog houden.

Matth. 25:31-46. De bokken en de schapen.

Er is waarschijnlijk geen enkel woord, dat zoo geheel tegen den zin in uitgelegd wordt als deze gelijkenis van de bokken en de schapen⁸. Men ziet er een beschrijving in van het “laatste oordeel.” Christus zit op den rechterstoel, alle menschen staan vóór Hem; ze worden gescheiden in schapen en bokken, en dan gaan de goeden naar den hemel en de verkeerden naar de eindeloze verdoemenis. Dat die voorstelling met de Schrift in strijd is, schijnt men niet te zien. En toch is zij dat.

Volgens de Schrift zijn de geloovigen bij het laatste oordeel niet aanwezig en bij geen enkel oordeel. Zij komen niet in het oordeel. Dat staat in Joh. 5:24, maar de vertaling heeft dat verborgen. “Die mijn woord hoort, en gelooft Hem, die mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven en komt niet in het oordeel.” In de verdoemenis, zegt de Statenvertaling, maar dat is willekeur, Er staat daar in het Grieksch krisis, en dat woord staat ook in vers 22, 27, 29 en 30. Het is vertaald door oordeel, gericht en verdoemenis. Doch er is maar één woord, dat in al de vijf teksten dienst kan doen, en dat is het woord oordeel. Wie gelooft, komt niet in het oordeel.

De geloovigen staan dus niet aan de rechterhand. Wie dan? Die de wet van Mozes hebben onderhouden? Die naar hun geweten hebben geleefd? Neen, ze worden niet genoemd. Er is maar één ding, waarvan het afhangt, of iemand rechts of links van den Rechter komt te staan, en dus volgens de gewone voorstelling naar den hemel of naar de hel gaat, en dat is, of hij weldadig geweest is jegens armen en vreemdelingen en zieken en gevangenen. Alleen met die weldadigheid wordt rekening gehouden. Denk dat nu eens door. Naar andere goede werken wordt niet gevraagd; naar geloof in Christus ook niet, alleen naar weldadigheid. En een ongeloovige kan zeer goed weldadig zijn.

---

⁸Op dit gedeelte wordt dieper ingegaan in “Het richten van God” van A.E. Knoch: hfdst. 27 Het gericht over de natiën.

Ik heb een rijke ongelovige dame gekend, die zeer eenvoudig leefde, en die, wat ze in een jaar overhield, het volgend jaar aan de armen gaf. Indien het waar zou zijn, dat we hier een beschrijving hebben van het laatste oordeel, dan kwam die dame in den hemel, en de arme vrome weduwe met haar kindertjes, die geen geld heeft om de armen te helpen en geen tijd om de zieken te bezoeken, ging naar de eeuwige pijn.

Wij moeten Matth. 25:31-46 beter leeren lezen. Over het “laatste oordeel” wordt daar niet gesproken; dat vinden we in Openb. 20, en dat gaat over de dooden. Maar hier gaat een oordeel over de levenden, en niet over alle levenden, maar over hen, die zullen leven in den tijd, wanneer de Zoon des menschen komen zal in Zijn heerlijkheid; in den tijd van de voleinding der eeuw, waarnaar de discipelen gevraagd hebben. Dat is niet het einde van de wereld. Dat men hier wereld vertaald heeft in plaats van eeuw, heeft ons op een dwaalspoor gebracht. Het gaat in deze hoofdstukken over deze eeuw, dit tijdperk van de wereld, waarop nog andere tijdperken, andere eeuwen zullen volgen. We hebben hier dus niet een algemeen, maar een bijzonder oordeel, een oordeel met een bijzonder kenmerk, waarnaar de menschen geoordeeld worden. Christus oordeelt hier de volken der wereld naar de wijze, waarop ze Zijn broeders behandeld hebben.

Wie zijn Zijn broeders? In Hebr. 2:11 — een Joodsche brief — schaamt Hij Zich niet hen broeders te noemen, wier vleesch en bloed Hij had aangenomen, in de eerste plaats het zaad van Abraham. Vers 16 luidt, concordant vertaald: “Zij — de vreeze des doods uit het vorige vers — grijpt de engelen niet aan, maar het zaad van Abraham; daarom moest Hij in alles de broederen gelijk worden.”

En als we ons nu herinneren, dat in dien laatsten tijd de Joden de groote verdrukking doormaken, dat ze vervolgd worden in alle landen — want allen, die de aarde bewonen, aanbidden den Antichristus — dan begrijpen we, wie hier in vers 40 en vers 45 de broeders zijn van den Zoon des menschen. Het zijn de

Joden, die vervolgd worden, omdat ze in Hem gelooven. En nu blijkt het, dat er menschen zijn uit de volken, die zich ontfermd hebben over deze Joden, die in de vervolging gebrek hebben aan spijs en drank en kleeding, die naar andere landen zijn gevluht, die ziek zijn en in de gevangenis gezet zijn, juist zoo als hier beschreven is. Anderen daarentegen hebben zich over de vervolgte Joden niet bekommerd, maar liefst den druk, die van overheidswege op hen kwam, nog wat zwaarder gemaakt.

En nu beoordeelt de Rechter in dat oordeel de menschen naar deze ontferming over de Joden. Die hen voortgeholpen hebben, worden gezegenden des Vaders genoemd; zij beërven het Koninkrijk; zij gaan het “eeuwige” leven in, het leven van de toekomstige eeuw, van het duizendjarig rijk van gerechtigheid en vrede. Zij hebben dat niet verwacht; zij hebben slechts gehandeld naar den aandrang van hun hart, en ze wisten niet, dat die Joden de broeders waren van den Heer der heerlijkheid.

En de anderen, de Jodenvervolgers? Ze heeten vervloekten, ze gaan naar het vuur van de toekomstige eeuw. Laten we niet het woord eeuwig gebruiken, want daarbij denken de menschen aan eindeloosheid, en de Schrift wil, dat we zullen denken aan een eeuw, een tijdperk. Als de taal het toeliet, zou ik willen spreken over het eeuwische vuur.

Het woord pijn in het laatste vers deugt niet. Pijn, pijnigen, pijniging is in de Statenvertaling zeventien maal gebruikt voor *basanos* en de daarvan afgeleide woorden, Maar hier staat niet *basanos*, hier staat *kolasis*, en men kan dus niet pijn vertalen. Evenmin is het woord straf te gebruiken, want dat is de vertaling van *timeria*. Wanneer we concordant willen vertalen, dan moeten we hier en in Joh. 4:18, waar ook *kolasis* staat, een ander woord gebruiken. En bij dit woord, dat maar twee keer in de Schrift voorkomt, wijst de Grieksche wijsgeer Plato ons den weg. Hij onderscheidt *timeria* en *kolasis*. *Timeria* is de straf, die opgelegd wordt, om het gekrenkte gemoed van den straffer te bevredigen. *Kolasis* is de straf, die opgelegd wordt om den

gestrafte te verbeteren. Kolasis is dus tuchtiging. “Deze gingen heen in de eeuwse tuchtiging, en de rechtvaardigen in het eeuwse leven.”

Daar eindigt de profetische rede van den Heer. De discipelen hebben antwoord gekregen op hun vraag betreffende de voleinding van de tegenwoordige eeuw. Wat daarna gebeuren zal, bericht Johannes ons in Openb. 20, 21 en 22:1-5. En waar hij ons laat staan bij de Christus- heerschappij op de nieuwe aarde, daar openbaart Paulus ons in 1 Kor. 15:22-28, dat Christus, wanneer Hem alles onderworpen is, het Koninkrijk overgeeft aan den Vader, opdat God zij alles in allen. Dat is de voleinding niet van de eeuw, maar van de eeuwen.

A. Lukkien

35 Wederopstanding des Vleesches

“Ik verwacht de opstanding der dooden.” Zoo heeft de Kerkvergadering te Nicea in het jaar 325 de belijdenis der kerk uitgesproken. De zoogenaamde Apostolische Geloofsbelijdenis, die in Roomsche en Protestantsche kerken wordt voorgelezen, zegt het minder juist: “Ik geloof de wederopstanding des vleesches.” En de Belijdenis des Geloofs van de Gereformeerde kerken in Nederland verduidelijkt dat, door te schrijven, dat al degenen, die gestorven zullen wezen, uit de aarde zullen verrijzen, de ziel samengevoegd en vereenigd zijnde met haar eigen lichaam, in hetwelk zij zal geleefd hebben. En de Heidelbergsche Catechismus zegt in vraag 57, dat dit mijn vleesch wederom met mijn ziel vereenigd zal worden.

Ik noemde de Apostolische Geloofsbelijdenis minder juist dan die van Nicea. Het maakt verschil, of ik de opstanding der dooden verwacht of de wederopstanding des vleesches. Wie dat eerste verwacht, veronderstelt, dal de dooden dood zijn en weer opstaan, als iemand, die van zijn slaap ontwaakt. Wie de wederopstanding des vleesches gelooft, veronderstelt, dat alleen het vleesch dood is, en dat de ziel niet gestorven is. Zooals de Heidelbergsche Catechismus het dan ook in vraag 57 uitspreekt, dat mijn ziel na dit leven van stonde aan tot Christus, haar Hoofd, zal worden opgenomen.

Hier staan twee beschouwingen tegenover elkander: die van Nicea, dat de gestorvene dood is en weer zal opstaan, en die van de twaalf artikelen en van de Roomsche en Protestantsche kerken, dat de gestorvene niet dood is, maar leeft, en dat alleen zijn vleesch gestorven is en weer zal opstaan.

Dat Nicea gelijk heeft, behoef ik voor mijn lezers niet meer te betoogen. De Schrift zegt niet, dat de dooden leven, maar dat zij zullen leven; de Schrift zegt niet, dat het vleesch zal opstaan, maar dat de dooden zullen opstaan. Christus zegt niet in Openb. 1:18: “Mijn vleesch is dood geweest,” maar: “Ik ben

dood geweest.” Het geloof aan de onsterfelijkheid der ziel is nog altijd het vervolg op het geloof, dat de vrouw gaf aan het woord der slang: “Gij zult den dood niet sterven,” terwijl wie aan het woord van God geloof geeft, het weet, dat de mensch — niet alleen het vleesch, maar de mensch — den dood zal sterven. De leer van de wederopstanding des vleesches staat in het nauwste verband met de onschriftuurlijke leer van de onsterfelijkheid der ziel. Pas bij de opstanding, zegt Paulus in 1 Kor. 15:53 en 54, worden de dooden onverderfelijk en onsterfelijk.

Dat mijn ziel van stonde aan na dit leven tot Christus opgenomen wordt, staat nergens in de Schrift. De teksten, die men voor deze bewering aanhaalt, spreken niet over de ziel, maar over den geest. Het stof keert weder tot de aarde als het geweest is, en de geest keert weder tot God, die hem gegeven heeft, zegt de Prediker. (12:7.) “Vader, in Uw handen beveel ik mijn geest,” riep de Heer Jezus aan het kruis, en Stefanus bad: “Heer Jezus, ontvang mijn geest.” (Hand. 7:59.) De geest keert weder tot God, niet de ziel. De ziel, dat is het bewustzijn, het besef, het begrip, het geheugen, het verstand, de wil, het gemoed, het gevoel van blijdschap en droefheid, van liefde en van haat, van bevrediging en van schuld. En van die ziel zegt de Schrift niet, dat ze tot God terugkeert. Ze zegt, dat de ziel na den dood in den hades is, dat is letterlijk: in het onzichtbare, in het onbekende. De geest keert terug tot God, de adem.

Geest en adem is in het Hebreeuwsch hetzelfde woord: roeach. In Ps. 104 staat roeach in vers 29: “Neemt Gij hun adem weg,” en in vers 30: “Zendt Gij Uw geest uit.” Adam en ieder menschenkind wordt gevormd als een lichaam, en op het oogenblik van de geboorte zendt God den adem, den geest in dat lichaam, en dan wordt de mensch tot een levende ziel. (Gen. 2:7.) De mensch is een levende ziel, zoo lang hij ademt; neemt God den adem weg, dan is hij een doode ziel. Zoo wordt hij genoemd in Lev. 19:28; 21:11; 22:4; Num. 6:11; 9:6; 7,10; 19:11,13; Hagg. 2:14. De Staten-vertaling zegt daar overal dood lichaam, maar er staat doode ziel.

De adem, de geest des levens, keert bij den dood tot God terug. Die adem had geen bewustzijn, vóór hij in het lichaam kwam, en hij heeft evenmin bewustzijn als hij het lichaam verlaat. Juist de samenvoeging van den geest met het stoffelijk lichaam vormt de ziel en daarmee het bewustzijn. Dat houdt op met den dood. En volgens de Schrift blijft de mensch dan onbewust tot den dag, dat God opnieuw den adem des levens uitzendt en het gelaat des aardrijks vernieuwt, den dag der opstanding. (Ps. 104:30.)

Geloof aan de wederopstanding des vleesches en de onsterfelijkheid der ziel is ongelooft aan wat God gezegd heeft aangaande de dooden; verwachting van de opstanding der dooden is geloof aan wat God zegt. De mensch sterft en staat weer op, zoo zegt de Schrift. Het vleesch sterft en het vleesch staat weer op, maar de ziel leeft ondertusschen door, zoo zeggen de belijdenissen, die de menschen gemaakt hebben.

Maar hoe zullen de dooden opgewekt worden, en met hoedanig lichaam zullen zij komen? Paulus stelt de vraag in 1 Kor. 15:35, en in zijn antwoord zegt hij, dat het dwaas is, wederopstanding van het vleesch te verwachten. Men zaait toch geen korenhalmen, zegt hij met een vergelijking, men zaait zaadkorrels, van tarwe of wat dan ook. En die zaadkorrel komt niet weer op, maar God doet uit het graf van den gestorven zaadkorrel een lichaam opstaan, dat geheel anders is dan het gezaaide zaad. God geeft een lichaam, en aan ieder zaad zijn eigen lichaam, want Hij houdt Zich aan de wetten, die Hij aan Zijn schepping gaf. Uit een tarwekorrel groeit een tarwehalm, maar de halm is de korrel niet. De korrel sterft en vergaet. Het vleesch wordt in het graf gelegd, en het vleesch staat niet weer op. Paulus zegt, dat we dwazen zijn, als we de opstanding van het vleesch verwachten.

Wat dan? Als het vleesch niet opgewekt wordt, wat wordt dan wel opgewekt? Wel, zegt Paulus, een natuurlijk lichaam wordt gezaaid, een geestelijk lichaam wordt opgewekt, en dan

legt hij er nog eens den nadruk op, dat er een natuurlijk lichaam is en een geestelijk lichaam.

Laat me nu allereerst opmerken, dat het met de vertaling van het woord natuurlijk niet in orde is. Natuurlijk is in het Grieksch *fusikos*; dat woord staat in Rom. 1:26, 27 en in Rom. 11:12, 24. Maar hier staat *psuchikos*. *Psuchè* [of *psychè*] is ziel; de vertaling van *psuchikos* zou zielsch moeten zijn, zoo dat woord bestond. Het woord zegt dus, dat dit ons lichaam door de ziel geregeerd en geleid wordt. De tegenstelling van het zielsche lichaam is het geestelijke lichaam, het lichaam, dat bestuurd wordt door den geest.

Ter verduidelijking wordt Adam aangehaald, die tot een levende ziel werd, en Christus, die tot een levendmakenden geest werd. Adam had een zielsch lichaam, en wij erven dat van hem. Christus heeft na Zijn verheerlijking een geestelijk lichaam. Adam is uit de aarde, aardsch; eigenlijk staat er: grondsch. Adam had een lichaam, genomen uit den grond, uit het stof der aarde; Christus is de Heer uit den hemel, die door den Vader verheerlijkt is met de heerlijkheid, die Hij bij den Vader had, eer de wereld was. (Joh. 17:5.) Wij dragen het beeld van den grondschen, van Adam; wij zullen het beeld van den Hemelschen dragen. Dat beeld krijgen wij bij onze opstanding, of als wij overblijven tot den dag van onze opneming, dan zullen we tot dat beeld veranderd worden. Die verandering zou niet noodig zijn, indien de dooden opstonden in hetzelfde lichaam, waarin ze geleefd hebben. Neen, vleesch en bloed beërven het koninkrijk Gods niet; ons vernederd lichaam moet veranderd worden, opdat het gelijkvormig worde aan het verheerlijkte lichaam van onzen Redder. (Fil. 3:23.)

Maar, zegt iemand, Christus is toch opgestaan met een lichaam, dat vleesch en beenen had. (Luk. 24:39.) Zeker, Hij at visch en honig; wij hebben, zegt Petrus, met Hem gegeten en gedronken, nadat Hij uit de dooden opgestaan is. (Hand. 10:41.) Zoo goed als Lazarus, opgestaan uit de dooden, een der

aanzittende gasten was in het huis van Simon den melaatsche, (Joh. 12:2.) zat ook Hij na Zijn opstanding met de Zijnen aan tafel. Er moesten getuigen zijn, die aan Israel konden vertellen, wat ze gezien en gehoord en met de handen getast hadden van het woord des levens. (1 Joh. 1:1-3.) Christus is lichamenlijk, zichtbaar, tastbaar opgestaan, met hetzelfde lichaam, waarmee Hij in het graf werd gelegd, en Thomas mocht de teekenen van de nagelen en van de speer zien en tasten.

Maar dat is niet het einde van de opstandingsgeschiedenis. De Heer dan, nadat Hij met hen gesproken had, is opgenomen in den hemel, zegt Markus, (16:19.) en Lukas geeft in het kort in zijn evangelie (24:50 en 51.) en uitvoerig in zijn tweede boek (Hand. 1:4-12.) het verhaal van des Heeren hemelvaart. Een wolk nam Hem weg van hun oogen; wat daar achter gebeurde, behoefde de leerlingen niet te zien. Maar op den berg in Galilea hadden drie van hen het te voren reeds gezien, dat Hij veranderd werd van gedaante, dat Zijn aangezicht blonk als de zon en Zijn kleederen wit werden als het licht. (Matth. 17:2.) We noemen dat Zijn verheerlijking; welnu, wat daar voor een oogenblik gezien werd, werd volle werkelijkheid, toen Hij na Zijn opstanding verheerlijkt werd. Tot zoo lang moesten de discipelen over Zijn verheerlijking zwijgen; de menschen moesten vóór Zijn dood en opstanding niet weten, dat Hij verheerlijkt zou worden. Vóór Zijn hemelvaart vertoonde Hij Zich aan Zijn leerlingen met vele gewisse kentekenen, gelijk Hij onder hen verkeerd had vóór Zijn dood. Maar wanneer Hij na Zijn hemelvaart Zich vertoont, dan is het in verheerlijkte gedaante. Saulus zag Hem op den weg naar Damaskus in een licht, boven den glans der zon, (Hand. 9:3; 26:13.) zoodat hij en die met hem waren, ter aarde vielen. En toen Johannes op Patmos Hem zag in heerlijkheid, viel Hij als dood aan Zijn voeten. (Openb. 1:13-18.) Deze twee zagen den verheerlijkten Christus, niet meer den mensch met vleesch en beenen, maar den Heer uit den hemel, die ook een tijd lang gelijk wij het beeld van Adam, den aardschen, den grondschen,

had gedragen, maar die nu in Zijn verheerlijking het voorbeeld is, naar Wien wij het beeld van den Hemelschen zullen dragen.

Wat wij zullen ondervinden: verandering van het aardsche, het stoffelijke lichaam tot het hemelsche, het geestelijke lichaam, dat heeft onze Heer ook ondervonden. Bij ons geschiedt dat bij onze opneming den Heer tegemoet; bij Hem geschiedde het, toen Hij tot den Vader ging.

“Wij kennen van nu aan niemand naar het vleesch,” schrijft Paulus, ook Christus niet. (2 Kor. 5:16.) Indien Christus nu nog in het vleesch was, dan moesten wij Hem kennen naar het vleesch, of we zouden Hem niet kennen. Wie in Christus is, is een nieuwe schepping; het oude gaat voorbij, het wordt alles nieuw. Christus draagt niet meer het beeld van Adam; wij ook zullen verlost worden van dit lichaam des doods, en dan zullen ook wij elkander niet meer kennen naar het vleesch.

Laten we elkander toch niet langer vertellen, dat we met ons aardsche lichaam zullen opstaan. De Sadduceërs, die tot den Heer kwamen, meenden dat Hij geloofde aan de wederopstanding des vleesches; daarom vroegen ze: “Wiens vrouw zal zij zijn van die zeven?” Wanneer we lezen, wat de Christenheid belijdt, dan zou men geneigd zijn, ook deze dwaze vraag te doen.

Als Hij zal geopenbaard zijn, zullen wij Hem gelijken, want we zullen Hem zien, niet zooals Hij was op aarde, maar zooals Hij nu is in heerlijkheid. (1 Joh. 3:2.) Nu zijn wij nog niet in staat, Hem te zien zooals Hij is; een geestelijk lichaam kunnen wij met onze vleeschelijke oogen niet waarnemen. Saulus werd er blind van en Johannes als dood.

Paulus zegt ons in 1 Kor. 15 genoeg, om niet meer te denken aan het grondsche, stoffelijke lichaam, waarin wij op aarde leven. Er wordt gezaaid — er staat niet: het lichaam wordt gezaaid — in verderfelijheid, in oneer, in zwakheid; er wordt opgewekt in onverderfelijheid, in heerlijkheid, in kracht. Het zielsche lichaam wordt in het graf gelegd, en bij de opstanding wordt niet een verbeterde uitgave van dat lichaam opgewekt, maar een

geestelijk lichaam. Laten we ook in dezen de Schrift gelooven,
en niet de overleveringen der menschen.

A. Lukkien

Men beschuldigt mij van eigenwaan, omdat ik van de vertaling van Rom. 5:19 in de “Proeve van een Nieuwe Vertaling” van het Ned. Bijbelgenootschap heb durven schrijven: “Dat is geen vertalen meer, dat is eigen meening zeggen.”

Die Proeve schrijft: “Gelijk door de ongehoorzaamheid van dien eenen mensch talloos velen zondaren geworden zijn, zoo zullen ook door de gehoorzaamheid van dien anderen talloos velen rechtvaardigen worden.” Ik heb in plaats van “talloos velen” gelezen “de velen.” In het Grieksch staat hier: hoi polloi. Beteekent dat: talloos velen, of: de velen? Beteekent hoi: talloos, of: de?

De vraag is te dwaas om ze te beantwoorden. Wie vijf woorden Grieksch geleerd heeft, weet dat hoi het meervoudige lidwoord de is, en geen geleerde spreekt dat tegen. Paulus heeft dus geschreven: de velen. Wanneer ik een boek uit het Duitsch vertaal, en ik lees daar de woorden: die Vielen, dan vertaal ik: de velen, en niet: talloos velen. Vertalen is overbrengen in een andere taal, meer niet. De vertaler moet geen gedachten van hem zelf bijvoegen of gedachten van den schrijver weglaten; anders is hij geen vertaler meer, maar medeschrijver. De vertaler heeft zich alleen te bemoeien met de woorden en volzinnen van den schrijver, om die zoo nauwkeurig mogelijk in zijn eigen taal weer te geven.

Wie hoi polloi vertaalt door talloos velen, laat het aanwijzende de weg, en voegt het bepalende talloos bij. Talloos velen is iets anders dan de velen. *De velen* in vers 19 wijst terug op alle menschen in vers 18: over alle menschen tot veroordeeling en over alle menschen tot levensrechtvaardiging. Laat het woord de weg en de beteekenis verandert; dan zijn het alleen maar vele menschen en niet meer alle. Maar dan zijn in vers 19 ook niet alle menschen tot zondaren gesteld. Velen is een beperkt getal; de velen, alle menschen van vers 18, sluit niemand buiten. Zijn allen

tot zondaren gesteld, dan zullen ook allen tot rechtvaardigen gesteld worden.

De bijvoeging talloos maakt het niet beter. Talloos velen is een zeer rekbaar begrip, want het is een overdrijving. Niets is talloos, alles kan geteld worden. Daarom zal de een met talloos velen honderdmaal meer bedoelen dan de ander. Spreek ik over de tallooze ongelukken, die er gebeuren, dan is dat talloos toch nog wel wat minder dan wanneer ik de sterren talloos noem.

Maar juist omdat talloos een vaag begrip is, mag het hier niet gebruikt worden, want de lezer kan bij het eene talloos iets anders denken dan bij het andere. Talloos velen werden zondaren, dat zijn heel veel menschen; talloos velen worden rechtvaardigen, dat zijn ook wel heel veel menschen, maar toch veel minder dan het aantal, die zondaren worden. Dat kan men lezen uit de vertaling van de Proeve.

En dat zoo gelezen wordt, blijkt uit den uitleg van Prof. Veldhuizen in "Tekst en Uitleg." Rom. blz. 103. Daar lees ik: "Wat de ongehoorzaamheid van den éénen eersten Adam bedierf, heeft de gehoorzaamheid van den tweeden meer dan uitgewischt. Hij brengt de zijnen verder dan de eerste mensch vóór den val was. Ze zullen inderdaad rechtvaardig worden. We moeten echter niet voorbijzien, dat alle menschen, als uit zijn geslacht, afhangen van Adam, maar dat alleen zij, die 'in Christus' zijn, deelen in het heerlijke herstel, dat door den verlosser is aangebracht."

Is dat laatste dan niet waar? Ja, maar dat is betrekkelijk waar. Dat geldt het "eeuwige" leven, het leven in de toekomstige eeuwen, maar dat geldt niet de alverzoening in de voleinding der eeuwen. Maar wie weet dat onderscheid! De algemeene Christelijke kerk kent niet anders dan één oordeel, en daarna eindelooze zaligheid of eindelooze verdoemenis. Dat Christus aan het einde der eeuwen de verlost en voltooidde schepping aan den Vader overgeeft, opdat God zij alles in allen, dat heeft de kerk vergeten. En onder den invloed van de leer vertaalt de een: talloos velen; de ander: de talloos velen; een derde: die

menigte menschen; een vierde vertaalt daarentegen: allen; een vijfde: het geheele geslacht. Wie van die allen heeft nu vertaald? Is vertalen dan: eigen meening zeggen? Ik heb misschien meer boeken vertaald dan de leden der vertalingscommissie van het Ned. Bijbelgenootschap samen, maar ik zou zulk een vertaling niet gaarne voor mijn rekening hebben. Ik zou vreezen, dat de schrijver zou zeggen: Dat heb ik niet geschreven. Paulus zegt hoi polloi, en de eenige vertaling daarvan is: de velen.

Ik ben zoo vrij geweest, na het verschijnen van de Proeve, mijn opmerkingen over talloos velen, en ook over het ontbreken van het woord gesteld, aan de Commissie bekend te maken. Dat lijkt wel brutaal van een leek, maar het is hier geen kwestie van geleerdheid, maar van opvatting.

Een andere vertaler zei mij, dat hij in principe tegen concordant vertalen was. Ik zal niet beweren, dat alle vertalers daar in principe tegen zijn, maar toch mag gevraagd worden: Hoe moet de Schrift worden vertaald? Moet de vertaler weergeven wat er staat, of wat hij meent, dat er bedoeld is? Moet de vertaling enkel een vertaling zijn of mag ze de opvattingen van den vertaler weergeven?

Ik meen, dat de vertaler niet anders mag doen dan vertalen. Iemand kan zijn meening over de Schrift wel geven in boek of tijdschrift, maar een vertaling moet de Schrift zelf zoo nauwkeurig mogelijk geven in onze eigene taal.

A. Lukkien

De Schrift zegt in Rom. 5:19, dat God door de ongehoorzaamheid van den eenen mensch, Adam, de velen — dat zijn alle menschen volgens vers 18 — tot zondaren heeft gesteld, en dat Hij door de gehoorzaamheid van den Eenen diezelfde velen tot rechtvaardigen zal stellen. Over dat laatste spreek ik thans niet. Wat het eerste betreft, vertelt vers 12 ons, hoe God dat gedaan heeft. Door één mensch is de zonde in de wereld gekomen, en door de zonde de dood. Die dood is doorgegaan tot alle menschen, en dientengevolge zijn zij allen zondaars geworden.

Dat op de ongehoorzaamheid van Adam de dood zou volgen, had God zoo verordineerd. Hij had het te voren gezegd: Gij zult den dood sterven. Den dood sterven wil niet alleen zeggen, dat er een einde aan het leven komt; het wil zeggen, dat de mensch voortdurend stervende is. Stervende zult gij sterven, staat er letterlijk. Dat de dood van Adam tot al zijn nakomelingen doorgaat, is eveneens Gods bestel; Hij heeft de wet der erfelijkheid gegeven in Zijn schepping, en zoo werden allen stervende menschen als Adam. Van allen geldt het: Stervende zult gij sterven. Maar daarmee zijn ze tevens zondaren geworden. Ten gevolge van den dood, dien ze in zich hebben, kunnen ze niet bereiken, wat ze behoorden te bereiken; hun lichaamsgesteldheid en hun geestkracht zijn onvoldoende. Zoo blijkt het Gods bestel te zijn, dat alle menschen van Adam af zondaren zijn. Hij heeft bedoeld, dat we zondaren zouden zijn.

Uit dit feit hebben sommige menschen de gevolgtrekking gemaakt: God wil, dat wij zondigen. Wanneer wij zondigen, zoo zeggen ze, dan is dat, omdat God het wil. Wij kunnen geen enkele zonde doen, of God heeft gewild, dat wij zouden zondigen. Al onze zondige daden hebben wij gedaan door den wil van God.

Of die redeneering juist is, vragen we niet aan ons gezond verstand, want ons verstand is niet gezond; dat staat ook onder de wet: Gij zult den dood sterven. We vragen het aan de Schrift,

aan hetgeen God gezegd heeft. De Schrift is gezond.

En dan vinden we, dat God te allen tijde de zonde verboden heeft, en den mensch heeft gezegd, dat hij niet moest zondigen. Dat zegt Hij van Adam af ieder mensch in diens geweten. Alle Heidenen weten wel, dat moorden, echtbreken, stelen en liegen niet goed is. Ze hebben wetten gemaakt, waarin de zonde kwaad wordt genoemd en strafbaar wordt gesteld. Aan Israel heeft God Zijn wetten gegeven en door de profeten heeft Hij het hun telkens herhaald: “Dit is de weg; wandelt daarin.” Een pedagoog was de wet voor hen, een dienaar, die hen moest leiden in het rechte spoor. De Heer Jezus heeft in Zijn Bergrede die wet verscherpt, zoodat niet alleen de booze daad, maar ook de inwendige begeerte tot die daad strafbaar werd gesteld. In het Evangelie der voorhuid werden de geloovigen uit de volken niet onder de wet van Sinai geplaatst, maar ze ontvingen een vernieuwd verstand, om te beproeven, welke de goede en welbehagende en volmaakte wil van God zij, (Rom. 12:2.) en om hen daarin te helpen, gaf God hun nog voorschriften en regels, waaraan ze kunnen toetsen, of hun vernieuwd verstand wel in overeenstemming is met den wil van God. (Rom. 12, 13, 14; 1 Kor. 10,13; Gal. 5, 6; Ef. 4, 5, 6; Kol. 3, 4; 1 Thess. 4, 5.)

“Dit is de wil van God: uw heiligmaking.” (1 Thess. 4:3.)
“Weest heilig, want ik ben heilig.” (Lev. 19:2; 1 Petr. 1:15,16.)
“Weest volmaakt, gelijk uw Vader, die in de hemelen is, volmaakt is.” (Matth. 25:48.) Daar hebben wij den wil van God ten opzichte van den mensch. God wil, dat de mensch niet zondigt, maar dat hij heilig zal zijn. Wie daar tegenover zegt, dat God wil, dat de mensch zal zondigen, geeft zijn eigen redeneeringen over een niet begrepen tekst, in plaats van te zeggen wat de Schrift zegt.

En toch is het waar, dat God ons tot zondaren gesteld heeft. Maar niet opdat wij zouden zondigen. God heeft ons tot zondaren gesteld, en ons tevens in ons geweten de begeerte gegeven om niet te zondigen. Een mensch kan zijn geweten met een brandijzer

toeschroeiën. Maar zolang hij dat niet gedaan heeft, zegt zijn geweten hem voortdurend: Gij moet niet zondigen, en dat hij toch zondigt is, omdat hij den dood in zijn leden heeft. Tegelijk heeft de mensch de neiging om te zondigen en de begeerte om niet te zondigen. De Apostel Paulus drukt het in Rom. 7:22 en 23 zoo uit: “Ik heb een vermaak in de wet Gods naar den inwendigen mensch, maar ik zie een andere wet in mijn leden, die strijdt tegen de wet van mijn gemoed, en mij gevangen neemt onder de wet der zonde, die in mijn leden is.” Waar uit den mond des Allerhoogsten het kwade gaat en het goede, daar klage elk levend mensch vanwege zijn zonde. (Klaagl. 3:39.) De natuurlijke mensch klaagt en hij streeft naar zelfverbetering. De gelovige klaagt ook over zijn zonde, al weet hij, dat hij de vergeving der zonden heeft. (Ef. 1:7; Kol. 1:14.) Hij weet, dat het conflict duren zal, tot hij verlost wordt uit dit lichaam des doods. (Rom. 7:24.)

God heeft ons gesteld tot zondaars met de begeerte naar heiligheid in het geweten, waarbij dat geweten gesteund wordt door de wet en door het in Christus vernieuwde verstand. Dat moest leiden tot een conflict. De mensch werd tot een strijder, die telkens de nederlaag lijdt tegen den dood, die in zijn leden is, opdat hij leren zou, zich tot God te wenden. Voor Israel werd de wet de pedagoog om hen tot Christus te leiden; (Gal. 3:24.) voor den Heiden deed het geweten denzelfden dienst, al bracht het hem niet zoo ver. Ook de Heidenen kennen den drang naar heiligheid wel en de begeerte naar verzoening. Gode zij dank! Hij, die de velen tot zondaren heeft gesteld, zal hen ook tot rechtvaardigen stellen.

Laten we dan niet zeggen, dat God elke zondige daad wil, die ik doe. God wil, dat ik heilig zal zijn, en dat ik zal strijden tegen elke zondige daad of gedachte, die in mijn hart opkomt. Dat is ons geopenbaard.

Een geheel andere zaak is, dat God uit het kwade, uit de zonde van den mensch het goede kan doen voortkomen, ja, dat

Hij de zonde gebruikt tot Zijn doel. De Schrift geeft ons daarvan voorbeelden. De broeders zondigden, toen zij Jozef naar Egypte verkochten. Jozef zegt daarvan: “Gij hebt mij herwaarts niet gezonden, maar God zelf.” (Gen. 45:8.) “Gij hebt kwaad tegen mij gedacht, maar God heeft dat ten goede gedacht.” (Gen. 50:20.) — Tot Farao zegt God: “Hierom heb ik u verwekt, opdat ik mijn kracht aan u betoone, en opdat men mijn naam vertelle op de gansche aarde.” (Ex. 9:16.) En wanneer Farao’s hart dreigt te bezwijken, dan lezen we telkens, dat God zijn hart versterkte. (Niet: verhardde, zooals de gewone vertaling heeft.) — En van de kruisiging zegt Petrus: “Dezen, door den bepaalden raad en voorkennis Gods overgegeven zijnde, hebt gij genomen en door de handen der onrechtvaardigen aan het kruis gehecht en gedood.” (Hand. 2:23.) “In der waarheid zijn vergaderd tegen Uw heilig Kind Jezus, beide Herodus en Pontius Pilatus met de Heidenen en de volken Israels, om te doen wat Uw raad te voren bepaald had, dat geschieden zou.” (Hand. 4:27, 28.)

De broeders van Jozef, Farao, de oversten der Joden, zij zondigden wel bewust; ze volgden hun eigen wil, en toch deden ze, wat Gods raad bepaald had. God wilde, dat de broeders Jozef zouden verkoopen; dat Farao Israels uittocht zou weigeren; dat Joden en Heidenen Christus zouden kruisigen. Maar zij, die Gods raad uitvoerden, wisten daar zelf niets van; zij volgden den wil van hun eigen booze hart.

Daar hebben we gevallen, dat een mensch een bepaalde zonde doet, omdat God die zonde wil gebruiken tot Zijn doel, terwijl de mensch meent, dat hij zijn eigen wil doet. En bij zulke gevallen kunnen wij niet anders dan de hand op den mond leggen en zwijgend aanbidden. Dat gaat boven ons verstand: dat een booze daad de daad is van een mensch, waardoor hij zich schuldig maakt, en dat hij tegelijk doet, wat God wil, dat hij doen zal. Dat zullen we nooit begrijpen; het is een van de dingen, die voor ons beperkt verstand te hoog zijn, zoodat we het moeten overlaten aan den alleen wijzen God. Wel weten we, dat de daad

van Jozef broeders hun vergeven is. We weten, dat de Heer Jezus voor Zijn moordenaars vergiffenis gevraagd heeft, omdat ze niet wisten, wat ze deden.

God kan uit het kwade het goede doen voortkomen. God kan de zonde van den mensch opnemen in Zijn wereldplan, wanneer het Hem behaagt. God heeft de zonde van Adam in Zijn wereldplan opgenomen. Dat zijn dingen, die Hij ons gezegd heeft. Maar wat onze logica daaruit meent te kunnen afleiden, is daarom nog niet waar. Wanneer ik een booze gedachte denk tegen mijn broeder, dan zondig ik een zonde, die voor een ander geen gevolgen heeft. Te zeggen, dat God gewild heeft, dat ik die gedachte denk, dat grenst aan Godslisting.

Laten we van Gods verborgen raad afblijven en ons houden aan Zijn geopenbaarden wil. Die wil zegt duidelijk, dat wij niet moeten zondigen. Laten we van den mensch geen machine maken, die willoos doet wat hij doet. God heeft den mensch een wil gegeven, en dien wil moet hij gebruiken om God te gehoorzamen, God oordeelt den mensch naar zijn werken. God brengt ook de geloovigen voor het prijsgericht van Christus, (2 Kor. 5:10.) opdat ze wegdragen wat ze gedaan hebben. Indien het waar was, dat de mensch zijn zondige daden doet, omdat God het wil, dan draagt God de schuld en de mensch gaat vrij uit.

Doch laat me nu ook niet gaan redeneeren. God zegt ons, wat we doen zullen; Hij zegt ons niet, wat Hij met onze daden wil doen.

A. Lukkien

38 De Middelmuur des Afscheidsels

Ef. 2:14 en 15 luidt in de Statenvertaling: “Want Hij is onze vrede, die deze beide één gemaakt heeft, en den middelmuur des afscheidsels gebroken hebbende, heeft Hij de vijandschap in Zijn vleesch te niet gemaakt, (namelijk) de wet der geboden in inzettingen (bestaande) opdat Hij die twee in Zich zelf tot één nieuwen mensch zou scheppen, vrede makende.”

Letter voor letter concordant uit het Grieksch vertaald luiden die woorden: “Hij want is de vrede van ons de makende de beide één en den tusschenmuur der omheining afbrekende de vijandschap in het vleesch van Hem de wet der geboden in verordeningen buiten werking stellende opdat Hij de twee zou scheppen in Zich zelf tot één nieuwen mensch makende vrede.”

Dat is verstaanbaar, maar het is nog geen goed Nederlandsch. In onze taal moet het ongeveer zoo luiden: “Want Hij is onze vrede, Hij, die de beide een maakt, en den tusschenmuur der omheining afbrekende, de vijandschap in Zijn vleesch, stelt Hij de wet der geboden in verordeningen buiten werking, opdat Hij de twee in Zich zelf tot één nieuwen mensch zou scheppen, vrede makende.”

Ik laat aan den lezer over te beoordeelen, welke van de twee vertalingen zich het dichtst aansluit aan het oorspronkelijke. Over mijn vertaling van tusschenmuur, omheining, buiten werking stellen, spreek ik nu niet, maar ik wil er uw aandacht op vestigen, dat volgens de Statenvertaling de wet der geboden in inzettingen de vijandschap in Zijn vleesch is — ze heeft immers om dat duidelijk te maken het woord namelijk ingevoegd — en volgens mijn vertaling is de tusschenmuur der omheining de vijandschap in Zijn vleesch.

Hoe de wet der geboden in verordeningen de vijandschap kan zijn in het vleesch van Christus, heb ik nooit kunnen begrijpen; ik hoop den lezer duidelijk te maken, dat de vijandschap in Zijn vleesch de tusschenmuur der omheining was.

Het gaat hier over de verhouding van Jood en Heiden. De Jood was omheind door de wet; de tempel was omheind door een muur. Herodes had een voorhof der Heidenen laten bouwen, maar verder mocht de Heiden niet gaan. Als hij verder wilde gaan, stond hij voor een muur met poorten, en met opschriften in steen, aldus luidende: “Geen vreemdeling mag binnen de omheining van den tempel komen. Wie het toch doet, zal zelf verantwoordelijk zijn voor zijn dood, die zeker zal volgen.” (Een steen met zulk een opschrift werd niet lang geleden opgegraven.)

Maar als we nauwkeurig lezen, zien we, dat het hier niet gaat over de verhouding van Jood en Heiden in het algemeen, maar over de verhouding van de geloovigen uit de Joden en de geloovigen uit de Heidenen. Christus, die onze vrede is, maakt de beide één, zegt de apostel. Hij maakt de Joden en de overige natiën niet één, maar Hij maakt de geloovige Joden en de geloovige Heidenen één, maakt vrede tusschen die twee groepen van geloovigen en verzoent de twee tot God in één lichaam door het kruis. Door het kruis doodt Hij de vijandschap tusschen die twee, zegt Paulus, zoodat de geloovigen uit de andere natiën voortaan niet meer vreemdelingen en bijwoners zijn bij de geloovigen uit de Joden, maar medeburgers der heiligen en huisgenooten Gods. Ze vormen nu een samen-lichaam, zegt hij in Ef. 3:6.

Maar wanneer het waar is, dat Paulus hier spreekt over de wederzijdsche verzoening van geloovige Joden en geloovige Heidenen, dan is het ook waar, dat hij ook in vers 11 en 12 niet spreekt over de Efeziërs, toen ze nog afgodendienaars waren, maar over hun toestand als geloovigen, vóór Paulus den brief aan de Efeziërs schreef. Aan Paulus was opgedragen, de verborgenheid bekend te maken, dat de geloovigen uit de natiën samen-erfgenamen zijn, samen-lichaam, samen-deelgenooten der belofte. Die verborgenheid was in andere geslachten aan de kinderen der menschen niet bekend gemaakt. Ze werd ook niet bekend gemaakt door Petrus of Johannes. Aan Paulus is opgedragen

allen te verlichten, welke de bedeeeling der verborgenheid is, — er staat oikonomia, bedeeeling⁹, en niet koinoonia, gemeenschap — die van alle eeuwen verborgen geweest was in God. (Ef. 3:3-9.) Paulus heeft over deze verborgenheid: dat in de gemeente van Christus Jood en Heiden één lichaam zijn op voet van gelijkheid, niet geschreven in de brieven aan Romeinen, Korinthiërs, Galatiërs of Thessalonicensen. Hij schreef er pas over, toen Israel als natie in Hand. 28:25-28 voor een tijd aan het oordeel der verharding was overgegeven, en toen hij uit de gevangenis te Rome zijn brieven schreef naar Efeze, Filippi en Kolosse.

Vóór dien tijd gold het woord: eerst den Jood, ook den Griek, (Rom. 1:16; 2:10.) en Paulus heeft, zolang hij reisde, zich aan dat woord gehouden. Toen waren de geloovigen uit de natiën de geestelijke goederen van Israel deelachtig. (Rom. 15:27.) Toen gaven de apostelen en ouderlingen van Jerusalem verordeningen voor de broeders uit de Heidenen. (Hand. 15:23.) Toen waren de geloovigen uit de natiën gasten en logés van de geloovigen uit Israel. (Ef. 2:19.)

Wanneer we de verzen 11 en 12 van Ef. 2 oppervlakkig lezen, dan meenen we, dat er gesproken wordt over den toestand van de Efezische geloovigen, toen ze nog ongeloovig waren. Dat komt ten deele daarvandaan, dat wij altijd doen, alsof Heiden een tegenstelling was met Christen, en dat is het niet; een geloovige Heiden is even goed bestaanbaar als een geloovige Jood. In de Schrift is Heiden de tegenstelling van Jood.

Maar het komt ook daarvandaan, dat in onze gewone vertaling het woord eertijds gegeven wordt als een bepaling van Heiden: gij, die eertijds Heidenen waart; terwijl de volgorde van de woorden in het Grieksch deze is: Daarom bedenkt, dat eertijds gij, de natiën in vleesch, de voorhuid genoemden door de genoemden besnijdenis in vleesch, handgemaakt, dat gij waart in dien tijd, enz. zoodat er niet staat: gij waart eertijds Heidenen (gij zijt

---

⁹beter is *huishouding*, *bedeling* duidt taalkundig op een *gave* in de huishouding, de huishouding is een *tijdperk* (soms ook wel met *beheer* vertaald)

het nu niet meer) maar er staat: gij Heidenen (dat zijt ge nog) gij waart eertijds buiten Christus, enzoovoort Heiden ziet volstrekt niet op geloof of godsdienst; Heiden ziet uitsluitend op rasverschil, en daarom doen wij verstandig, het woord Heiden in onze vertalingen niet te gebruiken, omdat het misverstand wekt. Natiën is de juiste vertaling.

De geloovige Efeziërs behooren tot de natiën, de niet-Joden, en uit dat oogpunt worden ze hier beschouwd. Laten we daarbij goed acht geven op het woord vleesch. Zij zijn de natiën in het vleesch; de Joden zijn de met handen gemaakte besnijdenis in het vleesch. Daarover gaat het hier, gelijk in het 18e en het 22e vers gesproken wordt over beider toestand naar den geest. Naar het vleesch zijn zij de natiën; naar het vleesch zijn de Joden de besnijdenis.

Onbesneden te zijn, dat was iets, waarvan de Heiden zich niets aantrok, want dat was de natuurlijke toestand van den mensch. Maar zoodra de Heiden met den Jood in aanraking kwam, bemerkte hij het onderscheid, want de Jood beschouwde den onbesnedene als een minderwaardige. En mocht daarin de hoogmoed van den Jood tot uiting komen, toch was het waar, dat de wet den onbesnedene niet met den Jood op één lijn stelde. De Heidenen, tot wie hier gesproken wordt, mochten geestelijk ver staan boven de Joden en ver boven hen bevoorrecht zijn; zoodra het vleesch ter sprake kwam, stond de meest onwetende en meest onverschillige Jood ver boven den vroomsten geloovige uit de natiën.

Paulus zegt het duidelijk, dat hij spreekt over hun toestand naar het vleesch. De natiën naar het vleesch werden onbesneden genoemd door hen, die besnijdenis werden genoemd naar het vleesch, en dat het naar het vleesch is, dikt Paulus nog even aan door te zeggen, dat die besnijdenis met handen geschiedt, en dat die dus verricht kan worden door iemand, die geheel buiten het geestelijk leven staat.

Maar die toestand naar het vleesch maakt dan toch wel een

grootte scheiding tusschen de geloovigen uit Israel en die uit de volken.

De laatsten waren in dien tijd buiten Christus. Is dat niet te sterk gezegd? Neen. Dat blijkt uit de zoogenaamde evangeliën.

Wanneer de Heer Zijn apostelen uitzendt om te prediken, dan is het eerste woord, dat Hij tot hen zegt: “Gij zult niet heengaan op den weg der Heidenen.” (Matth. 10:5.)

Een broeder, die geen gehoor geeft aan de vermaning van de gemeente, wordt in den ban gedaan, en wordt behandeld als een Heiden. (Matth. 18:17.)

De Kananeesche vrouw krijgt geen gehoor, wanneer ze Christus aanspreekt met den titel Zoon van David, en toch is dat Zijn naam, waarmee Hij begroet wordt door de blinden van Jericho, (Matth. 20:30.) waarmee Hij ingehaald wordt in Jerusalem (Matth. 21:7.) en waarmee de steenen Hem zullen toeroepen, wanneer de kinderen moeten zwijgen. (Luk. 19:40; Matth. 21:15, 16.) En wanneer de vrouw Hem Heer noemt, luistert Hij, want Hij is Heer van allen, gelijk Petrus tot den Heiden Cornelius zegt, (Hand. 10:36.) maar ook dan nog krijgt ze de kruimels van de hondjes en niet het brood van de kinderen. (Matth. 15:26, 27.)

Werkelijk, wie niet tot het volk van Israel behoorde, was *naar het vleesch* buiten Christus, had geen rechtstreeksch deel aan Christus. Christus was een dienaar der besnijdenis om te bevestigen de beloften der vaders. En de Heidenen? Ze zouden God verheerlijken vanwege de barmhartigheid, die hun door Israel toekwam, zooals de profeten voorzeggd hadden. Zoo schreef Paulus zelf nog in den Romeinenbrief. (15:8-12.) Welke geestelijke zegeningen de geloovigen van Paulus' bediening ook mochten genieten, naar het vleesch waren zij buiten Christus. Christus was de Messias van Israel.

Ze waren vervreemd van het burgerschap Israels. Het burgerschap van Israel te bezitten was een groot voorrecht. Hun waren de woorden Gods toebetrouwd; van hen waren de verbonden en de wetgeving en de eeredienst en de beloften. Zij hadden

zedelijke en burgerlijke wetten, zooals geen volk die kende. Maar niemand kon dat burgerrecht verkrijgen anders dan door besnijdenis van het vleesch, en dan waren er voor sommige volken nog beperkende bepalingen. (Deut. 23:2, 3.) Wie onbesneden was naar het vleesch, stond buiten dat burgerschap, het eenige burgerschap, dat stand houdt alle eeuwen door.

Ze waren gasten van de verbonden der belofte. Vreemdelingen, zegt de gewone vertaling, en dat is even goed. We moeten bedenken, dat in dien tijd voor de vreemdelingen bijna nergens herbergen bestonden, en dat de vreemdelingen dus als gast moest inwonen bij een der burgers van het land, zooals de geschiedenis van Paulus ons gedurig laat zien. (Lydia, Jason, Aquila, Filippus, Mnason.) Een vreemdeling was een gast.

De wet maakte Israel niet vijandig tegen vreemdelingen. God heeft den vreemdeling lief; daarom moet Israel, dat zelf vreemdeling is geweest in Egypte, den vreemdeling liefhebben. (Deut. 10:18, 19.) De vreemdeling mocht dus gaarne als gast aanzitten aan de tafel, maar hij werd geen lid van het gezin. Zoo hadden de geloovigen uit de natiën tot dusver als gasten genoten van Israels geestelijke zegeningen, maar niet als kinderen des huizes. De verbonden der belofte, de beloofde verbonden, zoo noemt Paulus hier de geestelijke zegeningen, gelijk hij het ook doet in 2 Kor. 3:6, want naar den geest waren de geloovigen uit Israel de zegeningen van Israels nieuwe verbond reeds deelachtig, hoewel de stoffelijke zegeningen en de uitbreiding van het verbond tot het geheele volk wacht op de wederaaneming van Israel. En aan die verbonden der belofte hadden de geloovigen uit de natiën geen deel; ze mochten er enkel van genieten als vreemdelingen.

Ze hadden geen hoop. Israel had een hoop. Israel is het koninklijk priesterdom, dat heerschappij zal hebben over al de volken en alle volken tot God zal brengen. Israel weet, dat de Messias hun Koning zal zijn, dat ze zullen zitten onder hun wijnstok en hun vijeboom; dat het land zijn gewas zal geven, dat geen inwoner zal zeggen: Ik ben ziek. Niets daarvan is aan

de volken toegezegd. Het eenige, dat de profeten hun hebben beloofd, is, dat ze in de toekomst zullen worden gezegend door bemiddeling van Israel. De geloovigen van Paulus' bediening hebben hoop naar den geest; zij zullen opgenomen worden den Heer tegemoet in de lucht en zij zullen altijd met Hem zijn, maar waar ze dan zullen zijn en hoe hun zegeningen zullen wezen, dat was hun vóór den Efezerbrief nog niet bekend gemaakt. Naar het vleesch — en daarover gaat het hier — hadden de geloovigen uit de natiën geen hoop.

En ze waren zonder God in de wereld. Zeker, ze hadden geleerd, God in geest en in waarheid te aanbidden, maar naar het vleesch hadden ze geen God. Jehovah was de God van Israel; aan de volken had Hij volgens Deut. 4:19 de zon, de maan en de sterren des hemels ter aanbedding uitgedeeld, en de volken hadden zich bovendien de demonen tot goden gemaakt. (1 Kor. 10:20.) Maar de geloovige Efeziërs hadden zich van deze afgoden bekeerd tot den levenden God, en wanneer ze nu Hem wenschten te aanbidden in Zijn tempel te Jerusalem, dan mochten ze er niet komen. De tusschenmuur der omheining stond hun in den weg. Toen Trofimus de Efeziër met Paulus in Jerusalem was, bleek het hem duidelijk, dat hij zonder God in de wereld was. Zijn afgoden had hij niet meer, en de God van Israel was zijn God niet. Op de valsche beschuldiging, dat Paulus hem in den tempel had gebracht, werd immers de apostel gegrepen en gevangen genomen. (Hand. 21:28-30.)

Geestelijk waren de geloovigen uit de volken niet buiten Christus en niet zonder God, maar *naar het vleesch* was alles waar, wat Paulus van hen zegt in Ef. 2:11 en 12: ze waren buiten Christus, vervreemd van het burgerschap Israels! ze waren gasten van de verbonden der belofte, ze hadden geen hoop en ze hadden geen God.

De tusschenmuur stond hen in den weg. De tusschenmuur van steen? Neen, de tusschenmuur, die gevormd werd door het vleesch van Christus. Dat klinkt vreemd, maar zoals ik

reeds zeide, er staat in het 14e vers niet: “den tusschenmuur der omheining afbrekende, heeft Hij de vijandschap in Zijn vleesch te niet gemaakt, namelijk de wet der geboden in inzettingen bestaande,” alsof Christus den steenen muur afbrak en alsof de wet der geboden de vijandschap was in Zijn vleesch; maar er staat: “den tusschenmuur der omheining afbrekende, de vijandschap in Zijn vleesch, stelt Hij de wet der geboden in verordeningen buiten werking,” zoodat de vijandschap in Zijn vleesch de tusschenmuur was, dien Hij afbrak. Het vleesch van Christus maakte scheiding en sloot de geloovigen uit de natiën buiten, zoodat ze geen gelijk deel konden hebben met de geloovigen uit de Joden, zoolang Zijn vleesch nog iets was, waarmee rekening werd gehouden.

Maar het vleesch van Christus was evenzeer een hindernis voor de Joden, zooals de schrijver van den Hebreërbrief ons leert. Hij vergelijkt dat vleesch niet met den tusschenmuur, want die was voor hem, den Hebreër, geen beletsel. Maar hij vergelijkt het met het voorhangsel. (Hebr. 10:20.) De Hebreër had immers ook geen vrijen toegang tot God. In het heilige der heilige, daar was Gods troon. Maar de Israeliet kon niet verder gaan dan tot in den voorhof. Was hij een priester, dan mocht hij in het heilige gaan om dienst te doen, maar dan scheidde nog het voorhangsel hem van Gods troon. Achter dat voorhangsel ging alleen de hoogepriester, eenmaal des jaars, niet zonder bloed. Het voorhangsel maakte scheiding tusschen God en het volk. En de Hebreërbrief noemt het vleesch van Christus het voorhangsel. Zou de weg, de versche en levende weg tot God openbaar worden, dan moest dat voorhangsel scheuren, dan moest Christus sterven, gelijk zinnebeeldig het voorhangsel van den tempel scheurde bij Zijn dood.

En zouden de natiën den vrijen toegang tot God hebben op gelijken voet als Israel, dan moest evenzoo de tusschenmuur afgebroken worden, dat wil zeggen: dan moest Christus sterven, want Zijn vleesch was die tusschenmuur.

Immers, zooals we gezien hebben, Jezus van Nazareth had

geen boodschap voor de natiën. Eerst moest Hij verhoogd worden tot een Heer en Christus; eerst moest Hij openbaar worden Gods Zoon te zijn; eerst moest Hij geplaatst worden aan de rechterhand des Vaders, vóór de natiën den vrijen toegang hadden tot God.

Want toen Hij Zich ontledigde en de menschen gelijkvormig werd, toen werd Hij meteen een Israëliet, en als Israëliet stond Hij nader bij dat volk dan bij de andere volken. Toen Hij gestorven was en opgestaan en opgevaren, toen was Hij geen Israëliet meer. Maar ook toen nog in de bedeeling van de Handelingen der Apostelen, wendde Hij Zich weer door Zijn apostelen tot Israel, om Zijn volk te vragen, dat ze Hem zouden aannemen, opdat het aangename jaar des Heeren zou aanbreken. Israel heeft — naar Gods verborgen raad — dat niet gedaan, en toen verbrak Hij Zelf den band met Zijn volk, en hield de voorrang van Israel op. Toen werd het pas geldig, wat op het kruis was geschied: dat het voorhangsel, Zijn vleesch, was gescheurd; dat de tusschenmuur, Zijn vleesch, was afgebroken, zoodat voor Jood en niet-Jood de toegang vrij was tot den troon en tot het hart des Vaders.

Paulus heeft ook “Christus naar het vleesch” gekend. Of hij ooit den Heer ontmoet heeft tijdens Diens omwandeling op aarde, daarover spreekt de Schrift niet, en dat bedoelt Paulus niet in 2 Kor. 5:16. Paulus heeft Christus gepredikt als den Messias van Israel; dat heeft hij gedaan, tot hij geen plaats meer had in Griekenland, Macedonië en Klein-Azië en hij naar Jerusalem ging om er gevangen genomen te worden. Op dat keerpunt van zijn geschiedenis schreef hij zijn tweeden brief aan de Korinthiërs en toen nam hij zich voor, om Christus naar het vleesch voortaan niet meer te kennen. Nu is Christus voor hem enkel nog Gods Zoon in de heerlijkheid, en nu is de tusschenmuur der omheining, de vijandschap in Zijn vleesch, afgebroken. Geschied was dat op het kruis, maar de openbaarmaking wachtte, tot Paulus het aanduidde in den tweeden Korintherbrief en het openlijk bekend maakte in Ef. 2.

Maar wanneer nu de tusschenmuur afgebroken en het voor-

hangsel gescheurd is, is het dan niet vreemd, dat de prediking van orthodoxen en modernen beiden ons telkens brengt naar Christus naar het vleesch, naar Zijn prediking, Zijn gelijknissen, Zijn wonderdaden; dat men zoo uitvoerig de geschiedenis van Zijn geboorte bespreekt, en zoo weinig zich bezig houdt met hetgeen Hij na Zijn opstanding geopenbaard heeft aan Zijn nieuwen apostel Paulus? Al de Schrift is van God ingegeven, en al de Schrift is vóór ons, en daar danken wij God voor. Wij willen ook gaarne weten, wat onze Heer zegt tot Zijn broeders naar het vleesch, maar we moeten niet vergeten, dat Hij tot ons en over ons alleen spreekt door onzen apostel Paulus.

De geloovigen uit de natiën, die verre waren, zijn nabij geworden door het bloed van Christus. Indien — wat niet naar Gods raad was, maar wat we ons toch kunnen denken — indien Israel Christus had aangenomen, dan zouden de natiën nooit nabij geworden zijn; ze zouden op den tweeden rang zijn gebleven en gezegend zijn door bemiddeling van Israel. Zoo hadden Israels profeten het voorzegd en zoo zal het in de toekomst gebeuren. Maar God wilde ook een gemeente, die rechtstreeks met Hem in verbinding zou staan, en daartoe moest Christus sterven en de banden van het vlees verbreken. Dat hadden de profeten niet voorzegd; dat openbaarde God door Zijn apostel Paulus.

Nu zijn de geloovigen uit de natiën één met die uit Israel. Maar daarmee worden ook de verordeningen, die de Israelietische, Jerusalemsche gemeente had opgelegd aan de gemeente uit de bediening van Paulus, buiten werking gesteld. Ze had het gedaan met goede bedoeling. IJveraars voor de wet onder de Joodsche geloovigen wilden de besnijdenis voorschrijven aan de geloovigen uit de natiën. De apostelen van Jerusalem zijn wijzer, al verstaan ook zij nog niet, wat Paulus straks openbaar zal maken: dat er geen onderscheid is; dat allen te kort komen aan de heerlijkheid Gods en onniet gerechtvaardigd worden uit Zijn genade door de verlossing, die in Christus Jezus is. Petrus is er dicht aan toe om het te verstaan; hij gelooft op dezelfde wijze behouden te

worden als de Heidenen. (Hand. 15:11.) Verder moet hij niet gaan, want hij is bestemd om een apostel van Israel te zijn en niet een apostel van de gemeente uit de volken. Jakobus ziet in Hand. 15 niet zoo ver. Zijn blik reikt niet verder dan wat aan Israel beloofd is, en hij, de broeder des Heeren, komt niet zoo ver, dat hij Christus naar het vleesch niet meer kent. Van hem gaat dan ook de vleeschelijke verordening uit, dat de geloovigen uit de natiën zich moeten onthouden van afgodenoffer en bloed en het verstikte en hoererij. Paulus had die verordeningen gewillig overgegeven aan de gemeenten van Klein-Azië, maar nu verkondigt hij, dat de tusschenmuur, de vijandschap in het vleesch van Christus, afgebroken is, en dat daarmee ook de verordeningen van Jakobus buiten werking zijn gesteld. Dat hij in Ef. 2:15 deze verordeningen bedoelt, is duidelijk; andere verordeningen hadden immers voor deze geloovigen nooit gegolden: de wet van Mozes was niet voor de andere natiën Hun wandel wordt voortaan niet geregeld door opgelegde verordeningen, maar door hun vernieuwd verstand, waardoor zij beproeven, wat den Heer welbehagelijk is. (Rom. 12:2; Ef. 5:10.)

Christus is onze vrede. Hij maakt vrede. Hij maakt die beide een. Hij schept die twee in Zichzelf tot één nieuwen mensch. Hij verzoent die beiden met God in één lichaam door het kruis, waarin Hij de vijandschap doodt. Hij brengt de blijde boodschap aan de verre natiën en aan de nabije Joden en geeft hun beiden toegang in één geest tot den Vader.

Het is duidelijk, dat Paulus in al deze uitdrukkingen de geloovigen uit Israel en die uit de natiën op het oog heeft, tusschen wie, al waren ze geestelijk één, toch naar het vleesch dezelfde tegenstelling bestond als tusschen Joden en Heidenen in het algemeen, een tegenstelling, die tot vijandschap werd. Het sterkste voorbeeld daarvan hebben we in Hand. 22, waar de vele tienduizenden (er staat myriaden) van Joden, die gelooven en die ijveraars voor de wet zijn, het best kunnen hebben, dat Paulus zijn geschiedenis van Damaskus verhaalt, en het goedvinden, dat

hij spreekt over de verschijningen, die hij van den Heer heeft gehad, maar woedend worden, wanneer hij zegt, dat Christus hem tot de Heidenen zendt. “Weg van de aarde met zulk een!” Over die vijandschap spreekt Paulus. Die vijandschap is door Christus gedood in Zijn kruisdood, want toen heeft Hij den tussenmuur afgebroken. En nu komt er vrede.

Hij is onze vrede. Paulus spreekt er hier niet over, dat wij door Christus vrede met God hebben; dat heeft hij ons gezegd in Rom. 5. Hier gaat het over den vrede in de gemeente tusschen Jood en Heiden. Dien vrede maakt Hij. Die vrede is Hij, daardoor dat Hij gestorven is, en dus geen Israeliet meer is. De Opgestane is Jood en Heiden even na. En in Hem worden de beiden tot één nieuwen mensch.

Tot stand gekomen is dat op Golgotha; bekend gemaakt werd het door Paulus in den Efezerbrief, toen Israel als natie tijdelijk ter zijde gesteld was.

A. Lukkien

Wanneer ik er op aandring, om toch in de Schrift nauwkeurig te lezen, wat er staat, dan krijg ik ten antwoord: Ja, dan meen je, dat je het naadje van de kous weet, maar voor mij heeft het veel meer beteekenis, dat ik versta, wat God tot mij spreekt in mijn eigen hart. En een ander zegt: De Bijbel is een buitengewoon boek, maar het komt er ten slotte op aan, wat God zegt in het geweten van Zijn schepselen. Dat klinkt zeer vroom, maar op den keper beschouwd is het beide Heidensch.

De woorden, die in de Hebreuwsche en de Grieksche Schriften gebruikt worden voor Heidenen, zouden we eigenlijk beter vertalen door natiën. In de Schrift hebben we de tegenstelling: Joden en Heidenen. De Joden zijn ook een natie, maar ze zijn afgezonderd van de andere door de roeping van Abraham. Heidenen beteekent in de Schrift geen afgodendienaars; het zegt alleen, dat de andere natiën geen Joden zijn. Ze hebben afgoden gediend, maar dat hebben de Israelieten ook menigmaal gedaan en ze werden daardoor toch geen Heidenen; ze waren dan ontrouwe Israelieten.

In 1 Kor. 10:32 voegt Paulus aan de twee groepen van verschillende grootte nog een derde groep toe: “Weest zonder aanstoot te geven èn den Joden èn den Grieken en der gemeente Gods.” (Grieken waren de andere natiën, die in die dagen allen de Grieksche taal en beschaving hadden.) Drie groepen dus van menschen, die altijd van elkaar onderscheiden blijven: de Heidenen, de Joden, die apart gezet zijn door Gods verkiezing, en de gemeente Gods, die eveneens apart gezet door Gods verkiezing van afzonderlijke personen uit Joden en Heidenen beide.

Aan de Joden heeft God Zich geopenbaard. Hij sprak tot Abraham en de aartsvaders, tot Mozes en de profeten, en Hij liet de heilige Schriften schrijven, zoodat Israel kon lezen, wat Hij hun bekend maakte. Aan de gemeente heeft God Zich eveneens geopenbaard, en wat Hij openbaarde, heeft Hij eveneens door

evangelisten en apostelen laten opschrijven, zoodat de gemeente kan lezen, wat Hij bekend maakte.

Aan de natiën heeft Hij Zich op die wijze niet bekend gemaakt. Hij sprak niet tot hen, zond geen profeet tot hen. Het volk der Chineezen bij voorbeeld bestond waarschijnlijk reeds ten tijde van Abraham, maar in al die veertig eeuwen is onder hen geen profeet van God opgestaan. Wel hebben ze hun wijzen gehad, naar wier woorden ook thans nog geluisterd wordt, maar profeten van God waren ze niet. “God heeft in de verleden geslachten al de natiën laten gaan op hun wegen,” zegt Paulus in de eerste toespraak tot de Heidenen, die van hem is opgeteekend. (Hand. 14:16,) Dat is zoo van den dag af, dat God na den vloed met Noach en zijn zaad, dus met de menschheid, Zijn verbond oprichtte, (Gen. 9:9.) het verbond van dag en nacht, zooals Jeremia het noemde, (33:20, 25.) dat ook thans nog geldt, blijkens den regenboog.

Na dien dag heeft God tot de menschheid niet meer gesproken. Hij heeft het bloedverbod en de bloedwraak ingesteld, en de belofte gegeven van de regelmatigheid der jaargetijden, en daarna heeft Hij de menschheid schijnbaar aan haar lot overgelaten. Zij mogen hun eigen wegen gaan, zegt de apostel, Zij kunnen doen wat ze willen, en God komt niet tusschenbeide. Hij heeft na den vloed over de menschheid Zijn ongenoegen nog niet weer getoond. Wel over Israel, dat een uitverkoren volk was, maar niet over de natiën.

Integendeel, Hij heeft hen voortdurend gezegend. “Hij heeft Zich niet onbetuigd gelaten; Hij heeft regen en vruchtbare tijden gegeven; Hij heeft de harten vervuld met spijs en vroolijkheid.” Juist de twee dingen worden genoemd, waarnaar het hart van den mensch uitgaat: het levensonderhoud en de levensvreugde. En met dien zegen had God Zijn doel. Al liet Hij de Heidenen gaan op hun eigen wegen, daarom verloor Hij hen nog niet uit het oog. Hij wilde, dat ze Hem zouden zoeken, of ze Hem tasten en vinden mochten, hoewel Hij niet ver is van die Heidenen. In Hem leven zij en bewegen zij zich en zijn zij, die Heidenen,

en dat hebben sommige van hun eigen dichters wel verstaan, zegt Paulus op den Areopagus in de tweede toespraak tot de Heidenen, die we van hem kennen. (Hand. 17:27, 28.)

Opdat de natiën Hem zouden zoeken, heeft God Zich geopenbaard in de natuur. Zijn onzichtbare kracht en Goddelijkheid worden van de schepping der wereld af uit de schepselen verstaan en doorzien, zegt Paulus in Rom. 1:20, en er is geen taal, waarin de stem der hemelen niet wordt gehoord. (Ps. 19:4.) De zon, de maan en de sterren heeft God aan alle volken onder den ganschen hemel uitgedeeld. Israel mag deze niet aanbidden; ze zijn van de Heidenen, zegt Mozes. (Deut. 4:19.)

En voorts heeft God aan de natiën hun verstand en hun geweten gegeven tot richtsnoer van hun daden. De Heidenen, die de wet niet hebben, zijn zich zelf een wet; zij betoonen het werk der wet, geschreven in hun hart; hun geweten getuigt mede en hun gedachten verklaren hen schuldig of onschuldig. (Rom. 2:14, 15.)

Wij denken bij het woord Heidenen te licht aan onbeschaafde volken; wij moeten niet vergeten, dat verreweg het grootste deel der niet-Christelijke volken zeer beschaafde Heidenen zijn. Ik behoef slechts te wijzen op Arabieren, Hindoes, Chineezers, Japanners, Javanen, wier beschaving ouder is dan de onze.

En dan is er nog iets dat we vergeten: dat de zoogenaamde Christelijke volken — met uitzondering van de geloovigen in hun midden — ook Heidenen zijn. Met wat andere beschaving en wat andere manieren dan die van Azië, maar evenzeer Heidenen, gelijk ook wel blijkt, wanneer we hun geschiedenis en hun tegenwoordigen toestand nagaan. Wat is er, dat eenigszins getuigt van het evangelie van Christus? Ik zeg niet, dat de menschen niet braaf zijn: dat zijn de zoogenaamde Heidenen ook, maar waaraan is het in Europa of Amerika te zien, dat Christus gestorven is voor onze zonden en opgewekt tot onze rechtvaardigmaking? De geloovigen weten dat en leven er uit; voor de groote menigte, die er wel eens iets van gehoord heeft, heeft dat geen beteekenis.

God liet in de verleden geslachten al de Heidenen gaan op hun wegen. Hij doet het nog. Alleen met dit onderscheid, dat Hij nu alle menschen alom predikt, dat ze zich zouden bekeeren. (Hand. 17:18.) En die boodschap aangaande Christus is op allerlei wijze, hetzij in der waarheid, hetzij onder een deksel, verkondigd, (Fil. 1:18.) maar alleen daarin verschilt de toestand in de z.g. Christelijke landen van dien in de landen der Heidenen. Israel en de natiën en de gemeente Gods, dat is de onderscheiding, die de Schrift maakt en die wij moeten maken. Wij moeten niet spreken van Christen-natiën; er is nog nooit een natie geweest, die geheel, of zelfs maar voor een groot deel, uit geloovigen bestond. Laten we niet vergeten, dat een geloovige iemand is, die gerechtvaardigd is uit genade en daardoor vrede met God heeft gevonden. (Rom. 5:1.)

Bij Israel was het geheel anders, behoorde het althans anders te zijn dan bij de Heidenen. Zij hadden Gods woorden in geschrifte. (Rom. 3:2.) Met hen had God een verbond gesloten, dat in Deut. 26:17 en 18 aldus wordt beschreven: “Heden hebt gij Jehovah doen zeggen, dat Hij u tot een God zal zijn, en dat gij zult wandelen in Zijn wegen, en houden Zijn inzettingen, Zijn geboden en Zijn rechten, en dat gij Zijn stem zult gehoorzaam zijn. En Jehovah heeft u heden doen zeggen, dat gij Hem tot een volk des eigendoms zoudt zijn, gelijk als Hij tot u gesproken heeft en dat gij al Zijn geboden zult houden.”

Israel is op die hooge plaats niet blijven staan. “Mijn volk heeft mijn stem niet gehoord, en Israel heeft mij niet gewild,” klaagt God bij den Psalmist, en Hij voegt er het vonnis aan toe: “Dies heb ik hen overgegeven in het goeddunken van hun hart, dat zij wandelen in hun raadslagen.” (Ps. 81:12, 13.) Tot heden toe heeft Israel de plaats nog niet ingenomen, die God hun heeft aangewezen; zij zullen het leeren, wanneer straks met de wederkomst van Christus het nieuwe verbond in werking treedt.

De gemeente van Christus heeft nog weer iets anders: zij heeft haar wandel in Christus. “Gelijk gij dan Christus Jezus

den Heer aangenomen hebt, wandelt alzo in Hem, geworteld en opgebouwd in Hem, gelijk gij onderwezen zijt, daarin overvloedig zijnde met dankzegging.” (Kol. 2:6, 7.) De gemeente wandelt niet meer als de andere Heidenen in de ijdelheid van hun gemoed. (Ef. 4:17.)

De Heidenen hebben niet geluisterd naar de stem van hun geweten en van hun verstand. Ze zouden God kennen uit de natuur, maar ze hebben Hem niet verheerlijkt of gedankt, maar zijn verijdeld geworden in hun overleggingen, (Rom. 1:21.) en hebben zich afgoden gemaakt.

De Heidenen behoorden te wandelen bij het licht van hun geweten en hun verstand. Israel behoorde te wandelen in den weg van de wet. De geloovige heeft zijn wandel in Christus; hij is pas op de juiste plaats in Gal. 2:20: “Ik ben met Christus gekruisigd en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij, en wat ik nu in het vleesch leef, dat leef ik door het geloof van den Zoon van God.”

Over het algemeen hebben de Heidenen niet trouw geluisterd naar de stem van hun geweten. Maar er zijn er toch onder de volken, die geen openbaring hadden, ook wel geweest, die God hebben gezocht en gevonden. De Schrift noemt onder deze Job en zijn vrienden, mannen, die blijkbaar geheel buiten Gods openbaring aan Israel stonden en die toch zoo wijze woorden over God hebben gesproken, dat God hun woorden in de Schrift heeft laten opnemen. En dan Melchizedek, die een priester was van den Allerhoogsten God. Wie zal ons zeggen hoe velen er geweest zijn, in alle landen, in alle tijden, ook in onzen tijd, ook in ons land, die met volharding in goedgevoelen, heerlijkheid en eer en onverderfelijkheid hebben gezocht! Ze hoorden de prediking aangaande Christus niet, maar zij zochten God.

Paulus zegt in Rom. 2:7, wat hun lot zal zijn: zij ontvangen het eeuwige leven. Zonder geloof in Christus? Zonder gehoorzaamheid aan de wet van Mozes? Ja. De Schrift zegt het ons, en dus gelooven wij, dat zulke Heidenen het eeuwige leven ontvan-

gen, want zij worden geoordeeld naar hun werken, Israel wordt geoordeeld naar de wet; die in Christus zijn, worden niet geoordeeld, maar de Heidenen worden geoordeeld naar hun werken, (Rom. 2:6.) voor den grooten witten troon. (Openb. 20:12.)

Wanneer ik de algemeen aangenomen leer moet gelooven, dan zijn de millioenen, milliarden menschen, die zonder Schrift geleefd hebben, voor eeuwig verloren. Ze hebben een dragelijker lot dan zij die welbewust Christus verworpen hebben, maar ze lijden dan toch maar tot in het oneindige. Maar als ik de Schrift geloof, dan weet ik, dat er Heidenen geweest zijn, die van nature, geleid door hun geweten en hun verstand, de dingen gedaan hebben, die der wet zijn, (Rom. 2:14, 15.) en die het eeuwige leven ontvangen.

En die dat niet gedaan hebben? Ook voor hen heeft de Schrift troost, want ze zegt in 1 Kor. 15:22-28, dat in Christus allen levend gemaakt zullen worden; die van Christus zijn, bij Zijn komst, en die niet van Christus zijn, in de voleinding der eeuwen, wanneer God zal zijn alles en in allen. In Christus worden ook zij levend gemaakt. Om de verdienste van Christus ontvangen ook zij redding aan het einde van de eeuwen.

Oppervlakkig beschouwd lijkt het vreemd, dat God tot dusver het grootste deel van Zijn schepselen laat wandelen op hun eigen wegen. Maar laten we niet vergeten, dat Hij in dit leven hun weldoet en hun harten vervult met spijs en vrolijkheid. Daarna sterven ze en ze staan op voor den grooten witten troon, om geoordeeld te worden naar hun werken en naar het licht, dat hun gegeven was. Dan sterven ze nogmaals in den tweeden dood. Maar als na de geschiedenis der eeuwen God in allen alles is, ook in hen, wie zal ons afmeten, hoe groot dan hun heerlijkheid zal zijn, en hoe ze God zullen danken voor de leiding, die Hij met hen heeft gehouden. God is liefde; wij weten dat thans reeds; zij zullen het ook weten, en wie weet, of die laatsten in de heerlijkheid niet de eersten zullen zijn!

En nu kom ik terug op wat ik in het begin zei: Wie tegen-

woordig zegt, dat het er ten slotte alleen op aankomt, wat God in het geweten zegt, plaatst zich op het standpunt der Heidenen en wordt door God als zoodanig behandeld. Wie zegt, dat hij alleen wil luisteren naar de stem van God in zijn hart; doet alsof hij een Hindoe is of een Javaan. Zulke menschen spreken niet als geloovigen; zij spreken als Heidenen. God heeft ons Zijn evangelie gegeven; in onze bedeeeling in het bijzonder het evangelie van Paulus, en wij moeten niet doen, alsof dat niet geschied is. Of wij moeten aantoonen, dat het evangelie Gods, dat we in de Schrift hebben, niet van God gegeven is; dan zullen wij den Bijbel naast den Koran en de Veda's leggen als een poging van den mensch, om uit zich zelf God te zoeken.

Dit is de groote vraag: heeft God een schriftelijke openbaring aangaande Zich zelf gegeven? Dan past het ons, met alle aandacht naar Hem te hooren. Of heeft Hij dat niet gedaan? Alleen wie dat laatste volhoudt, gaat luisteren naar de stem van God in zijn hart en zijn geweten, en is dus een Heiden.

A. Lukkien

De Hebreuwsche Schriften zeggen nergens, dat een mensch bij zijn dood of bij zijn opstanding naar den hemel gaat. Integendeel, ze verzekeren vele malen, dat de rechtvaardigen de aarde erfelijk zullen bezitten en in eeuwigheid (in de toekomstige eeuw) daarop zullen wonen. Dat staat in Ps. 37:29, en ook in vers 9, 11, 22 en 34. Het 11e vers wordt door den Heer Jezus aangehaald in de Bergrede. "Zalig zijn de zachtmoedigen, want zij zullen het aardrijk beërven." (Matth. 5:5.)

Die rechtvaardigen, dat zijn zij, die volgens Luk. 20:35, 36 waardig geacht worden die eeuw te verwerven, en de opstanding uit de dooden; niet de opstanding der dooden, maar de opstanding tusschen de dooden uit. (Zie Openb. 20:5.) Zij sterven niet meer en trouwen niet meer. Tot hen behoort bijv. Daniël, die opstaan zal in zijn lot in het laatste der dagen. (Dan. 12:13.)

Gedurende de duizend jaren woont Israel op aarde; de opgestane rechtvaardigen onsterfelijk; zij, die bij de groote verdrukking in leven gebleven zijn, sterfelijk. Maar ze zullen lang leven. "De dagen mijns volks zullen zijn als de dagen eens booms, en mijn uitverkorenen zullen het werk hunner handen verslijten." (Jes. 65:22.)

Israel zal dan tot een zegen zijn voor alle volken der aarde, maar een plaats in den hemel wordt den rechtvaardigen Israeliet in eeuwigheid (gedurende de toekomstige eeuwen) niet toegezegd.

Is daarmee echter niet in strijd, wat we lezen in Ps. 49:16: "God zal mijn ziel van het geweld des grafs verlossen, want Hij zal mij opnemen." En in Ps. 73:24: "Gij zult mij leiden door Uw raad, en daarna zult Gij mij in heerlijkheid opnemen." Dat schijnt wel zoo, en de kerkganger, die zingt van "opnemen in Uw heerlijkheid," denkt daarbij stellig aan opnemen in den hemel. Maar dan raken deze Psalmen in strijd met Ps. 37 en met de Bergrede, en dat kan niet. Daarom is het goed, te onderzoeken, hoe hier de tegenstrijdigheid op te lossen is.

En dan blijkt, dat het hier als zoo dikwijls een kwestie is van vertalen. Onze Statenvertalers hebben niet concordant vertaald, en het is te zien, dat de hun overgeleverde meeningen, zonder dat zij het wilden, invloed hebben gehad op de woorden, die ze kozen. Ze meenden, dat alle geloovigen, van Adam af tot aan de wederkomst van Christus, bij hun dood naar den hemel gaan, opgenomen worden in hemelsche heerlijkheid, en dat heeft er hen toe gebracht, hier het woord opnemen te gebruiken, terwijl ze een ander woord hadden moeten nemen.

Het woord *laqach*, dat hier in het Hebreeuwsch staat, hebben ze vijftien maal vertaald door nemen, achttien maal door aannemen, zeventien maal door wegnemen en vijf maal door opnemen.

Ik geef een paar voorbeelden. Gen. 38:2; Ex. 21:10; Lev. 21:14; Deut. 25:8: “een vrouw nemen.” Job 1:21: “De Heer heeft genomen.” Ps. 109:8: “Een ander neme zijn ambt.” — Ex. 6:6: “Ik zal ulieden tot mijn volk aannemen.” Ps. 6:10: “De Heer zal mijn gebed aannemen.” Spr. 1:3: “Onderwijs aannemen.” Jes. 14:2: “De volken zullen hen aannemen.” Jer. 3:14: “Ik zal u aannemen.”

Gen. 5:24: “God nam Henoeh weg.” 1 Kon. 19:10, 14: “Zij zoeken mijn ziel om die weg te nemen.” Ez. 3:14: “De Geest des Heeren nam mij weg.” Ez. 23:25: “Zij zullen uw zonen en uw dochteren wegnemen.”

De lezer ziet, dat de grondgedachte steeds nemen is, en in veel gevallen kan “aan-” of “weg-” wel worden weggelaten, zonder dat de beteekenis verandert.

En nu de vertaling opnemen, die vijf maal voorkomt. In Ex. 23:1: “Gij zult geen valsch gerucht opnemen en stel uw hand niet bij den goddelooze, om een getuige van geweld te zijn.” In Deut. 24:19: “Wanneer gij uw oogst op uw akker afge oogst en een garve op den akker vergeten zult hebben, zoo zult gij niet wederkeeren om die op te nemen.” In Neh. 5:2, 3: “Wij hebben koren opgenomen, opdat wij eten en leven.” In

deze drie gevallen zou zeer goed nemen, en desnoods aannemen of wegnemen gebruikt kunnen worden. Het gaat niet om het opnemen, in de hoogte heffen, maar om het nemen.

Er blijven dus nog de twee Psalmverzen over, waarbij men denkt aan opnemen in den hemel. Maar indien nemen (aannemen, wegnemen) meer dan vijftig maal de juiste vertaling is, zou dan in twee gevallen opnemen in de hoogte moeten worden vertaald?

Om die vraag te beantwoorden, moeten we Ps. 49 en 73 in hun geheel lezen. In Ps. 49 gaat het er over, dat rijkdom niet redt van den dood en het graf. Wijzen en dwazen sterven, men zet ze als schapen in het graf. Maar, zegt de dichter, God zal mijn ziel van dat dreigende geweld des grafs verlossen; ik zal dus niet sterven, want God neemt mij aan, Zoo vertaalt Menge. De Leidsche vertaling schrijft: “Hij ontrukkt mij aan de macht der onderwereld.” (Er staat sjeool = graf.)

Psalm 73 klaagt over de goddeloozen, die in de tegenwoordige eeuw rust hebben, terwijl hij het zoo moeilijk heeft. Maar dan ziet hij, vers 17 tot 20, dat hun leven plotseling weggenomen wordt door Gods straffende hand, en hij kan zich troosten. Het is toch waar, dat het den rechtvaardige wel zal gaan. (Jes. 3:10.) God zal hem raad geven en hem leiden en zal hem straks met heerlijkheid aannemen. Zoo vertaalt Menge ook hier in een noot.

We moeten niet vergeten, dat deze Psalmen niet over ons handelen. Ze zijn in de sfeer van de wet, waar den rechtvaardige een lang leven op aarde wordt toegezegd. “Ik zal hem met lengte der dagen verzadigen.” (Ps. 91:16.) “Lengte van dagen en jaren van leven en vrede zullen mijn geboden u vermeerderen.” (Spr. 3:2.) “Lengte der dagen is in de rechterhand van de wijsheid.” (Spr. 3:16). “Opdat uw dagen verlengd worden in het land, dat de Heer uw God u geeft.” (Ex. 20:12.)

Ps. 49:16 en Ps. 73:24 spreken niet over een opnemen in den hemel, maar over een aannemen tot een lang leven op aarde.

A. Lukkien

In de verzen 33 tot 35 van Rom. 8 staan vier vraagtekens. Ik geloof, dat er, om deze verzen goed te begrijpen, zes vraagtekens moeten staan.

Vooraf moet opgemerkt worden, dat er in het oude Grieksch geen vraagtekens of andere leestekens voorkomen. De leestekens zijn later bijgevoegd, naar het inzicht van de overschrijvers of uitgevers, die feilbare menschen waren als gij en ik, en die zich dus vergist kunnen hebben. Wanneer ik dus meen, dat in de genoemde verzen twee vraagtekens meer moeten staan, dan geef ik enkel mijn feilbare meening naast die van anderen.

De verzen bestaan uit zes volzinnen. Voor het gemak van de bespreking schrijf ik ze over en nummer ik ze:

1. Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? — 2. God is het, die rechtvaardig maakt. — 3. Wie is het, die verdoemt? — 4. Christus is het, die gestorven is, ja wat meer is, die ook opgewekt is, die ook ter rechterhand Gods is, die ook voor ons bidt. — 5. Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? — 6. Verdrukking of benauwdheid of vervolging of honger of naaktheid of gevaar of zwaard?

In de Statenvertaling en de meeste andere vertalingen, ook in het Grieksch van Eberhard Nestle, worden 2 en 3 samengevat, meestal met een punt-komma er tusschen: God is het, die rechtvaardig maakt; wie is het, die verdoemt? Evenzoo worden 5 en 6 samengevat; 6 als een uitbreiding van het woord wie, waarmee 5 begint. Allen plaatsen dan ook achter 6 een vraagteken.

Op deze wijze komt volzin 1 los te staan, als een vraag zonder antwoord: Wie zal beschuldiging uitbrengen tegen de uitverkorenen Gods? Waarop wij in gedachten antwoorden: Niemand. Zulke vragen zonder antwoord hebben we ook in de twee voorafgaande verzen. Maar als we dan 2 en 3 samenvatten, komt volzin 4 op zich zelf te staan, zonder eenig verband met de

anderen, alsof Paulus ons er tusschen in nog eens wil herinneren, dat Christus gestorven is en opgestaan.

De verhouding van de zes volzinnen zou dan zijn: 1—2,3—4—5,6.

En nu geloof ik, dat deze stand, waarbij de volzinnen 1 en 4 in de lucht hangen, zonder verband met het vorige, niet de stand is, die Paulus bedoeld heeft. Ik geloof integendeel, dat de stand zeer regelmatig is; dat de zinnen op deze wijze bij elkaar behooren: 1,2—3,4—5,6.

Volzin 1, 3 en 5 zijn vragen: Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? Wie is het, die veroordeelt? Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? De volzinnen 2, 4 en 6 zijn antwoorden op die vragen; vragende antwoorden, die een ontkenning in zich bevatten.

Wat 5 en 6 betreft, vat iedereen het zoo op: Wie zal ons scheiden? Verdrukking of benauwdheid, enz. scheiden die ons? Wel neen toch! Gelijk Paulus het dan ook in vers 38 en 39 in niet vragenden vorm herhaalt en uitbreidt.

Welnu, ik meen, dat we volzin 1 en 2 ook zoo moeten lezen, en volzin 3 en 4 eveneens. Maar dan moeten we de woorden weglaten, die in het Grieksch niet staan, en die de vertalers bijgevoegd hebben. In het Grieksch luidt volzin 2: God de rechtvaardigende, en luidt volzin 4: Christus Jezus de gestorvene, wat meer is de opgestane die aan de rechterhand Gods is, die ook voor ons bidt. En dan lezen we dus: Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God, die rechtvaardigt? En dan lezen we daar geen punt achter, maar een vraagteeken. God brengt geen beschuldiging in tegen Zijn eigen uitverkorenen. We zouden zin 2 dus met eenige uitbreiding kunnen lezen: Doet God dat, die Zelf ons rechtvaardigt? Dat kan toch niet!

Evenzoo in volzin 3 en 4: Wie is het, die veroordeelt? Christus, die gestorven is? Ook dit met een vraagteeken, en niet met een punt. Ik heb eens een preek gehoord over den tekst: Wie is het, die verdoemt? Dat doet Christus. Maar al is het waar, dat

Hem al het oordeel gegeven is, toch kan dat hier niet staan, want het zou volstrekt niet passen in den jubelzang van vers 31 tot 39, die alleen over de geloovigen handelt. Neen, we lezen: Wie is het, die veroordeelt? Christus, die gestorven is? Veroordeelt die ons? Dat kan toch niet!

Zoo vormen deze zes volzinnen een harmonisch geheel: drie vragen met drie vragende antwoorden, waarbij elke lezer bij die antwoorden terstond denkt: Neen, dat kan niet.

Om te herhalen, schrijf ik de drie verzen nog eens over, zooals ik meen, dat ze gelezen en verstaan moeten worden.

³³Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God, die rechtvaardigt? [Die beschuldigt ons toch zeker niet!] Wie is het, die veroordeelt? Christus Jezus, die gestorven is, wat meer is, die opgewekt is, die ter rechterhand Gods is, die ook voor ons bidt? [Die veroordeelt ons toch zeker niet!] Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking of benauwdheid of vervolging of honger of naaktheid of gevaar of zwaard? [Die scheiden ons toch zeker niet!]

Ik geef dit natuurlijk als mijn persoonlijke meening; zooals ik gezegd heb: het oude Grieksch heeft geen leesteekens. Maar toch geef ik den lezer in overweging, of deze verzen niet beter verstaanbaar worden, wanneer we op het einde van vers 33 en van vers 34 een vraagteeken plaatsen.

A. Lukkien

Booze geesten zijn Gods dienaren. Dat lijkt ons onbegrijpelijk, maar de Schrift heeft er verschillende voorbeelden van. In 1 Kon. 22 zeggen vier honderd profeten tot koning Achab, dat hij optrekken naar Ramoth in Gilead, en dat Jehovah de stad in zijn hand zal geven. Maar Micha vertelt, dat in Gods raadsvergadering een geest zich heeft aangeboden om Achab te misleiden, door een leugengeest te zijn in den mond van al zijn profeten. En dan zegt God tot dien leugengeest: Ga uit en doe alsoz. Laten we het ons maar goed indenken, zooals het er staat: God misleidt koning Achab door een leugengeest.

Een ander voorbeeld hebben we in Richt. 9. Abimelech, de zoon van Gideon, doodt zijn broeders en wordt koning te Sichem. Drie jaren regeert hij, maar dan zendt God een boozen geest tusschen Abimelech en de burgers van Sichem, opdat het bloed van de broeders op Abimelech en de burgers van Sichem zou komen. God zendt een boozen geest.

Nog een voorbeeld hebben we in den last van Egypte. (Jes. 19.) Daar worden de vorsten van Zoan dwazen; de raad van Farao's wijzen wordt onvernunftig; ze kunnen Egypte niet meer helpen. Hoe komt dat? Omdat Jehovah een zeer verkeerden geest in hun midden heeft ingeschonken; daarom doen zij Egypte dwalen. (Vs. 14.) God schenkt een zeer verkeerden geest in.

En dan hebben we het voorbeeld van Saul. We lezen in 1 Sam. 10:6 en 11:6, dat de Geest des Heeren vaardig werd over Saul, maar dan vinden we in hoofdst. 16:24: "De Geest van Jehovah week van Saul, en een booze geest van Jehovah verschrikte hem." Die "booze geest Gods" wordt nog eens genoemd in vs. 15 en 16 en in 18:10, en in 16:23 wordt hij twee maal genoemd: eenmaal de booze geest en eenmaal de geest Gods.

Dat de booze geest de geest Gods genoemd wordt, dat doet ons toch wel vreemd aan. In onze voorstelling heeft God enkel goede geesten in Zijn dienst en de booze geesten zijn knechten

van den duivel. Maar hier hebben we vier maal booze geesten, van wie uitdrukkelijk gezegd wordt, dat God ze uitzendt, om Zijn werk te doen.

Eigenlijk moest dat ons niet verwonderen. God gebruikt toch ook booze menschen in Zijn dienst. Petrus vertelt het ons in zijn toespraak op den Pinksterdag en in zijn gebed na den eersten aanval, dat Herodes en Pilatus en de Joden en hun oversten in hun boosheid niets anders gedaan hebben, dan wat Gods raad te voren bepaald had, dat geschieden zou. (Hand. 2:23; 4:27, 28.) Booze menschen en booze geesten staan in Gods dienst; Hij doet naar Zijn wil met het heir des hemels en met de inwoners der aarde. (Dan. 4:35.) Alles gehoorzaamt Hem; Satan ook.

Het boek Job is in dit opzicht zeer leerzaam. In de samenkomst van Gods zonen voor Gods troon komt ook Satan als iemand, die er thuis hoort. Hem wordt van zijn doen rekenschap gevraagd, en als God de vroomheid van Job heeft geprezen en Satan die vroomheid zelfzucht heeft genoemd, dan geeft God al wat Job bezit in Satans hand, om er mee te doen naar zijn welgevallen, maar daarbij mag hij niet verder gaan dan God hem veroorlooft. Bij de tweede samenkomst mag Satan Jobs gebeente en vleesch aantasten, maar hij moet Jobs leven sparen. Het is in deze geschiedenis duidelijk, dat Satan maar niet kan doen, wat hem belieft, maar dat hij doen moet wat hem opgedragen wordt. Tot schade van Job? Neen, ten slotte tot zijn groot voordeel. Job krijgt groote winst door zijn lijden, en dat lijden heeft Satan hem moeten berokkenen.

Satan is een knecht van God, dien Hij heeft aangesteld tot Zijn tegenstander. De naam Satan beteekent tegenstander. In 2 Sam. 19:22 en in Psalm 109:20 en 29 wordt de naam voor menschen gebruikt, en is daarom vertaald. Daarom wil ik, als de Heer Zijn discipel Petrus Satan noemt, den naam liever ook vertalen, en lezen: Ga achter mij, tegenstander. (Matth. 16:23; Mark. 8:33.)

Maar wanneer Satan een knecht van God is, dien Hij heeft

aangesteld tot Zijn tegenstander, dan vervalt ook de voorstelling, dat hij gevallen is; dat hij een engel des lichts is geweest — de legende noemt hem Lucifer, lichtdrager — en dat hij zich, goed als hij was, zoo maar tot een vijand van God heeft gemaakt. Die voorstelling is niet naar de Schrift.

De menschen verhalen van den val van Satan; de Schrift zegt er niet één woord van. Ik weet wel, wat men gewoonlijk aanhaalt. De val van Satan wordt gezocht in Jes. 14 en in Ezech. 28. Maar dat kan alleen volgehouden worden door wie een lossen tekst leest en niet het geheele hoofdstuk.

Men leest den val van Satan in Jes. 14:12: “Hoe zijt gij uit den hemel gevallen, O morgenster, zoon des dageraads.” Wanneer men dien tekst buiten alle verband leest, dan kan men zeggen, dat er iemand uit den hemel gevallen is, en dat hij morgenster en zoon des dageraads wordt genoemd. Maar wanneer men den last van Babel, Jes. 13:1-14:27, geheel leest, dan ziet men, dat hier gesproken wordt over den koning van Babel, niet over Nebukadnezar, maar over den koning van Babel in de laatste dagen van deze eeuw, in den dag des Heeren. Die wilde ten hemel opklimmen; die wilde zich zetten op den berg der samenkomst aan de zijden van het Noorden, die wilde den Allerhoogste gelijk worden. Dat zijn woorden, die terstond doen denken aan wat in 2 Thess. 2 gezegd wordt over den mensch der zonde. Er is geen woord in het geheele hoofdstuk, dat aan Satan doet denken; waarom moet ik dan gelooven, dat het 12e vers over hem spreekt? Omdat hij daar een morgenster genoemd wordt?

Het woord morgenster komt nog eenmaal voor in de Hebreuwsche Schriften, in Job 39:2. In het Hebreeuwsch staat er kochbei boqer, sterren van den morgen. Maar dat woord staat in Jes. 14:12 niet; daar staat heileel, en dat is een vorm van het werkwoord jalal, dat overal vertaald is door huilen. Er staat hier niet: O morgenster, zoon des dageraads, maar: huil, zoon des dageraads. Er is geen sprake van een morgenster.

Maar zelfs al was die vertaling goed, kan dan nog niet een

mensch bij vergelijking een morgenster genoemd worden? Is er één ding, dat ons dwingt om in de beschrijving van den koning van Babel bij het 12e vers opeens te zeggen: Hier wordt Satan bedoeld? Zullen onder Satan misschien ook de maden gestrooid worden en zullen de wormen hem bedekken? (Vs. 11.)

Men wil den val van Satan ook lezen in Ezech. 28:13-15, waar van iemand gezegd wordt, dat hij een gezalfde overdekkende cherub was, en dat hij volkomen was in zijn wegen, totdat er ongerechtigheid in hem gevonden werd. Dat geldt van Satan, zegt men. Maar wie het geheele hoofdstuk leest, ziet, dat er gesproken wordt over den vorst, den koning van Tyrus, en dat van dezen wel twee maal gezegd wordt, in het 2e en in het 9e vers, dat hij een mensch is. Is Satan een mensch? Laten we toch lezen, wat er staat!

De Schrift zegt van Satan, dat hij zondigt van den beginne; (1 Joh. 3:8.) dat hij in de waarheid niet heeft gestaan. (Joh. 8:44.) De Statenvertaling zegt daar, dat hij in de waarheid niet staande gebleven is, maar staande gebleven staat niet in het Grieksch; er staat *estèken*, en dat is een vorm van het werkwoord *istèmi*, dat staan beteekent. Wanneer hij de leugen spreekt, zoo spreekt hij uit het zijne, want hij is een leugenaar en de vader der leugen. (Vs. 45.) Geen waarheid is in hem. Hoe kan men dan zeggen, dat hij in de waarheid heeft gestaan?

Wanneer we gelooven, dat alle dingen uit God zijn, dan erkennen we, dat God ook Satan geschapen heeft. Is God met dat schepsel van Zijn hand teleurgesteld? Heeft God hem goed geschapen, en is hij toch boos geworden? En moet God nu Zijn best doen om althans nog iets uit de macht van Satan te redden?

Zoo redeneeren de menschen immers, en zij voelen niet, hoe zeer zij met die redeneering God beleedigen. Alsof Zijn werk mislukken kon! Had Hij Satan geschapen om goed te zijn, dan was hij goed gebleven, want er was geen macht in het heelal om hem boos te maken. Maar wanneer God Satan geschapen heeft, om tegenstander te zijn, dan is Gods werk niet mislukt; dan doet

Satan precies datgene, waarvoor hij bestemd is.

God heeft de wereld niet geschapen, opdat ze een paradijs zou zijn zonder kwaad, zonder zonde, zonder schuld. Hij heeft de wereld geschapen met de bedoeling, dat ze zondig zou worden, en van de zonde verlost zou worden. Want hij heeft de wereld geschapen in Christus; (Kol. 1:16.) Hij heeft Zijn plan der eeuwen gemaakt in Christus (Ef. 3:11.) De Statenvertaling zegt daar: eeuwig voornemen; er staat: prothesis toon aioonoon, plan der eeuwen. God heeft een plan gemaakt, en volgens dat plan ontwikkelen zich de eeuwen. Zullen we nu vertellen, dat Satan dat plan in de war heeft gestuurd, en dat God toen een nieuw plan moest maken?

Neen, want God heeft Zijn plan der eeuwen gemaakt in Christus. Het plan moet dienen, om tot openbaring te brengen, wie Christus is, en daarom zegt Petrus ook, dat Christus als het onbestraffelijke en onbevleete Lam voorgekend is vóór de grondlegging der wereld. (1 Petr. 1:19, 20.) Indien Christus als het Lam openbaar zou worden, dan moest de zonde komen. En om die zonde in de wereld te brengen, heeft God Zich Satan tot een tegenstander geschapen. Maar tegelijk heeft Hij den mensch in zijn geweten, en Israel bovendien in de wet, gezegd, dat hij niet moet zondigen. Wanneer de mensch naar die stem hoort, dan drijft de nood van zijn ziel hem tot Christus, en dan heeft de zonde haar werk gedaan en haar taak volbracht. Nu gebeurt dat zoo bij de uitverkorenen, in de volheid der eeuwen bij allen.

Een vijfde voorbeeld, dat de booze geesten Gods dienaren zijn, hebben we in 2 Kor. 12:7-10. "Opdat ik mij door de uitnemendheid der openbaringen niet zou verheffen, zoo is mij gegeven een scherpe doorn in het vleesch, een engel des Satans, dat hij mij met vuisten slaan zou." Wie zond dien engel des Satans? Paulus wist het wel. Hij bad den Heer drie maal, dat die engel zou wijken, maar God oordeelde beter, dat hij bleef. Paulus moest zwak zijn, om machtig te zijn en daartoe gebruikte God een boozen geest.

Er bestaan, wat Satan betreft, maar drie mogelijkheden: òf hij is een booze god, naast en tegenover den goeden God; (leer van de oude Perzen.) òf hij is door God goed geschapen en uit zich zelf boos geworden, zoodat in zijn geval Gods werk mislukt is; (leer van de Christenheid.) òf God heeft hem geschapen om Zijn tegenstander te zijn. De Schrift zegt, dat hij dat van den beginne geweest is, en dat hij de taak, hem opgedragen, tot dusver vervuld heeft. En de Schrift zegt ook, dat eenmaal al wat in de hemelen, op de aarde en onder de aarde is, de knie zal buigen in den naam van Jezus. (Fil. 2:10.) Daar valt Satan niet buiten.

Wij gelooven toch, dat alles uit God en door Hem en tot Hem is? (Rom. 11:36.) Alle dingen, zegt de Statenvertaling, maar die dingen staan er in het Grieksch niet bij, en ze doen ons te veel denken aan de zichtbare schepping. Het woord alles gaat veel verder. De lofzegging van Rom. 11:33-36 volgt op vers 32: “Want God heeft allen onder de ongehoorzaamheid besloten, opdat Hij allen barmhartig zou zijn.” In de Statenvertaling staat: hen allen, alsof dat woord betrekking had op Israel, het onderwerp van Rom. 9-11. Maar het woord hen ontbreekt in het Grieksch, zoodat Paulus het hier heeft over allen zonder onderscheid, over wier rechtvaardiging hij gesproken heeft, van de natiën in Rom. 3-8 en van de Joden in Rom. 9-11. Die allen heeft God onder de ongehoorzaamheid besloten, opdat Hij die allen barmhartig zou zijn.

En dat brengt Paulus tot het lofied op Gods wijsheid, waarbij hij eindigt met de woorden: “Alles is uit Hem en door Hem en tot Hem.” Alles uit Hem: ook Satan, ook de booze geesten, ook het kwade. Al wat bestaat, bestaat naar Gods wil. Alles bestaat door Hem en alles bestaat tot Hem. Het woord tot wijst de richting aan en tegelijk het eindpunt. Alles ontwikkelt zich zoo, dat het ten slotte in God zal zijn. In dat groote proces der eeuwen moet ook Satan meewerken, moet ook de zonde meewerken. Ook de zonde verkondigt aan het heelal Gods deugden.

De menschen willen gaarne God verontschuldigen. Ze zeggen, dat Hij het kwaad heeft toegelaten. Maar dat is geen verontschuldiging. Wanneer ik toelaat, dat mijn kleine jongen een ruit ingooit, terwijl ik het beletten kan, dan ben ik schuldig aan het inwerpen van de ruit. God zou de zonde niet toegelaten hebben, als Hij ze niet had gewild. Wanneer we zeggen, dat God de zonde heeft toegelaten, dan geven we Satan te veel eer, want dan maken we hem tot een soeverein, die zijn wil tegenover Gods wil kan plaatsen, en dan zou God Zich naar dien wil schikken.

Laten we zulke dwaze dingen niet zeggen. Er bestaat in het heelal maar één soevereine wil, die spreekt en het is er, die gebiedt en het staat er. Laten we toch gelooven, wat God door Zijn profeet zegt: “Opdat men wete van den opgang der zon en den ondergang, dat er buiten mij niets is; ik ben Jehovah en niemand meer; ik formeer het licht en schep de duisternis; ik maak den vrede en schep het kwaad.” (Jes. 45:6, 7; zie ook Klaagl. 3:38; Ps. 33:8,9; Amos 3:6.)

In art. XVI van de Nederlandsche Geloofsbelijdenis wordt gezegd, dat God de niet uitverkorenen laat in hun val en verderf, waar ze zichzelf in geworpen hebben. In de Dordtsche Leerregels, hoofdst. 1, par. XV, staat, dat God hen in de algemeene ellende laat, waarin ze zich door hun eigen schuld hebben gestort. Ik spreek hier nu niet over de leer der verkiezing en verwerping; dat doe ik misschien later wel eens, maar ik wijs op de onjuistheid in de uitdrukking, dat wij ons zelf in het verderf gestort hebben. Als hier gesproken werd van de menschheid als een geheel, dan zou men met de uitdrukking vrede kunnen hebben, maar zooals het hier staat, is het in strijd met de feiten. Wij menschen hoofd voor hoofd hebben ons niet door onze eigen schuld in de ellende gestort, want we zijn buiten ons toedoen in zonden ontvangen en geboren. (Ps. 51:5.) Maar de uitdrukking is ook in strijd met de Schrift. Rom. 5:19 zegt, dat door de ongehoorzaamheid van den eenen mensch Adam de velen tot zondaars gesteld zijn geworden. Door God zijn we tot zondaars gesteld. Hij heeft gewild, dat we

zondaars zouden zijn. Hij had het wel anders kunnen doen. Toen Adam gefaald had, had God wel maatregelen kunnen nemen, dat zijn dood en daarmee de zonde niet erfelijk zouden zijn. Maar neen, God heeft door de ongehoorzaamheid van Adam allen tot zondaren gesteld.

Waarom ben ik dus een zondaar? Omdat God mij tot zondaar gesteld heeft. Dat de mensch niet tegen de zonde strijdt, dat is zijn schuld. Dat de mensch de gerechtigheid van Christus tot rechtvaardigmaking niet aanneemt, dat is zijn schuld. Maar dat de mensch een zondaar is, dat is zijn schuld niet; dat is hij door den wil van God.

Gelijk de velen door de ongehoorzaamheid van den eenen tot zondaars gesteld zijn geworden, alzoo zullen ook de velen door de gehoorzaamheid van den Eenen tot rechtvaardigen gesteld worden. Ook dat is louter Gods werk. God besluit allen onder de zonde, om allen barmhartig te zijn. God stelt allen tot zondaars om allen tot rechtvaardigen te stellen. Zoo heeft God het ons in Zijn Woord bekend gemaakt. Om de rechtvaardiging is het te doen; de zonde is slechts een middel daartoe. Als we geen zondaren waren, zouden we niet gerechtvaardigd kunnen worden. Als we geen vijanden waren, zouden we niet verzoend kunnen worden.

En nu komt een mensch tot de vraag: Maar zouden de menschen, en ook de geesten, niet gelukkig kunnen zijn, zonder dat ze eerst zondaren worden, vijanden van God? Waarom heeft God menschen en geesten niet zoo heilig geschapen, dat ze niet konden zondigen? Waarom moet de schepping door al den gruwel van de zonde en van haar gevolgen heen? Waarom schiep God Satan tot een tegenstander?

Op die vragen van het waarom van Zijn werk geeft God ons in de Schrift geen antwoord. Hij vertelt ons in de Schrift, wat Hij gedaan heeft en wat Hij doen zal; Hij maakt ons de verborgenheid van Zijn wil bekend, en geeft ons inzage van het plan, dat Hij voor de eeuwen ontworpen heeft. Maar waarom

Hij zoo doet en niet anders, dat vertelt Hij ons niet, en we doen dus verstandig met er niet naar te vragen en er niet over te fantaseeren. Laten we het waarom overlaten aan Hem, die de alleen wijze God genoemd wordt. (Rom. 16:27; 1 Tim. 1:17; Jud. :25.) Laten we vertrouwen, dat Hij wel weet, wat Hij doet. Wanneer we in de toekomst zullen kennen, zooals we gekend zijn, (1 Kor. 13:12.) dan zullen we ook verstaan, waarom God zoo en niet anders handelt met Zijn schepping, en dan zullen we Hem aanbidden.

Maar Hem aanbidden, dat kunnen we ook thans reeds, vertrouwende op Zijn wijsheid.

A. Lukkien

Gal. 2:16 luidt in de Statenvertaling: “Wetende, dat de mensch niet gerechtvaardigd wordt uit de werken der wet, maar door het geloof *van* Jezus Christus, zoo hebben wij ook *in* Christus Jezus geloofd, opdat wij zouden gerechtvaardigd worden door het geloof *van* Christus.”

Die vertaling is zeer goed. Een concordante vertaling naar de drie oudste handschriften zou luiden: “Wetende, dat een mensch niet gerechtvaardigd wordt uit wetswerken, maar door het geloof *van* Christus Jezus, zoo gelooven wij ook *in* Christus Jezus, opdat wij gerechtvaardigd zouden worden door het geloof *van* Christus.”

De aandachtige lezer merkt op, dat hier twee maal gesproken wordt over het geloof van Christus en eenmaal over het geloof in Christus. Dat is niet hetzelfde. Gelooven *in* Christus doen wij; dat staat er bij: wij gelooven in Christus Jezus. Het geloof van Christus is Zijn geloof; het is het gelooven, dat Hij doet. Christus geloofd of heeft geloofd; dat is het geloof *van* Christus. Als ik spreek over het geloof van Abraham, dan bedoel ik, dat Abraham geloofd heeft; niet, dat de een of ander in Abraham heeft geloofd. En waar hier in denzelfden tekst zoowel over het geloof *van* Christus als over het geloof *in* Christus gesproken wordt, kan het niet anders zijn, of de Schrift bedoelt met die twee uitdrukkingen niet hetzelfde. Ze spreekt over ons geloof in Hem, en ze spreekt over Zijn geloof.

Maar nu lijkt het toch, alsof verschillende vertalers van de Schrift dat niet hebben opgemerkt. Ik heb dezen tekst nagelezen in nog vier Nederlandsche, drie Duitsche en een Engelsche vertaling, en van die acht is er maar één, die van Tekst en Uitleg, die het evenzoo vertaalt als de Statenvertaling. Maar Voorhoeve, Van Tichelen, de Leidsche Vertaling, de Elberfelder Bibel, Menge, Luther en de 20th Century Version vertalen allen den tekst zoo, dat ze den Griekschen tweeden naamval Christou

Jèsou weergeven door *in* Christus Jezus, de Duitsche door aan, terwijl Elberfeld beide keeren, dat er de tweede naamval staat, in een noot zegt: Christi Jesu, van Christus Jezus, zooals er staat in het Grieksch. Bovendien zegt Tekst en Uitleg in zijn uitleg, dat we gerechtvaardigd zijn door het geloof in Christus.

De uitdrukking: het geloof van Christus, komt nog vijf keer voor in het Grieksch (en ook in de Statenvertaling). In Gal. 2:20: “Dat leef ik door het geloof van den Zoon van God.” In Gal. 3:22: “Opdat de belofte door het geloof van Jezus Christus aan de geloovigen zou gegeven worden.” In Rom. 3:22: “De rechtvaardigheid Gods door het geloof van Jezus Christus.” In Rom. 3:26: “Opdat Hij rechtvaardig zij en rechtvaardigende dengene, die uit het geloof van Jezus is.” In Fil. 3:9: “Niet hebbende mijn rechtvaardigheid, die uit de wet is, maar die door het geloof van Christus is.”

In deze teksten hebben de verschillende vertalers ook weer als regel *in* in plaats van *van*. Voorhoeve altijd; Leidsche Vertaling ook. Tekst en Uitleg heeft *van* alleen in Fil. 3:9; Van Tichelen overal *van*, behalve in Rom. 3:26. De Duitsche vertalingen hebben overal *aan* en nergens *van*; de Engelsche overal *in*. De meeste vertalingen zeggen dus, dat wij gerechtvaardigd worden door ons geloof *in* Christus; Tekst en Uitleg en Van Tichelen zeggen soms het eene en soms het andere, en alleen de Statenvertaling houdt vol, dat wij gerechtvaardigd worden door het geloof van Christus, zooals het staat in den Grieksch tekst.

Ik zou niet gaarne beweren, dat de verschillende vertalers hier opzettelijk verkeerd hebben vertaald; ik geloof eerder, dat ze het onwillekeurig hebben gedaan, hoewel ze gemakkelijk konden weten, dat ze foutief vertaalden. Want dat Christou Jèsou een tweede naamval is en van Christus Jezus beteekent, dat weet elke gymnasium-leerling, die een paar weken Grieksch heeft geleerd.

Maar hoe komt het dan toch, dat de nieuwe vertalingen hier bijna zonder uitzondering verkeerd vertalen? Ik geloof, dat het hier vandaan komt: zij gelooven niet, dat Christus geloofd

heeft; zij meenen, dat we niet mogen spreken over het geloof van Christus. Dat zou in strijd zijn met de overgeleverde leer. Die leer is zoo geheel één geworden met ons denken, dat we, waar we lezen van het geloof *van* Christus, onwillekeurig denken aan ons geloof in Christus.

Wij hebben reeds zooveel eeuwen een onschriftuurlijke leer gehad aangaande den Persoon van Christus, dat de gedachte: Christus heeft geloofd, er niet bij ons in wil, ook al spreekt de Schrift over het geloof van Christus. Dat kan immers niet, zeggen wij dan. Hij behoefde immers niet te gelooven, want Hij was “God de Zoon,” ook toen Hij als mensch rondwandelde in Palestina. Hij had immers twee naturen, een Goddelijke en een menschelijke. Zie de Ned. Geloofsbelijdenis, art. 19; Kort Begrip, vraag 33 en 34; Heid. Catechismus, vraag 16, 17, 18 en 35.

De kerkelijke belijdenisschriften stellen ons voor, dat Christus tegelijk waarachtig God en waarachtig mensch was, één Persoon met twee naturen, die ieder haar onderscheiden eigenschappen behielden. Hij was waarachtig God, om door Zijn kracht den dood te overwinnen, en waarachtig mensch, opdat Hij voor ons zou kunnen sterven uit de zwakheid des vleesches. (Geloofsbelijdenis, art. 19.)

Indien dat waar is, dan kunnen we niet spreken over het geloof van Christus, en dan hebben de vertalers gelijk, wanneer ze den Griekschen tekst niet naar de letter weergeven. Maar ik wil liever gerechtvaardigd worden door het geloof van Christus, dan door mijn geloof in Christus, want in mijn geloof heb ik niet veel vertrouwen.

Had Christus, toen Hij op aarde was, twee naturen? Heeft Hij die misschien nog? Was Hij een Godmensch of een mensch?

Op die vragen kan alleen de Schrift antwoord geven. En dan wil ik in de eerste plaats opmerken, dat de naam Godmensch nergens in de Schrift voorkomt, en dat wij onzen Heer dus zoo niet moeten noemen.

Maar al komt de naam niet voor, dan zou toch de gedachte wel in de Schrift met andere woorden uitgesproken kunnen zijn. Daarom is het goed ten tweede op te merken, dat onze Heer wel twintig maal in de Schrift een mensch wordt genoemd. Zelf noemt Hij Zich in Joh. 8:40 “een mensch, die u de waarheid gezegd heeft.”

In de derde plaats wijs ik u op de teksten, waar onze verlossing aan den mensch Jezus Christus wordt toegeschreven. 1 Tim. 2:5 en 6 zegt: “Daar is één God; daar is ook één Middelaar Gods en der menschen, de mensch Christus Jezus, die Zich zelf gegeven heeft tot een rantsoen voor allen.” 1 Kor. 15:21 zegt: “Dewijl de dood door één mensch is, Adam, zoo is ook de opstanding der dooden door één mensch, Christus,” en vers 47 zegt: “De eerste mensch is uit de aarde aardsch, de tweede mensch is de Heer uit den hemel.” Rom. 5:15 spreekt over “de genade Gods en de gave door de genade, die daar is van één mensch, Jezus Christus.” In Hand. 5:28 zeggen de oversten der Joden: “Gij wilt het bloed van dezen mensch over ons brengen.”

De mensch Christus heeft geleden, en nergens staat, wat het Kort Begrip in vraag 34 leert, dat Zijn Godheid door haar kracht de aangenomen menschheid alzoo heeft gesterkt, dat zij den last van den toorn Gods tegen de zonde heeft kunnen dragen. Men is geneigd om daarop te antwoorden: Dan was er ook niets bijzonders meer in dat lijden. Maar hoe dan met de klacht: “Mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten!” Was “God de Zoon” daar van God verlaten, of was de mensch Christus Jezus, de Middelaar Gods en der menschen, van God verlaten?

De onschriftuurlijke leer van de twee naturen in Christus heeft haar grond in de onschriftuurlijke leer van de drieëenheid Gods. Wanneer God drieëenig is, wanneer Christus “God de Zoon” is, ja, dan kunnen we redeneeren, dat Hij de menschelijke natuur als een kleed heeft aangetrokken; dat “God de Zoon” dus in menschelijke gedaante, haast had ik geschreven: in menschelijke vermomming, op aarde heeft verkeerd en gekruisigd en gestorven

is. Maar deze redeneering vervalt geheel, zoodra we niet meer den H. Athanasius gelooven — den eenigen Protestantischen heilige, zie uw Psalmboek — maar de Schrift.

Athanasius zegt: “De Vader is eeuwig, de Zoon is eeuwig, de Heilige Geest is eeuwig; nochtans zijn het niet drie eeuwigen, maar één eeuwige.” De Schrift zegt, dat Christus het begin is van Gods schepping, (Openb. 3:14.) de eerstgeborene van alle schepsel. (Kol. 1:15.) Staat daar, dat Christus door God geschapen is, of staat het er niet?

Athanasius zegt: “Alzoo is ook de Vader God, de Zoon God, de Heilige Geest God, en nochtans zijn het niet drie goden, maar één God.” De Schrift zegt, dat alleen de Vader, God is: “Nochtans hebben wij één God, den Vader, uit Wien alle dingen zijn, en één Heer, Jezus Christus, door Wien alle dingen zijn.” (1 Kor. 8:6.)

Toen God de wereld wilde scheppen, is Hij begonnen met Zijn Zoon te scheppen, en in dien Zoon heeft Hij alles geschapen, wat geschapen is in de hemelen en op de aarde; in Hem en door Hem en tot Hem, zooals Kol. 1:16 zegt, waar in plaats van het eerste door gelezen moet worden *in*. Christus is de eeniggeboren God; (Joh. 1:18, volgens het Sinaitische en het Vatikaansche handschrift.) niet door een eeuwigdurende generatie, zooals de theologie zegt, maar door een generatie op één oogenblik: “Gij zijt mijn Zoon; heden heb ik u verwekt.” (Ps. 2:7, aangehaald in Hand. 13:33; Hebr. 1:5; 5:5.)

De Schrift vertelt ons wel van dezen Zoon. Hij was in de gestaltenis, letterlijk: in den vorm van God. (Fil. 2:6.) Hij is het Beeld van den onzichtbaren God, (Kol. 1:15.) en het beeld is niet de persoon zelf, noch de gelijke van den persoon, al draagt het diens namen. Christus draagt de Goddelijke namen, en is toch niet dezelfde, noch de gelijke van den Vader, dien niemand ooit gezien heeft, noch zien kan. (1 Tim. 6:16.)

In de gestaltenis, den vorm van God zijnde, achtte Hij het geen roof, Gode evengelijk te zijn; (Fil. 2:6.) er was in Hem niet

de hoogmoed, die zich aan God gelijk wilde maken. Integendeel: Hij heeft Zich zelf vernietigd, en heeft de gestaltenis, den vorm van een slaaf aangenomen. Hij werd geen slaaf, gelijk Hij geen God geweest was; Hij nam den vorm aan van een slaaf, zooals Hij den vorm van God had gedragen.

Daartoe heeft Hij Zich vernietigd, zegt de Statenvertaling, wat natuurlijk niet juist kan zijn; wat vernietigd is, bestaat niet meer. Er staat in het Grieksch een werkwoord kenoō, dat ledig maken beteekent. We vinden hetzelfde woord in Rom. 4:14: “Zoo is het geloof ijdel geworden,” ledig, zonder inhoud. Ook in Kor. 1:17: “Opdat het kruis van Christus niet verijdeld worde,” niet ledig, zonder inhoud gemaakt worde. In 1 Kor. 9:15: “Dat iemand dezen mijn roem zou ijdel maken,” zoodat de roem geen inhoud meer heeft. IJdel, ijl is het oude Nederlandsche woord voor ledig. Gods naam ijdelijk gebruiken is immers: dien naam gebruiken zonder aan God te denken, dan is de naam ledig en heeft geen inhoud.

Er staat dus in Fil. 2:7, dat Christus Zich zelf heeft ontledigd, ledig gemaakt; dat Hij, die in Gods gestaltenis was, alles wat in Hem was, uit Zich heeft gedaan. Van al het Goddelijke, het Gode gelijkende, dat in Hem was, heeft Hij Zich ontdaan, toen Hij op aarde kwam, en Hij werd in gedaante gevonden als een mensch. Hij werd een mensch met alle menschelijke eigenschappen, en van de Goddelijke eigenschappen ontleed Hij Zich. Bijna zou men het met de Statenvertaling vernietiging willen noemen; ontleding is het juiste woord.

De tweede mensch, zoo noemt de Schrift Hem. Hij was immers een nieuwe mensch, evenals de eerste mensch Adam, Hij is niet geboren als een gewoon mensch uit vader en moeder, maar door een buitengewone daad van den geest, de kracht des Allerhoogsten, zoodat Hij geen sterveling en dus geen zondaar was. Maar in alle andere opzichten geleeke Hij op de broeders. (Hebr. 2:17; 4:15. Daar staat niet gelijk, maar gelijkende.)

Toen Hij op aarde kwam, bleef Hij dezelfde persoon, de Zoon

van God, niet Gode gelijk, maar Gode gelijkvormig, hooger dan alle in Hem en door Hem geschapen wezens, het Beeld van den onzichtbaren God, en Hij was Zich blijkens Zijn woorden ook volkomen bewust, maar van al dat Goddelijke, Gode gelijkvormige, heeft Hij Zich ontleidigd en Hij heeft door Zijn geboorte uit Maria een anderen inhoud gekregen. Hij was een mensch geworden, een zondeloos mensch, maar een mensch. Zonde en dood behooren immers niet tot het wezen van den mensch.

Wanneer ik er den nadruk op leg, dat Christus volgens Fil. 2:7 Zijn Gode-gelijkvormigheid heeft afgelegd om den mensch gelijkvormig te worden, dan is dat om Zijn daad van menschwording hooger te waardeeren. Indien Zijn menschheid slechts een kleed was, waarin Hij Zich voor een tijd hulde, terwijl Hij toch tegelijk God bleef, zooals de belijdenisschriften leeren, en wanneer dan Zijn Godheid Zijn menschheid sterkte, om den last van den toorn Gods tegen de zonde te kunnen dragen, dan beteekent die menschwording niet veel; dan is ze geen ontleding. Maar de Schrift spreekt van ontleding, en noemt dus de menschwording een vullen met een anderen inhoud. Giet een flesch met wijn ledig en vul ze met water, dan hebt ge een beeld. Hij legde de Gode-gelijkvormigheid af en werd een mensch, en die mensch is de Middelaar Gods en der menschen; die mensch droeg als mensch den toorn Gods tegen de zonde. Niet tevergeefs heet Hij in tegenstelling tot den eersten mensch, de tweede mensch, de laatste Adam. (1 Kor. 15:45-49.) De eerste Adam was ook niet als wij. Hij was een type van Christus, zegt de Schrift. (Rom. 5:14.) Het verschil tusschen de twee was, dat de eerste Adam mensch werd door schepping, de tweede door menschwording.

Adam had moeten leven door het geloof; Christus leefde door het geloof.

In Hebr. 12:2 heet Hij de hoofdleider en voltooiër van het geloof. De schrijver van den brief wekt de geloovigen op, dat ze met lijdzaamheid loopen de loopbaan, die hun voorgesteld is, zooals de geloovigen van Hebr. 11 hebben gedaan, die op de

vergelding des loons zagen, zooals bijv. van Mozes gezegd wordt in vers 26. En dan wijst de schrijver na die wolk van getuigen ten slotte op Christus, die ook geloofd heeft wat Hem beloofd was en met het oog daarop heeft volgehouden. Voor de vreugde, die Hem voorgesteld was, heeft Hij het kruis verdragen en de schande veracht. Dat moet gij ook, zegt de briefschrijver. De hoofdleider van het geloof kommandeert niet, maar geleidt: hij gaat zelf mee op den weg des geloofs. Hij voltooit het geloof; Zijn geloof was een volkomen geloof.

Heeft Christus Zijn genezingen verricht door Zijn Goddelijke almacht of door Zijn menscheijk geloof? Op die vraag geeft de Schrift duideljk antwoord.

Wanneer Hij den maanzieken jongen geneest, dan zegt Hij tot Zijn discipelen, dat zij het niet hebben kunnen doen vanwege hun ongelooft. (Matth. 17:19, 20.) Daaruit volgt, dat Hij het deed door Zijn geloof; anders had Hij moeten zeggen: Gij kunt het niet, omdat gij geen Goddelijke natuur hebt. En als de onvruchtbare vijgeboom op Zijn vervloeking terstond verdort, zegt Hij weer tot Zijn discipelen, dat zij door het geloof bergen zouden kunnen verzetten. Waardoor deed Hij dan Zijn daden? Door Zijn Goddelijke almacht? Maar dan had Zijn woord voor hen geen beteekenis, want die bezaten zij niet. Zij moesten het doen door het geloof, omdat Hij het deed door het geloof.

Maar een mensch kan maar niet gelooven wat hij wil; hij kan alleen gelooven, wat God gezegd heeft. Wat heeft Christus geloofd? Alles wat de Schriften over Hem hadden gesproken.

Ik sprak eens met een geloovigen theoloog over de Bijbelkritiek, en ik zei, dat ik de Schriften van het Oude Testament geloofde, omdat Christus ze geloofde. Ja, zei hij, maar zou Hij daarin niet een kind van Zijn tijd geweest zijn? Zou dat ook niet hebben behoord tot Zijn vernedering? Neen, antwoordde ik, wanneer Hij een kind van Zijn tijd was en dus met de menschen van Zijn tijd meepraatte, dan was Hij een zondaar, dat wil zeggen: een mensch, die niet bereikte wat Hij behoorde te bereiken.

Juist omdat Hij een zondeloos mensch was, is Zijn oordeel in dezen beslissend.

Hij geloofde de Schriften. Hij haalde ze aan in Zijn gesprekken; Hij beriep er Zich op; ze waren voor Hem het einde van alle tegenspreking; ze hadden voor Hem Goddelijk gezag. In die Schriften was van Hem geschreven. In geloof aan die Schriften heeft Hij geleefd; in geloof aan die Schriften is Hij gehoorzaam geweest tot den dood des kruises.

Wanneer Hij een Godmensch was geweest, dan had Hij de Schriften niet behoeven te gelooven, dan had Hij door Zijn Goddelijke alwetendheid alles wel geweten. Maar Zelf erkende Hij, dat Hij niet alles wist. “Maar van dien dag en die ure weet niemand, noch de engelen, die in den hemel zijn, noch de Zoon, dan de Vader.” (Mark. 13:32.)

We lezen van Hem in Luk. 2:40: “Het Kindeke wies op en werd gesterkt in den geest en vervuld met wijsheid, en de genade Gods was over Hem.” Als twaalfjarige onderwijst Hij de leeraren niet, maar Hij hoort en ondervraagt hen, niet om hen te examineeren, maar om van hen te leeren. Zij zaten immers op den stoel van Mozes. (Matth. 23:2.) En daar Hij geen zondaar was, was Hij in Zijn ontwikkeling verder dan anderen van Zijn leeftijd, zoodat de leeraren zich ontzetten over Zijn verstand en antwoorden. Maar ook daarna moest Hij nog toenemen in wijsheid en in grootte en in genade bij God en de menschen. Het is de mensch, die zijn gewonen ontwikkelingsgang heeft, sneller dan een ander, maar denzelfden gang.

Wanneer we ons goed indenken, dat Hij gedurende Zijn verblijf op aarde niet een Godmensch was, maar een mensch, dan begrijpen we, dat Hij leefde door het geloof. In de Schriften was van Hem geschreven, dat Hij der blinden oogen zou openen en de dooven zou doen hooren. (Jes. 29:18.) Daar stond het, dat de kreupele zou springen als een hert en de tong van den stomme zou juichen, wanneer het koninkrijk Gods gekomen zou zijn, (Jes. 35:5, 6.) en omdat Hij geloofde, wat van Hem voorzeggd was, kon

Hij allen genezen, die met hun krankheden tot Hem kwamen.

En in datzelfde geloof heeft Hij het kruis op Zich genomen, dat de profeten Hem hadden voorzgd. In de synagoge te Nazareth liet Hij Zich het boek van den profeet Jesaja geven en Hij las de eerste verzen van wat wij nu hoofdstuk 61 noemen. "Heden is deze Schrift in uw ooren vervuld." (Lukas 4:21.) Dat was bij Zijn eerste optreden. En na Zijn opstanding zeide Hij tot de twee, die naar Emmaus gingen: "O, onverstandigen en tragen van hart; moest de Christus niet deze dingen lijden en alzoo in Zijn heerlijkheid ingaan? En begonnen hebbende van Mozes en van al de profeten, legde Hij hen uit in al de Schriften, wat van Hem was." (Luk. 24:25-27.) En als ze straks samen zijn met de elf en de anderen, zegt Hij tot hen: "Dit zijn de woorden, die ik tot u sprak, als ik nog met u was, dat het alles moest vervuld worden, wat van mij geschreven is in de wet van Mozes en de profeten en de psalmen;" (vs. 44, dat wil zeggen: alles wat wij nu verkeerdelijk het Oude Testament noemen.) Die gansche Schrift sprak van Hem; Hij geloofde de gansche Schrift en deed wat daarin van Hem geschreven was. Hij geloofde de bevelen, die de Vader Hem gegeven had en gehoorzaamde ze; Hij geloofde de beloften, die de Vader Hem gegeven had en rekende op de vervulling. Zoo heeft Hij door het geloof geleefd, maar ook door het geloof Zich tot zonde laten maken, Hij, die geen zonde gedaan had. (2 Kor. 5:21.) Zoo is Hij door Zijn geloof gehoorzaam geworden tot den dood, ja den dood des kruises. (Fil. 2:8.) Dat deed Hij, zegt Paulus, toen Hij in gedaante gevonden werd als een mensch.

Hij opende hun verstand, dat zij de Schriften verstonden. "Alzoo is er geschreven, en alzoo moest de Christus lijden en van de dooden opstaan ten derden dage." (Luk. 24:45, 46.) Wanneer Hij ons verstand opent, dan gelooven wij, dat Hij in geloof aan de Schriften, in geloof aan Zijn Vader den weg des doods is ingegaan. En zoo krijgt Paulus gelijk. wanneer hij zegt, dat de mensch niet gerechtvaardigd wordt uit de werken der wet,

maar door het geloof *van* Christus Jezus. En nu, zegt Paulus, gelooven wij ook *in* Christus Jezus, opdat wij gerechtvaardigd worden door het geloof *van* Christus. Niet ons geloof in Christus rechtvaardigt ons; wat voor waarde heeft ons geloof, dat wij daardoor gerechtvaardigd zouden worden. God moet het ons evenals Abraham tot rechtvaardigheid *rekenen*, (Rom. 4:3 en 5) wel een bewijs, dat het geen rechtvaardigheid is. Maar Christus' geloof rechtvaardigt ons, en wij gelooven in Christus; wij gelooven, dat Zijn geloof ons rechtvaardigt, en daarmee zijn we er ons nu reeds van bewust, dat Zijn rechtvaardigheid ons wordt toegerekend.

Christus is nu niet meer in de gedaante van een mensch. “Daarom, omdat Hij in de gedaante van een mensch Zich heeft vernederd tot den dood des kruises — daarom heeft God Hem uitermate verhoogd en heeft Hem den naam gegeven, die boven allen naam is,” (Fil. 2:9.) den Goddelijken naam. Thomas noemt Hem: “Mijn Heer en mijn God.” (Joh. 20:28.) Zoowel Paulus als Petrus gebruiken dien naam in hun brieven. Paulus verwacht de gelukkige hoop en verschijning van den grooten God en Redder van ons, Jezus Christus. (Tit. 2:13, letterlijke vertaling.) Petrus schrijft aan wie even dierbaar geloof met ons ontvangen hebben door de rechtvaardigheid van onzen God en Redder Jezus Christus. (2 Petr. 1:1.)

De naam boven alle namen is aan Christus gegeven, en Zijn bede in Joh. 17:5: “Verheerlijk mij, Gij Vader, bij U zelf met de heerlijkheid, die ik bij U had, eer de wereld was,” is niet alleen verhoord, maar grooter heerlijkheid zal Hem geworden, wanneer in Zijn naam zal buigen alle knie, van de hemellingen, de aardschen en de onderaardschen, en alle tong zal belijden, dat Jezus Christus Heer is. (Fil. 2:10,11.)

Wat ik hier geschreven heb, klinkt eenigszins naar de leer van de modernen. De moderne theologie spreekt uitsluitend over den mensch Jezus; laat Zijn ambtsnaam Christus liefst weg en loochent Zijn geboorte uit de kracht des Allerhoogsten. De moderne theologie weet niets van de heerlijkheid, die Hij

bij den Vader had, eer de wereld was; weet niet, dat Hij van die heerlijkheid Zich ontledigd heeft om een mensch te worden; weet ook niet van de grooter heerlijkheid, die Hem toegezegd is. Maar de moderne theologie heeft beter dan de orthodoxe en de Roomsche theologie begrepen, dat Christus, toen Hij op aarde was en leed en stierf, een mensch was, die leefde en werkte door het geloof.

Laten we leeren, Fil. 2:5 tot 11 eenvoudig te gelooven; dan gelooven we ook Gal. 2:16, zooals er staat in het Grieksch en in de Statenvertaling, en dan vertalen we niet meer, dat wij gerechtvaardigd worden door *ons* geloof *in* Christus, maar dat we gerechtvaardigd worden door het geloof *van* Christus Jezus.

A. Lukkien

Slotwoord.

Het komt er in de eerste plaats op aan, niet wat wij gelooven, maar wien we gelooven. De Psalmist zegt, dat alle menschen leugenaars zijn; Paulus zegt, dat alle mensch leugenachtig is. Maar God is de Waarachtige; Hij kan niet liegen. Hem geloofde Paulus; "Ik weet, Wien ik geloofd heb," zegt hij. (2 Tim. 1:10.) Laten we hem daarin navolgen. Laten we gelooven, wat God zegt in Zijn Woord, en laten we blijmoedig loslaten al wat daarmee in strijd is. Het zal ons tot groote winst zijn.

A. Lukkien

Extra Artikelen

Eeuwigheid

Indien er één woord is, waarvan de vertaling niet in orde is, dan is het dat van het Griekse woord ‘aioon’. Daarvan hebben de vertalers eenvoudig gemaakt, wat ze wilden, terwijl het toch een woord is, dat van de grootste betekenis is voor het verstaan van de Schrift. Men geeft als vertaling van ‘aioon’ het woord ‘eeuwigheid’ en ik wil voorlopig veronderstellen, dat die vertaling goed is. Het komt 125x voor in het Nieuwe Testament, 65x in het enkelvoud en 60x in het meervoud. En dat laatste doet vreemd aan. ‘Eeuwigheid’ betekent immers, volgens de algemene opvatting, ‘oneindigheid’, zonder begin en zonder einde. Als dat inderdaad de betekenis is, dan is geen meervoud mogelijk. Dan kan men niet spreken van ‘eeuwigheden’. Er kan immers na de ‘oneindigheid’ geen andere ‘oneindigheid’ komen, want dan zou de eerste een einde hebben en de laatste een begin. Er kunnen ook geen twee ‘oneindigheden’ naast elkaar bestaan, want dan zouden zij dezelfde ‘oneindigheid’ zijn.

Wanneer ‘eeuwigheid’ ‘oneindigheid’ betekent, dan heeft het geen meervoud. Maar het Nieuwe Testament gebruikt zestig maal ‘aioonen’ in het meervoud. Men zou zo zeggen: wanneer de vertaling van ‘aioon’ ‘eeuwigheid’ is, dan is ‘eeuwigheden’ de vertaling van ‘aioonen’. En wat nu wel vreemd is? Het woord ‘eeuwigheden’ komt in ons Nieuwe Testament niet voor, niet éénmaal. 60x in het Grieks en niet éénmaal in het Nederlands.

Hoe het dan vertaald is in de Statenvertaling? 3x door ‘wereld’ in het enkelvoud. 1 Korinthe 2:7 luidt in het Grieks: ‘vóór de aioonen’; in de Statenvertaling: ‘eer de wereld was’. Hebréeën 1:2 en 11:3 zeggen, ‘dat de aioonen door God zijn gemaakt en toebereid’; de vertaling zegt het van de wereld. Daar

had men moeten vertalen: ‘eewigheden’, indien ‘eewigheid’ de vertaling is van ‘aioon’. 7x heeft men ‘aioonen’ vertaald door het enkelvoudige ‘eewigheid’, in Lukas 1:33; Romeinen 1:25; 9:5; 11:36; 16:27; 2 Korinthe 11:31 en Hebreëen 13:8. Daar had overal ‘eewigheden’ in het meervoud moeten staan. Eénmaal heeft men ‘aioonen’ vertaald door eeuwig, in Efeze 3:11. Daar heeft men vertaald ‘eewig voornemen’. In het Grieks staat: ‘voornemen der aioonen’. Wie ‘aioon’ door ‘eewigheid’ vertaalt, had ‘voornemen der eewigheden’ moeten schrijven. 6x vertaalt men ‘aioonen’ door ‘eeuwen’ in het meervoud in: 1 Korinthe 10:11, Efeze 2:7; 3:9, Kolossenzen 1:26, 1 Timotheüs 1:17 en Hebreëen 9:26.

Maar, zo weet een ieder, een eeuw is een tijdperk van honderd jaren of in elk geval van lange duur. Wanneer ‘aioon’ ‘eewigheid’ is, dus oneindig, dan mag men niet een woord gebruiken van een geheel andere betekenis. De uitdrukking ‘aioonen der aioonen’ komt 21x voor.

Men zou verwachten, dat men die vertalen zou door ‘eewigheden der eewigheden’, of door ‘eeuwen der eeuwen’, maar nee, onze vertalers hebben er van gemaakt ‘alle eewigheid’. ‘Alle eewigheid’ betekent: ‘elke eewigheid’, of anders: ‘heel de eewigheid, maar dat is niet hetzelfde als “ eeuwen der eeuwen’.

Wie in de Bijbel thuis is, weet wel, dat ‘eeuwen der eeuwen’ een ‘hebraïsme’ is, een eigenaardige Hebreeuwse uitdrukking. We lezen in het Oude Testament van: ‘knecht der knechten’, ‘koning der koningen’, ‘vorst der vorsten’, ‘heilige der heiligen’, (in Hebreëen 9:25 in het Grieks in het meervoud: ‘heiligen der heiligen’, vertaald door heiligdom!). Waarom maakte men daarvan: ‘alle eewigheid’? Men vond die uitdrukking zeer treffend, want men schreef ze ook in Efeze 3:21, waar het Grieks heeft ‘aioon der aioonen’ en in Hebreëen 1:8, waar staat: ‘aioon der aioon’ en waar dus wel stellig een ‘aioon’ in het enkelvoud bedoeld is. 60x staat in het Grieks ‘aiooon’ in het meervoud; in de vertaling staat niet éénmaal ‘eewigheden’ in het meervoud. De reden is

niet ver te zoeken.

De vertalers lieten zich beïnvloeden door hun inzichten. Ze meenden dat ‘aioon’ ‘eeuwigheid’ betekende in de zin van ‘oneindigheid’. Ze begrepen dat dit woord geen meervoud kón hebben en konden dus géén ‘eeuwigheden’ schrijven en moesten ze er wel iets anders van maken. Ze vertaalden verkeerd, omdat ze iets meenden. Hun filosofie en hun theologie had hen overtuigd, dat eeuwigheid oneindig is, en nu hadden ze zich door de Griekse tekst kunnen laten leren, die wél het meervoud gebruikt, en daarmee laat zien, dat ‘aioon’ niet ‘oneindig’ betekent. Ze hielden echter vast aan hun mening en deden alsof het Grieks met zijn meervoud abuis was. Maar het Grieks van de apostelen is niet beïnvloed door latere christelijke theologie. Het gebruikt de woorden, die de Heilige Geest leert. We hebben dus alle 60x dat het meervoud gebruikt wordt, een meervoudig woord te nemen en wel altijd hetzelfde woord. Dàt is vertalen. Welk woord, dat zullen we straks zien.

Het enkelvoud ‘aioon’ komt 65x voor en is slechts zeven en dertig maal vertaald door ‘eeuwigheid’. 18x heeft men het vertaald door ‘wereld’ en 10x door ‘eeuw’. Het is te zien, dat ook dit weer geschied is onder den invloed van de theologie. ‘Eeuwigheid’ heeft geen begin en geen einde en van twee ‘eeuwigheden’ kan geen sprake zijn, zo had men eenmaal vastgesteld. Wanneer in het Grieks dus gesproken werd van ‘deze en van die aioon’, ‘van het begin en van het einde van de aioon’, dan betekende ‘aioon’ opeens niet meer ‘eeuwigheid’, maar iets anders. Dan vertaalde men ‘wereld’, bijvoorbeeld in Mattheüs 13:22: ‘de zorgvuldigheden dezer wereld’; Mattheüs 13:39 en 40: ‘de voleinding der wereld’; Lukas 1:70: ‘het begin der wereld’; Galaten 1:4: ‘de tegenwoordige boze wereld’; Efeze 1:21: ‘deze wereld en de toekomstige’. Zie ook Mattheüs 24:3; 28:20; Markus 4:19; Lukas 16:8; Romeinen 12:2; 1 Korinthe 2:6-8; 1 Korinthe 3:18; 1 Timotheüs 6:17; 2 Timotheüs 4:10; Titus 2:12. Of wel men vertaalde ‘eeuw’, bijvoorbeeld in Mattheüs 12:32: ‘noch in deze eeuw, noch in de

toekomende'; Lukas 20:34,35: 'de kinderen dezer eeuw trouwen maar die waardig zullen geacht worden die eeuw te verwerven'; 2 Korinthe 4:4: 'de god dezer eeuw'. Zie ook Markus 10:30; Lukas 18:30; Johannes 9:32; Handelingen 3:21; 1 Korinthe 1:20; Efeze 2:2. Waarom vertaalde men in al deze teksten niet 'eeuwigheid'?

Het ware te wensen dat men in de 60 gevallen, dat 'aioon' in het Grieks meervoud is en in de 28 gevallen, dat het door eeuw en door wereld vertaald is, óók het woord 'eeuwigheid' had gebruikt. Dan had iedere lezer geweten dat een 'aioon' een begin heeft en een einde; dat er méér dan één 'aioon' bestaat; dat we nu in een 'boze aioon' zijn en dat er na deze nog andere, toekomende 'aioonen' zijn. 'Aioon' is dus niet 'eeuwigheid' in den zin van 'oneindigheid'. In 88 van de 125 gevallen erkennen de Statenvertalers zèlf, dat ze met hun vertaling 'eeuwigheid' abuis zijn, 60x waar ze het meervoud ontwijken en 28x waar ze in het enkelvoud 'eeuw' of 'wereld' vertalen. Dan zou het wel zeer vreemd zijn, wanneer 'aioon' in de overige 37 gevallen 'oneindigheid' betekende.

De vertaling 'eeuwigheid' is beslist fout, zolang men bij 'eeuwigheid' aan 'oneindigheid' denkt. Er is maar één goede vertaling. In tien gevallen in het enkelvoud en in zes gevallen in het meervoud hebben de Statenvertalers het gebruikt: het woord 'EEUW'.

Wanneer de vertalers altijd 'eeuwigheid' en 'eeuwigheden' hadden geschreven, was er geen verwarring gekomen. Dan hadden we aan de bij gevoegde woorden en aan het meervoud kunnen zien, dat altijd een tijdperk bedoeld was. Nu dat woord echter in het gebruik een verkeerde betekenis gekregen heeft, doen we er beter aan altijd het woord 'eeuw' te gebruiken: de 'eeuw', de 'eeuwen', de 'eeuwen der eeuwen'. Dan gaven we nauwkeurig en letterlijk weer, wat er in het Grieks staat. Maar wanneer een 'aioon' een tijdperk is en niet de oneindigheid zonder begin en zonder einde, dan betekent ook het woord 'aioonios' niet eindeloos, maar 'tijdperkgig'. Dat woord bestaat in het Neder-

lands niet en we moeten dus voor 'aioonios' een andere vertaling zoeken. 'Eeuwig' deugt niet, want daarbij denken de mensen aan 'eindeloos'. Ik gebruik het woord 'eeuws', dat overigens óók niet in het woordenboek staat, maar dat uitdrukt, dat iets behoort 'tot de eeuwen'.

Weet iemand een beter woord, hij zegge het mij; ik zal er hem dankbaar voor zijn. Het 'eeuwse leven' is het leven van de toekomstende eeuw; de 'eeuwse heerlijkheid' is de heerlijkheid der toekomstende eeuw; het 'eeuwse koninkrijk', het 'eeuwse oordeel', het 'eeuwse vuur'. Het is allemaal iets, wat zijn zal in de toekomstende eeuw of de toekomstende eeuwen, maar bij niets daarvan hebben we te denken aan een toestand, dat de tijd heeft opgehouden te bestaan en er niets anders is dan de 'nooit begonnen eeuwigheid'. Over de 'oneindigheid' heeft God ons in de Schriften niets medegedeeld.

Hij spreekt in Zijn woord over wat Hij gedaan heeft en doet en doen zal gedurende de eeuwen, volgens een 'plan der eeuwen, dat Hij in Christus heeft gemaakt' (Efeze 3:11). Vóór de tijden der eeuwen, vóór de 'eeuwse tijden', staat er letterlijk, is Gods genade ons gegeven in Christus Jezus (2 Timotheüs 1:9). Vóór de 'eeuwse tijden' heeft God het 'eeuwse leven' beloofd (Titus 1:2). Méér weten we niet van wat vóór de eeuwen geweest is. De Schrift zegt ook, dat er aan de eeuwen een einde komt; ze spreekt over de 'voleinding der eeuwen' in 1 Korinthe 10:11 en Hebreeën 9:26. Wat daarna zijn zal, weten we niet. Wij, mensen van de tijd, van de eeuwen, zouden het toch niet kunnen verstaan, evenmin al hetgeen vóór de 'eeuwse tijden' was. Eén ding weten we: dat God alles zal zijn in allen. Dàt te weten is ons genoeg.

De 'eeuwige God' (Romeinen 16:26) is de God van de eeuwen, de Koning van de eeuwen, van de tijdperken. (1 Timotheüs 1:17). Zeggen we daarmee dat Hij buiten die tijdperken niet bestaat? Men zou even goed kunnen zeggen dat de God van Israël alleen de God van de Joden is en niet van de volken, maar dat zegt Paulus ons wel anders in Romeinen 3:29,30. De 'God der eeuwen'

is de 'God van de oneindigheid, maar Hij maakt ons bekend wat in de eeuwen is'.

A. Lukkien

Uit: 'Onnaspeurlijke Rijkdom'
2e jaargang, nummer 8, juni 1939.

De Val van Satan

Wanneer ik geloven moet, wat de mensen elkaar gewoonlijk vertellen, dan is de oudste geschiedenis van de schepping deze: God had de wereld geschapen als een goede schepping. Hij had ook Satan geschapen maar toen was deze geen Satan, maar een aartsengel, die even goed en even volkomen was als alles wat God had geschapen.

Maar toen is deze aartsengel ontevreden geworden met zijn positie. Hij wilde aan God gelijk zijn en is tegen God in opstand gekomen. En sedert is hij de verpersoonlijking van alles wat kwaad is. Hij heeft een deel van de engelen meegeslept in zijn val.

Dat moet gebeurd zijn toen, of even vóór Adam geschapen werd. Toen heeft hij de mens verleid en de zonde is ook in de wereld der mensen gekomen. God heeft dat toegelaten. Hij laat nog toe, dat Satan ons verleidt tot alle boze dingen.

Maar God strijdt tegen hem en behaalt tenslotte de overwinning. En dan wordt Satan met allen, die hij verleid heeft in de hel geworpen, waar ze tot hun straf tot in het oneindige worden gepijnigd. Alleen degenen, die in Christus geloven ontkomen aan dat lot. Zij komen in de hemel en zullen daarvoor altijd genieten. Maar dat is een klein kuddeke; het grootste deel is verloren en deelt het lot van Satan.

Het is wel jammer dat het zo gebeurd is; het was veel mooier geweest als Satan ook maar goed gebleven was, maar dat is nu eenmaal niet anders en een mens mag blij wezen als hij aan Satan ontkomt.

Ik geloof, dat ik in het bovenstaande vrij nauwkeurig heb weergegeven, *wat de Christenheid algemeen gelooft*. Wanneer men mij kan aantonen, dat dit naar de Schrift is, dan zal ik het geloven, ook al komt mijn verstand er tegen op, want ik wil

mijn gedachten gevangen leiden onder de gehoorzaamheid van Christus (2 Kor. 10:5).

Waar mijn verstand tegen opkomt, is dit, dat een wezen, geschapen om een aartsengel te zijn, zomaar een Satan kon worden en het kwade in Gods wereld kon brengen, terwijl God het anders had bedoeld, En ook, dat God dat heeft toegelaten, terwijl Hij het wel beletten kon; dat Hij niet die ene oproermaker terstond onschadelijk gemaakt heeft, maar hem heeft laten begaan, om engelen en mensen ongelukkig te maken. Is God dan zo zwak, dat Hij eeuwen nodig heeft om Satan te overwinnen? Is Hij zo harteloos, dat het Hem niet schelen kan, of een groot deel van Zijn schepping tot in alle eeuwigheden, verloren is?

Maar, zoals ik zeg: Ik wil mijn verstand het zwijgen opleggen, zodra ik weet, dat de Schrift het zo leert als de mensen zeggen. Daarom vraag ik ook in dezen: Wat zegt de Schrift? Waar halen de mensen het vandaan, dat Satan gevallen is? Is dat naar de Schrift, of is het een stuk Perzisch of Germaans heidendom?

De oude Perzen stelden zich twee goden voor, Ahriman en Ormoezd, een goede en een kwade God, die voortdurend tegen elkaar strijd voerden en het was de plicht van de mens, door goede werken Ahriman te helpen en Ormoezd tegen te staan. Op den duur zou Ahriman de strijd winnen.

Onze Germaanse voorouders dachten zich eveneens goede en kwade goden en het eind van hun strijd zou een wereldondergang zijn, waarbij alle goden en alle mensen zouden omkomen. Maar dan zou Alvader een nieuwe hemel en een nieuwe aarde scheppen. Is dat heidendom, dat in het bewustzijn van de mensen leefde, misschien onbewust overgedragen in de nieuwe leer van het Christendom, dat hun gepredikt wordt? Alleen de Schrift kan ons hier de weg wijzen.

En dan is dit het eerste dat mij treft: dat *Satan nergens in de Schrift een aartsengel* wordt genoemd. Het woord aartsengel, gewoonlijk geschreven in zijn Griekse vorm archangel, komt maar twee maal voor in de Schrift; in 1 Thess. 4:16, waar Christus

spreekt met een stem van een aartsengel (niet met de stem van de aartsengel); en in Judas vers 9, waar Michaël de aartsengel met de duivel twistte. Dat Satan ook een aartsengel zou zijn, staat eenvoudig niet in de Schrift en dat behoeft ik dus niet te geloven.

Maar dan wijst men mij op Joh. 8:44. “De duivel was een mensenmoordenaar van den beginne en is in de waarheid niet staande gebleven, want geen waarheid is in hem”. Wanneer hij in de waarheid niet staande gebleven is, ligt daarin opgesloten, dat hij eerst wel in de waarheid gestaan heeft. Alleen van wie eenmaal staat, kan gezegd worden, dat hij niet staande blijft. Satan is dus uit de toestand van waarheid gevallen. Maar als ik nu de tekst in het Grieks lees, dan vind ik voor ‘staande gebleven’ het woord ‘hestèken’. Dat woord komt nog 6 x voor en is daar niet vertaald door ‘staande gebleven’, maar door staat of stond. Joh. 1:26: “Hij staat midden onder ulieden”; 1 Kor. 7:37: “die vast staat in zijn hart”; 2 Tim. 2:19: “Evenwel het vaste fundament Gods staat”; Hebr. 10:11: “En een iegelijk priester stond wel alle dagen dienende”; Jak. 5:9 : “de Rechter staat voor de deur”; Openb. 12:4: “De draak stond voor de vrouw”. Wel vreemd zou het zijn, zo het woord dan in Joh. 8:44 zou betekenen: *’staande blijven*.

Maar er is meer. Hestèken is een vorm van het werkwoord ‘histèmi’, dat ongeveer 180 maal voorkomt en dat in de Statenvertaling geregeld vertaald is door staan, ook wel door bestaan en ook door stellen = doen staan, en dan nog éénmaal door staande blijven in Ef. 6:13: “opdat gij kunt wederstaan in de boze dag en alles verricht hebbende, staande blijven”. Natuurlijk is het beter, daar ook alleen maar ‘staan’ te vertalen. Maar dan blijkt toch wel, dat in Joh. 8:44 de uitdrukking “staande gebleven” een willekeurige, foutieve vertaling is en dat we moeten lezen:

“De duivel is een mensenmoorder van de beginne en hij *staat niet* in de waarheid, want geen waarheid is in hem. Hij is een leugenaar en de vader der leugen.”

Er staat dus in deze tekst alleen, dat de duivel niet in de waarheid staat, maar er staat niet in, dat hij vroeger wel in de waarheid stond en er uitgevallen is. Wanneer de vertaler niet had gemeend, dat Satan een heilige aartsengel geweest is, dan zou hij het vers zo niet vertaald hebben. Zijn dogmatiek heeft hem verleid, om onbewust anders te vertalen dan er staat. De meeste nieuwe vertalingen hebben dan ook deze fout verbeterd.

Men beweert verder, dat Fil. 2:6 zinspeelt op de val van Satan: “Die in de gestaltenis Gods zijnde, geen roof geacht heeft Gode even gelijk te zijn”. Dat wordt van Christus gezegd en dan zegt men: Satan wilde wel Gode gelijk zijn en hij wilde die Gode-gelijkvormigheid roven, maar Christus deed zo niet. Dat laatste is waar; het eerste moet bewezen worden, niet uit een toespeling, die men veronderstelt te bestaan, maar uit een mededeling, waar het staat, dat Satan niet tevreden was met zijn positie als aartsengel, en dat hij aan God gelijk wilde zijn. Zulk een woord wijst men niet aan.

Men verwijst wel naar *Gen. 3:5*, waar de slang tot de vrouw zegt: “Gij zult als God zijn, kennende het goed en het kwaad”, en dat zou dan weer een zinspeling zijn op Satan zelf, die ook God gelijk wilde worden. Maar daarbij blijkt, dat men *Gen. 3* weer niet nauwkeurig leest. Het gaat er niet over, dat de mens aan God gelijk zou worden, maar dat hij verstandig zou zijn. Zoals God goed en kwaad kent, zo zou naar Satan voorspiegelde, de mens het ook kennen. Zijn ogen zouden geopend worden, de boom was begerlijk om verstandig te maken. Dat Satan God even gelijk wilde worden, dat staat niet in *Gen. 3*.

En ook niet in *Mat. 4:9*, waar Satan de Koninkrijken der wereld aan de Heer Jezus aanbiedt, zo Deze hem slechts wil aanbidden. Want die Koninkrijken der wereld kon hij inderdaad geven aan wie hij wilde (*Luk 4:6*). Toen hij het zei, heeft de Heer hem geen leugenaar genoemd, maar Hij heeft geweigerd, ze uit zijn hand te aanvaarden.

Maar dan wijst men mij op *Luk. 10:18*. Als de zeventig blij

komen vertellen, dat ook de demonen hun onderworpen zijn in des Heren Naam, zegt Hij: “Ik zag de Satan als een bliksem uit de hemel vallen”. Daar staat het dan toch duidelijk, dat Satan gevallen is, zo zegt men. Maar alweer moet ik dat tegenspreken, want in Openb. 12:7—9 lees ik over krijg in de hemel. Michaël en zijn engelen voerden strijd tegen de draak en zijn engelen en toen werd de grote draak op de aarde geworpen. Dat was nog toekomstig, toen Johannes het schreef. En het is nog toekomstig, want er volgt: “De duivel heeft grote toorn, wetende dat hij een kleine tijd heeft”.

Dat Satan uit de hemel geworpen wordt, geschiedt tegen het einde van deze eeuw. Wanneer dus de Heer Jezus in Luk. 10:18 zegt, dat Hij het zag, dan zegt Hij dat profetisch. Satan heeft nu nog vrije toegang in de hemel; hij verschijnt nog voor Gods aangezicht als de verklager, die de broeders dag en nacht verklaagt voor God (Openb. 12:10). Gelovig Israël wordt beschuldigd omdat hun geloof uit de werken openbaar moet worden. Tegen ons kan niemand beschuldiging inbrengen, omdat God zelf ons rechtvaardigt zonder onze werken (Rom. 8:33). Satan blijft dat doen, tot hij op de aarde geworpen wordt en de grote verdrukking tegen Israël organiseert (Openb. 12).

Maar tenslotte zegt men mij, dat ik de val van Satan moet lezen in *Jes. 14:12—15* en in *Ezech. 28:12—19*: “Hoe zijt gij uit de hemel gevallen, o morgenster, gij zoon des dageraads”, lees ik in *Jes.14:12*. Nu meen ik toch, dat we moeten vragen over wie hier gesproken wordt. Want dat iemand morgenster en zoon des dageraads genoemd wordt, zegt nog volstrekt niet dat hij Satan is. Christus zelf heet de blinkende Morgenster (Openb. 22:16). *Satan wordt nergens zo genoemd*. Hij heet in de Schrift: Satan, d.w.z. tegenstander, duivel, d.w.z. belasteraar; draak en oude slang; hij heet de god van deze eeuw de overste van deze wereld en de overste van de macht in de lucht, *maar nergens heet hij morgenster*. En het vreemdste is wel, dat het woord morgenster in het geheel niet voorkomt in *Jes. 14:12*. Morgenster is in

het Hebreeuws Kochba boqèr. Kochba is ster; boqèr is morgen. Het komt voor in Job 38:7: “toen al de morgensterren vrolijk zongen”. Maar hier in Jes. 14:12 staat niet kochba boqèr, er staat ‘hej’lil’ en dat is een vorm van het werkwoord ‘jálàl’, dat luidkeels huilen betekent. Het staat nog eens in hetzelfde hoofdstuk, vers 31: “Huil, gij poort”; in het vorige hoofdstuk, vers 6: “Huilt gijlieden”, en in het volgende hoofdstuk, vers 2 en 3: “Moab zal huilen; ze huilen allemaal”, Bovendien nog 6 x in Jesaja en in het geheel 29 x. 28 x is het vertaald door huilen, 1 x door morgenster. Maar dat is geen vertalen. Er moet staan: “Hoe zijt gij uit de hemel gevallen! Huil, gij zoon des dageraads”.

Waarom vertaalde men dan morgenster? De morgenster heet in het Latijn Lucifer, lichtdrager, en men had in de mening dat Satan oorspronkelijk een engel des lichts was, hem de naam Lucifer gegeven. Onze dichter Vondel heeft over zijn val zelfs een treurspel geschreven onder de naam *Lucifer*; louter fantasie natuurlijk. Die Lucifer heeft men in de vertaling van Jes. 14:12 gebracht en dan vertelt men, dat Satan oorspronkelijk een der morgensterren van Job 38:7 is geweest.

Maar over wie wordt dan gesproken in Jes. 14? Om dat te weten, merken we op, dat Jes. 1 tot 12 over Israël handelt en over zijn verdrukking door de Assyriërs. Daarop volgen in hfdst. 13 tot 23 profetieën, bedreigingen en waarschuwingen tegen de omwonende volken, Israëls vijanden. Dat begint met de last van Babel in hfdst. 13 en 14. Dan komt de last van Moab, enz. tot de last van Tyrus in hoofdstuk 23; alles soortgelijke profetieën. We hebben dus in hfdst. 14 een deel van de last van Babel. En we lezen dan ook in 14:3 en 4: “Het zal geschieden ten dage wanneer Jahwèh u rust geven zal . . . dan zult gij deze spreuk opheffen tegen de koning van Babel”. Welke *koning van Babel*, dat wordt niet gezegd, Nimrod was koning van het eerste Babel; Nebukadnezar van het tweede. Maar er is ook een derde Babel: het grote wereldrijk van de toekomst (Openb. 17, 18).

En dat we aan dat Babel moeten denken, blijkt in Jes. 14 op

verschillende plaatsen. In vers 1 — 3 hebben we Israëls herstel, een profetie, die tot heden niet vervuld is; Israël heerst nog niet over zijn drijvers. Vers 13 en 14 herinnert aan de mens der zonde van 2 Thess. 2, die zich tegenstelt en verheft tegen al wat God genaamd en als God vereerd wordt, zodat hij in de tempel Gods als een God zal zitten, zichzelf vertonend, dat hij God is.

In vers 22 en 23 wordt de volkomen uitroeiing van Babel voorspeld, evenals in Jer. 51:62, 64 en in Openb. 18:21—23. Het Babylon van Nebukadnezar is niet verwoest; de Perzische koningen en Alexander van Griekenland hebben er gewoond tot 200 jaar na Nebukadnezar. Petrus heeft er zijn eerste brief geschreven en het bestaat heden nog. De koning van Babel in het laatst van deze eeuw, die is het, over wie Jesaja spreekt in hoofdstuk 14. Dat hij in de hemel wilde opklimmen en dat hij de Allerhoogste gelijk wilde worden, dat wordt van hem gezegd ook in 2 Thess. 2, waar hij *uitdrukkelijk* een mens genoemd wordt. De Heer Jezus zegt ook van Kapernaüm, dat het tot de hemel toe verhoogd is en tot de hades wordt neergestoten (Mat. 11:27). Niemand vat dat letterlijk op; ieder verstaat, dat het betekent: zeer hoog verhoogd en zeer diep vernederd. Zo ook hier. Dat niet over een geest, maar over een mens gesproken wordt, blijkt duidelijk uit vs 11, waar gesproken wordt over maden en wormen; uit vs 16, waar hij die man genoemd wordt uit vers 17, waar hij steden verwoest en gevangenen vasthoudt.

Wanneer ergens in de Schrift een verhaal stond over de val van Satan, dan zou men misschien naar Jes. 14 kunnen wijzen en zeggen: De koning van Babel is een type van Satan, zoals het hier van die koning gezegd wordt, zo is het ook gegaan met Satan. Maar zulk een verhaal geeft de Schrift niet en daarmee vervalt ook de vergelijking. Jona is een type van Christus, maar wanneer we in de Schrift niet het verhaal hadden van des Heren dood en opstanding, dan zou iemand, die alleen Jona las, nooit op de gedachte komen, dat in dat boek eigenlijk niet over Jona gesproken werd, maar over Christus. We kunnen een type alleen

verstaan, als we ook de betekende zaak kennen; waar, zoals in het geval van Satans val, de betekende zaak niet in de Schrift staat, kunnen we ook geen type hebben. Wanneer we de Schrift geloven en dat willen we immers, dan lezen we in Jes. 14 een profetie over de toekomstige koning van Babel, die een man zal zijn.

En *Ezech. 28:12—19* dan? De boeken van Jesaja en Ezechiël zijn enigszins gelijk gebouwd. Beide beginnen over gerichten over Gods volk; Jes. 1 — 12; *Ezech. 1 — 24*. Daarop volgen bij beiden profetieën aangaande de omwonende volken; Jesaja had lasten uit te spreken tegen vele volken, beginnende met Babel en eindigende met Tyrus; Ezechiël spreekt zeer kort over andere volken en uitvoerig over Tyrus en Egypte.

Het woord van Ezechiël, dat men op de val van Satan wil toepassen, vinden we in de profetie tegen Tyrus. Die profetie omvat de hoofdstukken 26, 27 en 28:1-19; de rest van hfdst. 28 handelt over Sidon, wat nauw met Tyrus verbonden was. Hfdst. 26 is een profetie tegen de stad Tyrus; hfdst. 27 een profetisch klaaglied over de stad, dat denken doet aan het profetisch klaaglied over Babylon in Openb. 18. Ez. 28 is een profetie tegen de koning van Tyrus (vs 1-10), en een profetisch klaaglied over die koning (vs 11—19).

En nu zegt men dat met die koning van Tyrus eigenlijk Satan bedoeld is, en dat we hier de geschiedenis hebben van diens val. Bij oppervlakkige lezing blijkt echter reeds, dat de vorst van Tyrus een mens is, al verheft hij zich in zijn hoogmoed en beeldt hij zich in, een god te zijn (vs 2, 9). Maar daartegen wordt dan opgemerkt, dat hier gesproken wordt over twee personen; over de vorst van Tyrus in vs 1—10, waarmee dan de letterlijke koning bedoeld zou worden, de zoveelste opvolger van Salomo's vriend Hiram en dat in vs 11—19 gesproken wordt over de geestelijke vorst van Tyrus en die geestelijke vorst zou dan Satan zelf zijn.

Twee dingen zijn daartegen op te merken. De geestelijke machten, die de regeringen der volken besturen, worden bij

Daniël vorsten genoemd en niet koningen: de vorst van Perzië, Michaël, de vorst van Israël en de vorst van Griekenland. Dan. 10:13, 20, 21. Maar nu zou in Ezech. 28 juist de geestelijke bestuurder koning worden genoemd en de wereldlijke heerser vorst; juist andersom dan bij Daniël. Zo verwarrend mag een mens schrijven, de Schrift doet dat niet; die is daarvoor te nauwgezet.

Maar ten tweede, al was dat in orde, dan zou ik moeten geloven, dat mindere machten *geestelijke vorsten* waren van Perzië, Griekenland en Israël, maar dat Satan voor zichzelf als particulier gebied het kleine koninkrijk van Tyrus heeft uitgekozen. Dat nu is niet naar de Schrift. Satan is de overste van deze wereld, hem zijn *alle* koninkrijken overgegeven en hij bestuurt ze door zijn dienaren, zonder dat de menselijke bestuurders zich daarvan bewust zijn. En daarbij is het Satans toeleeg niet, de wereld te verwoesten en te ruïneren, neen, hij tracht de wereld zo goed te maken, dat Christus niet nodig zal zijn. Dat gelukt hem niet; het loopt gedurig in de war, maar toch geeft de mens de hoop niet op, dat door beschaving en vooruitgang tenslotte de gouden eeuw zal aanbreken. Dat vertellen alle wereldverbeteraars ons en ze weten niet dat ze de plannen uitvoeren van de god dezer eeuw. Maar die god der eeuw neemt niet een klein koninkrijk als Tyrus voor zijn rekening; daar heeft hij zijn dienaren wel voor.

Bovendien: die koning van Tyrus, van wie men zegt dat hij Satan voorstelt, draagt als sieraad allerlei edelgesteenten, vers 13. En die koning drijft koophandel, vs 16, evenals ook de vorst in vs 5 en hij drijft onrechtvaardige koophandel, vs 18. Dat zijn dingen, die letterlijk en nauwkeurig passen op de koning van Tyrus, de stad, die in die dagen de wereldhandel in handen had, maar het is toch al te dwaas, die woorden toe te passen op Satan. Welke geestelijke betekenis heeft de koophandel? Waarom zullen we hier iets lezen, dat er niet staat?

Maar, zo zegt men, er zijn uitdrukkingen in dit hoofdstuk, die van een mens niet gebruikt kunnen worden. De koning van Tyrus

is een *gezalvde overdekkende cherub*;¹⁰ hij was op Gods heilige berg; hij was in Eden, Gods hof; hij was volkomen in zijn wegen van de dag dat hij geschapen werd, totdat er ongerechtigheid in hem werd gevonden. Het zijn sterke uitdrukkingen, zeker, en het is goed, er over na te denken.

Een cherub, We vinden cherubs op slechts drie plaatsen in de Schrift. In Gen. 3:24 worden cherubs tegen het Oosten van de hof van Eden geplaatst. In Ezech. 1 en 9 ziet de profeet ze in visioen; hij noemt ze eerst dieren, daarna cherubs. Evenzo ziet Johannes op Patmos ze in visioen, hij noemt ze dieren, maar geen cherubs (Openb. 4:6). Altijd is hun getal vier. Ze worden gezien als samengestelde wezens: mensengestalten met vleugels en met vier aangezichten; van een mens, een leeuw, een os en een arend, als om het mensen- en dierenrijk te symboliseren. In Openbaring hebben de vier dieren elk één van de aangezichten. Bij Ezechiël dragen deze dieren de troon van God; in Openbaring zijn ze in het midden van de troon en rondom de troon. Dieren worden ze genoemd, men kan ook wel levenden vertalen. Afbeeldingen van Cherubs bevonden zich op het verzoendeksel van de ark des verbonds, en tussen de vleugels van die cherubs woonde God zinnebeeldig in een wolk. Salomo plaatste twee grote cherubsbeelden in het heilige der heiligen. Bovendien waren er cherubs-gestalten in het weefsel van de gordijnen en van het voorhangsel van de tabernakel en de tempel, ook van de tempel van Ezech. 48. Dat is alles, wat we van cherubs weten. Het zijn geen engelen en geen aartsengelen.

Indien Satan een aartsengel geweest is, dan was hij in elk

---

¹⁰Vele vertalingen hebben hier hetzelfde als de Staten-Vertaling dat de Koning van Tyrus als een cherub voorstelt. De Concordante Engelse Vertaling ziet echter dat het begin van 28:14 achter vers 13 hoort, waardoor de koning van Tyrus niet langer een cherub is, maar juist door de cherub wordt terechtgesteld. Het gaat te ver om in deze voetnoot hier verder op in te gaan, maar Essay 44 van E.H. Clayton, later in het Engels verschenen in UR vol. 36 pag. 21, Jan. 1945 gaat dieper op dit detail en de juiste vertaling hiervan in.

geval geen cherub. Maar de heidense volken hadden ook hun cherubs. Dikwijls beeldden ze hun koningen en hun goden af in samengestelde diervorm, een gevleugelde leeuw of stier met een mensenhoofd of iets dergelijks, om tegelijk kracht en moed, snelheid en wijsheid uit te drukken. Wanneer Ezechiël de koning van Tyrus een cherub noemt, dan denkt hij aan zulk een figuur. De koning was een gezalfde, overdekkende cherub. De cherubs van de Schrift overdekken niet, ze dragen. De koning van Tyrus overdekte; hij beschermde zijn volk. Wij hebben hier dus een geheel andere cherub dan die Ezechiël zag aan de rivier Chebar. De naam past voor een heidense koning, niet voor Satan.

De koning van Tyrus was op Gods heilige berg; hij was in Eden. Hij gaf zich uit voor een God en stak daarmee God naar de kroon, wat altijd het streven van de mens is geweest. In Eden is dat begonnen: “Gij zult als God zijn”, en elke veroveraar, die het tot grote macht bracht, kwam zo ver, dat hij goddelijke eer voor zich opeiste. Veel heidense koningen lieten voor zich offeren. De laatste grote wereld-koning wordt aangebeden door allen, die op de aarde wonen, met uitzondering alleen van hen, die geschreven zijn in het boek des levens des Lams (Openb. 13:8).

De koning van Tyrus was volmaakt in zijn wegen. Van koning Asa wordt gezegd, dat zijn hart volkomen was al zijn dagen (2 Kron. 15:17), van andere koningen, dat hun hart niet volkomen was. Asa was geen volmaakt mens, maar in zijn regering was hij, zoals een koning van Israël moest zijn, tot er ongerechtigheid in hem gevonden werd (16:10). Zo was het ook gegaan met de koning van Tyrus, over wie Ezechiël sprak. In de eerste tijd van zijn regering was hij een goed koning geweest, maar later was het anders geworden.

Zo zijn de sterke uitdrukkingen van Ezech. 28 zeer goed verstaanbaar, zonder dat we aan iemand anders behoeven te denken dan aan hem, die genoemd wordt. We moeten in dat opzicht altijd voorzichtig wezen. Het is beter, dat we van sommige uitdrukkingen eenvoudig verklaren: dat versta ik niet, dan dat

we een verklaring geven, waarvoor we elders in de Schrift geen grond hebben.

Van Satan zegt de Schrift, dat hij een mensenmoorder is van het begin, dat hij de vader der leugen is, dat hij in de waarheid niet staat, dat hij zondigt vanaf het begin; laten we dan niet op grond van Jes. 14 en Ezech. 28, waar hij *niet* genoemd wordt, vertellen dat hij geen leugenaar is van den beginne en dat hij in de waarheid wel gestaan heeft, maar niet staande gebleven is. Laten we met onze uitleggingen de Schrift niet tegenspreken.

Wanneer Satan goed geschapen is en uit zichzelf boos geworden is, dan is God in hem teleurgesteld. En wie zou dat durven beweren? Maar wanneer Satan geschapen is tot een Satan, een tegenstander, om Gods werk tegen te staan en de zonde in de wereld te brengen, dan heeft hij volkomen aan zijn doel beantwoord en dan heeft hij de toestand bereid, waarin Gods genade in Christus zich zou kunnen openbaren.

Dat Satan Gods knecht is, blijkt wel zeer duidelijk in Openb. 20. Nadat hij gedurende duizend jaren gebonden is geweest, wordt hij weer losgelaten, om opnieuw de volken te verleiden en de voorbereiding tot stand te brengen voor het oordeel van de grote witte troon. God verwekte Zich een tegenstander.

We hebben daarvan een voorbeeld in Farao. “Waarlijk, daarom heb ik u verwekt, opdat ik aan U mijn kracht betonen zou en opdat men Mijn naam zou vertellen op de ganse aarde”, zo zegt God tot hem (Ex. 9:16; Rom 9:17). En als Farao niet sterk genoeg is om de strijd vol te houden, dan versterkt God zijn hart, omdat Hij een sterke tegenstander wil (Ex. 4:21; 7:3; 9:12, 35; 10:20, 27, 11:10; 14:18. De gewone vertaling zegt daar verstokken en verharden; versterken staat er. Ook verwekt God Salomo een tegenpartijder (1 Kon. 11:16 en 23). Daar staat in het Hebreeuws dat God hem een Satan verwekte.

In Jes. 54:16 lezen we, dat God *de verderver scheidt om te vernielen*. Jeremia zegt wel tien maal, dat God het kwaad brengt; Amos vraagt, of er een kwaad in de stad is, dat de Heer niet doet

(Amos 3:2-6) en door Jesaja zegt God: “Ik formeer het licht en schep de duisternis; ik maak de vrede *en schep het kwaad; Ik Jawèh, doe al deze dingen*” (Jes. 45:7). Het zou goed voor ons zijn, zo wij wat vaster geloofden, wat in het vorige vers staat: “*buiten Hem is er niets.*” “*Uit Hem is alles*”, zegt Paulus (Rom. 11:36).

En het einde van Satan? Hij wordt geworpen in de poel des vuurs (Openb. 20:10). Wanneer Satan tot een tegenstander geschapen is, dan kan hij niet gestraft worden, zeggen de mensen, want dan heeft hij gedaan, wat hij doen moest. Dat klinkt heel logisch, maar daarbij vergeten we, dat onze menselijke logika niet het laatste woord heeft. God heeft allen onder de gehoorzaamheid besloten (Rom. 11:32); Hij heeft allen tot zondaren gesteld (Rom. 5:19) en toch straft Hij de zondaren. God heeft Israël niet gegeven een hart om te verstaan (Deut. 29:4) en toch klaagt Hij: “Och, dat zij zulk een hart hadden om mij te vrezen” (Deut. 5:29). Toch straft Hij Israël, wanneer het niet wandelt op de weg van Zijn geboden. Kajafas en het Sanhedrin doen ten opzichte van de Heer Jezus, wat Gods raad tevoren bepaald had, dat geschieden zou (Hand. 4:28). God verwerpt Israël, zodat het de prediking van Christus' opstanding niet gelooft (Rom. 11:15) en dan straft Hij hen met verstrooiing, onder de volken, zelfs het geslacht van heden.

Is er onrechtvaardigheid bij God? Wij moeten niet vergeten, dat deze allen *niet hebben geweten*, dat zij Gods raad uitvoerden; zij handelden naar hun eigen boze wil. Maar God had met alles Zijn bedoeling. Ja, wanneer elke zondaar, mens of geest, om zijn zonde gestraft werd tot in het oneindige, dan zouden we vragen of God wel recht doet; neen, dan zouden we dat nog niet mogen vragen, want wat kunnen wij, zondige mensen, oordelen, wat recht is of onrecht?

Maar God heeft ons voor die moeilijkheid niet geplaatst, want Hij heeft ons gezegd, dat in de naam van Jezus zich buigen zal alle knie van hemelingen en aardbewoners en onderaardsen en dat

alle tong zal belijden dat Christus Jezus Heer is tot heerlijkheid van God de Vader (Fil. 2:10,11). *Daar is Satan ook bij*. En dan begrijpen we, dat Gods gericht, Gods straffen het middel zijn, om mensen en geesten te brengen tot aanbidding. God zal alles zijn in allen (1 Kor. 15:28) ook in Satan. Uit God en door God en tot God is alles; Hem zij de heerlijkheid in de eeuwen. Amen. (Rom. 11:36)

A. Lukkien

De liefde van God

Enige jaren geleden zagen wij op een tentoonstelling eens een groot schilderij. Rechts zweefde een aardbol; links stond een oude man met een zeer grimmig gelaat en een dreigend opgeheven vuist. Maar bij de aardbol waren een vrouw en een man, die met angstig gelaat naar de oude man keken en beschermend de armen over de aardbol uitbreidden. In de catalogus lazen wij de toelichting: God wilde de aarde vernielen, maar Maria en de heilige Sebastiaan — het kan ook een andere heilige geweest zijn, dat weten wij niet precies meer — beschermden de aarde tegen de toorn van God.

Wij behoeven de lezers niet te vertellen, hoe onchristelijk de voorstelling is, dat Maria en de heiligen de wereld moeten beschermen; de schilder wist blijkbaar niets van Christus. Maar al had hij daar Christus geschilderd met doorboorde handen en voeten — dan nóg zou zijn voorstelling onchristelijk zijn geweest. Christus verdedigt de wereld niet tegen God.

En toch is ook onder protestanten de gedachte niet vreemd, dat Christus de wereld tegen de toorn van God moet verdedigen. Wij hoorden indertijd een prediker de vraag stellen: “Waarom zit Christus juist aan de rechterhand van God en niet aan de linker?” En hij gaf ten antwoord, dat Christus daar zit, om de slaande rechterhand tegen te houden. En hoe menigmaal hoort men in de prediking de Vader voorstellen als de beledigde monarch, die vergelding eist en dan komt de Zoon tussenbeide en zegt: Sla mij maar. Aan de ene kant, zo wordt verteld, staat de vertoornde God, en aan de andere kant de schuldige zondaar, en daar is Christus om die twee tot elkaar te brengen.

Zo staat het immers in de kerkelijke geloofsbelijdenis. God vertoornt Zich schrikkelijk, beide over de aangeboren en werkelijke zonden en wil die door een rechtvaardig oordeel tijdelijk

en eeuwig straffen. Gods rechtvaardigheid eist, dat de zonde met de hoogste — dat is met de eeuwige straf, aan lichaam en ziel gestraft wordt. Wij moeten volkomen betalen, of door ons zelf of dooreen ander. Zo staat het in vraag 10 tot 18 van de Heidelbergse Catechismus, waarbij men dan verwonderd vraagt, of Christus dan met de eeuwige straf aan lichaam en ziel gestraft wordt.

En zo is uit de roomse theologie in de protestantse het denkbeeld overgebracht dat de zaak van onze verlossing een rechtszaak is; men denkt aan de gerechtigheid en de toorn van God, die voldoening eist van de schuldige en aan de liefde van Christus, Die Zich voor de schuldige in de plaats stelt en voldoening geeft. En dientengevolge is er bij de gelovige vrees voor God en liefde tot Christus. In sommige kringen is die vrees zo groot, dat de meesten er haast niet toe kunnen komen, de genade dankbaar aan te nemen, dat ze de liefde van Christus niet kennen en hun leven lang blijven zuchten: och mocht het me nog eens gegeven worden! In andere kringen spreekt men voortdurend en dankbaar over de liefde van Christus, terwijl men zwijgt over de Vader: men bidt daar tot Christus en men aanbidt Hem in lied en dankzegging en men vergeet de Vader te danken en te loven, die de Zoon gegeven heeft.

En toch geven zowel Paulus, de apostel der heidenen, de apostel van ons, als Johannes, de apostel der Joden, zo duidelijk te verstaan, dat God liefde is en dat het plan der verlossing uitgaat van de liefde des Vaders en uitgevoerd wordt door de liefde des Zoons! Paulus noemt in Kol. 1:15 Christus de Zoon van Gods liefde. Christus heet niet de Zoon van Gods wijsheid, of macht of gerechtigheid, maar de Zoon van Gods liefde. “God is liefde” zegt Joh. 4:8 en 16. Dat is Zijn Wezen — als men het zo eens mag uitdrukken — waaraan al Zijn eigenschappen ondergeschikt zijn. Zijn wijsheid, Zijn macht, Zijn rechtvaardigheid, ze staan alle in dienst van Zijn liefde. Toen Hij aan Zijn liefde uiting wilde geven, schiep Hij de Zoon als het begin van Zijn schepping

(Openbaring 3:14), als de Eerstgeborene van alle creatuur, van alle scepstel, (Kol. 1:15) als de Zoon van Gods liefde. In die Zoon heeft Hij toen het al geschapen en met dat al heeft Hij Zijn plannen. Al wat sedert het begin der schepping geschied is en al wat nog geschieden zal, gebeurt niet naar een toeval, maar het geschiedt naar een plan, dat God gemaakt heeft. Daar is geen macht in het heelal, die dat plan kan dwarsbomen of doen mislukken. Dat kan Satan niet, dat kan de mens niet. De tegenstand van Satan en de tegenstand van de mens wordt zelfs gebruikt tot Gods plan. Wanneer we dat niet inzien, maken we Satan tot een god. Dan wordt de wereldgeschiedenis een strijd om de macht tussen God en Zijn tegenstanders en dan willen we wel gaarne geloven, dat God het winnen zal, maar toch twijfelen we wel eens, vooral als we onze ogen geloven. Neen, alles geschiedt naar de bepaalde raad en voorkennis van God, waarbij Hij ook de tegenstand gebruikt. (Hand. 2:22 en 23).

En nu zegt de Schrift ons, dat God Zijn plan der eeuwen gemaakt heeft in Christus, Ef. 3:11, waar we niet moeten lezen: eeuwig voornemen, maar er staat: *prothesis toon aioonoon*, “plan der eeuwen”, het plan, dat de eeuwen omvat en waarin bepaald is, wat in de geschiedenis der schepping gebeurt, zodat de wereld op dit ogenblik precies daar is, waar God in Zijn plan der eeuwen besloten heeft, dat de wereld op dit ogenblik zou zijn.

En dat plan heeft God gemaakt in Christus, in de Zoon Zijner liefde. Indien Christus de Zoon was van Gods macht, dan zou Gods macht de drijfveer wezen van het heelal. Maar Christus is de Zoon van Gods liefde en dus weten we, dat het plan der eeuwen een plan is, waarvan de liefde de drijfveer is.

Dat lijkt ons echter niet zo. “De schepping predikt geen liefderijk God”, zegt De Genestet. Maar dat wij het niet zien, ligt aan onze kortzichtigheid. God roept ons dan ook niet om te zien, maar om te geloven. Wanneer Hij zegt, dat Hij een plan der eeuwen gemaakt heeft in Christus, de Zoon Zijner liefde, dan zien wij dat niet, maar wij geloven het en we verwachten, dat

de uitkomst het dan ook tonen zal, aan het einde der eeuwen, wanneer God zal zijn alles in allen. Dan zal het blijken, dat God geschapen heeft, omdat Hij liefde is. Hij wilde iets hebben om lief te hebben, om Zijn liefde te openbaren en omdat het goed duidelijk zou worden, hoe groot Zijn liefde is zou Hij die tonen aan een vijandige schepping. Christus zou het middelpunt zijn van de wereldgeschiedenis. Christus zou Gods liefde openbaren, en dat kon alleen in een schepping, die tegen God vijandig was. In een onzondige schepping zou Christus wel de macht en de wijsheid van God kunnen bekend maken, maar Hij zou daar niet bekend kunnen worden als de Zoon van Gods liefde.

Wij stellen het ons gewoonlijk zo voor, dat God een zondeloze schepping bedoeld heeft, en dat die schepping door de val van Satan en van de mens totaal bedorven is en dat God toen een plan moest maken en dat Christus Zich toen aanbood om verzoening tot stand te brengen tussen God en de mens, om nog een deel, of misschien wel alles te redden.

Neen, de Schrift zegt het anders. God ontwierp het plan der eeuwen in Christus; Hij had vóór de tijden der eeuwen reeds besloten, in Christus de schepping tot Zich terug te brengen als een schepping, die het kwade gekend heeft en dus het goede kan waarderen; die de zonde gekend heeft en dus verstaat wat genade is. God plantte in de hof niet twee kennisbomen, één om het goede en één om het kwade te leren kennen, maar Hij gaf één boom, zodat de mens het goede niet kon leren, zonder tevens het kwade te kennen. God stelde door de ongehoorzaamheid van Adam de velen tot zondaars, omdat Hij ze door de gehoorzaamheid van Christus tot rechtvaardigen wilde stellen. (Rom. 5:19). Hij besloot in de rijkdom van Zijn wijsheid, “de allen” onder de ongehoorzaamheid, opdat Hij de “allen” barmhartig zou zijn (Rom. 11:32). Daarom was het te doen. God wilde een vijandige schepping, opdat Hij die schepping zou kunnen verzoenen en alzo Zijn grote liefde zou tonen, Zijn genade, Zijn liefde tot wie geen liefde waardig was.

Maar laten we het nu niet voorstellen, alsof Christus God moest verzoenen met de mens — alsof God eerst genoegdoening moest hebben van Christus, voor Hij de mens kon liefhebben. Het plan der verzoening ging van God uit, niet van de Zoon, evenals het plan der schepping niet uitging van de Zoon, maar van God. In beide was de Zoon de uitvoerder van des Vaders wil. “Ik heb lust, o mijn God, om uw wil te doen” Ps. 40:9, dat is de houding van de Zoon. En om de verlossing van de zondige mens, de redding van het heelal, dat is het welbehagen des Vaders, waartoe Hij niet bewogen behoefde te worden door de offerande van de Zoon, maar dat van Hemzelf uitging, was God in Christus de wereld met zichzelf verzoenende (2 Kor. 5:19). God is evenzeer de Redder. Merkwaardig komt dit uit Paulus’ brief aan Titus. Daar heet God onze Redder (Zaligmaker) in 1:3, Christus in 1:4, God in 2:10, Christus in 2:13, God in 3:4; Christus in 3:6, terwijl in 2:11 en 3:3 nog eens gezegd wordt: dat God zalig maakt, dat God redt.

Het is Gods liefde, dat Christus voor ons gestorven is (Rom. 5:8). Het is Gods liefde, die met de gemeente zal zijn (2 Kor. 13:13). Gods liefde tot de mensen is verschenen (Titus 3:4) en van Gods liefde kan niemand ons scheiden. Rom. 8:3 spreekt in alle oude handschriften van de liefde Gods in Christus Jezus; in vers 35 zijn de handschriften ongelijk. Het Alexandrijnse heeft de liefde van Christus, zoals het ook in de gewone vertaling staat, het Sinaïetische heeft: van de liefde Gods, het Vatikaanse heeft volledig: van de liefde Gods in Christus Jezus, gelijk vers 39.

Het is telkens de liefde Gods, en dat niet alleen liefde tot degenen, die reeds verlost en verzoend zijn, maar liefde tot hen die nog in vijandschap tegen Hem leven, liefde tot de wereld. “Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon geeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar eeuwig leven hebbe”. (Joh. 3:16).

We moeten niet lezen: Alzo lief heeft God de wereld “gehad”, maar “alzo lief heeft God de wereld”, niet: “Hij heeft Zijn Zoon

gegeven”, maar “Hij geeft Zijn Zoon”. Hij heeft lief. Hij geeft, dat staat in het Grieks in de onbepaalde vorm, die alleen het feit vermeldt, zonder de tijd te noemen. Een mens mocht soms eens menen dat God de wereld nu niet meer liefheeft.

Laten we het geloven dat God de wereld liefheeft, die Hij in de Zoon van Zijn liefde geschapen heeft. Zoals het gewoonlijk voorgesteld wordt, heeft God voor die wereld niets dan toorn. Hij is hard, onverbiddelijk, onvermurwbaar. Hij eist betaling. De Schrift zegt, dat God de wereld liefhééft, dat Hij betaling gééft, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gééft, de Zoon van Gods liefde.

God heeft de wereld lief. Niet alleen Israël, niet de gemeente alleen, niet de uitverkorenen alleen, maar de wereld.

Het is de grondslag van het heil der wereld. Niet Gods gerechtigheid heeft het laatste woord, maar Gods liefde. Die liefde heeft in Christus de weg gevonden om aan de gerechtigheid te voldoen. God heeft de wereld lief. Mozes heeft het reeds uitgeroepen in het lied waarin hij de stammen Israëls zegende: “Immers bemint Jehova de volken”, Deut. 33:3. Schijnbaar bemoeide Hij Zich alleen met Israël, en liet Hij de andere volken wandelen in hun wegen. Maar de uitverkiezing van Israël had juist ten doel, dat dit volk voor alle volken ten zegen zou zijn, gelijk de uitverkiezing van de gemeente ten zegen zal zijn voor de hemelingen. Omdat God de volken bemint, kiest Hij Israël uit. Het is altijd de liefde tot de mensen die Hem beweegt.

Ook in zijn kastijding. Wij zijn geneigd in de rampen die de wereld treft, de uitingen te zien van Gods toorn. En dat zijn ze ook, als we maar bedenken, dat liefde toornen kan. Een vader kastijdt zijn zoon niet omdat hij hem haat, maar omdat hij hem liefheeft. Wat zoon is er, die de vader niet kastijdt? Wanneer God toorn, is het de toorn van Zijn liefde die zich uit in kastijding. Het is de liefde, die soms door harde middelen terecht brengt. Ook de oordelen, die God in de toekomst uitspreken en uitvoeren zal over de wereld, zijn uitingen van Zijn liefde.

Ze dienen om de zondaren terecht te brengen. God oordeelt de wereld immers door de Zoon van Zijn liefde.

God is liefde. Christus is de Zoon van Zijn liefde. Uit liefde heeft hij in Christus en door Christus de wereld geschapen. Uit liefde heeft hij niet verhinderd, dat het een wereld werd, die verzoening, die genade nodig had. Uit liefde verzoende Hij die wereld in Christus met Zichzelf. Uit liefde brengt Hij ten slotte die wereld aan Zijn Vaderhart. Dat is het Evangelie.

Laten we toch ook hierin de Schrift geloven. We worden zo licht eenzijdig en dan spreken we “van de Vader en onze schepping en van God de Zoon en onze verlossing”, (Heidelbergse Catechismus, vraag 24). En dan vergeten we, dat de Schrift de schepping toeschrijft aan de Zoon zowel als aan de Vader en dat ze de verlossing evenzeer toeschrijft aan de Vader als aan de Zoon. Van God gaat alles uit, de verlossing zowel als de schepping en Hij voert beide uit door Christus!

God is niet de vertoornde, die verzoend moest worden: integendeel, het is de mens, die verzoend moest worden en God heeft dat gedaan door Christus. Wanneer we ons bewust zijn, dat ook in het werk der verlossing de Zoon doet, wat de Vader wil, dan zullen we de Zoon meer eren en de Vader meer liefhebben. Laten we nog eens 1 Kor. 8:6 lezen: “We hebben één God, de Vader, uit wie alles is en wij tot Hem, en één Heer, Jezus Christus, door wie alles is en wij door Hem”. Uit God en door Christus. Zo is de harmonie tussen de Vader en de Zoon. We mogen het niet voorstellen, alsof de Zoon de Vader tot liefde moest bewegen. Het is juist de liefde van God, die in en door de Zoon werkt.

A. Lukkien

Wie was A. Lukkien?

Een scherpzinnige Schriftonderzoeker, wiens compacte en eenvoudige opstellen destijds verschenen in de "Gelderse Post" en later gedrukt in 2 bundels "Schrift en Leer".

Hij was redakteur van het maandblad "Onnaspeurlijke Rijkdom" (1937-1953). Op 84-jarige leeftijd overleed hij in 1943, dus 10 jaar voor het einde van het maandblad.

Een zeer groot deel van zijn leven doorvorste hij de Schrift en wanneer men hem bewonderde om zijn intense kennis van de bijbel, zei hij: "Dat moet u niet verwonderen, ik begon op 4-jarige leeftijd het lezen te leren uit de bijbel en nog wel uit het boek Job. En er zijn weinig dagen in mijn leven geweest, dat ik niet in Gods Woord las."

Dit Woord was hem dierbaar, en de tijd die hem bij zijn druk leven over bleef, besteedde hij aan bijbelstudie. Door zijn talenkennis (ook van de oude talen) was hij bekwaam om diep in het Woord door te dringen, al beled hij gaarne nooit uitgeleerd te zijn in die onuitputtelijke schat.

AL kreeg vooral bekendheid door zijn concordante, vertaling met uitgebreide tekstverklaring van de brieven aan de Romeinen, Galaten en Efeze.

Na het verschijnen van de "Proeve van een nieuwe vertaling" maakte AL aan de vertaalkommissie zijn opmerkingen bekend.

Het Nieuwe Testament heeft AL geheel concordant vertaald. Na zijn overlijden is de kopij in familiehanden gebleven en nimmer voor uitgave beschikbaar gesteld.

Na zijn ontslag als hoofd van een Gereformeerde school voorzag hij in zijn onderhoud door boeken uit de Skandinavische landen te vertalen in de Nederlandse taal.

Deze uitgave is een reproductie van niet langer verkrijgbaar materiaal en is ondertussen in het public domain gekomen, waardoor het vrij mag worden gereproduceerd.

Index

Eerste Bundel

	Voorwoord	2
1	Bijbelvertaling	3
2	De onsterfelijkheid van de ziel	7
3	Opstanding	11
4	Eeuwig	17
5	Eeuwen	21
6	Het Evangelie van Paulus	27
7	Bedeelingen	35
8	Alverzoening	47
9	Lazarus en de Rijke Man	55
10	Beschrijving of Gelijkenis	59
11	In welken	63
12	Zoo ook	67
13	Gesteld worden	71
14	Gelijk	75
15	Wat zegt de Schrift van de Hel?	77
16	Verdoemen	89
17	Bekeeren of Gelooven	93
18	Israel	97
19	De Gemeente	123
20	De Testamentmaker	149
21	Zalig	153
22	Het slot van den Bijbel	163
	Slotwoord	165

Tweede Bundel

	Aan den lezer	167
23	De Schrift	169
24	De ingeving der Schrift	173
25	Uitleggen	179
26	Johannes voor de Gemeente	185
27	Het nieuwe Verbond	191
28	Geestelijk Israël	199
29	Verschillen en tegenstrijdigheden	209
30	Chiliasme	221
31	Wat nog te wachten is	227
32	De dag van Christus aanstaande	237
33	Babylon en Rome	243
34	De Voleinding der Eeuw	251
35	Wederopstanding des Vleesches	295
36	Talloos velen	303
37	De wil van de Mensch	307
38	De Middelmuur des Afscheidsels	313
39	De Heidenen	325
40	Gij zult Mij opnemen	333
41	Twee vraagtekens meer	337
42	Van waar is het kwaad	341
43	Het geloof van Christus	351
	Slotwoord	363

Extra Artikelen

44	Eeuwigheid	365
45	De Val van Satan	371
46	De liefde van God	385
	Wie was A. Lukkien?	393